

A c t a
Universitatis
Lodziensis

FOLIA LIBRORUM

2(33)
2021

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

A c t a Universitatis Lodziensis

FOLIA LIBRORUM

2(33)
2021

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2021

Member since 2021
JM15487

RADA NAUKOWA

*Hanna Tadeusiewicz, Grażyna Gzella, Jolanta Chwastyk-Kowalczyk, Zdzisław Kropidłowski
Jadwiga Sadowska, Artur Jazdon, Kateřina Homolová (Czechy), Anna Karlskov Skyggebjerg
(Dania), Åse Kristine Tveit (Norwegia), Olga Ciwkaacz (Ukraina)*

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

*Magdalena Przybysz-Stawska (redaktor naczelna), Agata Walczak-Niewiadomska (zastępca
redaktora naczelnego), Grzegorz Czapnik (sekretarz), Ewa Andrysiak (redaktor tematyczny)
Alina Brzuska-Kępa (redaktor językowy), Zbigniew Gruszka (redaktor tematyczny)
Andrzej Walkowski (redaktor tematyczny), Jan Degirmendžić (redaktor statystyczny)
Tomasz Piestrzyński (redaktor)*

ADRES REDAKCJI

Katedra Informatologii i Bibliologii UŁ
90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173
www.kiib.uni.lodz.pl/acta-universitatis-lodziensis-fovia-librorum/
e-mail: magdalena.prybysz-stawska@uni.lodz.pl;
agata.walczak-niewiadomska@uni.lodz.pl; grzegorz.czapnik@uni.lodz.pl;
fovia.librorum@uni.lodz.pl

RECENZJA

double-blind review

REDAKTOR INICJUJĄCY

Sylvia Mosińska

SKŁAD, ŁAMANIE I PROJEKT GRAFICZNY

Grzegorz Czapnik

KOREKTA TECHNICZNA

Elżbieta Rzymkowska

PROJEKT OKŁADKI

Agencja Komunikacji Marketingowej efectoro.pl

© Copyright by Authors, Łódź 2021

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2021

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ
przez Katedrę Informatologii i Bibliologii UŁ

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.10621.22.0.C

Ark. druk. 12,875

ISSN 0860-7435

e-ISSN 2450-1336

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

Spis treści

– TABLE OF CONTENTS

WSTĘP	7
ARTYKUŁY	
Urszula Kowalewska – Działalność Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w okresie pandemii (marzec 2020 – czerwiec 2021 r.)	13
– The University of Lodz Library activities during the pandemic (March 2020 – June 2021)	27
Iwona Sójkowska – Pandemia COVID-19 – punkt zwrotny w działalności bibliotek na przykładzie Biblioteki Głównej Politechniki Łódzkiej	29
– The COVID-19 pandemic – a turning point in library activities on the example of the Library of Lodz University of Technology	49
Monika Wachowicz, Katarzyna Figurska – Działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi w czasie pandemii	51
– Activities of the Pedagogical Regional Library of prof. Tadeusz Kotarbiński in Łódź during the pandemic	63
Aldona Zimna – Działania Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu w czasach pandemii roku 2020/2021	65
– The activities of A. Parczewski's Educational Library in Kalisz during the time of COVID-19 pandemic in the school year 2020/2021	74
Róża Pomiecińska – Wirtualne escape roomy jako nowy sposób promocji czytelnictwa na przykładzie działań Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu	75
– Virtual escape rooms as a new way of promoting reading on the example of the activities of the Pedagogical Library Książnica in Kalisz	87
Paulina Długosz – Muzeum Miasta Łodzi w czasie pandemii – nowe wyzwania dla upowszechniania łódzkiego dziedzictwa kultury	89
– The Museum of the City of Łódź during a pandemic – new challenges for the dissemination of Łódź's cultural heritage	106

Spis treści

MATERIAŁY

Justyna Grabowska – Funkcjonowanie biblioteki Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi podczas pandemii: od marca 2020 do sierpnia 2021 r.	109
– Activities of the library of the Central Museum of Textiles in Lodz during the pandemic	119
Barbara Czajka – Potyczki z pandemią z punktu widzenia Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Łodzi	121
– Skirmishes with a pandemic from the point of view of the Director of the Voivodship Public Library in Łódź	132
Agnieszka Jaworska – Działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi Filii w Pabianicach w roku szkolnym 2020/2021 w trakcie trwania pandemii COVID-19	133
– The activities of the Pedagogical Provincial Library in Łódź, Branch in Pabianice in the school year 2020/2021 during the COVID-19 pandemic	141
Sylwia Krieger – Praca bibliotekarza szkolnego w okresie nauki zdalnej	143
– Work of a school librarian in the period of distance learning	149
Aleksandra Zbieranowska – Z Pawłem Braunem, dyrektorem Biblioteki Miejskiej w Łodzi rozmawia Aleksandra Zbieranowska	151
– Aleksandra Zbieranowska talks to Pawel Braun, director of the City Library in Łódź	159

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Marzena Kowalska – Biblioteki i media w czasie pandemii COVID-19. Bibliografia selektywna	163
Marzena Kowalska – Konferencje i szkolenia online zorganizowane w Polsce w latach 2020–2021 (wybór)	171

SPRAWOZDANIA

Henryka Karolewska – I Wielkopolskie Forum Bibliotekarzy „Historia mądrością, przyszłość wyzwaniem” (Kalisz, 27 października 2021 r.)	195
Agnieszka Fluda-Krokos – Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Artificem commendat opus. Zbiory graficzne w zasobach bibliotek, archiwów, muzeów i kolekcji prywatnych” (Kraków, 18–19 listopada 2021 r.)	201

*Sztuka życia polega mniej na eliminowaniu problemów,
a bardziej na rozwijaniu się dzięki nim.*

Bernard M. Baruch

Wstęp

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.01>

W listopadzie 2019 roku w prowincji Hubei, w mieście Wuhan, w środkowej części Chin, po raz pierwszy rozpoznano, a następnie opisano zakaźną chorobę układu oddechowego, wywołaną zakażeniem wirusem SARS-CoV-2. Choroba ta rozprzestrzeniła się wkrótce także w innych krajach¹, dając początek pandemii i zmieniając życie milionów ludzi na całym świecie. Pogarszająca się sytuacja spowodowała wprowadzanie przez rządy poszczególnych krajów kolejnych obostrzeń i restrykcji, a na niektórych etapach rozwoju pandemii także lockdownu, początkowo miękkiego, później całkowitego. Tam, gdzie było to możliwe, przechodzono na system pracy zdalnej. Pandemia dotknęła również instytucje kultury, które przez długi czas były zamknięte, niedostępne dla użytkowników w sposób tradycyjny. Nie oznacza to jednak, że zaprzestaly w tym czasie całkowicie prowadzenia działalności. Nowe okoliczności stały się swego rodzaju motywatorem do podejmowania nowych inicjatyw albo rozwijania i dostosowywania do zaistniałych warunków wcześniej prowadzonych przedsięwzięć (na przykład, niektóre usługi przeniesiono do sieci). Pracownicy częściowo przeszli na zdalny tryb pracy, a dyrekcje większości placówek wykorzystały czas ich przymusowego zamknięcia na przeprowadzenie remontów i innych prac modernizacyjnych. W tym okresie korzystano w znacznie większym stopniu niż dotychczas z mediów społecznościowych, informując (między innymi za pośrednictwem Instagrama, Facebooka i Tweetera) użytkowników o zmodyfikowanej formie działalności i nowej ofercie świadczonych usług.

¹ W Polsce pierwszy przypadek zakażenia korona wirusem odnotowano 4 marca 2020 roku w Zielonej Górze, zob. Pandemia COVID-19 w Polsce – Wikipedia, wolna encyklopedia

Najnowszy numer naszego periodyku poświęcamy tematowi funkcjonowania bibliotek regionu łódzkiego w czasie pandemii w Polsce. Prezentujemy przykłady aktywności tego typu placówek, zaczynając od Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego [dalej: BUŁ]. Urszula Kowalewska opisuje zmiany, jakie w tym czasie nastąpiły w BUŁ, omawia także usługi, oferowane przez bibliotekę, dostosowane do nowych okoliczności, a uwzględniające charakter placówki i oczekiwania jej użytkowników. Ciekawym i wartościowym pomysłem było między innymi uruchomienie Wirtualnego Asystenta Informacji, rodzaju platformy, za pośrednictwem której możliwa była komunikacja na czacie z dyżurującym bibliotekarzem w czasie rzeczywistym czy nowe akcje tematyczne, na przykład „BUŁ na taśmie filmowej”. Z kolei Iwona Sójkowska, podkreślając iż pandemia COVID-19 stanowiła „punkt zwrotny w działalności bibliotek”, omówiła działalność Biblioteki Politechniki Łódzkiej, zmiany w organizacji pracy, nowe e-usługi, podyktowane specyficznymi warunkami, a także zwróciła uwagę na plany rozwojowe tej konkretnej placówki naukowej. Ciekawy tekst Autorka opatrzyła dodatkowo aparatem pomocniczym w postaci wykresów i tabel. Natomiast działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi przybliżają Czytelniczkom Monika Wachowicz oraz Katarzyna Figurska. Specyfika tej placówki determinowała także przeformatowanie jej funkcjonowania w sytuacji kryzysowej i dostosowanie zadań statutowych do okresowych obostrzeń wprowadzanych w kraju. Dwa kolejne artykuły poświęcono z kolei omówieniu działań Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu. Aldona Zimna opisała m.in. realizację nowych, interaktywnych projektów biblioteki, w tym na przykład „Chopin dla zaawansowanych” – inicjatywę będącą efektem współpracy czterech kaliskich instytucji edukacyjno-kulturalnych, a Róża Pomiecińska przedstawiła jedną z interesujących form promocji czytelnictwa, jaką są wirtualne escape roomy. Funkcjonowanie Muzeum Miasta Łodzi w czasie pandemii w kontekście *upomuszczenia łódzkiego dziedzictwa kultury* stało się przedmiotem analizy Pauliny Długosz, zaś działalność w tym czasie Biblioteki Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi została zaprezentowana przez Justynę Grabowską. *Potyżki z pandemią z punktu widzenia Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Łodzi*, opatrzone interesującymi refleksjami i komentarzem omówiła Barbara Czajka, a działania podejmowane przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Łodzi Filię w Pabianicach przybliżyła Agnieszka Jaworska. Każdy typ biblioteki w tym niełatwym czasie borykał się z nową rzeczywistością. Trudne wyzwania stały również przed bibliotekarzami szkolnymi. Musieli oni sprostać oczekiwaniom nauczycieli i uczniów w warunkach nauki zdalnej lub (okresowo) hybrydowej, która stała się cechą czasu pandemii. Doświadczeniami

w tym zakresie podzieliła się Sylwia Kriegier w kolejnym proponowanym przez nas tekście. Tę część nowego numeru czasopisma zamyka wywiad z dyrektorem Biblioteki Miejskiej w Łodzi, Pawłem Braunem.

Zainteresowanym funkcjonowaniem innych bibliotek w czasach COVID-19 polecamy z kolei zestawienie bibliograficzne, przygotowane przez Marzenę Kowalską, obejmujące wybrane publikacje dotyczące tego tematu. Pomimo trudności, także środowisko naukowe nie zaprzestało działań. Nowe okoliczności stały się przedmiotem licznych analiz i dyskusji, czego efektem były organizowane, w większości online, nie tylko konferencje, ale i szkolenia z zakresu informatologii i bibliologii oraz komunikacji społecznej i mediów, będące nie tylko forum wymiany myśli, ale także służące pomocą bibliotekarzom i pracownikom kultury oraz naukowcom. Wykaz konferencji i kursów doszkalających znajdują Państwo na stronach 169–190 naszego periodyku. Zamykają go dwa sprawozdania: pierwsze jest relacją z I Wielkopolskiego Forum Bibliotekarzy „Historia mądrością, przyszłość wyzwaniem”, drugie dotyczy Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Artificem commendat opus. Zbiory graficzne w zasobach bibliotek, archiwów, muzeów i kolekcji prywatnych”.

Sytuacja kryzysowa, wywołana przez pandemię, wymusiła dostosowanie wszystkich dziedzin życia publicznego do nowej rzeczywistości. Wyzwania stały także przed placówkami kultury, środowiskiem naukowym, zarówno teoretyków, jak i praktyków. Lektura najnowszego wydania „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Librorum” dowodzi, że zarówno biblioteki, jak i muzea odnalazły się w tych trudnych czasach, realizując zadania i cele statutowe w nowy, przemyślany, kreatywny sposób, a innowacyjność i pomysłowość podejmowanych działań świadczy o potencjale bibliotekarzy oraz ich umiejętności przystosowania się do nowych warunków i zdolności wychodzenia naprzeciw oczekiwaniom użytkowników.

Mamy nadzieję, że zawartość proponowanego numeru czasopisma stanie się dla Państwa nie tylko swego rodzaju pokrzepieniem, ale i inspiracją, która zaowocuje chęcią współpracy z naszym periodykiem.

Przypominamy, że jest on indeksowany w bazach ERIH PLUS, EBSCO, PolINDEX, HAL, CEJSH, BazHum, ARIANTA, jak również w Polskiej Bibliografii Bibliologicznej, w zasobach WorldCat, LitDok, Google Scholar oraz ViFaOst. Archiwalne numery „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Librorum” odnajdą Państwo także w Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego.

Zapraszamy do współpracy z nami.

Magdalena Przybysz-Stawska

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

[**Artykuły**

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

Urszula Kowalewska

Oddział Informacji Naukowej
i Analiz Bibliometrycznych
Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
e-mail: urszula.kowalewska@lib.uni.lodz.pl

Działalność Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w okresie pandemii (marzec 2020 – czerwiec 2021 r.)

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.02>

Abstrakt: Pandemia COVID-19 zdeorganizowała działalność bibliotek. Stanęły one przed wyborem dotyczącym tego, które usługi mogą bezpiecznie oferować użytkownikom, aby zapewnić im stały dostęp do potrzebnych informacji. Artykuł przedstawia funkcjonowanie Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego (BUŁ) w czasie trwania pandemii. Prezentuje zastosowane rozwiązania i usługi dostosowane do sytuacji epidemiologicznej, pozwalające czytelnikom na satysfakcjonujące i bezpieczne korzystanie z zasobów Biblioteki UŁ.

Słowa kluczowe: Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, usługi biblioteczne, biblioteka akademicka, pandemia, działalność biblioteki

Wstęp

Ogłoszenie stanu epidemii spowodowało zmiany i ograniczenia w działalności bibliotek na całym świecie. Zagrożenie wirusem COVID-19 sprawiło, że biblioteki w Polsce przez ponad dwa miesiące nie mogły realizować swoich stacjonarnych usług. Nie można było udostępniać księgozbiorów w wolnym dostępie oraz korzystać z czytelni, zawieszono wypożyczanie zbiorów. Po częściowym otwarciu bibliotek należało ograniczyć do minimum liczbę pracowników

pełniących dyżury i obsługujących czytelników. Było to podyktowane względami bezpieczeństwa zarówno dla użytkowników, jak i bibliotekarzy, a miało na celu ograniczenie ryzyka rozprzestrzeniania się koronawirusa.

Celem artykułu jest zaprezentowanie różnych rozwiązań umożliwiających świadczenie usług bibliotecznych w zmieniającej się sytuacji pandemii na przykładzie Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Zastosowano metodę analizy piśmiennictwa w języku polskim oraz informacji zamieszczanych na stronie internetowej i w mediach społecznościowych Biblioteki UŁ w okresie od marca 2020 r. do czerwca 2021 r. W literaturze przedmiotu można spotkać przykłady potwierdzające, że biblioteki w omawianym okresie wykazały się elastycznością działań i umiejętnością adaptacji do zaistniałych warunków epidemiologicznych (Figurska & Wachowicz, 2020; Jędrych, 2020; Winiarska, 2021).

Zachowanie dostępności oferowanych usług w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego w czasie światowej pandemii było ogromnym wyzwaniem i wymagało podejmowania szybkich decyzji. W początkowym okresie pandemii (od 11 marca do 31 maja 2020 r.) Biblioteka była zamknięta, zgodnie z Zarządzeniem Rektora (Zarządzenie nr 100..., 2020); od czerwca 2020 r. zaczęła funkcjonować w znacznie ograniczonych godzinach. Wszelkie zmiany w dostępie do konkretnych usług regulowały Komunikaty Dyrektora Biblioteki UŁ w sprawie zasad korzystania z usług Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. W tym czasie konieczne było dostosowanie świadczonych usług do wymogów sanitarnych, tak aby zaspokoić potrzeby informacyjne użytkowników. Personel Biblioteki został skierowany do pracy zdalnej i hybrydowej. Już w pierwszych dniach pandemii wstrzymano naliczanie opłat odszkodowawczych (kar za przetrzymanie książek) – zostały one przywrócone dopiero 1 grudnia 2020 r. Dokładny czas pracy Biblioteki, godziny otwarcia Wypożyczalni Miejscowej oraz czytelni przedstawia Załącznik 1.

Czas zamknięcia oraz ograniczenia godzin otwarcia Biblioteki wykorzystano na przeprowadzenie modernizacji starego budynku. Obejmowała ona remont elewacji zachodniej oraz łazienek. W ramach umowy partnerskiej z firmą Rossmann zmodernizowano również pomieszczenie, w którym wcześniej znajdował się księgozbiór studencki i dokonano jego aranżacji na potrzeby strefy coworkingowej, dostępnej w przyszłości dla wszystkich czytelników. Pandemia była okresem, gdy podjęto również prace zmierzające do założenia pasieki uniwersyteckiej na dachu Biblioteki UŁ, która w maju 2021 r. została zasiedlona pszczołami.

Wobec wprowadzenia szeregu ograniczeń i zastosowania reżimu sanitarnego większość działań musiała zostać przeniesiona do sieci. Najistotniejsze stało się dopasowanie usług do nowych warunków i do potrzeb użytkowników.

Uслуги informacyjno-biblioteczne dla czytelników

W celu zapewnienia środowisku akademickiemu UŁ stałego dostępu do usług i zasobów informacyjnych Biblioteki w okresie pandemii, wprowadzono szereg udogodnień, usprawnień oraz nowych rozwiązań. Dotychczasowe usługi oferowane przez Bibliotekę zostały w dużym stopniu przeniesione do sieci. Utrzymywano stały kontakt z czytelnikami wykorzystując dostępne kanały komunikacyjne. Odpowiadano na pytania telefoniczne i mailowe. Czas pandemii zbiegł się z uruchomieniem platformy Wirtualny Asystent Informacji¹, na której pracownicy Oddziałów: Udostępniania Zbiorów, Informacji Naukowej i Prac Naukowo-Dydaktycznych oraz Sekcji Bibliografii, Bibliometrii i Sieciowych Zasobów Informacji (w kwietniu 2021 r. połączono dwie ostatnie agendy w Oddział Informacji Naukowej i Analiz Bibliometrycznych) pełnili dyżury od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 20.00. Na platformie można było porozmawiać z bibliotekarzem na czacie w czasie rzeczywistym lub przesłać wiadomość, udzielano odpowiedzi na wszelkie pytania czytelników dotyczące zasad korzystania ze zbiorów, konta bibliotecznego, wyszukiwania zbiorów, baz danych, serwisów książek i czasopism elektronicznych, kart obiegowych, analizy dorobku naukowego, identyfikatora ORCID. Mailowo, telefonicznie lub na platformie Teams prowadzono indywidualne konsultacje dotyczące deponowania prac w Repozytorium UŁ, sporządzania planów zarządzania danymi badawczymi, analiz bibliometrycznych dorobku naukowego pracowników UŁ, identyfikatora ORCID w ewaluacji nauki. Kontynuowano spotkania on-line ze studentami i doktorantami zaangażowanymi w program *Ambasador BUL*². Jego uczestników zachęcano do inicjowania wydarzeń w BUŁ oraz wdrażania własnych pomysłów na eventy organizowane w przestrzeni biblioteki. W listopadzie 2020 r. uczestnicy programu rozpoczęli prace nad quizem on-line zawierającym pytania dotyczące UŁ, Biblioteki UŁ oraz literatury pięknej. W mediach społecznościowych (Facebook, Twitter i Instagram) informowano nie tylko o bieżących usługach i godzinach otwarcia, ale

¹ Usługa Wirtualny Asystent Informacji została udostępniona dzięki rozpoczęciu realizacji projektu „Students’ Power – kompleksowy program rozwoju uczelni”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze Środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, realizowanego przez Uniwersytet Łódzki w ramach konkursu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ3/18, na podstawie umowy nr POWR.03.05.00-00-Z302/18-00 z dnia 27.12.2018 r. mającego na celu rozbudowanie systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Łódzkiego o usługi umożliwiające sprawniejsze zarządzanie informacją w uczelni tj.: multiwyszukiwarka naukowa; wirtualny asystent informacji i danych o szkolnictwie wyższym; automatyczne udostępnianie treści; zarządzanie dostępem do elektronicznych źródeł informacji.

² Program *Ambasador BUL* – rozpoczął się w lutym 2020 r., a jego celem jest dotarcie do szerokiego grona odbiorców z informacją o działalności Biblioteki UŁ (*Ambasador BUŁ*, 2019).

również prowadzono akcje promujące zasoby cyfrowe subskrybowane przez UŁ oraz tworzone w BUŁ, czyli Bibliotekę Cyfrową UŁ i Repozytorium UŁ. Informowano o otwartych zasobach: o muzeach udostępniających swoje kolekcje w internetowych galeriach lub o Wolnych Lekturach. Zapoczątkowano nowe akcje tematyczne: Repozytorium UŁ poleca; Perelki BUŁ; Prezentacja Zbiorów Specjalnych; BUŁa na taśmie filmowej; Sztuka w BUŁ; Nowe projekty BUŁ. W mediach społecznościowych i na stronie internetowej promowano szkolenia on-line, organizowane przez dostawców baz książek i czasopism elektronicznych (Elsevier, EBSCO, Ibuk, LEX, Web of Science), prezentujące, w jaki sposób poruszać się po zasobach danej platformy. W dniu 5 czerwca 2020 r. na FB przedstawiono krótkie podsumowanie świadczonych usług i pracy zdalnej bibliotekarzy w okresie 16.03 – 31.05.2020. W tym czasie czytelnicy złożyli 4 593 zamówienia na kopie z książek i czasopism, wykonano dla nich ponad 100 000 skanów, udzielono 7 762 odpowiedzi (wirtualny asystent, mail, fb), zarejestrowano prawie 500 nowych użytkowników, w ciągu miesiąca złożono 2 840 zamówień do księżkomatu. Badania przeprowadzone na Uniwersytecie Warszawskim dotyczące aktywności bibliotek uniwersyteckich w okresie lockdownu wykazały, że Biblioteka UŁ osiągnęła najwięcej reakcji użytkowników w sieci, a pod względem liczby zamieszczonych postów zajęła 3 miejsce (Gmiterek, 2021, s. 47). Dużą wagę przykładano do aktualizacji strony internetowej, rozpoczęto również prace nad nową witryną internetową. Reaktywowano Newsletter BUŁ, wysyłany do czytelników, którzy wyrazili na to zgodę. Współpracowano z Centrum Promocji UŁ w przygotowywaniu informacji do nowego Multiportalu UŁ.

W trakcie pandemii zrealizowano nową wersję e-kursu *Przysposobienia bibliotecznego* dla studentów I roku wszystkich kierunków studiów na Platformie Zdalnego Kształcenia E-Campus UŁ, którego celem jest przygotowanie studentów do korzystania z systemu biblioteczno-informacyjnego oraz zaprezentowanie wszelkich usług oferowanych przez Bibliotekę. Pozostałe szkolenia prowadzone do tej pory stacjonarnie, przeszły w tryb zdalny i odbywały się na platformie Teams. Dla studentów i pracowników naukowych UŁ kontynuowano szkolenia on-line z kompetencji informacyjnych *Źródła elektroniczne – bazy danych, serwisy książek i czasopism elektronicznych oraz EndNote Web jako narzędzie do tworzenia i zarządzania bibliografią oraz do eksportowania rekordów bibliograficznych do edytorów tekstów*. Na stronie internetowej dla wszystkich użytkowników przygotowano 9 szkoleń on-line z baz dostępnych w BUŁ, w sposób przystępny prezentując, jak korzystać z najpopularniejszych baz danych. Dla uczestników trzech Szkół Doktorskich UŁ, w semestrze zimowym 2020/2021, zorganizowano regularne zajęcia *Wprowadzenie do efektywnego publikowania*. Prowadzący je pracownicy BUŁ przedstawiali następujące

zagadnienia: Scopus, Web of Science – jako bazy bibliograficzno-bibliometryczne; prestiżowe bazy – Science Direct, EBSCO, Wiley, Springer, Cambridge University Press i Oxford University Press; Multiwyszukiwarka i e-lokalizator; menadżery bibliografii – Mendeley i EndNote Web; droga do sukcesu – poradnik kreatywnego myślenia; czasopisma drapieżne³; otwarta nauka; identyfikator ORCID; programy publikowania otwartego; ewaluacja 2.0. Dla uczniów Publicznego Liceum Ogólnokształcącego UŁ oraz British International School of the University of Lodz przygotowano prezentację omawiającą zasady korzystania z Biblioteki. Zorganizowano warsztaty on-line dla grupy uczniów PLO UŁ *Poradnik kreatywnego myślenia* zachęcające do otwartości i nieszablonowego myślenia.

W tygodniu Open Access, 19–23 października, już po raz 11., zorganizowano *Seminarium Open Access* wraz z warsztatami on-line, na których poruszano następujące zagadnienia: Gromadzenie i udostępnianie danych badawczych. Trend czy konieczność?; Jak korzystać z Repod?; Jak dobrze i mądrze wybrać czasopismo? Wspólnie z Centrum Nauki UŁ organizowano szkolenia dla naukowców, dotyczące programów publikowania otwartego w ramach licencji i umów podpisanych przez UŁ oraz planów zarządzania danymi badawczymi. W ramach kontynuacji projektu *Doskonałość naukowa kluczem do doskonałości kształcenia* dla pracowników naukowych UŁ przeprowadzono 4 edycje kursu *Profesjonalne bazy danych – zarządzanie informacją*.

Pandemia nie przeszkodziła w przyjmowaniu studentów UŁ na praktyki. Prowadzono je na platformie Teams, a praktykanci zdalnie wykonywali powierzone obowiązki, do których należało deponowanie archiwalnych materiałów w Repozytorium UŁ lub realizacja kwerend czytelniczych poprzez wyszukiwanie bibliografii w bazach danych.

Opracowano przewodniki dla badaczy *Poradnik naukowca. Scopus i Web of Science*⁴ oraz *Dane badawcze. Praktyczny przewodnik dla badaczy*⁵. Zostały one zamieszczone na stronie internetowej w Portalu Pracowniczym UŁ w zakładce Baza wiedzy pracownika (dostępny dla zalogowanych pracowników UŁ).

Pandemia ograniczyła działalność kulturalną biblioteki. Zrezygnowano z organizacji tradycyjnych wystaw, w październiku 2020 r. przygotowano

³ Czasopisma drapieżne – zgodnie z definicją, przyjętą przez Narodowe Centrum Nauki *predatory journals* to „czasopisma, w których publikowane prace naukowe nie podlegają ocenie eksperckiej lub wykonana jest ona w oparciu o bardzo niskie standardy. Czasopisma te mają charakter wydawnictw publikujących w tzw. otwartym dostępie (*open access*), często oferują swe usługi po wygórowanych cenach, z krótkim procesem publikacyjnym” (Drapieżne wydawnictwa..., 2021).

⁴ Red. Aleksandra Chruściel, Sekcja Bibliografii, Bibliometrii i Sieciowych Zasobów Informacji, BUŁ.

⁵ Oprac. Anna Zatora, Oddział Informacji Naukowej i Prac Naukowo-Dydaktycznych, BUŁ.

wirtualną wystawę *Osiągnięcia naukowe pracowników Uniwersytetu Łódzkiego za 2019 rok nagrodzone przez JM Rektora UŁ*.

Niezarejestrowanym studentom i pracownikom UŁ umożliwiono zdalny zapis do biblioteki. Potencjalny czytelnik kontaktował się mailowo lub telefonicznie z pracownikiem Wypożyczalni i tego samego dnia miał założone konto biblioteczne, pozwalające logować się do katalogu i zamawiać książki oraz korzystać z zasobów elektronicznych.

Z chwilą częściowego otwarcia Biblioteki (w czerwcu 2020 r.) stanowiska obsługi wyposażono w osłony oraz udostępniono środki do dezynfekcji rąk i powierzchni. Pracownicy oraz czytelnicy zobowiązani byli do zachowania dystansu. Nałożono także obowiązek zakrywania ust i nosa (przyłbice i maseczki). Nadal obowiązywała kwarantanna zwróconych materiałów bibliotecznych. Początkowo Biblioteka Narodowa rekomendowała 7-dniową kwarantannę zwracanych zbiorów, później skrócono ją do 3 dni.

W styczniu 2020 r. uruchomiono książkomat, pozwalający na bezkontaktowe wypożyczanie i oddawanie książek 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu. Mogli z niego korzystać studenci i pracownicy UŁ, w późniejszym okresie usługę udostępniono także absolwentom UŁ. Niestety, w początkowym okresie lockdownu wymogi sanitarne nie pozwalały również na korzystanie z książkomatu i został on wyłączony z użytkowania już 14 marca 2020 r. Czytelnicy mogli z niego aktywnie korzystać dopiero od 4 maja 2020 r. W związku z popularnością książkomatu, dużą liczbą wypożyczeń i zwrotów oraz częstym jego przepelnieniem, w maju czytelnicy uzyskali możliwość oddawania książek do specjalnie przygotowanych pojemników wystawionych przed biblioteką. Użytkownicy, którzy nie mogli oddać książek stacjonarnie, mieli możliwość przesłania ich pocztą na adres Biblioteki. Przedłużający się stan zamknięcia Biblioteki UŁ wymusił wprowadzanie dalszych usług zdalnych. Zapotrzebowanie na wypożyczanie książek było tak duże, że zdecydowano o wprowadzeniu usługi wypożyczania na telefon. Użytkownik poprzez system biblioteczny zamawiał książkę do wypożyczenia z opcją odbioru „Książkomat”, kontaktował się z Wypożyczalnią i w umówionym terminie zgłaszał się po odbiór, a pracownik wnosił zamówione przez niego książki. Można było również składać zamówienia na materiały z innych bibliotek poprzez Wypożyczalnię Międzybiblioteczną.

W czerwcu 2020 r., w ramach łagodzenia obostrzeń i przywracania usług bibliotecznych, uruchomiono Czytelnię Historyczną, w której udostępniono początkowo 10 miejsc dla czytelników (później zwiększono liczbę miejsc do 15) oraz 2 stanowiska komputerowe. Wdrożono elektroniczny system rezerwacji miejsc w Czytelnii. Po zalogowaniu się na swoje konto biblioteczne, czytelnik mógł zarezerwować miejsce w czytelni w określonym dniu i na daną godzinę,

a po otrzymaniu potwierdzenia mógł skorzystać z zamówionych pozycji. Od września na podobnej zasadzie zaczęła działać Czytelnia Główna. Również we wrześniu uruchomiono Czytelnię Zbiorów Specjalnych (5 miejsc dla czytelni-ków). Udostępniano w niej zasoby wszystkich sekcji Oddziału Zbiorów Spe-cjalnych, po umówieniu wizyty (telefonicznie lub mailowo) i ustaleniu z pra-cownikiem sekcji odpowiedzialnym za dany typ zbiorów szczegółów zamówienia.

Ze względu na obostrzenia sanitarne Strefa Wolnego Dostępu do 21 czerwca 2021 r. była zamknięta. Jednak znajdujące się tam książki przez cały czas można było zamawiać poprzez katalog biblioteczny do korzystania na miejscu w czytelniach lub do wypożyczenia na zewnątrz. Po jej otwarciu ogra-niczono liczbę miejsc pracy do 60 stanowisk (po 15 miejsc na każdym piętrze) oraz udostępniono 12 stanowisk komputerowych (po 3 na każdym piętrze). Nadal obowiązywały limity miejsc, ale zniesiona została ich rezerwacja oraz kwarantanna oddawanych materiałów bibliotecznych.

W okresach otwarcia Biblioteki dla czytelników działał również stacjo-narny sklep oferujący gadżety UŁ.

Spadek liczby udostępnianych zbiorów w formie tradycyjnej (zbiory dru-kowane) podczas pandemii rekompensował znaczny wzrost zainteresowania zbiorami elektronicznymi. W październiku 2020 r. usprawniono logowanie do subskrybowanych przez UŁ baz danych, poprzez serwer proxy z wykorzysta-niem Centralnego Systemu Logowania UŁ. Zmiana sposobu logowania była możliwa dzięki zakupowi oprogramowania systemu HAN, dokonanego przez Bibliotekę Uniwersytetu Łódzkiego w ramach projektu „Students’ Power – kompleksowy program rozwoju uczelni”⁶. Biblioteka UŁ od wielu lat groma-dzi obok zbiorów tradycyjnych również serwisy książek i czasopism elektro-nicznych. Do przeszukiwania zasobów wykorzystywana jest sprawnie działa-jąca multiwyszukiwarka EBSCO Discovery Service (EDS). Jest to narzędzie umożliwiające jednoczesne przeglądanie wielu sieciowych zasobów informacji: baz i serwisów czasopism i książek elektronicznych oraz katalogu bibliotecznego, ponadto baz tworzonych w BUŁ – Biblioteki Cyfrowej UŁ i Repozyto-rium UŁ. W okresie pandemii bardzo wzrosło zainteresowanie tego rodzaju zbiorami. Społeczność akademicka UŁ miała nadal możliwość korzystania z zasobów elektronicznych z komputerów prywatnych przez całą dobę.

⁶ Projekt „Students’ Power – kompleksowy program rozwoju uczelni” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój; realizowany przez Uniwersytet Łódzki w ramach konkursu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ3/18, na podstawie umowy nr POWR.03.05.00-00-Z302/18-00 z dnia 27.12.2018 r.

Okres pandemii wykorzystano również na przeprowadzenie dostępów testowych do wielu baz. W 2019 r. użytkownicy mogli testować 13 baz, zaś w 2020 r. uruchomiono 28 dostępów testowych do różnych elektronicznych źródeł informacji. W listopadzie umożliwiono korzystanie z ebooków, audiobooków i synchronobooków w ramach usługi Legimi⁷.

W lutym 2020 r. uruchomiono bezpłatną usługę zdalnego zamawiania i pobierania kopii artykułów z czasopism⁸ dostępną tylko dla społeczności akademickiej. Z czasem rozszerzono ją na zamawianie fragmentów książek (do 50 stron) z zachowaniem praw autorskich i praw pokrewnych. Zamówienia przyjmowano według kolejności zgłoszeń, a czas realizacji uzależniony był od ich liczby. Od czerwca 2021 r. w ramach tej usługi można zamawiać kopie cyfrowe z czasopism i książek, ale jedynie tych o statusie „tylko na miejscu”.

Od połowy marca 2020 r. dla studentów i pracowników naukowych udostępniono bezpłatną usługę zdalnego zamawiania bibliografii do prac licencjackich, magisterskich i naukowych wraz z instrukcją, jak i gdzie należy szukać dalszych materiałów. Termin realizacji uzależniony był od liczby nadsyłanych zgłoszeń, a zestawienia wykonywano na bieżąco, na podstawie licencjonowanych i open accessowych e-źródeł – specjalistycznych baz danych, serwisów książek i czasopism, katalogów bibliotecznych i bibliografii.

Od 21 czerwca 2021 r. pracownicy powrócili do pracy stacjonarnej, a Biblioteka wróciła do godzin otwarcia sprzed pandemii. Udostępniono również pokoje do pracy indywidualnej oraz pokój do nauki dla rodzica z dzieckiem.

Prace bibliotekarskie prowadzone w okresie pandemii

Pracownicy BUŁ, poza obsługą użytkowników, zdalną lub stacjonarną, realizowali swoje codzienne obowiązki również stacjonarnie. Należały do nich: gruntowne porządki w zbiorach bibliotecznych, przygotowywanie miejsca na nowy wpływ, selekcja księgozbioru, skontrum zbiorów, przygotowanie zbiorów do oprawy, systematyczne digitalizowanie zasobów archiwalnych Biblioteki.

⁷ Projekt „(Nie)Pełnosprawny Student UŁ” współfinansowany przez Unię Europejską ze Środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, realizowany przez Uniwersytet Łódzki w ramach konkursu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju nr POWR.03.05.00-IP.08-00-DOS/19, na podstawie umowy nr POWR.03.05.00-00-A025/19-00 z dnia 09.12.2019 r., w ramach którego wdrożono m.in. usługę Legimi.

⁸ W ramach projektu „Students’ Power – kompleksowy program rozwoju uczelni” współfinansowany przez Unię Europejską ze Środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, realizowany przez Uniwersytet Łódzki w ramach konkursu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ3/18, na podstawie umowy nr POWR.03.05.00-00-Z302/18-00 z dnia 27.12.2018 r.

Kontynuowano współpracę z pracownikami naukowymi UŁ oraz z bibliotekami zakładowymi w zakresie doboru księgozbioru dla Biblioteki UŁ oraz prenumeraty czasopism i dostępów do sieciowych źródeł informacji. Dokonywano bieżących zakupów wydawnictw zwartych i ciągłych. Pracownicy biblioteki wykorzystali również czas pracy zdalnej do podnoszenia swoich kwalifikacji i brali udziału w licznych szkoleniach online i webinarach.

Dzięki udostępnieniu i skonfigurowaniu usługi VPN korzystano z pulpitów zdalnych, a pracownicy mieli możliwość prowadzenia prac melioracyjnych w systemie bibliotecznym, katalogowania zbiorów nowych oraz kontynuowania procesu katalogowania retrospektywnego. Trwały również prace nad opracowaniem całego zbioru doktoratów obronionych na UŁ. Stan zbiorów tradycyjnych zwiększał się systematycznie, zapewniając społeczności akademickiej stały dostęp do nowości wydawniczych (obrazuje to tabela 1).

Tab. 1. Stan zbiorów Biblioteki UŁ za lata 2019 i 2020

Wskaźnik	2019	2020
Stan zbiorów (drukowane)	2 442 779	2 470 736
Liczba woluminów w wolnym dostępie	274 175	286 641
Liczba publikacji w Repozytorium UŁ	26 952	29 215
Liczba publikacji w Bibliotece Cyfrowej UŁ	79 685	85 254
Subskrybowane zasoby elektroniczne		
E-książki	89 444	251 620
E-czasopisma	13 483	14 018
Bazy danych	125	129
Bazy – dostęp testowy	13	28

Źródło: Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego. Sprawozdanie z działalności za rok 2020

W 2021 r. rozpoczęto opracowywanie rekordów analitycznych publikacji pracowników naukowych UŁ. Przyczyniło się to do lepszej promocji i zwiększenia widoczności dorobku naukowego Uczelni. Powiększono także zasoby baz własnych – Biblioteki Cyfrowej UŁ i Repozytorium UŁ. Nadal prowadzono prace nad ujednoczeniem wspólnej bazy katalogowej BUŁ i sieci bibliotek zakładowych UŁ z Centralną Kartoteką Hasel Wzorcowych Katalogu

Centralnego NUKAT. W 2020 r. Biblioteka UŁ znalazła się w czołówce bibliotek naukowych współkatalogujących w NUKAT. Zajęła 4 miejsce według kryterium liczby rekordów wprowadzanych do NUKAT rocznie oraz 7 miejsce w ogólnej liczbie rekordów bibliograficznych wydawnictw ciągłych. W dniu 21 czerwca 2021 r. Tomasz Piestrzyński, dyrektor Biblioteki UŁ, został jednogłośnie powołany do pełnienia funkcji zastępcy przewodniczącego w Zespole Koordynującym Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny NUKAT na kadencję 2021–2024. Wyróżnienie dyrektora Biblioteki UŁ pozwoli aktywniej uczestniczyć w projektach dotyczących Katalogu Centralnego, a tym samym wpłynie pozytywnie na rozwój polskich bibliotek akademickich.

W Oddziale Zbiorów Specjalnych pracowano nad realizacją projektów⁹, obejmujących konserwację druków objętych programem, ich opracowanie, digitalizację i w przyszłości zorganizowanie wystawy. Projekt *Rękopiśmienne dziedzictwo kulturowe z XV–XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego* obejmuje 33 najcenniejsze obiekty z Sekcji Rękopisów Biblioteki UŁ, należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kulturowego: Kodeksy religijne katolickie i prawosławne z XV–XVI w.; Akta i dokumenty kościelne, XVII–XVIII w.; Akta i dokumenty cechowe, XVI–XVIII w.; Listy i dokumenty o znaczeniu historycznym. Projekt *Cenne pommeranica i prussica pierwszego półwiecza XVII stulecia w zbiorach Biblioteki UŁ*. Kolekcja zawiera 400 woluminów i obejmuje druki pommeraniców i prussiców wydanych do 1650 roku.

W listopadzie 2020 r. Tomasz Piestrzyński, dyrektor Biblioteki UŁ, został powołany na Pełnomocnika Rektora Uniwersytetu Łódzkiego do spraw otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych. Wtedy też rozpoczęto opracowywanie indeksu czasopism open access, w których publikują pracownicy UŁ. Indeks, zawierający informacje o licencjach wydawców, posłuży do przeprowadzenia szczegółowej analizy publikacji wydanych przez pracowników UŁ w modelu open access.

W systemie Expertus, rejestrującym dorobek naukowy pracowników UŁ, wdrożono moduł *ewaluacja*. Przygotowywano kompletne pliki do wysłania danych bibliograficznych do Polskiej Bibliografii Naukowej. Wykonywano liczne analizy bibliometryczne, raporty i zestawienia dorobku naukowego pracowników UŁ.

Nawiązano współpracę ze Stowarzyszeniem Wikimedia Polska w celu realizacji projektu „Wiki na UŁ”, zakładającego opracowanie haseł związanych z UŁ i umieszczenie ich w Wikipedii. Z okazji Tygodnia Bibliotek (w maju

⁹ „Społeczna odpowiedzialność nauki” SONB/SP/461660/2020 „Cenne pommeranica i prussica pierwszego półwiecza XVII stulecia w zbiorach Biblioteki UŁ”, „Społeczna odpowiedzialność nauki” SONB/SP/466537/2020 „Rękopiśmienne dziedzictwo kulturowe z XV–XVII wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego”.

2021 r.) na Facebooku zorganizowano kampanię informacyjną o Wikipedii, zamieszczono posty dotyczące tworzenia hasel #GLAM-Wiki, #WikiCommons, #WikiSzkoła.

Podsumowanie

Do zadań Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego należy organizowanie warsztatu dla środowiska akademickiego poprzez gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów z zakresu dyscyplin reprezentowanych na Uczelni oraz wspieranie pracy naukowej i dydaktycznej (Materska, 2015; Milewska, 2015). W czasie zagrożenia wirusem COVID-19 Biblioteka UŁ zmuszona była przenieść większość swoich działań w tryb pracy zdalnej. Czas pandemii to z jednej strony ograniczenia dla czytelników w dostępie do zbiorów drukowanych, z drugiej natomiast wprowadzenie nowych form organizacji pracy i dostosowanie usług do nowej rzeczywistości.

W tym czasie większość usług dostępna była tylko dla społeczności UŁ. Należały do nich: korzystanie z książkomatu i Czytelń, zamawianie zestawień bibliograficznych z różnych dziedzin wiedzy w oparciu o subskrybowane przez UŁ zasoby elektroniczne oraz zamawianie kopii z czasopism i książek. Tylko pracownicy naukowcy i studenci UŁ mieli możliwość korzystania z baz danych oraz serwisów książek i czasopism z komputerów domowych.

Nastąpił wzrost wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych, zastępując bezpośrednie kontakty pomiędzy czytelnikiem a bibliotekarzem. Wdrożone wówczas formy usług bibliotecznych kontynuowane są nadal. Obecnie Biblioteka UŁ otwarta jest w pełnym zakresie i czytelnicy spoza środowiska akademickiego mogą korzystać z tych usług, które były dostępne dla nich przed pandemią.

Dzięki odpowiedniemu zaplanowaniu i organizacji prac, Biblioteka UŁ kontynuowała działalność w szerokim zakresie, bezpiecznie dostarczając potrzebne materiały i udzielając niezbędnych informacji. Przez cały okres pandemii BUŁ aktywnie wspierała procesy edukacyjne i potrzeby informacyjne środowiska akademickiego. Cytując Emilię Lepkowską z Biblioteki Politechniki Poznańskiej:

„(...) biblioteki akademickie w okresie pandemii w należyty sposób zadbały o spełnienie oczekiwań użytkowników. Wiele działań przeniesiono do internetu, zwiększając tym samym rolę stron domowych. Niezastąpiona okazała się poczta elektroniczna, media społecznościowe i inne wirtualne przestrzenie służące wymianie informacji” (Lepkowska, 2021, s. 7).

Bibliografia

- Ambasador BUŁ (2019). W: Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego [online]. Pobrane 4 listopada 2021 r., z: <http://www.lib.uni.lodz.pl/ambasador/>
- Drapieżne wydawnictwa (2021). W: Wikipedia. Wolna encyklopedia [online]. Pobrane 4 listopada 2021 r., z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Drapie%C5%BCne_wydawnictwa
- Figurska, Katarzyna & Wachowicz, Monika (2020). COVID-19 nam niestraszny – działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi z koronawirusem w tle. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians* 4(193), 1–6. Pobrane 20 września 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/686/722>
- Gmiterek, Grzegorz (2021). Wykorzystanie serwisu Facebook przez polskie biblioteki uniwersyteckie w czasie ich zamknięcia spowodowanego pandemią COVID-19. Analiza porównawcza udostępnianych postów. *Przegląd Biblioteczny*, 1, 41–61.
- Jędrzych, Jarosław (2020). Biblioteki pedagogiczne w czasie pandemii. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, 4(193), 1–8. Pobrano 20 września 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/688/724>
- Lepkowska, Emilia (2021). Kilka refleksji na temat bibliotek naukowych i ich działań online dla użytkowników w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, 2, 4–7.
- Materska, Katarzyna (2015). Biblioteka akademicka jako element infrastruktury naukowej w cyfrowym świecie danych, informacji i wiedzy. W: H. Brzezińska-Stec, J. Źochowska (red.), *Biblioteka bez użytkowników...? Diagnoza problemu, V Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Supraśl, 14–16 września 2015* [online] (s. 53–68). Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. Pobrane 20 września 2021 r., z: <http://hdl.handle.net/11320/4501>
- Milewska, Paulina (2015). Brama do wiedzy. Rola biblioteki akademickiej w procesie komunikacji naukowej na przykładzie bibliotek akademickich w Łodzi. W: T. Piestrzyński, J. Jerzyk-Wojtecka (red.), *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, edukacja, profesjonalizm. Konferencja naukowa Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne* [online] (s. 45–56). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Pobrane 20 września 2021 r., z: <https://doi.org/10.18778/8088-191-4.04>
- Winiarska, Bożena (2021) Zostań w domu. Kilka refleksji z czasu pandemii, *Bibliotekarz*, 6, 10–14.
- Zarządzenie nr 100 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 11.03.2020 r. w sprawie: przeciwdziałania rozpowszechniania się COVID-19 (zapalenia płuc spowodowanego koronawirusem SARS-CoV-2) wśród społeczności Uniwersytetu Łódzkiego [online]. Pobrane 14 września 2021 r. z: <http://static.uni.lodz.pl/dso/mailling/20200311/zarz.%20nr%20100%20z%2011.03.2020%20r.pdf>

Załącznik 1. Godziny otwarcia poszczególnych agend Biblioteki Uł od 11.03.2020 r. do 21.06.2021 r.

Data	Czas obowiązywania	Zarządzenie	Książkomat	Wypożyczalnia	Czytelnia Historyczna	Czytelnia Główna	Czytelnia Zbiorów Specjalnych	Strefa Wolnego Dostępu
2020-03-11	11.03 –	Komunikat specjalny	otwarty całą dobę	zamknięte *	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-03-13	od 14.03.2020	Komunikat	zamknięte	zamknięte *	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-03-16	od 16.03.2020 –	Komunikat specjalny – usługi dostępne w BUŁ od 16.03.2020 r.	zamknięte	zamknięte *	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-03-23	od 23.03.2020 –	E- usługi – Biblioteka UŁ	zamknięte	zamknięte *	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-04-29	od 29.04.2020 –	Komunikat Dyrektora BUŁ z dn. 29.04.2020 r.	otwarty całą dobę od 4.05.2020	zamknięte *,**	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-05-27	od 01.06.2020 –	Komunikat Dyrektora BUŁ z dn. 27.05.2020 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 8.00–15.00; wt., czw. 13.00–20.00	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-06-18	od 22.06.2020 –	Komunikat Nr 2 Dyrektora BUŁ z dn. 18.06.2020 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 8.00–15.00; wt., czw. 13.00–20.00	pon., śr., pt. 8.00–14.00; wt., czw. 13.00–19.00	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-09-21	od 21.09.2020 –	Komunikat Nr 3 Dyrektora BUŁ z dn. 21.09.2020 r.	otwarty całą dobę	pon. – pt. 8.00–20.00; sob. 10.00–17.00	pon., śr., pt. 8.00–14.00; wt., czw. 13.00–19.00	śr. 10.00–12.00; wt., czw. 16.00–18.00	zamknięte	
2020-10-29	od 02.11.2020 –	Komunikat Nr 6 Dyrektora BUŁ z dn. 29.10.2020 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2020-11-07	od 7.11.2020 – 29.11.2020	Komunikat Nr 7 Dyrektora BUŁ z dn. 7.11.2020 r.	otwarty całą dobę	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2020-11-27	od 30.11.2020 –	Komunikat Nr 8 Dyrektora BUŁ z dn. 27.11.2020 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte

Data	Czas obowiązywania	Zarządzenie	Książkomat	Wypożyczalnia	Czytelnia Historyczna	Czytelnia Główna	Czytelnia Zbiorów Specjalnych	Strefa Wolnego Dostępu
2020-12-28	od 28.12.2020 –	Komunikat Nr 9 Dyrektora BUŁ z dn. 28.12.2020 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2021-03-01	do 01.03.2021 –	Komunikat Nr 4 Dyrektora BUŁ z dn. 01.03.2021 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2021-03-15	do 15.03.2021 –	Komunikat Nr 5 Dyrektora BUŁ z dn. 15.03.2021 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2021-03-22	do 22.03.2021 –	Komunikat Nr 6 Dyrektora BUŁ z dn. 22.03.2021 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2021-04-13	od 14.04.2021 –	Komunikat Nr 8 Dyrektora BUŁ z dn. 13.04.2021 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00	zamknięte	zamknięte	zamknięte	zamknięte
2021-04-30	od 04.05.2021 –	Komunikat Nr 11 Dyrektora BUŁ z dn. 30.04.2021 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2021-05-07	od 08.05.2021 –	Komunikat Nr 12 Dyrektora BUŁ z dn. 07.05.2021 r.	otwarty całą dobę	pon., śr., pt. 10.00–17.00; wt., czw. 13.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2021-06-07	od 07.06.2021 –	Komunikat Nr 13 Dyrektora BUŁ z dn. 07.06.2021 r.	otwarty całą dobę	pon. – pt. 8.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	zamknięte
2021-06-17	od 21.06.2021 –	Komunikat Nr 14 Dyrektora BUŁ z dn. 17.06.2021 r.	otwarty całą dobę	pon. – pt. 8.00–20.00; sob. 10.00–17.00			śr. 10.00–12.00; czw. 16.00–18.00	pon. – pt. 8.00–20.00; sob. 10.00–17.00

* W Wypożyczalni czynny był telefon (w dniach: pon.–pt. w godz. 10:00 –17:00).

** W wyjątkowych sytuacjach wypożyczone egzemplarze można oddać osobiście, zostawiając je w pojemnikach na parterze Biblioteki UŁ (w dniach: pon.–pt. w godz. 10:00–17:00).

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie zestawienia K. Mikołajczyk, A. Marynowicz.

The University of Lodz Library activities during the pandemic (March 2020 – June 2021)

ABSTRACT: The COVID-19 pandemic disrupted library activities. Libraries faced with a choice which services they can safely offer to their users to ensure that the readers always have access to the information they need. The article presents the functioning of the University of Lodz Library (BUŁ) during the pandemic. It presents the applied solutions and services adapted to the epidemiological situation, which allowed readers of the University of Lodz Library use its resources in a satisfactory and safe manner.

KEYWORDS: University of Lodz Library, library services, academic library, pandemic, library activities

Iwona Sójkowska

Biblioteka Politechniki Łódzkiej

e-mail: iwona.sojkowska@p.lodz.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-3928-160X>

[Pandemia COVID-19 – punkt zwrotny w działalności bibliotek na przykładzie Biblioteki Głównej Politechniki Łódzkiej

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.03>

Abstrakt: W historii bibliotek odnaleźć można wiele punktów zwrotnych, które powodowały niepewność w ich funkcjonowaniu. Mimo to biblioteki różnego typu nadal istnieją, rozwijają się i prężnie działają. W niniejszym artykule zwrócono uwagę na sytuację bibliotek akademickich, która jest wynikiem pandemii COVID-19.

W marcu 2020 r. stacjonarne usługi bibliotek zostały czasowo zawieszane, co mogło wywołać niepokój wśród pracowników i użytkowników. Na przykładzie Biblioteki Politechniki Łódzkiej przedstawiono zmianę organizacji pracy oraz świadczenia usług, przenosząc tradycyjnie wykonywane zadania do wirtualnej rzeczywistości. Zwrócono uwagę na nowe e-usługi oraz plany rozwojowe, jakie biblioteka opracowała w związku z sytuacją kryzysową.

Słowa kluczowe: biblioteki akademickie, Biblioteka Politechniki Łódzkiej, pandemia, COVID-19

Biblioteki od początku swojego istnienia miały istotny wpływ na rozwój intelektualny człowieka. Organizowane były w posiadłościach cesarzy, władców, przy ośrodkach nauki, następnie przy klasztorach, kościołach, uniwersytetach, by po wynalezieniu druku przybrać powszechniejszą formę bibliotek otwartych dla społeczeństwa i w ten sposób kształtować życie intelektualne, estetyczne, kulturalne. Biblioteki, począwszy od Biblioteki Aleksandryjskiej (datowanej na III w. p.n.e.) aż po współczesność, miały ogromny wpływ na rozwój polityczny, gospodarczy, religijny czy społeczny, a ich dzieje powiązane były z historią regionów, w których funkcjonowały (Hessel, 1955; Bienkowska i in., 1987; Grycz i in., 1961). Rosnące znaczenie bibliotek dla rozwoju cywilizacji stanowiło niejednokrotnie zagrożenie dla nich samych. Cenne zbiory często padały łupem podczas podbojów, kolonizacji, zaborów, wojen. Były celowo niszczone jako zagrożenie dla urzeczywistnienia przesłanek politycznych czy religijnych.

Rozwój technologii cyfrowych, z nasileniem którego mamy do czynienia w ostatnich trzech dekadach, wywarł ogromny wpływ na zmianę produktów i usług, jakie dostarczają biblioteki, zwłaszcza akademickie. Rozwój sieci World Wide Web (WWW) jako nośnika informacji i narzędzia komunikacji, postrzegany jako zagrożenie dla tradycyjnej funkcji bibliotek akademickich, w konsekwencji przyczynił się do ich rozkwitu w kierunku cyfryzacji (Hudzik, 2018), spowodował „transformację kultury w e-kulturę, nauki w e-naukę czy edukacji w e-edukację” (Gmiterek, 2014). Organizacja dostępu do e-zasobów naukowych (bazy danych, biblioteki cyfrowe, repozytoria) nie wpłynęła na dewaluację wartości bibliotek akademickich. Wręcz przeciwnie – poszerzyła pakiet tradycyjnych usług bibliotecznych o usługi świadczone elektronicznie.

Nie jest celem autorki przytaczanie istotnych wydarzeń w dziejach bibliotek, gdyż na ten temat istnieje wiele opracowań zarówno w literaturze polskiej, jak i zagranicznej¹, a jedynie zasygnalizowanie różnorodności zagrożeń, które spotykały instytucje biblioteczne, w tym biblioteki akademickie. W kontekście wydarzeń trzeciej dekady XXI w. warto pamiętać o zawilych losach tego typu placówek, wydarzeniach, które zagrażały ich działalności, choć niejednokrotnie decydowały także o ich rozwoju.

W 2020 r. poświęcono wiele uwagi zagadnieniu organizacji pracy bibliotek w warunkach pandemii. Już w marcu ukazały się wstępne rekomendacje EBLIDY – *The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations* (A European library..., 2020). Polskie czasopisma biblioteczne publikowały artykuły przedstawiające dążenia różnego typu bibliotek do

¹ Przyjmując jako temat wyszukiwania „historię bibliotek”, katalog NUKAT wykazuje ponad 30 pozycji, a WorldCat niemal 10 000.

zachowania realizacji zadań bibliotecznych czy inicjowania pracy z czytelnikiem w wirtualnej rzeczywistości przy wykorzystaniu nowych kanałów komunikacji i narzędzi aktywizacji². Pozostaje postawić pytanie: czy pandemia COVID-19 na kartach historii bibliotek akademickich okaże się tylko zagrożeniem dla ich funkcjonowania, czy też szansą na innowacyjność w zakresie organizacji i świadczenia usług?

Aby odpowiedzieć na postawione pytanie, autorka zastosowała metodę badawczą przeglądu literatury oraz metody obserwacji i studium przypadku (*case study*), które umożliwiły zilustrowanie realiów funkcjonowania i adaptacji do nowych warunków na przykładzie Biblioteki Politechniki Łódzkiej.

Celem artykułu jest scharakteryzowanie i udokumentowanie działalności Biblioteki Politechniki Łódzkiej (BPL) jako ośrodka wspomagającego dydaktykę i badania naukowe w uczelni w półtorarocznym okresie funkcjonowania biblioteki w warunkach pandemii COVID-19. Wskazano zakłócenia, jakie wywołały obostrzenia nakładane przez rząd oraz władze uczelni. Omówiono działania podejmowane przez bibliotekarzy, które znacząco ograniczyły negatywne skutki pandemii w obszarze obsługi czytelników, a nawet więcej – przyczyniły się do innowacyjności w realizacji usług.

Biblioteka (chwilowo) zamknięta – bibliotekarze otwarci

Tytułowe hasło już od pierwszych dni zamknięcia biblioteki³ (Komunikat Rektora..., 2020) wyznaczało kierunki realizacji usług. I choć wyraża czasowy brak dostępności placówki w ponad półtorarocznym okresie pandemii jako fizycznej instytucji, istniejącej na mapie budynków kampusu uczelnianego, to celem biblioteki w dłuższej perspektywie stało się podążanie zgodnie z ideą rozwijania zdalnej pracy z użytkownikami. Hasło *Biblioteka zamknięta – bibliotekarze otwarci*, podobnie jak akcja Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (#NieZostawiamCzytelnika, 2020), stanowiło dobry początek kreatywnego myślenia o obowiązkach bibliotekarzy poszczególnych agend i implementacji wykonywanych zadań do wirtualnej rzeczywistości. Inspirowało do doskonalenia działalności usługowej, opartej na analizie sytuacji, obserwacji dobrych praktyk innych bibliotek i dostosowania ich do realiów i potrzeb społeczności akademickiej Politechniki Łódzkiej (PŁ). Zapoczątkowało proces postrzegania w innowacyjny sposób działalności usługowej biblioteki zarówno przez jej pracowników, jak i, należy mieć nadzieję, wśród użytkowników.

² Zob. „Bibliotekarz” 2020 i 2021, „Poradnik Bibliotekarza” 2020 i 2021, „Biuletyn EBIB – COVID-19 – biblioteka zamknięta, bibliotekarz otwarty” 2020, nr (4)193.

³ Biblioteka została zamknięta od 12 marca 2020 r. zgodnie z *Komunikatem Rektora Politechniki Łódzkiej*.

W 2020 r., zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i wewnętrznymi regulacjami uczelni (Koronawirus – informacje..., 2020) czy rekomendacjami ukierunkowanymi na działalność bibliotek, które publikowała Biblioteka Narodowa, siedziba Biblioteki Politechniki Łódzkiej (Biblioteka Główna i biblioteki filialne) pozostawała zamknięta dla czytelników przez 60 dni roboczych (od 12 marca do 11 maja oraz od 14 do 29 listopada) bez możliwości wypożyczenia i zwrotu zbiorów. Przez kolejne 131 dni roboczych była dostępna w ograniczonym zakresie, m.in. uruchomiono wypożyczenia i zwroty oraz rozliczanie kont czytelników (od 11 maja do 13 listopada oraz od 2 grudnia), w ostatnim kwartale udostępniono czytelnie (od 5 października do 13 listopada, a następnie od 2 grudnia).

Nieprzerwanie od marca zamknięty pozostawał wolny dostęp do zbiorów. Dane te najpełniej oddają skalę ograniczenia w udostępnianiu zbiorów drukowanych BPL, ale co warto podkreślić, jest to jedyny obszar działalności biblioteki na rzecz środowiska akademickiego, który został dotknięty skutkami pandemii.

Winny – niewinny wirus wdzięcznie określany mianem „korona”⁴

Marzec 2020 r. można określić jako najtrudniejszy okres. Z dnia na dzień należało przeorganizować działalność biblioteki, jednocześnie mając świadomość, że biblioteka bez czytelnika nie istnieje. Dodatkowe obciążenie wynikało często z obaw przed nieznanym wirusem, który powodował dyskomfort w kontaktach interpersonalnych, wynikający z konieczności zachowania dystansu społecznego, a nawet ograniczenia czy zaniechania bezpośrednich kontaktów. Warto podkreślić, że im więcej wiedziano na temat choroby COVID-19, tym działania, skupione na realizacji funkcji biblioteki, były bardziej przemyślane, świadome i lepiej zorganizowane, jednocześnie ograniczając rozprzestrzenianie się pandemii. Chwilowe zakłócenia w organizacji pracy powodowała absencja pracowników wynikająca głównie z opieki nad dziećmi.

Dużym wyzwaniem było wdrożenie pracy zdalnej w modelu hybrydowym (rotacyjnym), który zapewniał mniejszą liczbę pracowników przebywających w siedzibie biblioteki, a w konsekwencji ograniczał rozprzestrzenianie się koronawirusa przy jednoczesnym zapewnieniu realizacji zadań, które składają się na działalność biblioteki akademickiej.

⁴ SARS-CoV-2 to oficjalna nazwa koronawirusa z Wuhan wywołującego chorobę COVID-19. W obiegu społecznym, nieoficjalnym, zwykło mówić się o koronie z uwagi na specyficzną budowę wirusa. Por. Nowy koronawirus..., 2020; Zwą ją COVID-19..., 2020.

E. Lepkowska, podsumowując doświadczenia pandemiczne bibliotek, napisała: „konieczna może być korekta stylu zarządzania, ponieważ styl zarządzania lidera ma bezpośrednie przełożenie na efektywność pracy zespołu w systemie wymuszonej izolacji. Nie sprawdza się mikrozarządzanie, a zyskują te biblioteki, które kładły nacisk na angażowanie oraz samodzielność pracowników, po dość krótkiej adaptacji do nowych warunków przeszły one do działania w nowych zespołach i warunkach pracy w dużej mierze zdalnej” (2020, s. 4). W BPŁ model zarządzania ewaluował z jednej strony w kierunku samodzielności pracowników, a z drugiej angażowania się w zdalną pracę zespołową.

Biblioteka Politechniki Łódzkiej nie była odosobnionym przypadkiem zmagania organizacyjnych, a szczególnie niedogodności spowodowanych niewystarczającym zapleczem sprzętowym, które mogłoby zostać wykorzystane w pracy zdalnej. Liczba przenośnego sprzętu nie zabezpieczyła w pełni potrzeb pracowników delegowanych do pracy zdalnej. Niepewność powodowały także znacznie słabsze domowe łącza internetowe i jednocześnie zapewnienie bezpiecznych kanałów transmisji danych. Problemy pojawiały się także w związku z ograniczonym wsparciem specjalistów-informatyków w warunkach *home office* (bibliotekarze nie muszą umieć skonfigurować swojego domowego stanowiska pracy na własnym komputerze). Wiele problemów wynikających z pracy zdalnej udało się rozwiązać w krótkim czasie. Do pracy w domu wypożyczane były nie tylko laptopy, ale także komputery stacjonarne z zainstalowanym zdalnym pulpitem, a informatycy korzystając z dostępnego oprogramowania, usuwali większość awarii wirtualnie.

Organizowanie oraz udostępnianie zbiorów, zasobów i usług bibliotecznych

Proces gromadzenia i opracowania zbiorów drukowanych przebiegał w zasadzie bez zakłóceń. Nieprzerwanie analizowano rynek wydawniczy i zamówienia składane przez czytelników na zakup nowych tytułów⁵. Drobne opóźnienia dostaw książek wynikały z warunków panujących u dystrybutorów i dostawców (w tym firm kurierskich), a w opracowaniu książek we współpracy z Centrum NUKAT – oprogramowanie i autoryzowany dostęp oraz bezpieczeństwo przesyłu i pobierania danych wymuszały wykonywanie prac w katalogu centralnym z dedykowanych komputerów w siedzibie biblioteki.

⁵ Formularz *Propozycja zakupu książki naukowej i dydaktycznej* jest już od kilku lat dostępny na stronie Biblioteki PŁ (<http://bg.p.lodz.pl/zakup-ksiazki>).

Przebieg czynności związanych z gromadzeniem i opracowaniem zbiorów nie miał znaczącego wpływu na czytelników w okresie zawieszenia wypożyczeń. Z kolei przywrócenie wypożyczeń zbiorów zamawianych elektronicznie oraz dostępu do czytelni otworzyło możliwość zapoznania się z najnowszą literaturą, zakupioną i przygotowaną do udostępnienia.

Pod koniec roku 2020 wprowadzono znaczące udogodnienie dla użytkowników – zmianę w systemie składania elektronicznych zamówień na wypożyczenie książek. Dotychczasowe zamawianie konkretnego egzemplarza wybranego tytułu książki zastąpiono zamawianiem dowolnego egzemplarza tytułu książki.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa pracowników i czytelników na wszystkich stanowiskach obsługi w sieci BPL zamontowano osłony z pleksi, a w wypożyczalni Biblioteki Głównej (BG) stałą osłonę z szyby hartowanej, sufitową, przepływową lampę bakteriobójczą NBVE 60 UV-C dezynfekującą powietrze w obecności bibliotekarzy i użytkowników. Podjęto decyzję o przyjmowaniu zwrotów książek wypożyczonych w sieci BPL tylko w Oddziale Obsługi Użytkowników BG. W tym celu przygotowano na parterze pomieszczenie na kwwarantannę książek, wyposażone w dwie naściennne lampy bakteriobójcze UV-C przeznaczone do pracy w pomieszczeniach, w których nie przebywają na stałe ludzie. Inwestycja ta skróciła czas przywracania książek do obiegu do jednej doby.

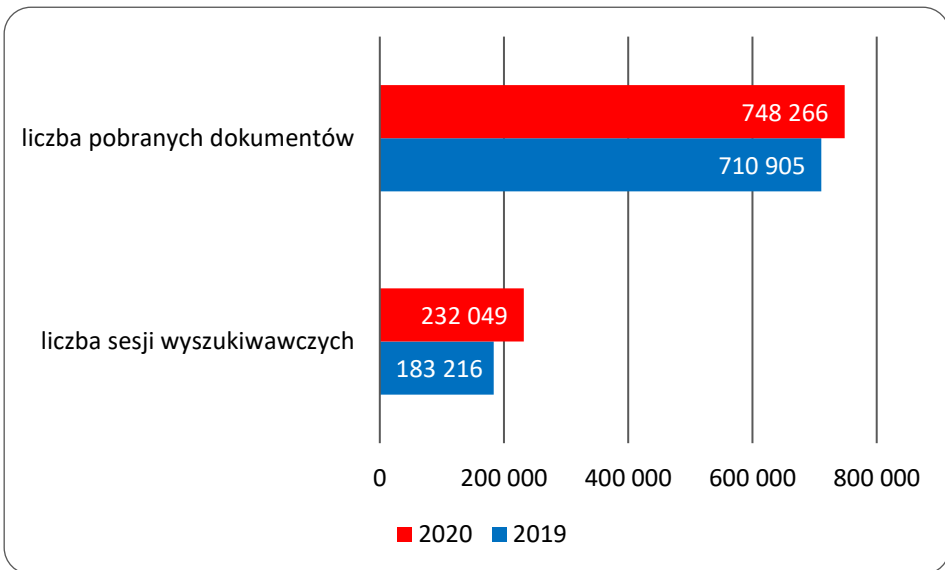
W czasie braku dostępu do fizycznej siedziby biblioteki wstrzymano naliczanie opłat za przetrzymanie zbiorów (z uwagi na czasowe usunięcie skrzynek zwrotów), na prośby czytelników przedłużano termin zwrotu książek (przekraczając nawet regulaminową liczbę prolongat), rozliczano opłaty przyjmowane przelewem, potwierdzano zdalnie karty obiegowe, wysyłając skan pocztą elektroniczną do czytelników oraz w przypadku studentów do właściwych dziekanatów (Gajda, 2020, s. 29).

Liczba wypożyczeń na zewnątrz spadła w 2020 r. o niemal 55% w porównaniu do 2019 r., a liczba odwiedzin w analogicznym zestawieniu o 24% (Sójkowska, Skubała, 2021, s. 11). Na te wartości wpływ miało nie tylko zamknięcie biblioteki, ale również zdalne kształcenie studentów i delegowanie nauczycieli akademickich do pracy zdalnej.

Wzrosło znaczenie usług opartych na zdalnym dostępie do zasobów elektronicznych biblioteki, co potwierdziły statystyki. Duże zainteresowanie dotyczyło zasobów licencyjnych, wśród których poza licencją krajową znajdowały się tak potrzebne serwisy książek pełnotekstowych zarówno polskie (Ibuk.pl, Ebookpoint BIBLIO), jak i zagraniczne (Ebook Central, Access Engineering, Knovel) oraz specjalistyczne bazy danych i serwisy (np. Reaxys, SciFinder, IEEE). Zasoby elektroniczne od lat dostępne są za pośrednictwem oprogramowania do autoryzacji HAN (*Hidden Automatic Navigator*) firmy H+H

Software GmbH lub rekomendowanego w uczelni kanału VPN (*Virtual Private Network*). Oznacza to, że społeczność PŁ ma do nich dostęp z dowolnego miejsca, nie łamiąc zapisów umów licencyjnych (Gajda, 2020a, s. 29). W 2020 r. pobrano o 5% więcej materiałów z zasobów licencyjnych i przeprowadzono niemal 30% więcej sesji wyszukiwawczych niż w roku poprzednim (Sójkowska, Skubała, 2021, s. 13). Warto nadmienić, że dostęp do zasobów był realizowany także dla czytelników, których konta były zablokowane w systemie bibliotecznym z powodu niuregulowanych zobowiązań związanych z wypożyczeniem zbiorów tradycyjnych.

Ryc. 1. Porównanie korzystania z zasobów elektronicznych w latach 2019–2020

Źródło: opracowanie własne

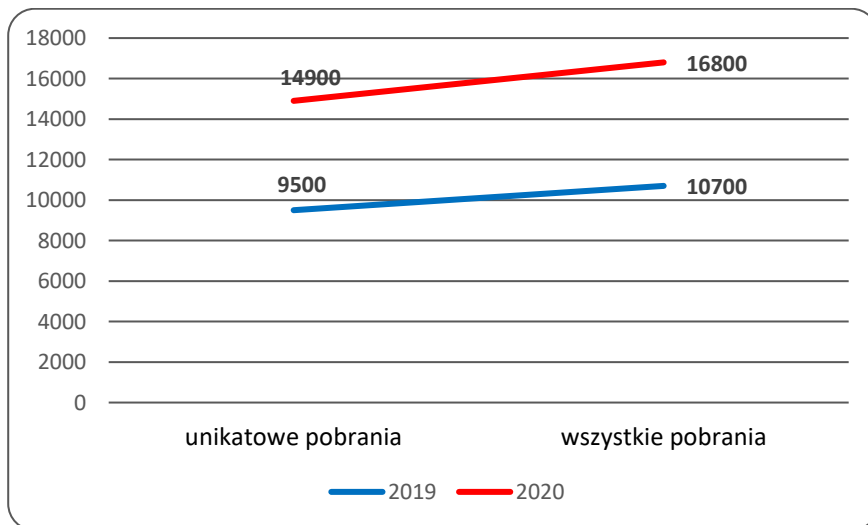
Na znaczeniu zyskały zasoby biblioteki cyfrowej CYBRA, choć warto zauważyć, że w uczelni technicznej największe znaczenie ma najnowsza literatura, która zgodnie z prawem autorskim najczęściej nie może być udostępniana cyfrowo. Zatem niemożliwe było skanowanie i umieszczanie w bibliotece cyfrowej wielu tak potrzebnych czytelnikom materiałów, w tym podręczników. Liczba wyświetleń publikacji ze wszystkich kolekcji biblioteki cyfrowej CYBRA wyniosła w 2020 r. blisko 1,34 mln. Do 10 najczęściej wyświetlanych tytułów z kolekcji eBiPoL Politechniki Łódzkiej w bibliotece cyfrowej CYBRA należały podręczniki wymienione w tabeli 1.

Tab. 1. Najczęściej wyświetlane pozycje w 2020 r. według AWStats

Lp.	Tytuły najczęściej wyświetlane w 2020 r.
1.	<i>Design Basic for Industrial Gear Boxes. Calculation and Design Case Example: materiały do wykładów</i> , 2011
2.	<i>Zbiór zadań z fizyki z rozwiązaniami: dynamika płynów, fizyka cząsteczkowa i termodynamika</i> , 1993
3.	<i>Procesy technologii żywności</i> , 1993
4.	<i>Tendencje zmian w systemach zarządzania. Problemy integracji oraz wdrożenia</i> , 2016
5.	<i>Zbiór zadań z termodynamiki technicznej</i> , 2014
6.	<i>Zadania i ćwiczenia z chemii organicznej. Cz. 2</i> , 2007
7.	<i>Stosowanie metod analizy strategicznej w planowaniu strategicznym przez duże polskie przedsiębiorstwa przemysłowe</i> , 2012
8.	<i>Geodezja i kartografia dla inżynierii środowiska i architektury</i> , 1994
9.	<i>Wybrane zagadnienia socjologii i psychologii</i> , 2010
10.	<i>Podstany MATLABa w inżynierii procesowej</i> , 2014

Źródło: oprac. M. Roźniakowska-Kłosińska

Znacząco wzrosła liczba wyświetleń publikacji znajdujących się w repozytorium PŁ CYRENA, która osiągnęła wartość 14,9 tys. (pobrania bez powtórzeń) oraz 16,8 tys. (pobrania z powtórzeniami). W porównaniu z rokiem 2019 zanotowano wzrost o 57% zarówno w liczbie unikatowych pobrań, jak i w wszystkich pobrań pełnych tekstów.

Ryc. 2. Porównanie liczby pobrań pełnych tekstów publikacji w latach 2019–2020 w repozytorium CYRENA

Źródło: opracowanie własne

Ponadto czytelnicy mieli dostęp do czasopism wydawanych przez Wydawnictwo PŁ za pośrednictwem wdrożonej jesienią w 2019 r. platformy OJS (*Open Journal Systems*), służącej gromadzeniu, archiwizowaniu i udostępnianiu czasopism naukowych. To kolejne źródło informacji, tym razem tworzone przez Wydawnictwo PŁ (znajdujące się w strukturze BPL⁶) w oparciu o zasób własny. Na platformie udostępniano zawartość 8 tytułów czasopism. Link do platformy umieszczony został na stronie WWW BPL, a statystyki wejść prezentuje poniższa tabela.

Tab. 2. Statystyki wejść na platformę e-CZASOPISMA PŁ za okres październik 2019 – grudzień 2020

Tytuł	Łącznie liczba wejść do poziomu abstraktów	Łącznie liczba wejść do PDFów
<i>Badania Doświadczalne Elementów i Konstrukcji Betonowych</i>	0	0
<i>Biotechnology and Food Science</i>	334	247
<i>Journal of Applied Computer Science</i>	282	82
<i>Scientific Bulletin. Physics</i>	243	67
<i>Zeszyty Naukowe PŁ. Organizacja i Zarządzanie / Journal of Management Challenges (od 2020 r.)</i>	178	79
<i>Zeszyty Naukowe PŁ. Włókiennictwo</i>	93	93
Razem	1130	568

Źródło: oprac. J. Szczepaniak

Zaproponowano też nowe rozwiązania zastępujące częściowo dostęp do zbiorów drukowanych. Na życzenie czytelników wykonywano skany materiałów bibliotecznych (w tym spisy treści książek) lub ich fragmentów, przestrzegając prawa autorskiego, i wysyłało je pocztą elektroniczną lub udostępniano w przestrzeni chmurowej uczelni (usługa OneDrive). W bibliotekach filialnych, stanowiących podręczny warsztat pracy naukowej, realizowano usługę wypożyczeń na życzenie pracowników PŁ z dostawą do miejsca ich pracy w uzgodnionym terminie. Wypożyczalnia międzybiblioteczna realizowała usługi z jednym tylko ograniczeniem – nie wypożyczano książek. Ośrodek Informacji Patentowej zdalnie świadczył usługi w zakresie ochrony własności przemysłowej.

⁶ Struktura organizacyjna dostępna jest na stronie Biblioteki PŁ (<http://bg.p.lodz.pl/struktura-organizacyjna>).

Na znaczeniu zyskała usługa zdalnego wyszukiwania informacji i literatury dla czytelników, po uprzednim uzgodnieniu hasel wyszukiwawczych czy słów kluczowych. Z tego rozwiązania chętnie korzystali pracownicy i doktoranci. Najczęściej za pomocą przestrzeni chmurowej udostępniano literaturę elektroniczną odnaniezoną w serwisach licencyjnych lub w otwartych zasobach nauki, która miała (czasowo) zastąpić drukowane zbiory biblioteczne. Wysyłano pocztą elektroniczną linki do odnalezionych dokumentów elektronicznych przydatnych w pracy naukowej. Poszukiwano materiałów na otwartych licencjach, w tym filmów, które wykładowcy mogliby umieścić w przygotowywanych do zdalnej nauki kursach e-learningowych. Można uznać, że z sukcesem zamieniono pracę z czytelnikiem w przestrzeniach bibliotecznych na wirtualną, choć trudno zastąpić relacje społeczne nawiązywane podczas osobistych spotkań.

Jedną z funkcji biblioteki akademickiej jest dokumentowanie i analizowanie dorobku naukowego pracowników uczelni. Ten obszar zadań przebiegał bez zakłóceń z uwagi na elektroniczny warsztat w postaci baz danych obsługujących proces dokumentowania i sporządzania analiz. Również zlecenia od pracowników, jednostek organizacyjnych czy władz uczelni przyjmowano elektronicznie i elektronicznie przesyłano przygotowane analizy, wykonywane w oparciu o biblio/naukometryczne bazy danych, wspomagając tym samym nie tylko dokumentowanie i analizowanie dorobku naukowego, ale także przygotowania do parametryzacji uczelni.

Działalność informacyjna i dydaktyczna

Ważne miejsce w obsłudze czytelników biblioteki naukowej zajmuje rzetelna informacja, w tym informacja naukowa oraz dydaktyka biblioteczna. Podstawowym kanałem informacyjnym pozostawała strona WWW biblioteki, na której na bieżąco aktualizowano wszelkie zmiany dotyczące godzin pracy bibliotek sieci BPL, informacje o dostęпах do źródeł, również o zasobach elektronicznych w okresie testów, a okienko wyszukiwania literatury standardowo kierujące do katalogu bibliotecznego przełączono na multiwyszukiwarke eksplorującą zasoby elektroniczne. Publikowano informacje o szkoleniach i webinarach organizowanych przez dostawców źródeł elektronicznych. Coraz większego znaczenia nabierały informacje dotyczące otwartej nauki. Wobec takich potrzeb zaktualizowano na stronie WWW wykaz otwartych zasobów nauki oraz zadbano o szczegółowe omówienie programów dotyczących otwartego publikowania.

Ważne informacje udostępniano również w mediach społecznościowych: na Facebooku, Twitterze oraz Instagramie. Istotne dla społeczności akademickiej

informacje dotyczące organizacji pracy BPEL przekazywane były za pomocą komunikatów PEŁ i umieszczane na Portalu Informacyjnym PEŁ.

Celem zapewnienia stałego kontaktu czytelników z biblioteką, oprócz poczty elektronicznej i telefonu, już w marcu zorganizowano dyżury przy obsłudze konta biblioteki w aplikacji Messenger od poniedziałku do soboty w wydłużonych godzinach – od 8:00 do 22:00. Podczas dyżurów udzielano informacji dotyczących głównie dostępu do literatury online. Zainicjowane rozmowy tekstowe często kontynuowane były na MS TEAMS, gdzie udzielano instruktażu w zakresie wyboru źródeł elektronicznych i ich przeszukiwania. W kwietniu uruchomiono aplikację „Zapytaj bibliotekarza”, a skrót do formularza umieszczono w centralnej części strony WWW tuż pod okienkiem wyszukiwawczym. Na zapytania czytelników odpowiadano na bieżąco.

Dydaktyka biblioteczna rozwijająca kompetencje informacyjne nabrała od wiosny ubiegłego roku szczególnego znaczenia nie tylko z uwagi na utrudniony dostęp do fizycznych zbiorów biblioteki, ale także na przeniesienie kształcenia studentów do wirtualnej przestrzeni. Już w pierwszym miesiącu lockdownu do biblioteki zgłaszali się pracownicy uczelni z prośbą o przeprowadzenie zajęć dla nauczycieli akademickich oraz studentów z zakresu elektronicznego warsztatu pracy naukowej. Pierwsze zajęcia nt. źródeł elektronicznych i informacji patentowej oraz normalizacyjnej przeprowadzono za pomocą pokoju webinarowego i wdrożonego w uczelni oprogramowania Clickmeeting. Okazało się, że zajęcia w pokoju webinarowym można przeprowadzić jedynie w formie wykładu, prezentacji, a jedyną interakcją mogła być sesja pytań zgłaszanych na chacie i odpowiedzi udzielanych w części kończącej spotkanie. W przypadku zajęć bibliotecznych realizowanych wcześniej w formie ćwiczeń pokój webinarowy wydawał się nienajlepszym sposobem przekazania wiedzy. Choć i w tym zakresie bibliotekarze doskonalili warsztat, przygotowując ciekawe grafiki wspierające prezentacje, odtwarzając krótkie filmy, a przede wszystkim prezentując na żywo strategie wyszukiwania literatury. W kolejnych miesiącach przyszedł czas na poznanie narzędzia MS TEAMS i planowanie zajęć interaktywnych. Forma zajęć prowadzonych za pomocą MS TEAMS w większym stopniu nawiązywała do ćwiczeń prowadzonych w sali dydaktycznej, choć wprowadzenie interaktywnych metod czy przeprowadzenie ćwiczeń i sprawdzanie ich efektów wymagało poznania zupełnie nowych narzędzi, opanowania umiejętności posługiwania się nimi. Przygotowywanie ciekawych zajęć aktywizujących uczestników stało się mozolnym, czasochłonnym procesem. Nie zabrakło jednak bibliotekarzy, którzy podjęli wyzwanie, doskonaląc swój warsztat pracy. W niedługiej perspektywie zdalnie prowadzone były zajęcia obejmujące tematyką elektroniczne źródła literaturowe, narzędzia do zarządzania bibliografią załącznikową, źródła informacji patentowej i normalizacyjnej. Do przygotowania

zajęć korzystano z programów graficznych (canva, genail.ly), do aktywizacji uczestników z narzędzi typu: Mentimeter, Padlet, Notes zajęć czy z formularzy MS TEAMS.

Wiosenne doświadczenia wykorzystane zostały w zimowym semestrze nowego roku akademickiego 2020/2021. Jak w każdym roku akademickim prowadzono, ujęte w planach, zajęcia synchronicznie (studenci i wykładowcy uczestniczą w zajęciach w tym samym czasie) z zakresu elektronicznych źródeł informacji naukowej, bibliografii, informacji normalizacyjnej, z tą różnicą, że nauczanie przeniesione zostało do sieci. Dodatkowo prowadzono zajęcia spoza planu, którymi objęto doktorantów z Interdisciplinary Doctoral School PŁ (IDS PŁ) oraz osoby przygotowujące doktoraty wdrożeniowe.

We wrześniu 2020 r. Wydział Zarządzania i Inżynierii Produkcji Politechniki Łódzkiej przedstawił bibliotekarzom Biblioteki PŁ ambitną propozycję współuczestniczenia w bloku zajęć pod nazwą Projekt badawczy PBL. W ramach specjalności „Jakość i logistyka w łańcuchu dostaw” zaplanowano dla dyplomantów kształcenie związane z zagadnieniem wprowadzania nowego cykularnego produktu na rynki UE i przygotowanie studentów do projektowania produktów i procesów w gospodarce obiegu zamkniętego (GOZ). Zajęcia skupione wokół GOZ obejmowały oprócz typowo kierunkowych wykładów i ćwiczeń także laboratorium prowadzone przez dwóch bibliotekarzy dla sześciu grup. Efektem Projektu badawczego PBL miało być przygotowanie przez studentów artykułów naukowych w oparciu o zdefiniowaną lukę badawczą w zakresie innowacji w GOZ. Bibliotekarze podczas laboratorium kształtowali badawcze kompetencje informacyjne, eksplorując wraz ze studentami elektroniczne źródła informacji literaturowej, statystycznej, prawnej, patentowej. Ich zadaniem było także zwrócenie uwagi na zagadnienie prawa autorskiego oraz przybliżenie serwisów grafiki, z których studenci mogliby czerpać inspirację wizualną do przygotowywanych w grupach prezentacji śródsemestralnych i końcowych, podsumowujących ich dotychczasową pracę i wskazujących efekty przygotowań do napisania artykułów naukowych (Sójkowska, 2021).

W ramach dydaktyki asynchronicznej (praca własna studentów w dowolnym czasie, w oparciu o materiały udostępniane przez wykładowców) opracowano kurs *Zarządzanie informacją*⁷, który wspomaga dydaktykę synchroniczną w formie ćwiczeń z wykorzystaniem elektronicznych źródeł informacji, dedykowanych poszczególnym kierunkom II roku studiów I stopnia. Rozpoczęto

⁷ Kurs znajduje się na uczelnianej platformie edukacyjnej WIKAMP i jest obowiązkowym wprowadzeniem do ćwiczeń dla studentów wszystkich kierunków II roku I stopnia (<https://edu.p.lodz.pl/course/view.php?id=569>).

prace nad otwartym kursem *Zarządzanie informacją naukową i literaturą*⁸, który w założeniu ma charakter samokształceniowy i kompleksowo przygotowuje do budowy własnego warsztatu pracy naukowej. Ponadto kontynuowano, prowadzony od wielu lat, obligatoryjny przedmiot przysposobienie biblioteczne w formie kursu e-learningowego dla studentów I roku. Z uwagi na niepewną sytuację powodującą czasowe utrudnienia w dostępie do literatury drukowanej zdecydowano o organizacji dodatkowych wirtualnych spotkań ze studentami I roku. Nie wszystkie wydziały odpowiedziały na zaproszenie biblioteki do współorganizacji takich spotkań szkoleniowych. Mimo to przeprowadzono je dla kilku wydziałów na platformie MS TEAMS oraz uczestniczono w inauguracji online jednego z wydziałów, podczas której przybliżono ofertę biblioteki ukierunkowaną na studentów rozpoczynających naukę w naszej uczelni⁹.

Z danych sprawozdawczych wynika, że był to dobry rok w zakresie dydaktyki bibliotecznej – łącznie w 2020 r. przeprowadzono 197 godzin synchronicznej dydaktyki.

Inne aktywności biblioteki w pandemii

Biblioteka przy współpracy z Interdisciplinary Doctoral School PŁ oraz firmą Elsevier zorganizowała V Seminarium z cyklu Otwieranie nauki: Praktyka i perspektywy pt. „Naukowcy, bibliotekarze i wydawcy w poszukiwaniu wspólnej drogi do otwartej nauki”. W pierwotnym założeniu seminarium miało odbyć się stacjonarnie w Bibliotece PŁ, jednakże ze względu na pandemię zorganizowano je online 24 listopada 2020 r. Honorową funkcję podczas seminarium pełnił Rektor PŁ, prof. Krzysztof Józwik. Seminarium potwierdziło potrzebę edukacji nt. znaczenia otwartości w nauce, wdrożenia rozwiązań systemowych otwierania nauki oraz wypracowania systemu finansowania otwartości (Gajda, 2020b). Jedno z wystąpień, które miało odpowiedzieć na pytanie: „Jak z pandemią radzili sobie bibliotekarze?”, przygotowane zostało przez bibliotekarza systemowego BPL w oparciu o niemal 200 ankiet, które napłynęły z bibliotek¹⁰.

Biblioteka PŁ od lat organizowała wydarzenia kulturalne – wystawy w Galerii Biblio-Art oraz spotkania z literaturą w Przedsionku Literackim. Pandemia zredefiniowała plany i przystopowała działalność kulturalną. Przewodnik

⁸ Kurs znajduje się na uczelnianej platformie edukacyjnej WIKAMP i jest otwarty dla wszystkich zainteresowanych (<https://edu.p.lodz.pl/course/view.php?id=665>).

⁹ Podczas inauguracji kilka minut przeznaczono na wystąpienie bibliotekarzy. Nagranie jest dostępne na kanale PŁ na YouTube i dotychczas doczekało się ponad 2700 wyświetleń (<https://www.youtube.com/watch?v=L1ebAXcryac>).

¹⁰ Nagrania/prezentacje z seminarium dostępne są na stronie Biblioteki PŁ (<http://bg.p.lodz.pl/onpp2020>).

Literacki, który gromadził podczas spotkań liczne grono miłośników literatury pięknej, czasowo zawieszono. Ostatnie spotkanie pod hasłem *Życie ucieka jak sen* odbyło się na początku marca 2020 r. Gościem był Marek Czuku – mieszkaniec Łodzi, poeta, krytyk literacki, publicysta, z wykształcenia fizyk i polonista.

W Galerii Biblio-Art w 2020 r., jeszcze przed pandemią, udało się zorganizować trzy wystawy¹¹ rozpoczynające się wernisażem i zakończone finisażem. Kolejną wystawę zaprezentowano dopiero w październiku w formule online na Facebooku galerii¹². Pierwsze trzy wystawy w 2021 r. zorganizowano bez udziału publiczności. Podczas otwarcia obecni byli kuratorzy (bibliotekarze BPŁ), artyści prezentujący swoje prace oraz przedstawiciele Działu Promocji PŁ, w pojedynczych wydarzeniach uczestniczyły lokalne media np. TVP3. Relacje fotograficzne oraz krótkie filmy z wystaw czy wywiady z artystami umieszczane były na bieżąco na Facebook Galerii Biblio-Art. Stacjonarną działalność galerii w reżimie sanitarnym przywrócono częściowo przy okazji czwartej wystawy. Wówczas zorganizowano finisaż dla niewielkiej grupy zainteresowanych (zgodnie z obowiązującymi przepisami w galerii mogło przebywać 11 osób). Kolejna wystawa w 2021 r. miała już oficjalne otwarcie, choć w małym gronie. Jednocześnie zauważono, że wolno, aczkolwiek systematycznie powiększa się liczba miłośników wirtualnej galerii na Facebooku. Są to głównie osoby starsze, które w trosce o swoje zdrowie wybierają wystawy online i w ten sposób uczestniczą w działalności kulturalnej BPŁ.

Duże znaczenie w walce z pandemią zyskał działający na terenie BPŁ i prowadzony przez jednego z pracowników biblioteki Klub Krótkofalowców PŁ – SP7/TUL. Spotkania klubu odbywały się w większości zdalnie za pomocą MS TEAMS i innych komunikatorów. Standardowa działalność klubu skupiona jest na rozwoju infrastruktury, testach nowinek technicznych i typowej łączności, jednakże po wybuchu pandemii działalność ukierunkowano w dużej mierze na wsparcie walki z koronawirusem (MJ, 2020; Z biblioteki do..., 2020). Klub Krótkofalowców jeszcze w marcu zaoferował łączność radiową i udzielił pomocy w dostrojeniu radiotelefonów m.in. w szpitalu w Zgierzu. W kwietniu za pomocą druku 3D wykonano adaptory (ok. 300 kompletów, zob. ryc. 3.) i przyłbice (ok. 250 sztuk), które rozprowadzono wśród ratowników, lekarzy oraz Straży Miejskiej w Łodzi.

¹¹ Bliższe informacje nt. wystaw dostępne są na stronie Biblioteki PŁ (<http://bg.p.lodz.pl/wystawy-2020>).

¹² Zob. profil Galerii Biblio-Art na Facebooku (<https://www.facebook.com/galeriabiblioart>).

Ryc. 3. Maska zabezpieczająca przed COVID-19 z kompletem adapterów

Aut. K. Smużny

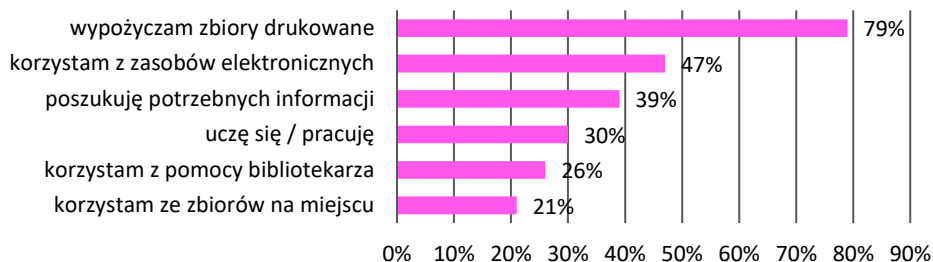
Badania satysfakcji użytkowników w czasie pandemii

W ostatnim kwartale 2020 r. przeprowadzono po raz drugi badania satysfakcji użytkowników rekomendowane w projekcie AFBN (Analiza Funkcjonowania Bibliotek Naukowych), według ustandaryzowanego kwestionariusza. Pierwsze badania, którymi objęto studentów i doktorantów, przeprowadzone zostały w 2019 r., a ich wyniki opublikowano w 2020 r. (Sójkowska, 2020).

W badaniu z 2020 r. uzyskano 601 ankiet, co spełnia kryterium liczebności próby badawczej. Pod względem reprezentatywności statusu respondentów sytuacja jest odmienna. Ankiety pracownicze powinny stanowić 17%, natomiast stanowią 30%, występuje niedobór ankiet studenckich – powinny stanowić 78%, a stanowią 65%, reprezentatywną grupę stanowią doktoranci, których ankiety odpowiadają procentowo strukturze liczebnej grupy – 4%.

Na uwagę zasługuje struktura usług o największym znaczeniu dla czytelników. Należą do nich: wypożyczanie zbiorów drukowanych, dostęp do zasobów elektronicznych, poszukiwanie informacji potrzebnych do pracy lub nauki, warunki do pracy lub nauki, pomoc bibliotekarza.

Ryc. 4. Wybrane cele odwiedzin respondentów

Źródło: opracowanie własne

Mimo ograniczenia w dostępie do zbiorów drukowanych i konieczności korzystania z zasobów elektronicznych 79% respondentów jako cel korzystania wymienilo wypożyczanie zbiorów na zewnątrz. Potwierdziło to słusność wprowadzenia usługi przygotowywania skanów z materiałów bibliotecznych i przesyłania ich na skrzynki poczty elektronicznej zainteresowanym czytelnikom. Z zasobów elektronicznych korzystało 47% respondentów. Wypowiedzi respondentów w pytaniu otwartym ujawniły problemy, z jakimi borykają się użytkownicy biblioteki. Należą do nich brak znajomości zasobów elektronicznych, nieumiejętność wyboru właściwych źródeł spośród długiej listy e-zasobów, czy nieznanostwo funkcjonalności serwisów, która uniemożliwia odnalezienie relewantnej literatury. Respondenci skarżyli się także na dużą zmienność dostępu do fizycznej siedziby biblioteki, co należy jeszcze raz podkreślić uwarunkowane było przepisami prawa, rekomendacjami, ale także zarządzeniami Rektora i Sztabu Antykryzysowego PŁ. Mimo trudnych warunków współpracy bibliotekarzy z czytelnikami, biblioteka w ogólnej ocenie poziomu satysfakcji uzyskala bardzo dobry wynik – 4,39 (w skali od 1 do 5)¹³.

Wnioski ukierunkowane na doskonalenie

Rozwijająca się biblioteka czy biblioteka zorientowana na przyszłość nieustannie reaguje na potrzeby środowiska odbiorców, podejmuje nowe wyzwania, aby sprostać różnorodnym zagrożeniom. Dlatego myśląc o przyszłości BPL należy mieć na uwadze potrzeby środowiska akademickiego, które będą się zmieniać, oraz konieczność zapewnienia warsztatu pracy naukowej i dydaktycznej, który powinien uwzględnić:

¹³ Analiza wyników badań satysfakcji użytkowników BPL z 2020 r. przedstawiona zostanie w oddzielnym artykule.

- czasowe ograniczenie dostępności usług bibliotecznych czy zamknięcie fizycznej siedziby biblioteki,
- poszukiwanie skutecznych metod i narzędzi komunikacji z użytkownikami,
- rozwój infrastruktury informatyczno-sprzętowej zgodnie z trendami technologicznymi,
- rozwój oferty naukowych i edukacyjnych zasobów elektronicznych zarówno licencjonowanych, open accessowych jak i własnych baz, bibliotek cyfrowych i repozytoriów,
- rozwój PŁ w kierunku instytucji badawczej,
- współpracę w środowisku bibliotekarskim, dzielenie się i inspirowanie dobrymi praktykami.

Biblioteka Politechniki Łódzkiej w szybkim tempie dostosowała swoją działalność do warunków pandemicznych. Kontynuowano gromadzenie i opracowanie literatury drukowanej, odpowiednio zarządzano dostępem do kolekcji e-zasobów. Wprowadzono korzystne zmiany w zakresie składania zamówień na książki przeznaczone do wypożyczenia na zewnątrz. Uruchomiono zdalne wsparcie w wyszukiwaniu informacji naukowej dla społeczności akademickiej oraz dostarczanie skanów literatury za pośrednictwem poczty elektronicznej lub uczelnianej przestrzeni chmurowej. Prowadzono dydaktykę biblioteczną na odległość przy wykorzystaniu dostępnych w uczelni narzędzi, rozwijając kompetencje cyfrowe społeczności akademickiej w zakresie korzystania z elektronicznych źródeł informacji naukowej, co znalazło potwierdzenie w statystykach wykorzystania e-zasobów. Poznano i stosowano narzędzia (w tym ogólnodostępne, np. Padlet, Mentimeter) do aktywizacji uczestników zdalnego nauczania oraz otwarte serwisy naukowe i edukacyjne, które rekomendowano nauczycielom akademickim opracowującym materiały edukacyjne do kursów e-learningowych. Wdrożono procedury elektronicznego potwierdzania kart obiegowych oraz dodatkowe komunikatory – Messenger oraz formularz „Zapytaj bibliotekarza”.

Wprowadzone innowacje w usługach potwierdzają, że Biblioteka Politechniki Łódzkiej potraktowała pandemię jako punkt zwrotny będący szansą rozwoju, a nie zagrożeniem dla realizacji usług. I choć opisane działania miały charakter reagowania na konkretne problemy i niwelowania zauważonych barier niemal w czasie rzeczywistym, to nie zapomniano o konieczności przemyślenia długofalowych rozwiązań.

Problemy związane z organizacją pracy w warunkach pandemii przyczyniły się w Bibliotece PŁ do doprecyzowania planów zarówno organizacyjnych, jak i inwestycyjnych. Przede wszystkim kontynuowane będą prace nad katalogiem

zadań, które można wykonywać w sposób zdalny z jednoczesnym określeniem procedur i instrukcji dla pracowników. Ciągłym procesem stało się doskonalenie umiejętności wśród bibliotekarzy w zakresie korzystania z systemów bibliotecznych, uczelnianych oraz systemów komunikacji w czasie rzeczywistym np. z MS TEAMS, szczególnie w grupie bibliotekarzy, których standardowy zakres obowiązków nie przewiduje bieżącego kontaktu z użytkownikami. Nowe kompetencje cyfrowe są niezbędne dla wszystkich bibliotekarzy. Wymagają wzmocnienia kwalifikacji, doskonalenia umiejętności specyficznych dla pracy w wirtualnym środowisku. Wiąże się to nie tylko z kształtowaniem umiejętnego korzystania z różnorodnego oprogramowania (np. nauka obsługi programu do nagrywania filmów oraz ich montażu z uwzględnieniem zasad dostępności cyfrowej), ale także z utrwalaniem zasad ochrony danych osobowych i poufności. A. Klich, oprócz umiejętności zwraca uwagę na pożądany wzorzec postawy bibliotekarzy podczas pracy zdalnej: „Na jakość i komfort pracy w wysokim stopniu wpływa organizacja miejsca i samodyscyplina” (2021, s. 22).

Ewaluacja katalogu zadań wynika nie tylko z przemodelowania organizacji pracy do modelu hybrydowego czy zdalnego, ale także z oczekiwań, jakie uczelnia ma wobec biblioteki związanych z upowszechnianiem otwartej nauki czy parametryzacją uczelni, które w znacznym stopniu ujawniły się w 2020 r. Znajomość bieżących wymagań parametrycznych, podatnych na liczne zmiany w przepisach, ale i z uwagi na ciągle rozwijającą się infrastrukturę ewaluacyjną jest niezbędna, aby biblioteka stanowiła wsparcie w ewaluacji uczelni.

Oczekiwane jest wsparcie w otwartym publikowaniu i deponowaniu danych badawczych oraz wyników badań w repozytoriach uczelnianych. Niezbędna jest pomoc w ustalaniu polityk wydawców, u których naukowcy opublikowali swoje utwory w kontekście deponowania ich w repozytorium uczelnianym. Konieczna jest edukacja środowiska akademickiego w zakresie otwartych licencji, które umożliwiają tworzenie otwartych zasobów edukacyjnych (np. przedmiotów tworzonych na platformie e-learningowej), wykorzystanie tych zasobów w przygotowywanych materiałach dydaktycznych oraz dalsze ich rozpowszechnianie na otwartych licencjach.

Plany inwestycyjne są znacznie trudniejsze do realizacji z powodu budżetu oraz procedur przetargowych, które muszą być zastosowane, mimo że znacznie wydłużają czas realizacji. Zapewnienie pracownikom narzędzi pracy przewiduje zakup komputerowego sprzętu przenośnego, który mógłby być wypożyczany w przypadku konieczności pracy zdalnej. Ważniejsze jednak wydaje się zapewnienie ciągłości usług bibliotecznych, najważniejszych dla czytelników. Dlatego już w 2020 r. podjęto decyzję o zmianie sposobu identyfikacji zbiorów Biblioteki Głównej po kodach kreskowych na system oparty na RFID (*Radio-Frequency Identification*). Oznacza to konkretne wydatki oraz ogromną pracę do

wykonania przez bibliotekarzy. Wdrożenie systemu będzie pierwszym krokiem w kierunku uruchomienia książkomatów z funkcją samodzielnego zwrotu wypożyczonych zbiorów.

Nowe sposoby realizacji wypożyczeń i zwrotów są konieczne w kontekście nieoczekiwanych sytuacji, jak np. pandemia, która spowodowała czasowe zamknięcie bibliotek, utrudniony kontakt z bibliotekarzem, ograniczony dostęp do literatury drukowanej, zamknięty dostęp do półek i czytelni. Samoobsługowe udostępnianie zbiorów poza siedzibą biblioteki podyktowane jest również postępowaniem technologicznym, z duchem którego powinna rozwijać się nowoczesna biblioteka akademicka. Unowocześnienie procesu wypożyczeń i zwrotów przewidziane jest na wiosnę 2022 r. Obecnie trwają procedury przetargowe.

Z uznaniem należy ocenić pracę bibliotekarzy, którzy z dnia na dzień musieli opanować sytuację i sprostać nowym wyzwaniom, nie tracąc zapału i motywacji do uczenia się obsługi nowych narzędzi, programów, kanałów komunikacji i pracy z czytelnikiem w pandemicznych warunkach.

W kontekście podstawowej funkcji biblioteki, jaką jest udostępnianie zbiorów i podstawowego celu odwiedzin – wypożyczeń zbiorów na zewnątrz, który wskazali w badaniach satysfakcji respondenci z PŁ, trudno nie zgodzić się z myślą E. Lepkowskiej: „większość tych działań to jednak pewnego rodzaju atropa, lepiej lub gorzej działający zamiennik, który nigdy nie zastąpi realnych kontaktów interpersonalnych w rzeczywistej przestrzeni wypełnionej realnymi książkami” (2020, s. 7).

Mimo to precyzowanie planów organizacyjnych, inwestycyjnych skłania do sformułowania optymistycznego wniosku, że ich realizacja pozwoli zabezpieczyć działalność biblioteki na oczekiwanym przez środowisko poziomie, nawet w sytuacjach kryzysowych. Natomiast sytuacje kryzysowe stanowią podstawę kreatywnego myślenia i innowacyjnych działań. Punkt zwrotny, jakim niewątpliwie okazała się dla bibliotek akademickich pandemia COVID-19, ukierunkował myślenie o funkcjonowaniu biblioteki i projektowaniu nowych usług na zapewnienie nieprzerwanego kontaktu na linii zbiory/usługi–bibliotekarz–czytelnik w wirtualnej przestrzeni.

Bibliografia

- #NieZostawiamCzytelnika. (2020). *SBP. Ogólnopolski Portal Biblioteczarski* [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: http://www.sbp.pl/o_bibliotekach/wydarzenia/_niezostawiamczytelnika
- A European library agenda for the post-COVID-19 age.* (2020). EBLIDA [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <http://www.eblida.org/Documents/EBLIDA-Preparing-a-European-library-agenda-for-the-post-Covid-19-age.pdf>
- Bieńkowska, Barbara & Chamerska, Halina (1987). *Zarys dziejów książki*. Warszawa: Wydawnictwo Spółdzielcze.
- Gajda, Izabela (2020a). Biblioteka Politechniki Łódzkiej nie zostawia czytelnika w czasie pandemii wirusa COVID-19. *Bibliotekarz*, **6**, 29.
- Gajda, Izabela (2020b). Seminarium na temat otwierania nauki. *Życie Uczelni*, **155**, [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://www.zycieuczelni.p.lodz.pl/seminarium-na-temat-otwierania-nauki>
- Gmiterek, Grzegorz (2014). Książka w erze nowych technologii, integracji i interaktywności mediów. A. Sobczak, M. Cichocka, P. Frąckowiak (red.), *Historia 2.0*. Lublin: Portal E-naukowiec [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://bibliotekanauki.pl/books/1396563>
- Grycz, Józef, Gryczowa, Alodia (1961). *Historia książki i bibliotek w zarysie*. Warszawa: Państwowy Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy.
- Hessel, Alfred (1955). *A history of libraries*. New Brunswick: The Scarecrow Press.
- Hudzik, Krystyna (2018). Biblioteka akademicka i nauka w procesie transformacji cyfrowej: próba diagnozy. *Biblioteka*, **22**(31), 144. [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/b/article/view/17850>
- Klich, Alicja (2021). Jak przygotować bibliotekę do zdalnej pracy w okresie epidemii koronawirusa. *Poradnik Bibliotekarza*, **4**, 20–23.
- Komunikat Rektora Politechniki Łódzkiej*. (2020) [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://koronawirus.p.lodz.pl/zarzadzenia-komunikaty/komunikat-rektora-politechniki-lodzkiej-11-marca-2020-r>
- Koronawirus – informacje i zalecenia*. (2020) [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://koronawirus.p.lodz.pl/zarzadzenia-komunikaty>
- Lepkowska, Emilia (2021). Kilka refleksji nt. bibliotek naukowych i ich działań online dla użytkowników w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, **2**, 4–7.
- MJ (2020). Krótkofalowcy z Politechniki Łódzkiej włączyli się do walki z koronawirusem. *TVP3 Łódź* [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://lodz.tvp.pl/47450571/koronawirus-w-lodzkiem-do-walki-z-pandemia-wlaczyl-sie-krotkofalowcy-z-politechniki-lodzkiej>
- Nowy koronawirus SARS-CoV-2 – zalecenia. (2020). *Serwis Rzeczypospolitej Polskiej* [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://www.gov.pl/web/gis/nowy-koronawirus-sars-cov-2--zalecenia>
- Sójkowska, Iwona (2021). Kompetencje informacyjne metodą Problem Based Learning. *Biuletyn EBIB*, **2**(197), [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/731>

- Sójkowska, Iwona (2020). Poziom satysfakcji korzystania z Biblioteki Politechniki Łódzkiej wśród studentów i doktorantów. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Librorum*, 1(30), 57–78, [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/librorum/article/view/7848>
- Sójkowska, Iwona & Skubała, Elżbieta (2021). *Nauka i rozwój uczelni. Działalność Biblioteki Politechniki Łódzkiej w 2020 r.* Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2021. Sprawozdanie dla Rektora PŁ, na prawach rękopisu.
- Z biblioteki do szpitali – wsparcie na „pierwszej linii” w walce z koronawirusem dzięki Politechnice Łódzkiej (2020). *Lustro Biblioteki*, [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <http://lustrobiblioteki.pl/2020/04/z-biblioteki-do-szpitali-wsparcie-na-pierwszej-linii-w-walce-z-koronawirusem-dzieki-politechnice-lodzkiej/>
- Zwiąż COVID-19. (2020). *EBSCO* [online]. Pobrane 5 listopada 2021 r., z: <https://www.ebsco.com/e/pl-pl/blog/zwa-ja-covid-19>

The COVID-19 pandemic – a turning point in library activities on the example of the Library of Lodz University of Technology

ABSTRACT: There were many turning points in the history of libraries, which resulted in changes in their function. In spite of this, various libraries still exist, develop and function dynamically. This paper discusses the academic libraries' situation after the COVID-19 pandemic. In March 2020 traditional services were temporarily suspended, which could cause a feeling of anxiety among employees and library users.

Changes in the work organization and providing services were presented on the example of the Library of Lodz University of Technology by transferring the services into virtual reality. Attention was paid to the new e-services and plans which the library has elaborated due to the pandemic situation.

KEYWORDS: academic libraries, The Library of Lodz University of Technology, pandemic, COVID-19

Monika Wachowicz

Katedra Informatologii i Bibliologii
Wydział Filologiczny Uniwersytetu Łódzkiego
e-mail: monika.wachowicz@uni.lodz.pl
 <https://orcid.org/0000-0002-2846-374X>

Katarzyna Figurska

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi
e-mail: kasiafigurska@op.pl

[Działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi w czasie pandemii

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.04>

Abstrakt: W artykule przedstawiono działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi w okresie od 12 marca 2020 do 31 sierpnia 2021. Głównym celem było wskazanie sposobów i formy realizacji zadań Biblioteki w czasie pandemii, oraz dostosowania jej usług do okresowych obostrzeń.

Słowa kluczowe: biblioteka pedagogiczna, COVID-19, pandemia, media społecznościowe, Facebook

Niniejszy artykuł jest kolejną publikacją dotyczącą działalności Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi (dalej: PBW w Łodzi) w czasie pandemii COVID-19. Stanowi próbę podsumowania prawie półtorarocznego funkcjonowania biblioteki w warunkach okresowych

obostrzeń i zmieniających się zaleceń rządowych w tym zakresie. Nie wyczerpuje więc problematyki działalności PBW w Łodzi w omawianym okresie, a raczej stanowi zaproszenie do przeprowadzenia bardziej wnikliwej analizy wybranych obszarów działalności ksiąźnicy. W badaniach nie uwzględniono działalności filii PBW w Łodzi: w Kutnie, Łęczycy, Pabianicach i Zgierzu, co było podyktowane względami praktycznymi. Zdaniem autorek działalność filii PBW w Łodzi była na tyle bogata, że mogłaby stanowić przedmiot odrębnych opracowań. Skoncentrowano się przede wszystkim na sposobach i formach realizacji zadań biblioteki oraz usługach proponowanych przez ksiąźnicę na przestrzeni ostatniego półtora roku.

Materiał badawczy zaczerpnięto głównie z Facebooka, zasobów strony internetowej PBW w Łodzi, bloga ksiąźnicy *Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi* (zwanego dalej *Kronika PBW w Łodzi*), jak również wydanych wcześniej artykułów (Figurska & Wachowicz, 2020a, 2020b). W szczególności Facebook ksiąźnicy okazał się bogatym źródłem informacji o jej działalności. W przeciwieństwie do bibliotecznej strony internetowej, nie usuwano z niego kolejnych komunikatów, ani nie zastępowano ich innymi obwieszczeniami. Posty na Facebooku ułożone są w porządku chronologicznym, co ułatwia uporządkowanie kolejnych etapów działalności biblioteki. Informacje zaczerpnięte z Facebooka ksiąźnicy zostały uzupełnione wpisami dostępnymi w *Kronice PBW w Łodzi*. One również zostały zamieszczone w porządku chronologicznym, ale odnosiły się do wybranych przedsięwzięć biblioteki i jej pracowników (np. ich publicznych wystąpień, wystaw, eventów biblioteki), jak również informacjami spoza ksiąźnicy (m.in. projektami ministerialnymi i zmianami legislacyjnymi dotyczącymi oświaty).

Do badań wykorzystano metody: analizy i krytyki piśmiennictwa (źródła), badania dokumentów, heurystyczne (porównawczą), statystyczne¹.

Wybrany przez autorki zasięg chronologiczny badania jest uwarunkowany zmianami organizacyjno-prawnymi, jakie zaszły w funkcjonowaniu biblioteki w związku z wprowadzanymi zaleceniami rządowymi dotyczącymi pandemii COVID-19 oraz decyzjami władz samorządowych, które doprowadziły do włączenia ksiąźnicy do zespołu placówek oświatowych. Za początek badanego okresu można więc uznać dzień 12 marca 2020 roku, gdyż dzień wcześniej na Facebooku PBW w Łodzi opublikowano komunikat informujący o tym, że w związku z rozwojem pandemii COVID-19, nastąpi zamknięcie działalności stacjonarnej biblioteki dla czytelników (Uwaga!, 2020a). Autorki postanowiły zakończyć swoje badania z dniem 31 sierpnia 2021 roku. Chciały

¹ Nazewnictwo i podział metod badawczych według Jerzego Apanowicza (2002, s. 61–81).

w ten sposób podsumować pewien „rozdział” w działalności biblioteki spowodowany faktem włączenia PBW w Łodzi z dniem 1 września 2021 roku w struktury Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Łodzi².

W artykule przyjęto chronologiczny opis działalności PBW w Łodzi. Został on zarysowany w wydanym w 2020 roku artykule Katarzyny Figurskiej i Moniki Wachowicz (2020b), które omawiając funkcjonowanie PBW w Łodzi od marca 2020 do września 2020 roku podzieliły ją na 3 etapy różniące się pomiędzy sobą formą działalności i sposobem realizacji zadań biblioteki. Wy różniły mianowicie: działalność zdalną (marzec–maj 2020); podstawową działalność stacjonarną połączoną z kontynuacją usług zdalnych (maj–sierpień 2020), rozszerzoną działalność stacjonarną wraz z dalszym rozwojem usług dostępnych w sieci (od września 2020–). Uzupełniając ten podział należy dodać 3 kolejne etapy funkcjonowania ksiąźnicy obejmujące: ponowne ograniczenie działalności stacjonarnej na rzecz zdalnej formy realizacji zadań – od połowy listopada 2020 do połowy lutego 2021 roku, ponowne jej rozszerzenie – od połowy lutego 2021 do końca maja 2021 roku oraz pełny powrót do realizacji zadań dla czytelników w siedzibie biblioteki – na początku czerwca 2021 do końca sierpnia 2021 roku³.

Warto dodać, że przyjęte w artykule etapy działalności biblioteki mają na celu jedynie wyznaczenie pewnych ram chronologicznych zachodzących w niej zmian. Nie było zadaniem autorek wartościowanie działalności ksiąźnicy w zależności od sposobu jej funkcjonowania i ustalenie wyższości stacjonarnej lub zdalnej formy realizacji jej statutowych powinności. Dążono jednak do odpowiedzi na pytanie o to, które statutowe zadania biblioteka zdołała zrealizować na przestrzeni ostatniego półtora roku, w jaki sposób prowadzona była działalność ksiąźnicy oraz jakie usługi znalazły się w jej ofercie.

Zadania statutowe Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi a działalność ksiąźnicy

Zadania statutowe PBW w Łodzi mają charakter obligatoryjny albo fakultatywny. Zgodnie ze *Statutem Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi* (zwanym dalej *Statutem PBW w Łodzi*) do jej zadań obowiązkowych należą:

² Zgodnie z (Uchwała nr XXXIV..., 2021).

³ Warto podkreślić, że przyjęty podział ma charakter umowny, a ustalone granice mają charakter wyodrębnionych, ale „płynnie” przenikających się czasookresów działalności PBW w Łodzi.

1. Gromadzenie, opracowywanie, ochrona, przechowywanie i udostępnianie użytkownikom materiałów bibliotecznych, w tym dokumentów piśmienniczych, zapisów obrazu i dźwięku oraz zbiorów multimedialnych.
2. Organizowanie i prowadzenie wspomagania:
 - a. szkół i placówek w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, w tym w wykorzystywaniu technologii informacyjno-komunikacyjnej,
 - b. bibliotek szkolnych, w tym w zakresie organizacji i zarządzania biblioteką szkolną.
3. Prowadzenie działalności informacyjnej i bibliograficznej.
4. Inspirowanie i promowanie edukacji czytelniczej i medialnej.
5. Wykonywanie zadań w zakresie spraw obronnych i bezpieczeństwa publicznego (Statut..., 2013).

Wśród zadań fakultatywnych łódzkiej księżnicy pedagogicznej znalazła się możliwość prowadzenia działalności wydawniczej oraz organizowania i realizacji zadań edukacyjnych i kulturalnych, w szczególności otwartych zajęć edukacyjnych, lekcji bibliotecznych i spotkań autorskich (Tamże).

Zgodnie z wymienionymi w artykule zadaniami statutowymi, można stwierdzić, że PBW prowadziła szeroko zakrojoną działalność dokumentacyjną i informacyjną, co jest zgodne z jej wpisem w dostępnej online Bazie Internetowej REGON⁴. Ponadto księżnica miała obowiązek lub mogła prowadzić działalność bibliograficzną, edukacyjną, instrukcyjno-metodyczną, kulturalną, popularyzatorską, wydawniczą⁵ oraz związaną z obronnością i bezpieczeństwem

⁴ Nomenklatura odnosząca się do przeważających rodzajów działalności PBW w Łodzi według Polskiej Klasyfikacji Działalności (zwanej dalej PKD) (Kody PKD, 2007). Jako przeważającą formę działalności biblioteki w Bazie Internetowej Regon podano kod PKD: „91.01.A – Działalność bibliotek”. (Pedagogiczna Biblioteka..., 2021) Podklasa PKD: „91.01.A – Działalność bibliotek” zawiera: „dokumentacyjną i informacyjną działalność bibliotek wszystkich rodzajów, czytelnicy, pomieszczeń do odsłuchiwania i oglądania, świadczą one dla ogółu społeczeństwa lub specjalnych grup odbiorców, takich jak: studenci, naukowcy, nauczyciele, członkowie: gromadzenie zbiorów, katalogowanie zbiorów, wypożyczanie i przechowywanie książek, map, periodyków, filmów, płyt, taśm, prac artystycznych itp., wyszukiwanie informacji z posiadanych zbiorów itp. oraz przechowywanie zdjęć i filmów przez biblioteki i usługi z tym związane”. (PKD 91.01.A..., b.r.)

⁵ Nomenklatura odnosząca się do pozostałych rodzajów działalności PBW w Łodzi według *Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (2019).

narodowym⁶, co znalazło bezpośrednie odzwierciedlenie w obligatoryjnych i fakultatywnych zapisach statutowych placówki.

Gromadzenie, opracowywanie, ochrona, przechowywanie i udostępnianie użytkownikom materiałów bibliotecznych

Należy stwierdzić, że w okresie od marca 2020 do końca sierpnia 2021 roku niemal nieustannie realizowana była polityka gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów czytelnikom PBW w Łodzi. Niewielki wyjątek od tej zasady stanowił okres od 12 marca do 5 maja 2020 roku, kiedy zaniechano stacjonarnego udostępniania zbiorów (Uwaga!, 2020a). Możliwość wypożyczenia i zwrotu książek oraz materiałów audiowizualnych w siedzibie biblioteki przywrócono czytelnikom z dniem 6 maja 2020 roku (Uwaga! Od 6 maja..., 2020b; Uwaga! Otwieramy..., 2020c). Warto zauważyć, że wprowadzony w połowie marca 2020 roku zakaz stacjonarnego udostępniania zbiorów nie miał charakteru bezwzględnie obowiązującego, gdyż nadal istniała możliwość korzystania z zasobów cyfrowych udostępnianych przez bibliotekę za pośrednictwem e-czytelni IBUK LIBRA Wydawnictwa Naukowego PWN. O możliwości wykorzystania kodów do tej wirtualnej czytelni przypomniano wielokrotnie na bibliotecznym Facebooku łódzkiej księżnicy⁷.

Nieco inaczej kształtowała się możliwość korzystania ze zbiorów biblioteki na miejscu. Działalność czytelni była w ciągu ostatniego półtora roku kilkakrotnie zawieszana, w zależności od panujących obostrzeń związanych z pandemią COVID-19 (Wszystkich zainteresowanych..., 2020).

Wspomaganie szkół, placówek oświatowych i bibliotek szkolnych

W *Statucie PBW w Łodzi* określono sposoby realizacji zadania wspomagania szkół i placówek oświatowych w wypełnianiu ich obowiązków. Uznano, że będą one polegały na zaplanowaniu i przeprowadzeniu przez pracowników biblioteki działań stanowiących odpowiedź na potrzeby szkół lub placówek oświatowych, które będą zmierzały do poprawy jakości ich pracy oraz organizowaniu i prowadzeniu sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli, którzy w zorganizowany sposób współpracują ze sobą w celu doskonalenia swojej

⁶ W artykule omówiono realizację zadań statutowych, które wynikają z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Rozporządzenie..., 2013).

⁷ Por. (Czy wiesz..., 2020).

pracy, szczególnie przez wymianę doświadczeń. W katalogu możliwych form wspomaganie mających wpływ na poprawę jakości pracy szkoły znalazły się:

- a. pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły lub placówki,
- b. ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły lub placówki,
- c. zaplanowanie form wspomaganie i ich realizację,
- d. wspólną ocenę efektów realizacji zaplanowanych form wspomaganie i opracowanie wniosków z ich realizacji (Statut..., 2013, § 3 ust. 2 pkt 2).

Jednym z pierwszych pomysłów biblioteki na wspomaganie nauczycieli i rodziców w zdalnym nauczaniu było opracowanie zakładki *Zdalne nauczanie. Propozycje materiałów dydaktycznych i narzędzi dla nauczycieli* na stronie internetowej ksiąźnicy. Równolegle publikowano na Facebooku PBW w Łodzi cykl postów *Bibliotekarze-nauczycielom. Zaplanuj królewskie e-zajęcia*. Zarówno na stronie, jak i w wymienionych postach publikowano przykłady aplikacji internetowych, programów komputerowych oraz zbiory linków dla nauczycieli i rodziców zainteresowanych zdalnym nauczaniem. (Figurska & Wachowicz, 2020a, s. 3–4).

Kolejnym sposobem na dzielenie się wiedzą i doświadczeniem z regionalnym środowiskiem nauczycieli biblioteczki była organizacja webinarów we współpracy z Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego w Łodzi. W ramach szkoleń zaznajamiano uczestników m.in. z tematyką biblioterapii, czy tworzeniem grafik do social mediów (Figurska & Wachowicz, 2020a, s. 6).

W okresie od marca 2020 do końca sierpnia 2021 roku w PBW w Łodzi odbywały się stacjonarne szkolenia i spotkania dla nauczycieli, ale były one organizowane w okresach ograniczonej transmisji wirusa COVID-19 (np. w dniu 24 września 2020 r. pracownik biblioteki Paweł Kowalczyk był prelegentem Dni Otwartych Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia w Łodzi i zaprezentował zagadnienia nt. *Łódź filmowa – wykład o łódzkich plenerach uwiecznionych w polskich filmach*) (Program Dni Otwartych..., 2020).

Podsumowując, można powiedzieć, że pracownicy PBW realizowali zadanie wspomaganie szkół i placówek oświatowych w ich działalności głównie w formie zdalnej. W szczególności przybrało ono formę postów na Facebooku i wpisów na stronie internetowej oraz zdalnych webinarów realizowanych we współpracy z Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego. Nadal odbywały się okolicznościowe stacjonarne eventy w okresach

zmniejszonych zachorowań na COVID-19, czego wyrazem była współpraca biblioteki z Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli m.in. w czasie kolejnej edycji dni otwartych organizowanych przez tę placówkę.

Prowadzenie działalności informacyjnej i bibliograficznej

Działalność informacyjna i bibliograficzna PBW w Łodzi była realizowana w kilku obszarach. Rozbudowywano aparat informacyjny biblioteki, tworzone tematyczne zestawienia bibliograficzne. Informowano w ten sposób o zbiorach i usługach biblioteki, jej ofercie szkoleniowej oraz propozycjach innych placówek oświatowych w tym zakresie, projektach, eventach PBW w Łodzi i innych podmiotów, popularyzowano czytelnictwo, szeroko rozumiane inicjatywy kulturalne i społeczne itp.

Zbiory PBW w Łodzi upowszechniano przede wszystkim za pomocą jej katalogów on-line dostępnych za pośrednictwem strony internetowej. Funkcjonują dwa odrębne cyfrowe katalogi łódzkiej ksiąźnicy pedagogicznej. Pierwszy z nich obejmuje całość książek i multimediów dostępnych w jednostce centralnej biblioteki w Łodzi oraz jej filiach, drugi ewidencjonuje kolekcję czasopism dostępnych w głównej siedzibie ksiąźnicy.

W zakładce „Zestawienia bibliograficzne”, dostępnej na stronie internetowej PBW w Łodzi, opublikowano w 2020 roku 63 zestawienia, a w bieżącym roku było ich 33⁸. W dużej mierze były to publikacje ze zbiorów ksiąźnicy.

Zbiory PBW w Łodzi popularyzowano na bibliotecznym Facebooku w postaci cyklu postów „Książka Tygodnia”. W okresie od 12 marca do 31 sierpnia 2021 roku ukazały się 73 posty z tego cyklu (wszystkie publikacje pochodziły ze zbiorów ksiąźnicy). Na Facebooku zamieszczono również okazjonalne zestawienia tematyczne poświęcone m.in. zagadnieniom związanym z ogrodnictwem (Prezentacja..., 2020), kropką (Z okazji Dnia Kropki..., 2020) itd.

Biblioteka informowała o propozycjach Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie zdalnego nauczania, na jej stronie internetowej zamieszczono ofertę szkoleniową ośrodków doskonalenia nauczycieli z terenu województwa łódzkiego (Figurska & Wachowicz, 2020a, s. 3).

Propagowano zasoby Internetu, informujące o regulacjach prawnych dotyczących prawa autorskiego (m.in. w 2020 roku, z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich, zaproponowano czytelnikom wykorzystanie serwisów legalnakultura.pl oraz prawokultury.pl) (Z okazji Światowego Dnia..., 2020).

⁸ Stan na 15 października 2021. Por. (Zestawienia bibliograficzne..., [2021]).

Inspirowanie i promowanie edukacji czytelniczej i medialnej

Na Facebooku PBW publikowano posty mające na celu upowszechnianie kultury czytelniczej, m.in. informowano o stanie czytelnictwa w Polsce (Raport Biblioteki Narodowej za 2019 rok), promowano zbiory bibliotek cyfrowych (np. *National Emergency Library: Internet Archive*), przypomniano o świętach związanych z edukacją czytelniczą i medialną (m.in. Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci) (Figurska & Wachowicz, 2020a, s. 4) lub innych, które były okazją do promowania literatury w ujęciu tematycznym, np. w 2020 roku z okazji Europejskiego Dnia Mózgu zaproponowano czytelnikom darmowe fragmenty książek dostępne na stronie księgarni psychologicznej *sensus.pl* (Dzisiaj mamy Europejski Dzień Mózgu, 2020). Zainicjowano i wdrożono publikowanie postów nt. literatury biblioterapeutycznej w cyklu „Biblioterapia w praktyce czyli nasze propozycje”, do wydawania którego zaproszono nie tylko pracowników PBW w Łodzi, ale również goszczących w niej praktykantów. (W bieżącym tygodniu..., 2021). Popularyzowano czasowe promocje wydawnictw i księgarni internetowych (bezpłatną pulę materiałów), np. w marcu 2020 roku sieć Empik udostępniła na 60 dni 13 tysięcy e-booków i audiobooków osobom, które podały adres swojej poczty internetowej (To może być przydatne..., 2020).

Organizowano kolejne edycje przedsięwzięć związanych z kształtowaniem pozytywnego wizerunku bibliotekarza, biblioteki oraz upowszechnianiem kultury czytelniczej w społeczeństwie. Były to zarówno inicjatywy własne księżniczki („Bibliotekarz na chodzie”, 2021⁹), jak i projekty ogólnopolskie („Tydzień Bibliotek”, 2020; „Tydzień Bibliotek”, 2021; „Narodowe Czytanie”, 2020¹⁰). Pierwsze i trzecie wydarzenie ze względu na swój plenerowy charakter przyjęło formę stacjonarną, natomiast drugie przybrało formułę zdalną postów na bibliotecznym Facebooku.

Prowadzenie działalności wydawniczej

W 2020 roku PBW w Łodzi nie zawiesiła prowadzonej przez siebie działalności wydawniczej. Ukazał się kolejny (24.) numer biuletynu informacyjnego PBW w Łodzi „Siglum” dostępnego w formie cyfrowej¹¹. Jak zwykle był on

⁹ W 2021 roku odbyła się 8. edycja imprezy dla bibliotekarzy i innych zainteresowanych osób „Bibliotekarz na Chodzie”. Tym razem w centrum zainteresowania uczestników spotkania znalazł się Park Helenów. Por. (8 [ósma] edycja..., 2021).

¹⁰ Akcja obejmowała wspólne czytanie „Balladyny” Juliusza Słowackiego przez pracowników PBW w Łodzi. Odbyła się w dniu 4 września 2020 roku w Parku im. ks. biskupa Michała Klepacza. Por. (Narodowe Czytanie Balladyny, 2020).

¹¹ Periodyk ukazuje się z reguły jeden raz do roku.

poświęcony zagadnieniom związanym z działalnością biblioteki oraz jej pracownikami w roku bieżącym i poprzedzającym publikację czasopisma. W periodyku zamieszczono 16 artykułów podzielonych na 3 kategorie: konferencje, praca dydaktyczna, varia. W dziale „praca dydaktyczna” znalazły się dwa artykuły, a w dziale „varia” jeden – w całości lub w części związane z problematyką dotyczącą pandemii. Artykuł Katarzyny Figurskiej i Moniki Wachowicz opisywał działalność PBW w Łodzi w okresie od marca do końca czerwca 2020. Druga z publikacji dotyczyła prowadzonego przez pracownice ksiąźnicy – Klubu Przyjaciół Biblioteki. W podsumowaniu tegoż artykułu znalazła się informacja świadcząca o tym, że organizatorki klubu pozostały w kontakcie z jego członkami i miały nadzieję na wznowienie działalności:

Niestety, pandemia COVID-19 wymusiła zawieszenie tak sprawnie działającej inicjatywy. Jednak jednymi z pierwszych czytelników po otwarciu PBW byli właśnie nasi Klubowicze, którzy długo zamknięci w domu, przysłi po nowy zapas lektur. Mamy nadzieję, że już niedługo będziemy mogli wznowić działalność KPB i zrealizować wiele interesujących pomysłów, które zaplanowałyśmy dla naszych aktywnych uczestników (Andrzejewska, Bartczak & Salska-Kopec, 2020, s. 26).

Artykuł autorstwa Jadwigi Kamary został zamieszczony w dziale „Varia”; stanowił zbiór informacji na temat wpływu zdrowego żywienia na profilaktykę zdrowotną (2020, s. 91–95).

Organizowanie i prowadzenie działalności edukacyjnej i kulturalnej, w szczególności otwartych zajęć edukacyjnych, lekcji bibliotecznych i spotkań autorskich

Stacjonarna oferta edukacyjna PBW w Łodzi była prowadzona w okresach obniżonej liczby zachorowań i obostrzeń pandemicznych. Świadczą o tym m.in. wpisy na Facebooku PBW w Łodzi. Prowadzono zarówno zajęcia w siedzibie ksiąźnicy, jak również w przedszkolach i szkołach z terenu Łodzi. W sposób stacjonarny przeprowadzono m.in. zajęcia edukacyjne w Przedszkolu Miejskim nr 17 w Łodzi (Wielki powrót Bolka!, 2021). W tej samej formie odbywały się zajęcia półkolonijne dostępne w ramach oferty wakacyjnej w 2020 i 2021 roku (Wakacje w PBW w Łodzi, 2021).

Biblioteka uczestniczyła w ogólnopolskich przedsięwzięciach kulturalnych oraz realizowała kolejne edycje własnych projektów. Włączano się w ustanowione przez sejm obchody patronów 2020 i 2021 roku. W 2020 roku na stronie internetowej PBW w Łodzi utworzono zakładkę „Portal Jan Paweł II”, która upowszechniała projekty edukacyjne i kulturalne poświęcone osobie Ojca

Świętego. (Figurska & Wachowicz, 2020a, s. 3). W 2021 roku opublikowano zakładkę „Portal Lem” zawierającą materiały, linki do serwisów zewnętrznych oraz informacje o przedsięwzięciach związanych z celebrowaniem setnej rocznicy urodzin Stanisława Lema (Portal Lem, 2021).

W cyklach postów zamieszczonych na bibliotecznym Facebooku popularyzowano wiedzę na temat Łodzi i Regionu Łódzkiego: *100 lat Województwa Łódzkiego; Łódź dla dociekliwych* oraz filmoznawczą: *Film na Weekend; Filmy, które każdy nauczyciel obejrzyć powinien*.

Biblioteczny Facebook stanowił infrastrukturę, która umożliwiła zorganizowanie kolejnych dwóch edycji Tygodnia Bibliotek (2020, 2021) oraz dała sposobność zorganizowania wirtualnej Nocy Muzeów w PBW w Łodzi. Za pośrednictwem postów biblioteka przyłączyła się do bieżącej i ubiegłorocznej akcji „Żonkile”, upamiętniającej powstanie w getcie warszawskim (Dołącz do akcji Żonkile..., 2020).

PBW w Łodzi przeprowadziła samodzielnie bądź we współpracy kilka konkursów dla uczniów, m.in. „Mój komiksowy (nie)przyjaciel z Koronawirusem w roli głównej” (Figurska & Wachowicz, 2020a, s. 5).

Wpływ pandemii COVID-19 na ofertę usług i sposób funkcjonowania Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi

Pandemia COVID-19, a w zasadzie towarzyszące jej obostrzenia i ograniczenie działalności stacjonarnej biblioteki, miały duży wpływ na oferowane przez nią usługi. W okresach wzmożonych zachorowań zachęcano do telefonicznego lub mailowego korzystania z usług informacyjnych biblioteki, zamawiania skanów materiałów ze zbiorów PBW w Łodzi, udostępniano kody do e-czytelnicy IBUK LIBRA. Po powrocie do działalności stacjonarnej starano się do minimum ograniczyć okres oczekiwania na wydanie publikacji w siedzibie biblioteki. W tym celu czytelnicy byli zawiadamiani np. o konieczności dokonania rezerwacji wypożyczanych książek i materiałów audiowizualnych lub przesłania ich listy wraz z sygnaturami na adres mailowy wypożyczalni lub pracowni multimedialnej. Wdrażano procedury bezpiecznego korzystania ze stacjonarnych usług biblioteki w warunkach pandemicznych (Uwaga! Otwieramy..., 2020c).

Podsumowanie

Pandemia COVID-19 wymogła na pracownikach PBW w Łodzi konieczność natychmiastowej zmiany sposobu realizacji zadań statutowych księżnicy. Działalność biblioteki na rzecz czytelników początkowo przyjęła przede wszystkim

formę usług informacyjno-bibliograficznych realizowanych w formie cyfrowej lub telefonicznej, udostępniania kodów IBUK LIBRA itp. Następnie podjęto trud przywrócenia stacjonarnego wypożyczania zbiorów na zewnątrz, a później na miejscu. Ta ostatnia usługa była czasowo ograniczana lub wyłączana z powodu wzmożonej liczby zachorowań na COVID-19. Rozwijano cyfrowe kanały komunikacji biblioteki z czytelnikiem. Nastąpił zwłaszcza dalszy rozwój bibliotecznego Facebooka jako kanału informacyjnego ksiąźnicy. Opracowano nowe (lub rozwijano dotychczasowe) formy zdalnego wspierania szkół i placówek oświatowych w realizacji ich zadań, np. w postaci cykli postów na Facebooku, zakładek na stronie internetowej i wpisów na blogu biblioteki. Prowadzono webinary i występowano stacjonarnie na szkoleniach, dniach otwartych itp., organizowanych przez placówki doskonalenia nauczycieli w okresach obniżonych wzrostów zachorowań. W miarę możliwości przeprowadzano stacjonarnie czytelnicze, edukacyjne i kulturalne imprezy plenerowe, a zdalnie kontynuowano udział w eventach, które wcześniej były realizowane w budynku biblioteki.

Zdaniem autorek, pandemia COVID-19 zmodyfikowała sposób funkcjonowania PBW w Łodzi, ale dała ksiąźnicy nowe perspektywy rozwoju wynikające chociażby z przyspieszonego wzrostu poziomu kompetencji cyfrowych jej pracowników.

Bibliografia

- Andrzejewska, Marzena, Bartczak, Iwona & Salska-Kopeć, Katarzyna (2020). Klub Przyjaciół Biblioteki. *Siglum*, **24**, 22–26.
- Apanowicz, Jerzy (2002). *Metodologia ogólna*. Gdynia. ISBN 83-910869-9-3.
- Czy wiecie, że nasza biblioteka wykupiła zasób e-ksiązek w e-czytelnicy IBUK Libra... (2020, 2 marca) Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlozdz/posts/10156925773280779>.
- Czy wiesz, że nasza biblioteka udostępnia czytelnikom nieodpłatnie e-booki w IBUKU Librze?... (2020, 1 kwietnia) Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlozdz/posts/10157020491025779>.
- Dołącz do akcji Zonkile (2020, 19 kwietnia) Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlozdz/posts/10157083663565779>.
- Dzisiaj mamy Europejski Dzień Mózgu (2020, 18 marca). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlozdz/posts/10156971561450779>.
- Figurowska, Katarzyna & Wachowicz, Monika (2020a). COVID-19 nam niestraszny – działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi z koronawirusem w tle. *Biuletyn EBIB*, **193**, 1–6. Pobrano 10.10.2021 z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/686/722>.

- Figurska, Katarzyna & Wachowicz, Monika (2020b). Covid-owy rok w PBW – działania pracowników po wybuchu pandemii COVID-19, *Siglum*, **24**, 18–21. Pobrano 10.10.2021 z: https://drive.google.com/file/d/110G55AmaE_hy6tb06qbnIwj04mWRJAKo/view
- Kamara, Jadwiga, Właściwe odżywianie jako jedna z form walki z COVID-19 – Czy dieta na odporność ma znaczenie w walce z koronawirusem?, *Siglum*, **24**, 91–95. Pobrano 10.10.2021 r., z: https://drive.google.com/file/d/110G55AmaE_hy6tb06qbnIwj04mWRJAKo/view
- Kody PKD (2007). W: Krajowy Rejestr Sądowy. Wyszukiwarka podmiotów w KRS (online). Pobrano 10.10.2021, z: <http://www.krs-online.com.pl/PKD.html>.
- Narodowe Czytanie Balladyny (2020, 4 września). Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [wpis na blogu]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <http://kronikapbwlodz.blogspot.com/2020/09/narodowe-czytanie-balladyny.html>.
- 8 [ósma] edycja Bibliotekarza na Chodzie – spaceru miłośników książek. (2021, 15 maja). Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [wpis na blogu]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <http://kronikapbwlodz.blogspot.com/2021/05/8-edycja-bibliotekarza-na-chodzie.html>
- Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi (2021). W: Baza internetowa Regon. Wyszukiwarka podmiotów gospodarki narodowej (online). Główny Urząd Statystyczny. Pobrano 10.10.2021, z: <https://wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx>.
- PKD 91.01.A – Działalność bibliotek (b.r.). W: Krajowy Rejestr Sądowy. Wyszukiwarka podmiotów w KRS (online). Pobrano 10.10.2021, z: <http://www.krs-online.com.pl/PKD-91-01-A-p619.html>
- Portal Lem (2021). Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [strona oficjalna]. Pobrano 10.10.2021 r., z: http://pbw.lodz.pl/Portal_Lem.htm
- Prezentacja to rodzaj quizu/zagadek związanych z Ogrodnikami i Zimną Zośką... (2020, 11 maja). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10157148037335779>
- Program Dni Otwartych WODN w Łodzi 23–24 września 2020 (2020). Pobrano 10.10.2021 r., z: http://www.wodn.lodz.pl/wodn/images/dokumenty/aktualnosci/dniotwartewodn_2020_program.pdf
- Rozporządzenie MEN z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania bibliotek pedagogicznych, Dz.U. z 2013 r., poz. 369.
- Statut Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi uchwalony decyzją Rady Pedagogicznej PBW z dnia 4.07.2013 r. z późn. zm. (2013). W: Biuletyn Informacji Publicznej PBW w Łodzi (online). Pobrano 10.10.2021 z: <http://www.bip.pbw.lodz.pl/pages/main.php?id=21>
- To może być przydatne dla uczniów (2020, 24 marca). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10156992427825779>
- Uchwała nr XXXIV/450/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 sierpnia 2021 r. Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w Łodzi (2021). Pobrano 26.09.2021, z: <https://bip.lodzkie.pl/files/u450.pdf>
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz.U. z 2019 r., poz. 1479 (tekst jednolity).
- Uwaga! (2020a). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10156951957875779>

Działalność Pedagogicznej Biblioteki...

- Uwaga! Od 6 maja 2020 r. Biblioteka wznowiła działalność (2020b). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10157144329770779>
- Uwaga! Otwieramy naszą bibliotekę (2020c). Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [wpis na blogu]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <http://kronikapbwlodz.blogspot.com/2020/05/otwarcie-naszej-biblioteki.html>
- W bieżącym tygodniu rekomendujemy baśń pt. „Brzydkie kaczątko” (2021, 15 lipca). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10158216917670779>
- Wakacje w PBW w Łodzi (2021, 5 lipca). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10158196964065779>
- Wielki powrót Bolka! (2021, 30 kwietnia). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10158053723545779>
- Wszystkich zainteresowanych zapraszamy ponownie do Czytelni...(2020, 3 września). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10157485187735779>
- Z okazji Dnia Kropki... (2020, 15 września). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10157514335995779>
- Z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich... (2020, 23 kwietnia). Facebook Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [post]. Pobrano 10.10.2021 r., z: <https://www.facebook.com/pbwlodz/posts/10157095690405779>
- Zestawienia bibliograficzne ([2021]). Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi [strona oficjalna]. Pobrano 10.10.2021 r., z: http://pbw.lodz.pl/zestawienia_bibliograficzne.htm

Activities of the Pedagogical Regional Library of prof. Tadeusz Kotarbiński in Łódź during the pandemic

ABSTRACT: The article presents the activities of the Pedagogical Regional Library of prof. Tadeusz Kotarbiński in Łódź from March 12, 2020 to August 31, 2021. The main goal was to indicate the ways and forms of carrying out the Library's tasks during the pandemic, and to adapt its services to restrictions.

KEYWORDS: pedagogical library, COVID-19, pandemic, social media, Facebook

Aldona Zimna

Książnica Pedagogiczna

im. A. Parczewskiego w Kaliszu

e-mail: a.zimna@kp.kalisz.pl

Działania Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu w czasach pandemii roku 2020/2021

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.05>

Abstrakt: Celem artykułu jest prezentacja różnorodnych działań organizowanych przez Książnicę Pedagogiczną im. A. Parczewskiego w Kaliszu podczas pandemii od marca 2020 do września 2021 roku. Tekst zawiera przykłady tradycyjnych i elektronicznych usług bibliotecznych w ramach szerokiej oferty edukacyjno-kulturalnej, skierowanej do różnych grup użytkowników. Autorka opisała między innymi wystawy, konkursy i projekty realizowane przez Książnicę, także we współpracy z bibliotekami szkolnymi, wydziałem UAM/WPA w Kaliszu i Uniwersytetem Trzeciego Wieku. Podkreśliła wielką rolę popularyzowania działań biblioteki, które przenikają ze świata rzeczywistego w wirtualny poprzez media społecznościowe i stronę internetową Książnicy.

Słowa kluczowe: Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu, usługi biblioteczne, pandemia COVID-19, działania kulturalno-oświatowe

Zamknięte, otwarte, ponownie zamknięte i znów otwarte – tak w skrócie można w pierwszym okresie pandemii opisać funkcjonowanie bibliotek w Polsce. Książnica Pedagogiczna (dalej: KP) w Kaliszu, tak jak inne tego typu placówki, w marcu 2020 roku również została zamknięta. W początkowym okresie większość bibliotekarzy pracowała zdalnie. Czytelnicy nie mogli wypożyczać książek, korzystać z czasopism i zbiorów multimedialnych oraz

pozostałych usług bibliotecznych. Zostały przerwane działania statutowe biblioteki, odwołano zaplanowane wydarzenia kulturalno-oświatowe, w tym także edukacyjno-biblioteczne, skierowane do nauczycieli i uczniów. Bibliotekarze jednak nie zostawili swoich czytelników, utrzymywali z nimi kontakt mailowy i telefoniczny. Dbając o konta użytkowników, przedłużano terminy zwrotu wypożyczonych książek. Cały biblioteczny zespół sprawnie przeorganizował swoją pracę i większość działań zaczęto efektywnie realizować online, będąc w kontakcie z czytelnikiem: nauczycielem, studentem, rodzicem i uczniem. Ponadto, wykonywano bieżące zadania, typu: zakup książek, systematyczne wprowadzanie rekordów książek i innych zbiorów do katalogu SOWA, sporządzanie zestawień bibliograficznych, prowadzenie ewidencji i dokumentacji w działach i zespołach pracowniczych, przygotowywanie nowych propozycji działań bibliotecznych i edukacyjnych.

Zaprezentowane w artykule działania Książnicy stanowią część zrealizowanych aktywności w opisywanym okresie. Autorka pracy starała się ukazać różnorodność działań i usług bibliotecznych, uwzględniając przy tym różne grupy użytkowników, w tym uczniów i nauczycieli. Główną metodą badawczą była analiza treści, w odniesieniu do postów publikowanych przez bibliotekarzy Książnicy na Facebooku oraz stronie internetowej placówki.

Biblioteka w pierwszym okresie pandemii aktywnie popularyzowała swoją działalność, skupiając się na przekazywaniu różnorodnych informacji w świecie wirtualnym. Większość nauczycieli bibliotekarzy, pracując zdalnie, realizowała zaplanowane działania (przeredagowywanie scenariuszy lekcji na lekcje online, rozłożenie w czasie różnego typu projektów edukacyjnych, sporządzanie nowych aktualnych zestawień bibliograficznych). Z zaangażowaniem brano udział w szkoleniach i webinarjach, które pomagały podnosić kwalifikacje niezbędne w pracy zdalnej, nauczaniu i promocji wirtualnych działań bibliotecznych. Po ustabilizowaniu się stanu epidemicznego, dyrekcja oraz bibliotekarze Książnicy, po wypracowaniu określonych zasad zachowania i bezpieczeństwa pracy, powrócili do realizacji swoich zadań na miejscu, w bibliotece. Informacje o podejmowanych przedsięwzięciach zamieszczano na stronie www.kalisz.pl oraz na bibliotecznym Facebooku i blogu „Biblioteczne Cymelia”. Jedną z ważniejszych usług, która stała się w pierwszym okresie pandemii bardzo popularna wśród użytkowników biblioteki, była możliwość korzystania z oferty IBUK Libra pod hasłem „Zostań w domu i czytaj e-booki w IBUKU Librze”. Zachęcano również do korzystania z zasobów dostępnych w bibliotece cyfrowej POLONA, która oferuje 3 miliony obiektów cyfrowych – książek, czasopism, rękopisów, starodruków, map, rysunków, grafik, fotografii, pocztówek. Uczestniczono w realizacji wspólnego projektu bibliotek pedagogicznych województwa wielkopolskiego „Cyfrowa Lekcja”, współtworząc bazę linków do

różnych materiałów edukacyjnych dostępnych w Internecie dla nauczycieli wszystkich przedmiotów na każdym etapie kształcenia. Propagowano projekt na stronie KP; baza linków jest nadal systematycznie aktualizowana. Efektem projektu była też przekazana do wszystkich placówek w województwie publikacja Samorządu Województwa Wielkopolskiego pt. *Wirtualna Biblioteka. Scenariusze form pracy zdalnej*, drukowana w pracowni poligraficznej Książnicy w czerwcu 2020 roku (Walczak (red.), 2020).

Wiosną 2020 roku ambitnym i wymagającym szczególnie zaangażowania bibliotekarzy przedsięwzięciem była realizacja projektu „Chopin dla średnio zaawansowanych”. Ten internetowy i interaktywny projekt czterech kaliskich instytucji edukacyjno-kulturalnych (Książnicy Pedagogicznej, Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Centrum Kultury i Sztuki oraz Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego UAM w Poznaniu, dalej: UAM/WPA) zapoznawał zainteresowanych między innymi z historią konkursu chopinowskiego, związkami Fryderyka Chopina z Kaliszem i regionem. Prezentowano różnego typu ciekawostki oraz interesujące wydarzenia, programy i wystawy, konkursy, quizy, filmy i filmiki promujące życie i twórczość F. Chopina, zasoby bibliotek cyfrowych, chopinowskie ekslibrisy oraz tematyczną literaturę ze zbiorów Książnicy (Chopin dla..., 2020).

Bibliotekarze w pierwszym roku pandemii nieprzerwanie prowadzili stałe biblioteczne cykle typu: „Książnica Pedagogiczna poleca...”, „Wypożyczalnia poleca...”, „Czytelnia poleca...”, „Filmowe wtorki”, „Dział gromadzenia proponuje”, „Weekendowa zabawa z książką w roli głównej”, „Galeria na Fotelu”, „czytelnicy – czytelnikom”, w której użytkownicy dzielili się swoimi refleksjami na temat książek i bibliotek. Ponadto bibliotekarze inicjowali nowe cykle, np. „Nietypowe Portrety – Wypożyczalnia poleca: Poniedziałki z serią »Kaliszanie«”. Na stronie internetowej i Facebooku biblioteki pojawiły się, skierowane głównie do nauczycieli, wychowawców i uczniów, materiały edukacyjne, które pełniły rolę pomocy dydaktycznych i inspiracji przydatnych podczas nauczania zdalnego, np.: „Nie możesz pójść do biblioteki, więc skorzystaj z cyfrowych zasobów Internetu” bądź „Przewodnik po zasobach cyfrowych”. Niektóre z wcześniej podejmowanych projektów udało nam się zrealizować online, np. kolejną edycję projektów we współpracy z kaliskimi bibliotekami szkolnymi, tj.: „Aktywna Biblioteka” (2018) oraz „Wspólnie czytamy i poznajemy bajki i baśnie”. Wraz z nauczycielami wypracowano wytyczne dotyczące realizacji wszystkich projektów¹.

¹ Zrealizowane edukacyjne projekty biblioteczne zaprezentowano w podsumowującym filmiku, zatytułowanym „Projekty edukacyjne w Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu – rok szkolny 2019/2020”.

Bibliotekarze przez cały okres pandemii włączali się także w ogólnopolskie kampanie społeczne typu: „Podaruj Wiersz”, „Idą Święta, nie o sms-ie, lecz o kartce pamiętaj”, współpracując przy tym ze szkołami z Kalisza i okolic, z Wojewódzkim Szpitalem Zespołowym im. L. Perzyny, z kaliskim Domem Dziecka, Domem Pomocy Społecznej oraz kaliskimi stowarzyszeniami.

Wśród wspólnych przedsięwzięć zorganizowanych w sieci wymienić można między innymi:

- biblioteczne lekcje tematyczne online: „Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich”;
- quizy i zabawy online dla najmłodszych np.: „Koszyczek wielkanocny – sprawdź co w nim jest...”;
- cykl „Proponujemy powtórkę ze znajomości lektur szkolnych...”;
- „Tydzień z patronami i wydarzenia 2020 roku”;
- zabawę – „Poukładaj puzzle online. Kalisz i kaliszanie na starej fotografii ze zbiorów specjalnych Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu”;
- wirtualne tablice z materiałami edukacyjno-dydaktycznymi dla uczniów, w tym maturzystów oraz szerokiego grona nauczycieli;
- Narodowe Czytanie 2020;
- cykl przewodników i poradników dla czytelnika, typu: Jak korzystać z IBUK Libry, Biblioteczne Tutoriale;
- Mikołajki z Książnicą Pedagogiczną – wirtualne spotkania dla najmłodszych z pisarką Moniką Sawicką Kacprzak.

Ponadto Książnica Pedagogiczna, włączając się w obchody 28. Europejskich Dni Dziedzictwa, zorganizowała w 2020 roku wernisaż wystawy zatytułowanej „Władysława Kościelniaka wędrówki wielkopolskim szlakiem”, której kuratorem była dr Bogumiła Celer – kierownik Działu Zbiorów Specjalnych. Ona także opracowała bibliofilskie wydanie książki *Szkieł do portretu Władysława Kościelniaka. Dedykacje i autografy z księgozbioru artysty* (Celer, 2020a). Poza tym, w ramach współrealizacji edukacyjnego projektu „Calisiada 2020”, przygotowana została wystawa poświęcona historii kaliskiego przemysłu muzycznego, której kuratorem była Anna Wojtynka. W bieżącym roku, przestrzegając zasad reżimu sanitarnego, biblioteka po raz kolejny włączyła się w obchody Europejskich Dni Dziedzictwa, tym razem pod hasłem „Smaki dziedzictwa”. Spotkanie rozpoczął pokaz artystyczny w wykonaniu Stowarzyszenia Zespołu Folklorystycznego Calisia oraz Kapeli „Złote kłosy” z gminy Szczytniki. Ponadto uczestnicy mieli okazję zapoznać się z zasadami zdrowego żywienia, przedstawionymi przez Sekcję Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kaliszu. Przygotowany

został także stół biesiadny w stylu ziemiańskim przez nauczycieli i uczniów Zespołu Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich im. Janka Bytnara „Rudego”. Królowały na nim przeróżne dania z bani (czyli wielkopolskiej dyni). Chętni mogli spróbować swoich sił w kaligrafii i pisaniu piórem, zasmakować w dawnych grach i zabawach oraz obejrzeć film „Dziedzictwo kulturalne Kalisza i regionu”. Na scenie zaprezentowali się wokaliści Szkoły Muzycznej Talent Studio w Kaliszu. Imprezie towarzyszyła wystawa książek o tematyce kulinarnej, historycznych czasopism z zasobów biblioteki oraz kompozycja najpopularniejszych warzyw i owoców pochodzących z regionu kaliskiego, przygotowana przez pracowników Książnicy.

Bibliotekarze, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom swoich czytelników, przygotowywali także wystawy w formie online, np.: „Dzieci w obiektywie kaliskich fotografów z kolekcji zbiorów specjalnych Książnicy”, „Dziecko w ekslibrisie ze zbiorów Książnicy Pedagogicznej”, „Dzień Dziecka” – wystawa kart okolicznościowych wykonanych z myślą o naszych najmłodszych przez słuchaczki Uniwersytetu Trzeciego Wieku „Calisia” sekcji rękodzieło artystyczne. Ponadto przygotowana została wystawa z okazji Dnia Matki oraz wystawa „Bożena Woś In Memoriam”, poświęcona zasłużonej ostrowskiej działaczce, nauczycielce i animatorce kultury, która wraz z mężem zainicjowała Międzynarodowe Biennale Małej Formy Graficznej i Ekslibrisu. Elektroniczna wersja tej ostatniej oparta została na ekspozycji prezentowanej od marca do końca czerwca 2020 roku w siedzibie Książnicy. W pierwszej połowie 2021 roku powrócono do wernisaży wystaw w formie tradycyjnej. Były to między innymi: „Galeria kobiet w świetle kolekcji ze zbiorów specjalnych Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu”, „Wielkanocne rękodzieło”, „Iwona Urbanowska – charyzmatyczna działaczka społeczna”, „Odkrywanie świata Władysława Kościelniaka” – wystawa fotograficzna przygotowana z okazji 105. rocznicy urodzin wielkiego kaliszana.

Książnica we współpracy z UAM/WPA, w ramach Tygodnia Bibliotek 2020, pod hasłem „Zasmakuj w bibliotece”, zorganizowała konkurs „Moja wymarzona półka z książkami” (Moja półka..., 2020). Zaproponowała także zabawy online dla czytelników, prezentacje multimedialne oraz filmiki instruktażowe, odkrywano „smaki” księgozbiorów prywatnych bibliotekarzy Książnicy, uczestniczono w sympozjum międzynarodowego projektu „Manuscripta.pl”.

Biblioteka uczestniczyła także w nagraniu „Czytanie na ekranie”, na zaproszenie Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 19 w Kaliszu. Zorganizowano Dzień Bookcrossingu: 17. edycję Ogólnopolskiego Święta Wolnych Książek, promując nasze biblioteczne czasopismo „Blżej Biblioteki: pismo bibliotekarzy Wielkopolski południowo-wschodniej”.

W 2020 roku podczas ogólnopolskiej akcji Cała Polska Czyta Dzieciom, pod hasłem „Cała Polska czyta dzieciom o zwierzętach”, zorganizowano wiele przedsięwzięć, między innymi zaprezentowano dwie odsłony online Teatryku Kamishibai, cieszącego się dużym zainteresowaniem najmłodszych. Pierwszy, edukacyjny występ, nosił tytuł „Pluszowe misie, prawdziwe niedźwiadki”², a jego drugą odsłoną, przygotowaną w ramach współpracy Książnicy z Wydawnictwem MARTEL, było przedstawienie wiersza zatytułowanego „Zebra” z publikacji „Rymowanki, rozbawianki”, autorstwa Agnieszki Nożyńskiej. Ilustracje do wiersza wykonały bibliotekarki Książnicy.

Propagowano działania w ramach edycji 2019/2020 konkursu Wielka Liga Czytelników, polecając dzieciom, młodzieży i rodzicom „Kwartalnik – gazetkę Wielkiej Ligi”³. Jeden z pracowników biblioteki, obdarzony talentem plastycznym, udostępnił online „Bardzo nieprofesjonalny kurs rysunku” na podstawie książki *Co? Jak? Narysować?* Edwina Georga Lutza (2016). Natomiast podczas udziału w akcji #GaszynChallenge wystosowano apel o pomoc dla chorej Sandry, wnuczki byłej pracownicy Książnicy.

Kontynuując cykl „Bloguj z Książnicą! Biblioteczne Cymelia”, dr B. Celer cyklicznie prezentowała unikatowe zbiory Książnicy. Zaprosiła między innymi naszych czytelników w sentymentalną podróż online do Pracowni Władysława Kościelniaka, wspomnianego już artysty.

Wśród konkursów, które cieszyły się dużą popularnością w 2020 roku, nie tylko wśród lokalnej społeczności, wymienić można: konkurs plastyczno-fotograficzny pt. „Mój pupil – wymarzone zwierzątko”, „Rodzinne Potyczki” – I edycja „Być jak Szymborska – limeryk” oraz przesunięty w czasie konkurs na projekt multimedialny „Tradycje Wielkanocne”. Na konkursy wpłynęło kilkaset prac z Kalisza i regionu, a także z Wrocławia, Sieradza czy Kutna.

Pod koniec maja 2020 roku stopniowo zaczęto wznawiać działalność, otwierając wypożyczalnię, a 20 czerwca – czytelnię.

W międzyczasie trwała rozbudowa biblioteki, wymagająca zaangażowania wszystkich pracowników w różnego typu prace porządkowe. Przed placówką rysował się gorący okres przeprowadzki do nowych wnętrz. Mimo to nie przerwano kontaktu z czytelnikami, przenosząc nadal wiele wydarzeń bibliotecznych do sieci. W sierpniu Zespół wspomaganie szkół i placówek oświatowych zorganizował webinarium dla nauczycieli, wychowawców i pedagogów zatytułowane „Różnorodne formy i działania biblioteczne wsparciem w pracy nauczyciela”. Udało się zorganizować hybrydowo między innymi Noc Bibliotek, wirtualnie Festiwal Pluszowego Misia oraz Mikołajki.

² Opracowany na podstawie wiadomości zaczerpniętych z internetowej strony Niedzwiedzie.pl.

³ Gazeta dostępna jest na stronie: <https://wielkaliga.pl/kwarantannik/>

Późna jesień 2020 roku w Książnicy była okresem przeprowadzki i urządzania nowych przestrzeni: wypożyczalni, czytelnicy, nowoczesnych magazynów oraz działu zbiorów specjalnych. Z tego powodu bibliotekę zamknięto na kilka tygodni, aby ponownie zacząć działać pod koniec grudnia 2020 roku. Kolejne fale epidemii oraz wprowadzane lockdowny uniemożliwiły pracownikom zorganizowanie zaplanowanej „parapetówki”.

Wraz z uruchomieniem nowych przestrzeni, stanowiących ponad 2300 m², powstała strefa Wolnego Dostępu, wyróżniająca omawianą placówkę wśród bibliotek pedagogicznych województwa wielkopolskiego. Mieści ona obecnie około 10 tys. książek wybranych spośród dwustutysięcznego księgozbioru. Nowa część Książnicy to także trzy przeszklone sale, które dzięki przesuwным ścianom można dowolnie aranżować tak, aby można było organizować konferencje, różnego typu szkolenia, seminaria czy kameralne spotkania dla różnych grup użytkowników. Atrakcją tej części biblioteki jest także przestrzeń przeznaczona dla Galerii – miejsca wielu interesujących, wspomnianych już wystaw. Obok głównego wejścia do wypożyczalni mieści się Pracownia Władysława Kościelniaka. To wyjątkowe miejsce służy pielęgnowaniu pamięci o jednym z najbardziej zasłużonych kaliszczan, zarówno artyście, jak i kronikarzu miasta i regionu. Kaliska Książnica została wyposażona także w nowoczesny sprzęt multimedialny, w tym specjalistyczny skaner oraz system zabezpieczeń ARFIDO. W marcu 2021 roku, z myślą o komforcie i bezpieczeństwie czytelników, uruchomiono samoobsługowy zwrot książek poprzez tzw. trezor biblioteczny.

W ramach działających w bibliotece Sieci Współpracy i Samokształcenia Nauczycieli oraz cykli „Spotkajmy się bibliotece”, „Ludzie z pasją”, „Znani, nieznanzi Wielkopolanie – ocalić od zapomnienia”, „Kierunek zdrowie” organizowano dla czytelników, nauczycieli i uczniów imprezy zatytułowane:

- „Kto czyta, żyje dwa razy – nowy czytelnik w bibliotece”, spotkanie z pisarką Ewą Nowak;
- „Bibliotekarz i czytelnik wobec prawa autorskiego. Zarys problematyki”, wykład dr Agnieszki Raubo, wykładowcy UAM/WPA Kalisz;
- „Różne oblicza depresji u dzieci i młodzieży”, spotkanie z psychoterapeutą, psychologiem, Dorotą Stanisławską z Centrum Psychoterapii „Terapiatuli”;
- „Tradycje wielkanocne” – spotkanie z Martą Kaletą, wykładowcą ze Studium Animatorów Kultury w Kaliszu;
- „Ochrona zabytków w regionie” – wykład Macieja Błachowicza, regionalisty, wykładowcy UAM/WPA Kalisz;

- „Książki pachnące wrażeniami – czytanie wrażeniowe współczesnych i klasycznych książek dla dzieci” – spotkanie z Małgorzatą Śwędrowską, twórczynią koncepcji czytania wrażeniowego;
- spotkanie poświęcone budowaniu świadomości społecznej o zespole Downa z Angeliką Jarych, autorką książki *Z pamiętnika mamy Zosi: Trisomia 21* (2020).

Wiosną 2021 roku zorganizowano wirtualny cykl wydarzeń promujących książkę i czytanie pod tytułem „Kwiecień miesiącem książki w Książnicy Pedagogicznej”. Z okazji dwóch świąt książki przypadających w kwietniu zaproszono między innymi do wysłuchania sondy bibliotecznej, przeprowadzonej wśród senierek – słuchaczek Uniwersytetu Trzeciego Wieku „Calisia” w Kaliszu, które podzieliły się swoimi refleksjami dotyczącymi czytanych książek z lat dzieciństwa i młodości. Przedstawiono interesujące wyniki badań związane z czytaniem książek oraz jaki to ma wpływ na rozwój mózgu. Mimo iż czynność ta jest nienaturalnym zadaniem dla mózgu, ma pozytywny wpływ na nasze zdrowie. Na zakończenie ww. cyklu, z okazji Światowego Dnia Książki, zaprezentowano najstarszą książkę zachowaną w zbiorach specjalnych Książnicy: „Biblię Gdańską” z 1632 roku, która właśnie po konserwacji wróciła do biblioteki (Celer, 2020b).

Na przelomie maja i czerwca br. udało się przeprowadzić w formie tradycyjnej kolejny, tym razem jubileuszowy, XX Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom, który obchodzony był pod hasłem „Czytamy polskich autorów”. W akcji wzięło udział ponad 150. uczestników: dzieci wraz z opiekunami z różnych przedszkoli z Kalisza i okolic, zaproszeni przedstawiciele Wydawnictwa Martel oraz Towarzystwa Miłośników Kalisza.

Udało się także w roku szkolnym 2020/2021 przeprowadzić kilka edukacyjnych projektów, w tym tradycyjnie „Aktywną Bibliotekę” oraz między innymi „Krag Zaczytanych Przedszkoli” – edycja rozszerzona, „Wspólnie czytamy i poznajemy bajki i baśnie”, „Z czytaniem i programowaniem za pan brat” – II edycja. We wrześniu br. biblioteka ogłosiła kolejne edycje prowadzonych z powodzeniem projektów. Zorganizowano także jubileuszową 10. edycję Narodowego Czytania „Moralności pani Dulskiej”. Do lektury zasiedli bibliotekarze Książnicy oraz zaproszeni goście, a wśród nich prof. Michał Rusinek – pisarz, tłumacz, literaturoznawca, były sekretarz Wisławy Szymborskiej oraz członek Rady Języka Polskiego. W tym hybrydowym wydarzeniu uczestniczyli także czytelnicy oraz uczniowie szkół podstawowych zarówno z Kalisza, jak i regionu.

Szczególną uwagę Książnica przywiązuje do wydawanego od 2013 roku czasopisma Książnicy „Blżej Biblioteki. Pismo bibliotekarzy Wielkopolski

południowo-wschodniej” pod redakcją dr B. Celer⁴. W roku 2020 wydano jego podwójny numer, przedstawiono też krótki film prezentujący prace redakcji i zespołu autorów. Obecnie przygotowujący jest kolejny numer czasopisma.

Pomimo pandemii pracownicy biblioteki starali się uczestniczyć w różnych wydarzeniach i konferencjach, doskonaląc swój warsztat pracy i promując działalność placówki. Do najważniejszych w 2021 roku zaliczyć należy: uczestnictwo w czerwcowym V Nowym Forum Bibliotek Pedagogicznych w Krakowie (konferencja online), na którym wykład na temat regionalnych izb pamięci w polskich bibliotekach, między innymi na przykładzie Pracowni Artystycznej Władysława Kościelniaka w Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu, wygłosiła dr B. Celer. Kolejnymi prelegentkami były Róża Pomiecińska oraz Aldona Zimna, które szeroko przedstawiły działania Kaliskiej Książnicy Pedagogicznej w obszarze propagowania kultury, tradycji i historii regionu, a także zaprezentowały wydawnictwa regionalne promujące działania nauczycieli i regionalistów współpracujących z placówką. W maju br. podczas Poznańskich Targów Edukacyjnych (online), których współorganizatorem był Departament Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, przygotowano szkolenia online, poświęcone TIK-om w edukacji, przeprowadzone przez R. Pomiecińską oraz krótki film o życiu i działalności wspomnianego już artysty Władysława Kościelniaka, autorstwa B. Celer. Z kolei w lipcu tego roku istotnym wydarzeniem promującym bibliotekę, było wygłoszenie przez dr B. Celer podczas 70. Kongresu IAML 2021 (*IAML – Music Librarians, Archivists and Information Specialists of the World*) prelekcji pt. „The musical legacy of the Wilkomirski family in the collections of Polish libraries”.

Bibliotekarze Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu żywią nadzieję, że w tym trudnym czasie, podczas walki z pandemią, spełniają oczekiwania czytelników. Służą wszystkim użytkownikom biblioteki, współpracują z lokalnym środowiskiem, starają się wspomagać placówki szkolne i przedszkolne, przenikając jednocześnie ze świata rzeczywistego w wirtualny. Obecnie każde działanie, nowy projekt, wydarzenie, zamiar współpracy opiera się na alternatywnych sposobach realizacji. Bibliotekarze zdobywają więc nowe kwalifikacje, uzupełniają swoje kompetencje, poszerzają księgozbiór, aby nadal profesjonalnie oferować różnorodne usługi wszystkim użytkownikom, planując jednocześnie w Książnicy Pedagogicznej nowe wydarzenia, np. I Wielkopolskie Forum Bibliotekarzy.

⁴ Czasopismo jest dostępne także w wersji elektronicznej na stronie: <https://ksiaznica70.wixsite.com/blizej-biblioteki>

Bibliografia

- Aktywna Biblioteka. Projekt współpracy Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu z bibliotekami szkolnymi, którego zwieńczeniem jest uzyskanie tytułu honorowego *Máxima cum láude* (Z najwyższą pochwałą) [online]. Pobrane 20 września 2021 r., z: <http://kp.kalisz.pl/pdf/22018/regulamin%20aktywna%20biblioteka.pdf>
- Celer, Bogumiła (2020a). *Szkic do portretu Władysława Kościelniaka. Dedykacje i autografy ze księgozbioru artysty*. Kalisz: Publiczna Biblioteka Pedagogiczna im. A. Parczewskiego.
- Celer, Bogumiła (2020b). Konserwacja siedemnastowiecznej „Biblii Gdańskiej” ze zbiorów Książnicy. W: Blog „biblioteczne cymelia” [online]. Pobrane 20 września 2021 r., z: <https://ksiaznica.wixsite.com/cymelia/post/konserwacja-siedemnastowiecznej-biblii-gda%C5%84skiej-ze-zbior%C3%B3w-ksi%C4%85%C5%BCnicy>
- Chopin dla średnio zaawansowanych (2020). W: Facebook [online]. Pobrane 20 września 2021 r., z: <https://www.facebook.com/pages/category/Society---Culture-Website/Chopin-dla-%C5%9Brednio-zaawansowanych-105352684476816/>
- Jarych, Angelika (2020). *Z pamiętnika Zosi: Trisomia 21*. Bielsko Biala: Wydawnictwo Book Ojciec.
- Lutz, Edwin Georg (2016). *Co? Jak? Narysować?*. Warszawa: Wydawnictwo Egmont Polska.
- (Moja półka..., 2020) „Moja półka z wymarzonymi książkami” – weź udział w konkursie Książnicy Pedagogicznej! W: Calisia.pl [online]. Pobrane 20 września 2021 r., z: <https://calisia.pl/moja-polka-z-wymarzonymi-ksiazkami-wez-udzial-w-konkursie-ksiaznicy-pedagogicznej,44620>
- Walczak, Beata (red.) (2020). Wirtualna Biblioteka. Scenariusze form pracy zdalnej. *Biuletyn Pedagogicznych Bibliotek Województwa Wielkopolskiego*, 1. Pobrane 20 września 2021 r., z: https://www.kp.kalisz.pl/pdf/Biuletyn%20PBP_Wirtualna_Biblioteka.pdf

The activities of A. Parczewski’s Educational Library in Kalisz during the time of COVID-19 pandemic in the school year 2020/2021

ABSTRACT: The aim of the article is to present the variety of activities organized by A. Parczewski’s Educational Library in Kalisz during the time of COVID-19 from March 2020 to September 2021. The text contains examples of traditional and electronic services of the library within wide educational and cultural range aimed at different groups of users. The author described many actions including exhibitions, competitions and projects realized by the library in cooperation with some school libraries, Adam Mickiewicz University (UAM) / Faculty of Pedagogy and Fine Arts in Kalisz (WPA) and University of the Third Age. The author emphasized the great role of popularising the library’s actions which permeate from real world into virtual world through social media and the library’s website.

KEYWORDS: A. Parczewski’s Educational Library in Kalisz, library services, COVID-19 pandemic, cultural and educational activities

Róża Pomiecińska

PBP Książnica Pedagogiczna
im. A. Parczewskiego w Kaliszu
e-mail: rozyczka1891@wp.pl

Wirtualne escape roomy jako nowy sposób promocji czytelnictwa na przykładzie działań Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.06>

Abstrakt: Wybuch pandemii COVID-19 spowodował konieczność szukania nowych sposobów promocji czytelnictwa wśród różnych grup społecznych. Biblioteki i bibliotekarze z powodu wprowadzonego lockdownu wzmocnili zatem swoje działania, aby zaistnieć w sieci i w świadomości osób należących do pokolenia netgeneracji.

W artykule przedstawiono wykorzystanie wirtualnych pokoi zagadek w promocji czytelnictwa na przykładzie działań Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu. Wykorzystanie tej formy pracy przyniosło wiele korzyści zarówno dla samej placówki, jak i osób z nią współpracujących. Dzięki powstaniu wirtualnych escape roomów biblioteka zyskała jeszcze jedno ważne pole promocji swoich działań wśród młodzieży.

Słowa kluczowe: wirtualne escape roomy, promocja czytelnictwa, młodzież w bibliotece, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu

Wprowadzenie

Wybuch pandemii COVID-19 spowodował znaczące zmiany w wielu sferach naszego życia. W nowej nieznanej dotąd rzeczywistości znalazły się również biblioteki, w tym także biblioteki pedagogiczne. Z dnia na dzień konieczne było przeniesienie wielu działań bibliotecznych ze świata realnego w przestrzeń wirtualną, co wiązało się z potrzebą poznania przez nauczycieli-bibliotekarzy różnego rodzaju technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK)¹ i wpływało z oczekiwań współczesnych użytkowników bibliotek.

Nasuwają się zatem pytania: kim są współcześni użytkownicy książnic, w tym również bibliotek pedagogicznych, oraz czego oczekują szczególnie w tak trudnych czasach naznaczonych pandemią?

Marc Prensky w swoim artykule pt. *Digital Natives, Digital Immigrants* opublikowanym w „On the Horizon” w 2001 roku współczesnych użytkowników bibliotek określa mianem „cyfrowych tubylców” (2001, s. 1–6). Są to ludzie, którzy urodzili się w świecie wszechobecnego Internetu i technologii mobilnych, pragnący, aby świat i to co ma im do zaoferowania biblioteka, często nazywana teraz cyfrowym centrum informacji, odpowiadała na ich potrzeby przy wykorzystaniu narzędzi TIK (Janik & Bukowczan, red., 2018, s. 7–10).

W pracy pt. *Książka i młody czytelnik: zbliżenia, oddalenia, dialogi, studia i szkice* w rozdziale *W stronę Biblioteki 2.0*, Michał Zajac idzie o krok dalej i osoby urodzone po 1977 roku nazywa pokoleniem tzw. netgeneracji, dla których Internet i komputer to naturalny element świata, a oni sami lepiej czują się w świecie wirtualnym niż rzeczywistym (Leszczyński & Zajac, red., 2013, s. 157–182).

Biblioteki i bibliotekarze stoją zatem przed ogromnym wyzwaniem sprostanania oczekiwaniom osób zaliczanych do pokolenia cyfrowych tubylców lub określanych mianem netgeneracji. Wyzwanie to zostało postawione przed bibliotekami na długo przed wybuchem pandemii COVID-19. Przymusowa izolacja, wprowadzony lockdown i brak możliwości kontaktu bezpośredniego sprawiły, że bibliotekarze wzmocnili lub zmodyfikowali swoje działania i przenieśli je w świat wirtualny, który stał się jedynym łącznikiem pomiędzy biblioteką a czytelnikiem. Powstała zatem konieczność zastosowania nowych sposobów promocji czytelnictwa i bibliotek w przestrzeni wirtualnej przy wykorzystaniu narzędzi TIK oraz social mediów².

¹ Pod pojęciem Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych TIK (z ang. *Information and communication technologies* ICT) kryją się różnego rodzaju narzędzia służące do przetwarzania, gromadzenia i przesyłania informacji w formie elektronicznej, zob. (Technologie informacyjno-komunikacyjne..., 2021).

² Zgodnie z definicją zawartą w artykule Janiny Przybysz i Pawła Poterka pt. *Media społecznościowe w służbie bibliotek* social media to: zbiór różnego rodzaju relacji, zachowań i interakcji

Autorka artykułu za cel postawiła sobie prezentację nowoczesnych sposobów promocji czytelnictwa przy wykorzystaniu wirtualnych escape roomów na przykładzie działań Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu. Przegląd literatury poprzedzający opracowanie artykułu pokazał, że niewiele jest fachowych opracowań dotyczących wykorzystania wirtualnych escape roomów na rzecz promocji czytelnictwa. Z materiałów, do których dotarła autorka, warto wymienić artykuł Kseni Erdmann i Wojciecha Wątor pt. *Escape room w bibliotece* zamieszczony w „Elektronicznym Biuletynie Informacyjnym Bibliotekarzy” w 2021 roku oraz opracowanie Beaty Rozmiarok i Agnieszki Kajdaniak pt. *Świąteczny escape room* opublikowany na łamach czasopisma „Biblioteka Publiczna” w 2020 roku. Ponadto należy podkreślić, iż pozostałe opracowania zajmujące się tą tematyką zawierają jedynie drobne wzmianki w odniesieniu do tworzenia escape roomów w przestrzeni wirtualnej³.

Wirtualne escape roomy – podstawowa terminologia i narzędzia

Pod pojęciem escape roomów rozumiemy:

[...] gry polegające na tym, że gracze zamykani są w pomieszczeniu, z którego muszą się wydostać w określonym z góry czasie po rozwiązaniu powiązanych ze sobą zagadek lub zadań manualnych [...] (Brzostowska, 2019, s. 109).

Przytoczona powyżej definicja w znaczącej mierze odnosi się do stacjonarnych escape roomów czy też, mówiąc inaczej, pokoi zagadek. Jednak tę właśnie definicję z powodzeniem można odnieść także do tego typu aktywności w formie online, gdzie głównym zadaniem uczestników bardzo często jest poznanie kodu, który umożliwi wydostanie się z zamkniętego – wirtualnego pomieszczenia i zakończenie gry.

Zastosowanie takich aktywności przez bibliotekarzy pragnących zaprosić młodych ludzi do skorzystania z biblioteki niesie ze sobą bardzo wiele korzyści. Wirtualne escape roomy to doskonały sposób na zapoznanie czytelnika z treścią lektury, danym gatunkiem literackim, czy też po prostu dobrą książką. Nic więc dziwnego, że współcześni bibliotekarze coraz częściej wykorzystują ten sposób promocji czytelnictwa w swoich działaniach.

pomiędzy użytkownikami mających na celu wymianę doświadczeń za pomocą zaawansowanych narzędzi komunikacji (Przybysz & Poterek, 2015).

³ Autorka, dokonując przeglądu literatury związanej z wirtualnymi escape roomami, skupiła się na opracowaniach polskojęzycznych.

Mówiąc o zaletach wirtualnych pokoi zagadek, należy podkreślić, że znacząco przyczyniają się do rozwoju myślenia lateralnego zwanego inaczej dywergencyjnym, które wymaga od graczy szukania nieszablonowych rozwiązań problemów i łamigłówek zawartych w escape roomie, a także łączenia faktów (Piecha & Wypich, 2017, s. 62). Pozwalają na rozwój kreatywności poprzez dobrą zabawę, która zgodnie z założeniami neurodydaktyki przyspiesza proces uczenia, a nowo powstałe w tym czasie połączenia neuronalne są trwalsze (Erdmann & Wątor, 2021, s. 2). Ponadto zastosowanie wirtualnych pokoi zagadek w praktyce szkolnej i bibliotecznej przyczynia się do rozwijania u młodych ludzi spostrzegawczości, pomysłowości, uczy selekcji informacji i zastosowania ich w praktyce. Założeniem escape roomów, szczególnie tych stacjonarnych, jest również kształcenie umiejętności pracy w grupie i z nauczycielem bibliotekarzem (Piecha & Wypich, 2017, s. 62), a także pracy pod presją czasu (Erdmann & Wątor, 2021, s. 2).

Lista zalet wirtualnych pokoi zagadek jest dość długa, jednak należy również pokusić się o pytanie: czy taka forma promocji czytelnictwa ma także jakieś złe strony? Autorce artykułu nasuwa się jedno spostrzeżenie, a mianowicie, że rozwiązywanie wirtualnych pokoi zagadek przez młodzież sprawia, że spędzają oni więcej czasu przed komputerem. Jednak możliwość poznania literatury gromadzonej przez bibliotekę i być może zachęcenie do częstszego korzystania z jej usług, a co za tym idzie wzrostu czytelnictwa⁴, wydaje się wartością nadrzędną.

Tab. 1. Wady i zalety korzystania z wirtualnych escape roomów

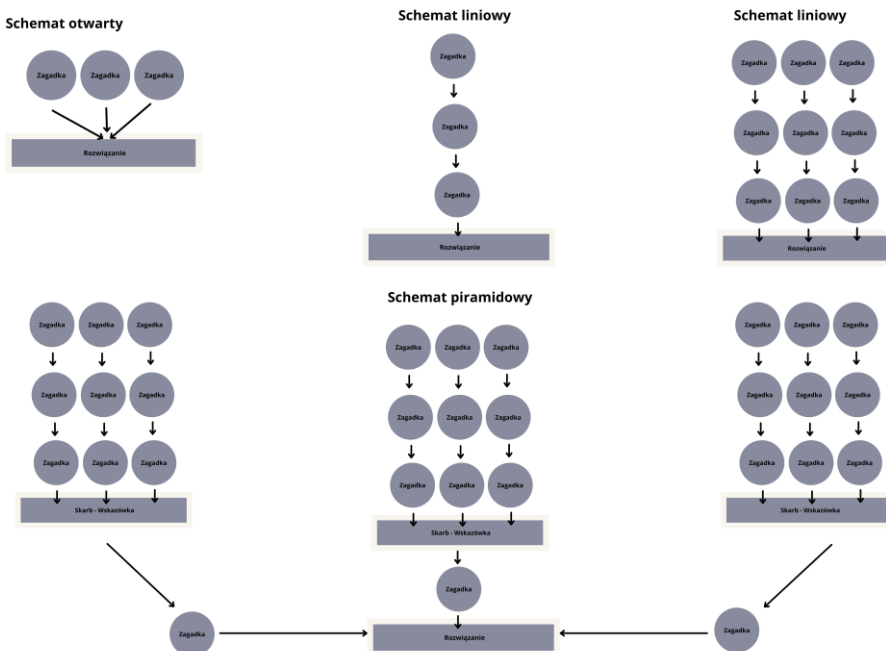
Zalety korzystania z wirtualnych pokoi zagadek	Wady korzystania z wirtualnych pokoi zagadek
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie umiejętności myślenia lateralnego (dywergencyjnego) • nauka poprzez zabawę • doskonalenie umiejętności selekcji informacji • rozwijanie umiejętności zastosowania zdobytej wiedzy w praktyce • ćwiczenie spostrzegawczości • rozwijanie kreatywności • nabywanie umiejętności pracy pod presją czasu 	<ul style="list-style-type: none"> • spędzanie czasu przed komputerem

Źródło: opracowanie własne na podstawie literatury opisującej to zagadnienie (Piecha & Wypich, 2017, s. 62; Erdmann & Wątor, 2021, s. 2)

⁴ Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Bibliotekę Narodową stan czytelnictwa w Polsce w 2020 roku kształtował się na poziomie 42% (Stan czytelnictwa..., 2021).

W literaturze opisującej zagadnienie wirtualnych pokoi zagadek możemy spotkać cztery schematy tworzenia escape roomów, w tym także tych wirtualnych. Pierwszy z nich, określany mianem **otwartego**, polega na rozwiązywaniu zagadek w dowolnej kolejności, a uzyskane wskazówki, kody bądź cyfry po połączeniu pozwalają nam osiągnąć główny cel gry. Schemat o nazwie **liniowy** obliuguje uczestnika rozgrywki do wykonania zadań w określonej kolejności przewidzianej przez autora escape roomu. Poprawne rozwiązanie jednej zagadki daje nam wskazówki i możliwość przejścia do kolejnej łamigłówki. Trzeci schemat nazywany **wieloliniowym** składa się z połączonych ze sobą tematyczne escape roomów w formie liniowej. Po przejściu każdego z etapów i uzyskaniu odpowiedzi należy je ze sobą połączyć, aby uzyskać rozwiązanie. Czwartym i najbardziej rozbudowanym schematem tworzenia wirtualnych pokoi zagadek jest schemat **piramidowy**. Podobne jak w przypadku schematu wieloliniowego składa się z połączonych ze sobą tematyczne escape roomów w formie liniowej, z tą jednak różnicą, że jest ich znacznie więcej i są bardziej złożone. Warto także zaznaczyć, że ten rodzaj escape roomów składa się z dwóch etapów. Pierwszy z nich prowadzi do skarbu – wskazówki, która pozwala w pełni rozwiązać całą grę (Erdmann & Wątor, 2021, s. 3–4).

Ryc. 1. Schematy opracowania escape roomów

Źródło: opracowanie własne na podstawie schematu Kseni Erdmann (Erdmann & Wątor, 2021, s. 4).

Po wyborze schematu następuje moment określenia głównego tematu naszego escape roomu. Bibliotekarze tworzący wirtualne pokoje zagadek często wybierają tematy związane z działaniami bibliotecznymi, mającymi na celu promocję akcji czytelniczych, np. Narodowe Czytanie, lub z treścią konkretnej książki. Bywa też tak, jak to ma miejsce w przypadku kaliskiej Książnicy, że wirtualne escape roomy powstają na prośbę nauczycieli współpracujących z placówką, jako środek dydaktyczny wykorzystywany na lekcjach.

Następnym krokiem jest wybór odpowiedniego programu (Rozmiarek & Kajdaniak, 2020, s. 10). Autorka, opracowując wirtualne pokoje zagadek z wachlarza dostępnych platform takich jak: **Formularze Google** czy aplikacja **ThinkLink**, wybrała platformę **Genial.ly**. Jej zdaniem jest najbardziej przyjazną do tworzenia tego typu aktywności. Program pozwala na tworzenie interaktywnych prezentacji bardzo często wzbogaconych o pliki audio i wideo. Jego ogromną zaletą jest możliwość umieszczenia wewnątrz programu zadań i lamigłówek stworzonych w innych aplikacjach. Ponadto platforma pozwala na dodanie niewidocznych przejść pomiędzy planszami, co w przypadku tworzenia wirtualnych pokoi zagadek wprowadza element tajemniczości.

Kolejnym krokiem, jaki należy podjąć w trakcie pracy nad escape roomem, jest konieczność przygotowania szczegółowego planu całej gry oraz wciągającej fabuły, która zainteresuje potencjalnych użytkowników. Bardzo często podczas tworzenia historii takiej gry wykorzystuje się wątki kryminalne, na przykład takie jak: zaginięcie wersu danej powieści czy dramatu oraz uwięzienie głównych bohaterów dzieła (Rozmiarek & Kajdaniak, 2020, s. 10). W dalszej części pracy nad escape roomem musimy wybrać odpowiednie grafiki⁵ oraz stworzyć zadania i lamigłówki, a także formularz do przesłania prawidłowego rozwiązania przez uczestników (Tamże).

Istnieje wiele narzędzi, aplikacji i platform służących do wykonania zagadek interaktywnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, wśród których warto polecić programy **Wordwall** i **LearningApp.org**. Obie aplikacje służą do tworzenia m.in. aktywności typu tekst z lukami, wykreślanka czy krzyżówka. Należy zaznaczyć, iż programy te posiadają łatwy i bardzo intuicyjny interfejs dla użytkowników. Niestety, w programie Wordwall mamy możliwość wykonania tylko pięciu aktywności w darmowej wersji programu.

Równie popularny, co programy Wordwall i LearningAps.org, jest serwis **Jigsaw Planet**, służący do tworzenia puzzli z dowolnego obrazu pobranego z komputera autora escape roomu. Program ten pozwala na tworzenie puzzli zarówno dla wszystkich użytkowników platformy, jak i dla nas samych lub osób, którym udostępnimy link do danej aktywności (Jigsaw Planet).

⁵ Autorka podczas pracy nad wirtualnymi pokojami zagadek bardzo często korzysta ze strony Pixabay zawierającej darmowy bank zdjęć, grafik oraz plików wideo.

Opisując programy służące do tworzenia wirtualnych pokoi zagadek, warto również wspomnieć o platformie **Canva**, która okaże się przydatna w momencie tworzenia rebusów. Nie wolno nam zapomnieć także o generatorach kodów QR, które są bardzo popularne wśród młodzieży, a w których możemy ukryć różnego rodzaju polecenia dla uczestników gry.

Warto dodać, że sam program Genial.ly daje możliwość przygotowania wielu interaktywnych lamigłówek, m.in. takich jak: tajemnicza skrzynia, tajemniczy wór oraz jedno z najczęściej tworzonych zadań o nazwie latarka. Aktywność ta polega na włączeniu wcześniej przygotowanej latarki i odnalezieniu na przykład koperty zawierającej zadanie do wykonania.

Ryc. 2. Biblioteczny escape room „Narodowe Czytanie – poznaj jego historię”
– zagadka z wykorzystaniem latarki.

Źródło: opracowanie własne

Przygotowując escape room z przeznaczeniem dla młodzieży musimy zadbac o to, by był on dla nich atrakcyjny także od strony wizualnej. Konieczne jest zatem zastosowanie odpowiednich grafik i lamigłówek, ale również elementów animowanych. Doskonale tutaj sprawdzi się program **Voki** służący do tworzenia animowanych postaci, czy też program **Bitmoji** pozwalający na stworzenie awatarów danej osoby. Stworzenie takiego awataru uatrakcyjni escape room oraz pozwoli na nawiązanie niejako więzi pomiędzy uczestnikiem a autorem pokoju, zwłaszcza w przypadku, kiedy twórca escape roomu zdecyduje się na stworzenie własnego awataru i wplecenie swojej postaci w fabułę gry.

Kolejnym narzędziem przydatnym w trakcie tworzenia wirtualnych pokoi zagadek są Formularze Google, które pozwolą, jeśli zajdzie taka potrzeba i przewidział to autor escape roomu, na przesłanie prawidłowej odpowiedzi po rozwiązaniu wszystkich zagadek.

Warto zauważyć, iż niektóre z wymienionych wyżej programów posiadają interfejs w języku angielskim, jednakże jest on na tyle intuicyjny, że nie powinien sprawiać większych trudności osobom nieznającym języka angielskiego. Korzystanie z wyżej opisanych narzędzi wiąże się również z koniecznością założenia konta na platformach obsługujących wyżej wymienione aplikacje.

Po przygotowaniu wszystkich zadań oraz formularza do przesłania odpowiedzi następuje moment łączenia wszystkich aktywności oraz uruchomienia gry. Warto, zanim młodzież rozwiąże dany escape room, aby zrobił to drugi bibliotekarz, co pozwoli uniknąć błędów zarówno technicznych, jak i językowych (Rozmiarek & Kajdaniak, 2020, s. 10).

Wirtualne escape roomy w promocji czytelnictwa na przykładzie działań Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu

Pomysł stworzenia pierwszego wirtualnego pokoju zagadek przez pracowników Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu zrodził się w momencie organizacji kolejnej odsłony Narodowego Czytania, w 2020 roku, kiedy to wspólnie czytany był dramat Juliusza Słowackiego pt. *Balladyna*. Głównym zadaniem tego escape roomu było zapoznanie młodzieży uczestniczącej w spotkaniu oraz wszystkich użytkowników bibliotecznego Facebooka z historią akcji oraz zaprezentowanie najwybitniejszych dzieł polskiego piśmiennictwa, które były lekturami Narodowego Czytania w minionych latach (Narodowe Czytanie..., b.d.).

Escape room składał się z ośmiu zagadek, stworzonych przy wykorzystaniu różnego rodzaju narzędzi TIK. Wszystkim śmiałkom, którzy zdecydowali się na jego rozwiązanie, towarzyszyła bibliotekarka Róża, a pomocne okazały się kartka papieru i ołówek. Po poprawnym rozwiązaniu wszystkich lamigłówek uczestnicy otrzymywali czterocyfrowy kod do komnaty upominków (Pomiecińska, 2021, s. 25–26).

Drugi escape room stworzony w kaliskiej Książnicy miał za zadanie zaprezentowanie czasopisma „Bliżej Biblioteki: Pismo bibliotekarzy Wielkopolski południowo-wschodniej”, którego wydawcą jest biblioteka. Swoją formą był bardzo podobny do wcześniej opisanego escape roomu, z tą jednak różnicą, że zamiast kodu do komnaty upominków, tak jak to miało miejsce wcześniej, uczestnicy gry otrzymywali odznakę Super Redaktora. Escape room powstał na potrzeby konkursu organizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego pt. „Wirtualna lekcja” na scenariusz lekcji bibliotecznej online, w którym autorka zajęła trzecie miejsce. Warto zaznaczyć, iż opracowane materiały z powodzeniem zostały wykorzystane przez autorkę podczas prowadzenia zajęć bibliotecznych pt. „Jak powstaje czasopismo? (Poznaj magię czasopisma...)”.

Ryc. 3. Poznaj magię czasopisma – biblioteczny escape room

Źródło: opracowanie własne

Kolejny wirtualny pokój zagadek powstał z okazji trwającego w kaliskiej Książnicy Wirtualnego Festiwalu pt. „Bezpieczeństwu w Internecie mówię – TAK” w ramach obchodów Dnia Bezpiecznego Internetu w bibliotece. Escape room o nazwie „Zawitaj do świata Plika, Kursora i Myszki” przeznaczony był dla uczniów klas IV–VI, a jego głównym celem było zapoznanie dzieci z obowiązującą netykieta. Przy tworzeniu tego wirtualnego pokoju zagadek autorka po raz pierwszy wykorzystала, oprócz bogatego wachlarza narzędzi

TIK, także jeden ze skryptów⁶ pozwalający na wprowadzenie efektu pisania na maszynie podczas przekazywania informacji uczestnikom gry.

Ryc. 4. Zawitaj do świata Plika, Kursora i Myszkii,
czyli biblioteczny escape room z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu

Wskazówka bibliotekarki Róży...

Netykieta

Źródło: opracowanie własne

Escape room pt. „W poszukiwaniu Ligii i Winicjusza (W poszukiwaniu Ligii...)” był efektem współpracy autorki z nauczycielem języka polskiego jednej z kaliskich szkół. Podczas jednego ze spotkań w bibliotece pojawił się pomysł tworzenia wirtualnych pokoi zagadek jako środka dydaktycznego do wykorzystania na lekcji w ramach omawiania danej lektury. Wspomniany escape room jest pierwszą tego typu aktywnością, a jego głównym zadaniem jest sprawdzenie znajomości lektury *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza wśród młodzieży szkolnej. W przyszłości planowane jest powstanie kolejnych pokoi do wykorzystania przez nauczycieli na lekcjach języka polskiego.

Ostatni ze stworzonych escape roomów nawiązuje do dzieła Gabrieli Zapolskiej pt. *Moralność pani Dulskiej*, będącego lekturą Narodowego Czytania w 2021 roku. Głównym zadaniem osób, które wzięły udział w grze, było odnalezienie zaginionego wersu dramatu poprzez poprawne rozwiązanie wszystkich zagadek oraz odczytanie kodów QR. Uczniowie, którzy decydują się na rozwiązanie tego escape roomu, poznają nie tylko sam dramat, ale także postać pisarki i uczą się pracy pod presją czasu, bowiem w tym escape roomie pierwszy raz autorka zastosowała skrypt odmierzający czas na wykonanie wszystkich zadań.

⁶ Skrypty S' cape to tzw. nakładki, które w połączeniu z programem Genial.ly pozwalają zastosować podczas tworzenia prezentacji czy wirtualnych escape roomów, m.in. efekt pisania na maszynie.

Ryc. 5. Zaginiony wers dramatu, czyli biblioteczny escape room z *Moralnością pani Dulskiej* w tle...

Źródło: opracowanie własne

Wszystkie opisane wyżej escape roomy powstały w oparciu o liniowy schemat tworzenia wirtualnych pokoi zagadek oraz przy użyciu platformy *Genia.ly*.

Wirtualne pokoje zagadek to nowość na polu działań bibliotecznych w dużej mierze powstałe w wyniku pandemii COVID-19. Nasuwa się zatem pytanie, czy tego typu aktywności mają wpływ na promocję czytelnictwa? Analizując poczynania Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu można odpowiedzieć pozytywnie. Wszystkie wyżej opisane escape roomy zostały zauważone przez młodzież z terenu Kalisza i okolic, jak również samych nauczycieli. Należy podkreślić, że w przypadku bibliotek pedagogicznych ich głównym użytkownikiem są nauczyciele oraz studenci kierunków pedagogicznych. Jednak cieszy fakt, że biblioteka dociera ze swoją ofertą także do kaliskiej młodzieży, która w przyszłości może stać się docelowym użytkownikiem placówki. Ponadto taki sposób wspomagania pracy nauczycieli został także bardzo dobrze przyjęty przez pedagogów i bibliotekarzy bibliotek szkolnych, którzy chętnie korzystali z wirtualnych escape roomów przygotowanych przez bibliotekę.

Zakończenie

Pandemia COVID-19 na zawsze odcisnęła swoje piętno na polu działań bibliotecznych i sprawiła, że sami bibliotekarze zupełnie inaczej zaczęli postrzegać swoją pracę. Zmieniło się także podejście i oczekiwania użytkowników bibliotek, w tym także pedagogicznych. Nastąpiła konieczność jeszcze większego wykorzystania narzędzi TIK w działaniach bibliotecznych i na polu

promocji czytelnictwa. Podjęto zatem wiele prób wprowadzenia nowatorskich rozwiązań, takich jak m.in. wirtualne escape roomy, aby dotrzeć do czytelnika. W Polsce znane od 2013 roku (Brzostowska, 2019, s. 110) w formie stacjonarnej doskonale sprawdzą się w rzeczywistości pandemicznej w formie online. Sami bibliotekarze chętnie tworzyli tego typu aktywności, widząc w nich ogromny potencjał oraz możliwość doskonalenia swoich kompetencji cyfrowych.

Pracownicy Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu, podążając za nowymi trendami bibliotecznymi, podjęli się przygotowania wirtualnych pokoi zagadek, co jak się okazało przyniosło wiele korzyści. Placówka zaistniała w świadomości młodzieży, która chętniej zaczęła zaglądać na profile społecznościowe biblioteki, a w oczach pedagogów stała się nowoczesnym centrum informacji. Ponadto poprzez tworzenie wirtualnych escape roomów ma jeszcze jedną, bardzo ważną możliwość promocji działań bibliotecznych i czytelnictwa w przestrzeniach wirtualnych. Niniejszy artykuł stanowi jedynie przyczynek do dalszych badań nad możliwościami wykorzystania wirtualnych pokoi zagadek na rzecz promocji czytelnictwa. Warto w przyszłości pokusić się o przeprowadzenie badań obrazujących wykorzystanie tej formy pracy z czytelnikiem w odniesieniu np. do funkcjonowania bibliotek pedagogicznych.

Bibliografia

- Erdmann, Ksenia & Wątor, Wojciech (2021). Escape room w bibliotece. *Biuletyn EBIB*, **2**(197).
Pobrane 25 września 2021, z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/735/773>
- Janik, Beata & Bukowczan, Wanda (2018). Wstęp. W: B. Janik & W. Bukowczan, *Rola biblioteki pedagogicznej w upowszechnianiu nowych technologii w edukacji* (s. 7–10). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Jigsaw Planet (b.d.). Biblioteka w szkole – TIK – strony, programy, aplikacje [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <https://biblioteka.pl/aplikacja/109/Jigsaw-Planet>
- Narodowe Czytanie – poznaj jego historię. Biblioteczny escape room (b.d.). Publiczna Biblioteka Pedagogiczna. Książnica Pedagogiczna; genial.ly [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <https://view.genial.ly/5f27c1105270ea0d99cd283c/interactive-content-narodowe-czytanie>
- Piecha, Alicja & Wypich, Izabela (2017). Escape room – sposób na nudę w bibliotece. *Dyrektor Szkoły*, **1**, 60–63.
- Pomiecińska, Róża (2021). Biblioteczny escape room „Narodowe Czytanie – poznaj jego historię” w Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu. *Poradnik Bibliotekarza*, **1**, 25–26.
- Poznaj magię czasopisma – biblioteczny escape room (b.d.). Publiczna Biblioteka Pedagogiczna. Książnica Pedagogiczna; genial.ly [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <https://view.genial.ly/5f862ad5a70c7d0d04027c6b/interactive-content-poznaj-magie-czasopisma-biblioteczny-escape-room>
- Prensky, Marc (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, **9**(5), 1–6.

- Przybysz, Janina & Poterek, Paweł (2015). Media społecznościowe w służbie bibliotek. W: H. Brzezińska-Stec & J. Żochowska (red.) *Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu, V Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Supraśl, 14–16 września 2015* (s. 339–356). Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. Pobrane 25 września 2021 r., z: <http://hdl.handle.net/11320/4519>
- Rozmiarek, Beata & Kajdaniak, Agnieszka (2020). Świąteczny escape room. *Biblioteka Publiczna*, 1–2, 10–11.
- Stan czytelnictwa w Polsce w 2020 roku (2021) [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/stan-czytelnictwa-w-polsce/stan-czytelnictwa-w-polsce-w-2020-r>
- Technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) w rozwijaniu kompetencji zawodowych i społecznych osób z mniejszymi szansami: Definicje (2021). [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <http://konferencje.frse.org.pl/TIK/article/Definicje/lang:pl>
- W poszukiwaniu Ligii i Winicjusza – escape room ze znajomości powieści Henryka Sienkiewicza „Quo Vadis” (b.d.). genial.ly [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <https://view.genial.ly/60279fbec08f630d93008b84/interactive-content-qou-vadis>
- Zaginiony wers dramatu, czyli biblioteczny escape room z Moralnością pani Dulskiej w tle... (b.d.). Publiczna Biblioteka Pedagogiczna. Książnica Pedagogiczna; genial.ly [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <https://view.genial.ly/6134b030003e770de096498e/presentation-zaginiony-wers-dramatu>
- Zajac, Michał (2013). W stronę Biblioteki 2.0. W: G. Leszczyński & M. Zajac, *Książka i młody czytelnik: Zbliżenia, Oddalenia, Dialogi, Studia i szkice* (s. 157–182). Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Zawitaj do świata Plika, Kursora i Myszki, czyli biblioteczny escape room z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu (2021). Publiczna Biblioteka Pedagogiczna. Książnica Pedagogiczna; genial.ly [online]. Pobrane 25 września 2021 r., z: <https://view.genial.ly/60216d9a8d60280dc12c6c9c/interactive-content-wirtualny-festiwal-bezpieczenstwu-w-internecie-mowie-tak-escape-room>

Virtual escape rooms as a new way of promoting reading on the example of the activities of the Pedagogical Library Książnica in Kalisz

ABSTRACT: The outbreak of the coronavirus pandemic made it necessary to look for new ways to promote reading among various social groups. Due to the introduced lockdown, libraries and librarians strengthened their activities in order to appear in the network and in the consciousness of people belonging to the netgeneration.

The article presents the use of virtual escape rooms in the promotion of reading on the example of the activities of the Public Pedagogical Library in Kalisz. The use of this form of work brought many benefits both for the facility itself and for people cooperating with it. Thanks to the creation of virtual escape rooms, the library has gained one more crucial field of promotion of its activities among young people.

KEYWORDS: virtual escape rooms, reading promotion, young people in the library, Public Pedagogical Library of A. Parczewski in Kalisz

Paulina Długosz

Uniwersytet Łódzki

Muzeum Miasta Łodzi

e-mail: p.dlugosz@muzeum-lodz.pl

[Muzeum Miasta Łodzi w czasie pandemii – nowe wyzwania dla upowszechniania łódzkiego dziedzictwa kultury

DOI: <https://doi.org/10.18778/0860-7435.33.07>

Abstrakt: Wybuch pandemii koronawirusa w Polsce w 2020 r. był wydarzeniem, które na niespotykaną wcześniej skalę wpłynęło na funkcjonowanie Muzeum Miasta Łodzi [dalej: MMŁ]. Szybko musiało przystosować się do pracy w zupełnie nowej, zmienionej rzeczywistości, do której zarówno ono, jak i wiele podobnych placówek, nie było przygotowane. Po ponad roku od wprowadzenia pierwszych obostrzeń sanitarnych i pomimo ciągłego trwania zagrożenia epidemicznego, można podjąć próbę charakterystyki przedsięwziętych przez Muzeum działań, których celem było dostosowanie codzienności instytucji do nowych warunków. Na potrzeby stworzenia zarysu wyzwań i problemów, z którymi przyszło się zmierzyć Muzeum Miasta Łodzi, podejmowane przez instytucję działania opisano w trzech sferach: organizacji pracy wewnętrznej, utrzymania i budowania publiczności poprzez działalność cyfrową oraz udostępniania wystaw i zbiorów w reżimie sanitarnym. Intencją analizy jest wskazanie kluczowych zadań zaradczych wykonanych przez Muzeum w 2020 r. oraz przedstawienie wniosków dotyczących jego dalszego funkcjonowania.

Słowa kluczowe: pandemia COVID-19, Muzeum Miasta Łodzi, dziedzictwo kultury, kultura online, dostępność

Wstęp

Na początku 2020 r. Muzeum Miasta Łodzi przygotowywało się do intensywnej pracy związanej z zakończeniem wieloletniej inwestycji remontowej, otwarcia nowej, multimedialnej wystawy stałej zatytułowanej „Łódź w Europie. Europa w Łodzi. Ziemia obiecana wczoraj i dziś”, a także organizacji wydarzeń towarzyszących niezwykle ważnej rocznicy: 200-lecia nadania Łodzi tytułu miasta przemysłowego. Jednak już w marcu, ze względu na wprowadzenie stanu zagrożenia epidemicznego wywołanego wirusem SARS-CoV-2, musiało zrewidować wszystkie swoje plany na nadchodzące miesiące i podobnie jak inne muzea w Polsce, zmierzyć się z nowymi wyzwaniami (Knaś & Sanetra-Szeliga, 2020, s. 8–13). Z powodu pandemii MML znalazło się jednak w szczególnej sytuacji, ponieważ ze względu na trwający remont, decyzją dyrekcji oraz organizatora było zamknięte dłużej niż inne placówki muzealne. Siedziba główna (Pałac Izraela Poznańskiego, Łódź ul. Ogrodowa 15) została udostępniona publiczności dopiero 2 października 2020 r., natomiast nieco wcześniej, 1 września, została otwarta wystawa stała „Muzeum Sportu. Szybciej, wyżej, mocniej”, prezentowana w Akademickim Centrum Sportowo-Dydaktycznym Politechniki Łódzkiej „Zatoka Sportu”. Natomiast Muzeum Kanału „Dętka” (filia Muzeum Miasta Łodzi) zostało wyłączone ze zwiedzania na cały rok 2020 i 2021¹. Łącznie zatem w 2020 r. Pałac Izraela Poznańskiego zamknięty był przez 271 dni, natomiast w kolejnym roku przez 77 dni, co łącznie na dzień 30 września 2021 r. daje 348 dni zamknięcia od początku pandemii². Jest to zatem niemal pełen rok funkcjonowania instytucji bez publiczności i wydarzeń prowadzonych w muzealnych przestrzeniach.

Głównym zadaniem nakreślonej poniżej analizy podejmowanych w tym czasie przedsięwzięć jest zatem zarówno dokumentacja tego bezprecedensowego okresu w łódzkiej kulturze, jak i weryfikacja i rekomendacja działań wspomagających przystosowanie pracy muzeów, w tym przede wszystkim Muzeum Miasta Łodzi, do nowej rzeczywistości. W celu scharakteryzowania przedsięwziętych przez instytucję aktywności, a także wskazania wniosków dotyczących podjętych starań w zakresie minimalizacji skutków pandemii i związanych z nią czasowych zamknięć muzeum, postawiono następujące pytania

¹ Decyzja o całkowitym zamknięciu Muzeum Kanału „Dętka” podyktowana była kwestią specyfiki przestrzeni: w podziemnym, słabo wentylowanym kanale trudno bowiem o zorganizowanie zwiedzania z zachowaniem zasad reżimu sanitarnego. W 2021 r. publiczność mogła zwiedzić jego przestrzeń jedynie podczas dwóch sierpniowych weekendów (21–22 oraz 28–29 sierpnia).

² Dokładne daty zamknięcia siedziby głównej Muzeum Miasta Łodzi: 11 marca – 01 października 2020 r. (205 dni), 23 października – 02 listopada 2020 (11 dni), 07 listopada 2020 – 01 lutego 2021 (87 dni), 20 marca – 04 maja 2021 (45 dni).

badawcze: jakie działania w zakresie organizacji pracy wewnętrznej instytucji były najefektywniejsze? Z jakimi trudnościami i wyzwaniem zetknięło się muzeum podczas procesu udostępniania wystaw i zbiorów w reżimie sanitarnym? Jakich metod i narzędzi używało muzeum, aby utrzymać oraz rozbudowywać publiczność w przypadku braku możliwości bezpośredniego kontaktu z nią w muzealnych przestrzeniach? Prowadzić to będzie to postawienia finalnego pytania: czy okres pandemii był jednoznacznie negatywny dla działalności instytucji, czy też może w jej wyniku pojawiły się jakieś szanse czy nowe drogi rozwoju muzeum? Próby odpowiedzi na powyższe kwestie dokonano na podstawie przeprowadzonego studium przypadku, pogłębionego o elementy analizy porównawczej z wykorzystaniem dostępnych dokumentów (głównie opublikowanych raportów, ekspertyz oraz rządowych ustaw i wytycznych), a także danych statystycznych z platform społecznościowych i systemów sprzedaży biletów wykorzystywanych przez MML.

Organizacja pracy wewnętrznej

Wpływ pandemii na zmianę funkcjonowania MML nie ograniczył się jedynie do kwestii związanych z kontaktem z publicznością – udostępnianiem zbiorów oraz prowadzeniem działalności edukacyjnej, ale objął niemal wszystkie stawiane przed muzeami zadania, związane m.in. z organizacją wystaw, ochroną zbiorów i naukowym ich opracowywaniem (Ustawa, 1996). Wiele z nich zostało wstrzymanych przede wszystkim ze względu na sytuację finansową placówki. Z powodu bardzo długiego zamknięcia muzeum, a w późniejszym okresie także ograniczeń związanych z ruchem turystycznym, o ponad 60% spadły dochody instytucji, która nie korzystała również w tym okresie ze środków publicznych z funduszu na przeciwdziałanie skutkom pandemii (MKiDN, 2020). W związku z powyższym MML musiało zrezygnować z wielu działań statutowych, które miały zostać sfinansowane z własnego budżetu, m.in. zakupu muzealiów, konserwacji zbiorów, organizacji części wydarzeń edukacyjnych i promocyjnych oraz bieżących remontów. Ponadto, w znacznym stopniu została zawieszona działalność naukowa i badawcza pracowników MML, co było konsekwencją ograniczeń w funkcjonowaniu innych instytucji oraz możliwości podróży po kraju i za granicę.

Nie oznacza to jednak, że rok 2020 nie był okresem intensywnej pracy. Na wielu bowiem płaszczyznach działalności muzealnej należało podjąć dodatkowe zadania. Od momentu wprowadzenia pierwszych decyzji i regulacji związanych ze stanem epidemii w Polsce (Rozporządzenie, 2020) MML starało się natychmiastowo reagować na nowe warunki funkcjonowania. Wstępne działania dotyczyły przede wszystkim zmiany w organizacji pracy wewnętrznej,

w zakresie konieczności zachowania bezpiecznego dystansu, a także zabezpieczenia pracowników przed potencjalnym kontaktem z zakażonymi osobami. Podczas czasowego zamknięcia część z zatrudnionych osób (głównie z obszaru zajmującego się bezpośrednio obsługą gości) korzystała ze świadczeń postojoych, a ponadto wykorzystywano formę pracy zdalnej tam, gdzie tylko możliwa była realizacja zadań w takiej formule. Głównie przybierała ona postać pracy hybrydowej, w której zgodnie z wewnętrznymi ustaleniami poszczególnych działów (Regulamin Organizacyjny MML) oraz bieżącymi zadaniami wykorzystywana była opcja trybu zmianowego dziennego lub tygodniowego. Ze względu na niepewną sytuację dotyczącą ponownego otwarcia muzeum, a także zmian funkcjonowania uczelni wyższych w 2020 r. w znacznym stopniu zmniejszyła się również współpraca muzeum z wolontariuszami, stażystami oraz praktykantami. Wprowadzone zmiany dotyczące organizacji pracy wewnętrznej uwypukliły problemy, z którymi zmierzyć musiały się wszystkie instytucje o skromnym budżecie (Sanetra-Szeliga, 2021, s. 28–30): braki w sprzęcie (i wywołana tym konieczność pracy na prywatnych urządzeniach pracowników) oraz w procedurach, których efektem była m.in. niemożność realizowania niektórych obowiązków na odległość związana np. z brakiem pełnej cyfryzacji dokumentów (elektronicznego obiegu dokumentów) lub z nie zawsze spełniającymi wszystkie oczekiwania rozwiązaniami dotyczącymi zdalnego dostępu do wewnętrznych systemów muzeum (np. systemów bazodanowych do ewidencji i zarządzania zbiorami). Co oczywiste, nie wszystkie zadania mogły być realizowane w systemie zdalnym, część natomiast została całkowicie zawieszona na czas pandemii (np. wstrzymanie zakupów zbiorów spowodowane było ograniczeniami w funkcjonowaniu innych instytucji, przemieszczaniu się czy możliwości bezpośredniego spotkania się z oferentami).

Ten trudny etap stwarzał jednak dużo możliwości związanych z pracą wewnętrzną muzeum dotyczącą m.in. uzupełniania dokumentacji, przygotowywania planów i koncepcji nowych wystaw oraz wydarzeń, digitalizacji czy pracy naukowej (choć w tym przypadku utrudnionej m.in. ze względu na problemy z realizacją badań i kwerend poza muzeum, dostępem do archiwów czy bibliotek). W tym kontekście należy podkreślić, że podczas pandemii pojawiło się wiele nowych propozycji szkoleń i warsztatów w obszarze kultury. Prowadzono je przede wszystkim w formule online, dzięki czemu łatwiej było uczestniczyć w tego rodzaju przedsięwzięciach oraz systematycznie uzupełniać swoją wiedzę poprzez zapoznawanie się z wykładami lub webinariami udostępnianymi m.in. przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zabytków czy Narodowe Centrum Kultury.

Wykorzystanie możliwości pracy hybrydowej, a także stosownych narzędzi do pracy zdalnej dawało szansę na efektywne wykorzystanie czasu zamknięcia

muzeum dla publiczności. Warunkiem tego była jednak znajomość perspektywy czasowej, w której ten tryb wykonywania obowiązków zawodowych miał się odbywać, bowiem niepewność, dotycząca tego, czy (ze względu na obostrzenia rządowe) instytucja będzie znów zamykana lub otwierana, nie ułatwiała właściwej organizacji pracy. Taka sytuacja miała miejsce przede wszystkim od listopada 2020 r. do maja 2021 r. W związku z powyższym, w perspektywie MML, był to trudniejszy dla planowania zadań wewnętrznych okres niż pierwszy lockdown (z marca 2020 r.).

Działania cyfrowe na rzecz utrzymania i budowania publiczności

Pomimo czasowego zamknięcia Muzeum Miasta Łodzi nie zawiesiło całkowicie swoich działań w zakresie upowszechniania i promocji zarówno swoich zbiorów, jak i zasobów edukacyjnych. Podobnie jak wśród innych placówek kultury w tym okresie nastąpiła znaczna intensyfikacja prowadzonej działalności online, która zakładała wykorzystanie wielu kanałów oraz sposobów utrzymania kontaktu ze stałymi odbiorcami, a także pozyskania nowej publiczności (Cofur-Machura, 2020, s. 42). Korzystano przede wszystkim z możliwości takich platform jak Facebook, YouTube oraz Instagram. Ponadto w celach promocji oferty muzeum wykorzystywano witrynę internetową, newsletter, a także współpracę z prasą, stacjami radiowymi, telewizją oraz zewnętrznymi portalami lub blogami o profilu turystycznym i kulturalnym.

Niespodziewane zamknięcie muzeów oraz niewiadoma związana z tym, na jak długo zostaną one pozbawione publiczności spowodowało, że najszybszym i najłatwiejszym spośród wymienionych powyżej kanałów kontaktu z publicznością stał się facebookowy fanpage, na którym podawane były nie tylko bieżące informacje dotyczące funkcjonowania instytucji, ale również prowadzono działalność promocyjno-upowszechnieniową. Początkowo była ona realizowana przede wszystkim w formie tematycznych wpisów, które miały przedstawiać przykłady najciekawszych obiektów ze zbiorów muzealnych, polecanych pozycji wydawniczych dotyczących historii, kultury oraz sztuki Łodzi (np. cykl pt. „Pracownicy MML polecają”) czy materiałów edukacyjnych udostępnionych w celu wykorzystania w trakcie zdalnego nauczania czy edukacji domowej (cykl pt. „Lekcje z MML” oraz „Przy biurku z MML”). W związku z przedłużającym się zamknięciem Muzeum powstała koncepcja wpisów, które stanowiłyby zachętę do indywidualnego poznawania historii miasta, np. w formie spacerów i wycieczek, dla których inspiracją miały być zaproponowane w ramach krótkich artykułów czy fotograficznych prezentacji interesujące miejsca (m.in. cykl „Poznaj się na Łodzi”, „W cieniu fabrycznych gigantów”, „Łódź jest parkiem”). Ponadto, uatrakcyjnieniem facebookowej narracji były filmy

promocyjne, które powstawały w związku ważnymi rocznicami i wydarzeniami, tradycyjnie obchodzonymi podczas wydarzeń organizowanych w przestrzeni muzealnych wystaw w formie otwartych wykładów, prelekcji czy tematycznych oprowadzań. Wśród nich należy wspomnieć m.in. o nagraniu wideo pt. „Marek Edelman – lista przykazań dla człowieka przyzwoitego”³ czy „Wiedeński Hakoah w Łodzi”⁴. Z kolei dla najmłodszej publiczności zostały przygotowane nagrania promocyjne, prezentujące w formie cyfrowej ideę oraz charakter warsztatów i lekcji muzealnych, zachęcając w przyszłości do uczestnictwa w nich w przestrzeniach muzeum. Były to m.in. cztery odcinki „Akademii Małego Łodzianina” oraz siedem odcinków „Gimnastyki łódzkiego języka”⁵. Dodatkowo Muzeum starało się również organizować przedsięwzięcia, w których publiczność mogła wziąć aktywny udział, zdając sobie sprawę, że zastosowanie mediów społecznościowych opierać się musi przede wszystkim na zaangażowaniu ich uczestników (Fabjaniak-Czerniak, 2012, s. 184). Przeprowadzono zatem internetowe konkursy, quizy czy testy wiedzy o Łodzi, które nagradzane były wydawnictwami bądź gadżetami⁶. Muzeum nie organizowało natomiast wydarzeń online, głównie ze względu na brak rozwiązań technicznych umożliwiających biletowane (odpłatne) uczestnictwo w tego rodzaju akcjach, a także braki sprzętowe, które nie pozwalały na przeprowadzenie i udostępnienie nagrań w dobrej jakości w czasie rzeczywistym. Kilka tego rodzaju

³ W związku z rocznicą powstania w getcie warszawskim Muzeum przygotowało cyfrową prezentację sylwetki ostatniego dowódcy, Marka Edelmana, będącą promocją wystawy oraz zbiorów związanych z tą postacią. W ramach nagrania omówiono w szerszym kontekście zagadnienia związane z historią Żydów w Polsce w czasie II wojny światowej, wpływy w tradycji i kultury żydowskiej na postawy i reakcje w obliczu zagrożenia, a także konfrontacje wypowiedzi Marka Edelmana wobec uniwersalnego kodeksu zasad moralnych i dekalogu chrześcijańskiego.

⁴ Filmowa prezentacja poświęcona sportowym judaicom prezentowanym na wystawie stałej „Muzeum Sportu. Szybciej, wyżej, mocniej”. Celem nagrania była promocja oraz przybliżenie informacji dotyczącej różnych obiektów dokumentujących historię sportu żydowskiego w Łodzi od początku XX w. do 1939 roku, które znajdują się w zbiorach Muzeum Sportu i Turystyki – Oddziału Muzeum Miasta Łodzi.

⁵ Cykl wirtualnych spotkań, skierowanych głównie do najmłodszych uczestników, prowadzony razem z gościem specjalnym, pawiem Pafnucym, który towarzyszył w odkrywaniu tajemnic łódzkich regionalizmów oraz piękna poprawnej polszczyzny. Czytane wiersze i opowiadania, związane z Łodzią, były pretekstem do językowej gimnastyki realizowanej w ramach ćwiczeń logopedycznych oraz promocji wystaw i zbiorów Muzeum Miasta Łodzi.

⁶ Były to wydarzenia zarówno jednorazowe (jak np. „Test wiedzy o historii łódzkiego sportu”, zorganizowany w dn. 12 czerwca 2020 r. z okazji 16. turnieju o piłkarskie mistrzostwo Europy czy „Jubileuszowy Test Wiedzy o Łodzi” przeprowadzony w ramach Nocy Muzeów w dn. 16 maja 2020 r. w ramach obchodów 200. rocznicy Łodzi przemysłowej oraz 45-lecia Muzeum Miasta Łodzi), jak i wielodniowe inicjatywy (np. „Quiz wiedzy o historii Łodzi”, który trwał od 27 marca do 5 kwietnia 2020 r.).

spotkań udało się jednak przygotować we współpracy z Wydziałem Kultury Urzędu Miasta Łodzi, które były relacjonowane na oficjalnym fanpage'u miasta Łodzi, np. podczas Nocy Muzeów czy konferencji promujących otwarcie nowej wystawy „Łódź w Europie. Europa w Łodzi. Ziemia obiecana wczoraj i dziś”.

Należy zaznaczyć, że przejście do realizacji wydarzeń muzealnych w formie cyfrowej było jednym z największych wyzwań w zakresie zadań edukacyjnych i promocyjnej instytucji. Zanim zostały poznane i opanowane przez pracowników internetowe narzędzia wspomagające projektowanie tego rodzaju przedsięwzięć (np. aplikacje do nauki zdalnej, programy do montażu filmów) przez dłuższy czas powyższe działania miały charakter tradycyjnych, doraźnych rozwiązań. Łatwo to zauważyć śledząc przede wszystkim kolejne publikacje filmowe muzeum: pierwsze z nich tworzone były w formie statycznych, pojedynczych ujęć, natomiast kolejne wzbogacane były już o bardziej dynamiczny montaż, efekty graficzne oraz napisy.

W okresie pandemii Muzeum Miasta Łodzi nie zrezygnowało również z realizacji szerzej zakrojonych projektów o charakterze edukacyjnym oraz upowszechnieniowym. Niektóre z nich zostały zaprojektowane już z myślą o nowych warunkach ich realizacji (od początku zakładały zatem wykorzystanie wyłącznie cyfrowych narzędzi), inne – planowane jeszcze przed nastaniem pandemii – musiały zostać dostosowane do zastanej sytuacji, m.in. poprzez zmiany w harmonogramie realizacji projektu, formułę wykonania niektórych zadań czy też całkowitą rezygnację z działań stacjonarnych.

Zadaniem należącym do pierwszej kategorii przedsięwzięć był projekt pt. „Cyfrowe opowieści przemysłowej Łodzi”, który zrealizowano w ramach programu grantowego „Kultura cyfrowa”. Jego nadrzędnym celem było uczczenie 200. rocznicy nadania Łodzi tytułu miasta przemysłowego poprzez przygotowanie cyfrowych rozwiązań pozwalających na bazie zbiorów oraz zasobów edukacyjnych Muzeum opowiedzieć o ostatnich dwóch wiekach metropolii. Historię ewolucji Łodzi z małego, niepozornego miasteczka w znaczący ośrodek fabryczny przedstawiono poprzez stale wystawy muzealne oraz umieszczone w ich przestrzeniach obiekty, zaprezentowane w formie nagrań wideo, audiodeskrypcji⁷ oraz podcastów, do których zaproszono osoby związane z łódzkim rzemiosłem (m.in. Jadwigę i Janusza Tryzno, Jana Cygankiewicza czy Marka Puęć). Ważnym elementem przedsięwzięcia było stworzenie

⁷ Audiodeskrypcje przygotowane były w ramach przedsięwzięcia badawczego „Ocena oraz weryfikacja współczesnych metod przekładu kodu wizualnego obiektu sztuki i obiektu historycznego na język opisowy w przestrzeni edukacyjnej ekspozycji muzealnej” realizowanego w ramach studiów doktoranckich II edycji programu grantowego Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Doktorat wdrożeniowy” (Umowa nr 0083/DW/2018/02 z dn. 28 listopada 2018 r.

cyfrowej wersji gry karcianej wydanej przez Muzeum w drugiej połowie 2019 roku, zatytułowanej „Lodzermenscha przemysłowy język postępu”. Pierwotna formuła gry została zaprojektowana jako propozycja rozrywki oraz narzędzie uzupełniające wybrane treści wystaw, możliwe także do wykorzystania przez nauczycieli zarówno w trakcie zwiedzania, jak i w szkole jako element przygotowujący lub podsumowujący wizytę w muzeum. Niestety, w związku z zamknięciem instytucji nie była możliwa dalsza promocja i upowszechnienie efektu projektu z 2019 roku, dlatego też opracowano jej odpowiednik w formie online. Przeglądarkowa gra (o rozszerzonym tytule: „Lodzermenscha przemysłowy język postępu. Historia jednego listu”) ma postać krótkiej narracji przygodowej opisującej perypetie jednego z fabrycznych urzędników i pozwala na poznanie realiów i atmosfery Łodzi przemysłowej. Gracze, wspólnie z głównym bohaterem, Jakubem Wittem oraz towarzyszącymi postaciami reprezentującymi typowe dla łódzkiego pejzażu zawody, zgrupowane wokół trzech przestrzeni: fabryki, biura i ulicznego rzemiosła – rozwiązują zadania osadzone w rzeczywistości fabryki z przełomu XIX i XX wieku. Podczas rozgrywki gracze poznają specjalistyczne słownictwo związane z łódzkim przemysłem włókienniczym rozwijając swoje kompetencje językowe, umiejętności posługiwania się poprawną polszczyzną.

Ryc. 1. Gra „Lodzermenscha przemysłowy język postępu. Historia jednego listu” zrealizowana w ramach projektu „Cyfrowe opowieści przemysłowej Łodzi”

Źródło: <https://opowiesci.muzeum-lodz.pl/gra.html>

Ilustracje wykorzystane w grze zostały przygotowane na podstawie archiwalnych źródeł, w porozumieniu z zespołem konsultantów – historyków i literaturoznawców – przez Tomasza Tomaszewskiego, cenionego i rozpoznawanego twórcę komiksów historycznych. Gra stanowi interesujące dopełnienie stałych wystaw muzealnych (przede wszystkim: „Na wspólnym podwórku – łódzki tygiel kultur i wyznań”, „Filmowy kantor Ziemi Obiecanej” oraz „Łódź w Europie. Europa w Łodzi. Ziemia obiecana wczoraj i dziś”), a także jest jednym z elementów strony internetowej projektu.

Ryc. 2. Strona główna projektu „Cyfrowe opowieści przemysłowej Łodzi”

Źródło: <https://opowiesci.muzeum-lodz.pl/>

Witryna zawiera podstawowe informacje o założeniach projektu oraz wszystkie materiały promocyjno-edukacyjne stworzone w ramach przedsięwzięcia, zgrupowane w formie interaktywnego planu stałych wystaw historycznych Muzeum. Jej użytkownik może zapoznać się m.in. z krótkimi filmami, podcastami i audiodeskrypcjami zabytków, obrazującymi dwieście lat historii łódzkiego rzemiosła i przemysłu w kluczowych branżach: poligraficznej, chemiczno-spożywczej, włókienniczej i metalowej. Zostały one pogrupowane w następujące cykle promocyjno-edukacyjne: „Na tropie łódzkiego przemysłu” (krótkie nagrania filmowe będące opowieścią o jednym ekspozycie, prezentowanym w obrębie wystaw historycznych), „Muzealny poradnik miłośników pięknych przedmiotów” (prezentacje filmowe w formie instruktażu omawiające problematykę przywracania świetności dawnym przedmiotom, zarówno

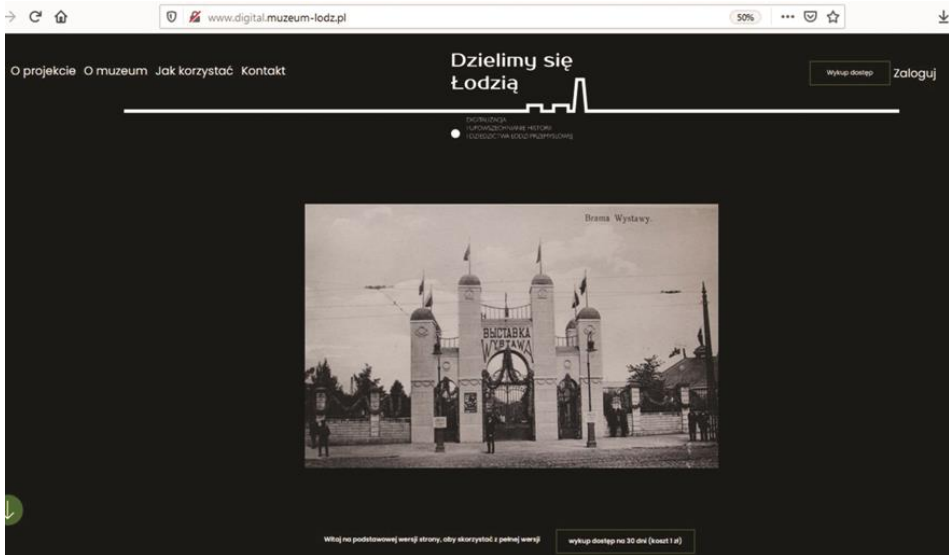
w kontekście muzealnej konserwacji, jak i proekologicznych działań) oraz „Sekrety Łódzkiego rzemiosła” (nagrania dźwiękowe zrealizowane w formie podcastów prowadzonych przez łódzkich historyków oraz rzemieślników opowiadających o tajnikach swojej pracy, których punktem wyjścia są obiekty ze zbiorów MML). Całość projektu inaugurowała premiera filmu „Łódzki przemysł w detalu”, której data przypadła dokładnie w dniu 596. rocznicy nadania praw miejskich Łodzi. Stanowił on formę wirtualnego spaceru po Łodzi szlakiem przemysłowych detali, z zaznaczeniem jednego z głównych jego punktów – Pałacu Izraela Poznańskiego.

Innym przedsięwzięciem, niezwykle istotnym z punktu widzenia udostępniania muzealnych zbiorów, był projekt pt. „Dzielimy się Łodzią. Digitalizacja i upowszechnianie historii i dziedzictwa Łodzi przemysłowej”. Polegał on przede wszystkim na digitalizacji wybranych muzealiów (150 obiektów) i ich rozpowszechnieniu poprzez dedykowaną platformę internetową digital.muzeum-lodz.pl. Upowszechnianie zasobów Muzeum w postaci nowego narzędzia edukacyjnego, jakim jest platforma internetowa łącząca funkcje wirtualnego muzeum i gry, stworzyła możliwość zaangażowania odbiorców i zachęciła ich do interakcji z zabytkami i korzystania z zasobów dziedzictwa narodowego. Przedsięwzięcie było także odpowiedzią na oczekiwania łódzkich odbiorców, zainteresowanych historią miasta i dzieleniem się wiedzą o nim, a także realizacją idei otwartego dostępu do materiałów naukowych i edukacyjnych. Wpisało się ono także w ważną współcześnie ideę openGLAM (Galleries, Libraries, Archives, Museums) – myślenia o misji i funkcjonowaniu instytucji kultury i dziedzictwie, gdzie kluczową rolę odgrywa kwestia dostępności i możliwości dalszego wykorzystania zasobów będących pod ich opieką (Buchner i in., 2015, s. 14–15). Pobocznym rezultatem przedsięwzięcia było także uporządkowanie i opracowanie merytoryczne wybranych muzealiów oraz przeprowadzenie drobnych prac konserwatorskich i poprawa warunków ich przechowywania i archiwizacji.

Muzeum w ramach realizacji projektu wybrało do digitalizacji obiekty związane z historią Łodzi przemysłowej, a przede wszystkim z Wystawą Rzemieślniczo-Przemysłową, która odbyła się w Łodzi w 1912 roku. Na uwagę zasługuje fakt, że większość spośród wybranych obiektów była mało znana szerokiej publiczności i dotąd przedmioty te prezentowane były wyłącznie na wystawach muzealnych. W chwili, gdy Muzeum było nieczynne dla zwiedzających z powodu zagrożenia epidemicznego, a wcześniej również z uwagi na trwający

remont, możliwość cyfrowej prezentacji muzealiów była nieocenionym środkiem w dążeniu do poprawy dostępu do dóbr kultury⁸.

Ryc. 3. Strona główna projektu „Dzielimy się Łodzią. Digitalizacja i upowszechnianie historii i dziedzictwa Łodzi przemysłowej”

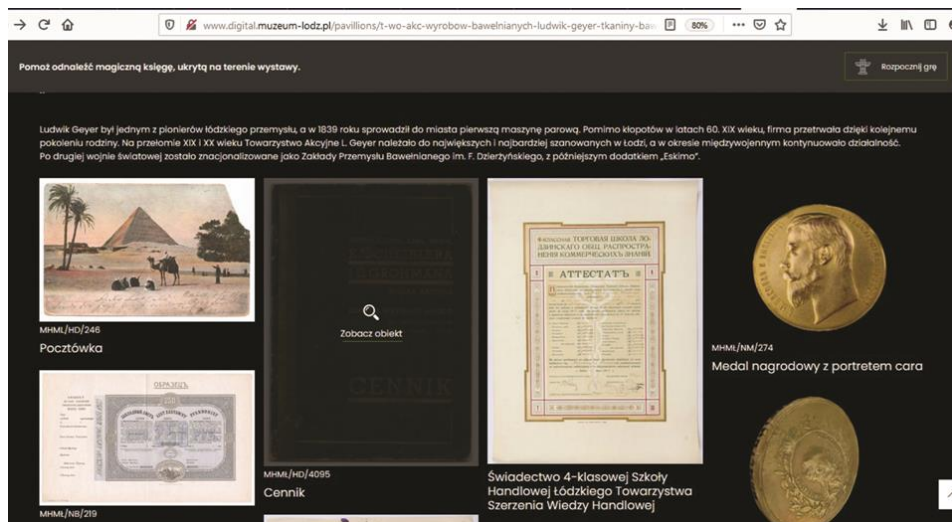

Źródło: <https://digital.muzeum-lodz.pl/>

Głównym rezultatem projektu jest platforma digital.muzeum-lodz.pl, będąca wirtualną wystawą, bowiem zostały tam umieszczone wszystkie zdigitalizowane w ramach projektu obiekty (150 odwzorowań) wraz z metadanymi (wybranym obiektom towarzyszą też audiodeskrpcje, nagrania w Polskim Języku Migowym, a także pliki do wydruku odwzorowań przy użyciu drukarki 3D). Jednocześnie strona została zaprojektowana w taki sposób, by dawała możliwość cofnięcia się w czasie, stanowi bowiem próbę wirtualnego odtworzenia Wystawy Rzemieślniczo-Przemysłowej, która została wzbogacona o funkcjonalność gry przygodowej, dając w ten sposób odbiorcom możliwość zaangażowania się w interakcję z zabytkami i korzystanie z zasobów dziedzictwa narodowego.

⁸ Dodatkową korzyścią zastosowanego doboru obiektów jest możliwość stałego udostępnienia cyfrowych odwzorowań obiektów papierowych, które ze względu na szkodliwe działanie światła słonecznego, w oryginale na wystawach mogą być prezentowane tylko przez kilka miesięcy.

Ryc. 4. Gra w serwisie „Dzielimy się Łodzią. Digitalizacja i upowszechnianie historii i dziedzictwa Łodzi przemysłowej”

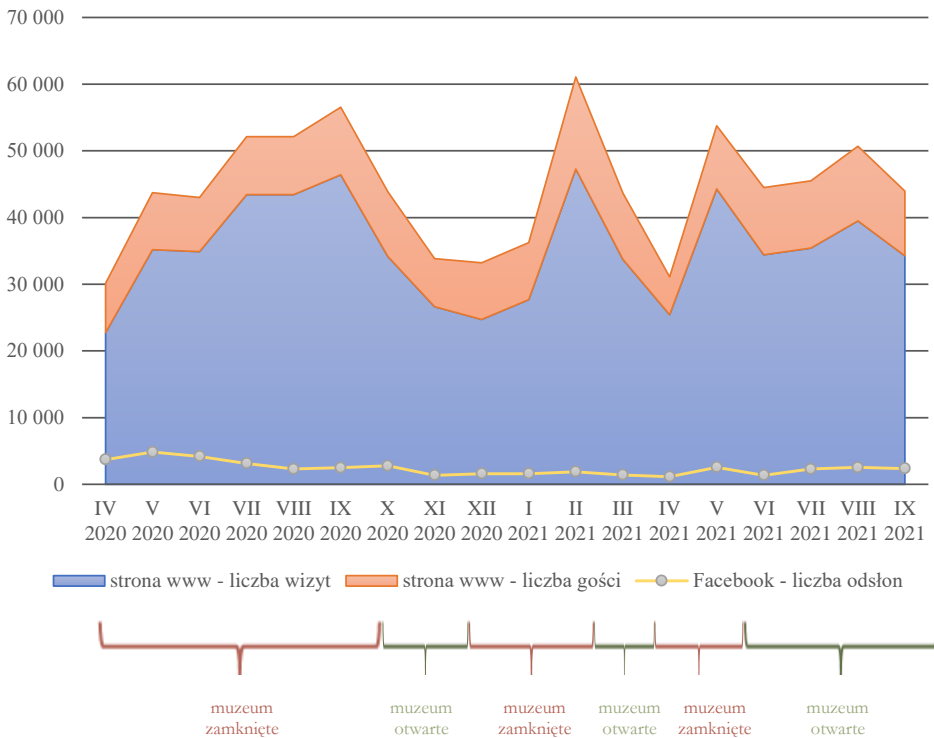

Źródło: <https://digital.muzeum-lodz.pl/>

W ramach zadania powstała również promocyjna prezentacja cyfrowa udostępniona bez ograniczeń na muzealnym portalu – Panteon Wielkich Łódzian 2.0 (www.panteon.muzeum-lodz.pl). Prezentacja „Dzielimy się Łodzią. Lodzermenschen” zawiera informacje dotyczącą idei i założeń realizowanego projektu digitalizacyjnego oraz teksty poświęcone działalności firm założonych przez najsłynniejszych łódzkich przemysłowców. Rozwinięcie tych wątków stanowi pomost pomiędzy głównymi rezultatami projektu a nową wystawą stałą, zatytułowaną „Łódź w Europie. Europa w Łodzi. Ziemia obiecana wczoraj i dziś”, której udostępnienie zbiegło się z ponownym otwarciem Muzeum po ponad półrocznej przerwie.

W 2020 roku zostało zatem zrealizowanych łącznie 48 cyfrowych przedsięwzięć, z czego 12 stanowiły jednorazowe akcje, a 26 było prowadzonych w ramach trwających dłużej cykli. Natomiast jeśli chodzi o łączną liczbę odbiorców (internetowy zasięg liczony od momentu publikacji do 31 grudnia 2020 r.), to Muzeum udało się pozyskać zainteresowanie 577 489 osób. Jest to znaczna liczba, trudna jednak do oszacowania pod kątem rzeczywistej liczby oglądających, którzy nie tylko dotarli do propozycji Muzeum, ale również dokładnie się z nimi zapoznali. Nie należy zatem wielkości tej traktować jako rzeczywistego wyznacznika skali korzystania z cyfrowej oferty instytucji przez użytkowników. Ponadto, analizując zasięgi (ryc. 5) widać, że pomimo obszernego katalogu wirtualnych propozycji prezentowanych na facebookowym fanpage’u, głównym miejscem odwiedzanym przez odbiorców była przede wszystkim strona internetowa.

Ryc. 5. Zasięgi cyfrowej oferty MMŁ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej www.muzeum-lodz.pl oraz fanpage'u <https://www.facebook.com/MuzeumMiastaLodzi>

Począwszy od czerwca 2020 r. widać również spadek zainteresowania publikowanymi filmami i cyklami w mediach społecznościowych, za to łatwo można zauważyć skokowy wzrost liczby wizyt i gości strony, pojawiający się na przełomie okresów zamykania i otwierania muzeum. Można zatem interpretować to jako wyznacznik tego, że użytkownicy internetowych kanałów komunikacji instytucji w mniejszym stopniu byli zainteresowani jej propozycjami online, natomiast poszukiwali przede wszystkim informacji organizacyjnych w celu ustalenia, od kiedy znów będą mogli odwiedzić ją w tradycyjny, bezpośredni sposób. Tym samym należy przyznać, iż mocną stroną działalności MMŁ jest jego oferta stacjonarna oraz możliwość bezpośredniego kontaktu z obiektami prezentowanymi na wystawach, słabszą natomiast jego funkcjonowanie w sieci.

Udostępnianie wystaw i zbiorów w reżimie sanitarnym

Możliwość powrotu do tradycyjnej formuły pracy Muzeum od października 2020 r. nie zakończyła jednak szeregu wyzwań i trudności, które przed instytucją postawiła pandemia. Odpowiednie przygotowanie przestrzeni wystawienniczych, wyznaczenie nowych tras zwiedzania, a także wprowadzenie kluczowych rozwiązań w zakresie koordynacji ruchu zgodnie z reżimem sanitarnym okazało się przedsięwzięciem wymagającym przemyślanej i konsekwentnej organizacji. W tym celu Muzeum podjęło szereg działań zgodnych z zaleceniami Ministerstwa Zdrowia oraz Głównego Inspektora Sanitarnego w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się pandemii COVID-19 w obszarze obsługi zwiedzających (NIMOZ, 2020). Dla wszystkich zwiedzających udostępniono stanowisko pomiaru temperatury, punkt dezynfekcji rąk oraz możliwość pobrania środków ochrony indywidualnej (maseczek i rękawiczek ochronnych). Ponadto, w ramach zmian w regulaminie zwiedzania wprowadzono nakaz zasłaniania ust i nosa oraz limity osób przebywających na ekspozycjach, tak aby ułatwić zachowanie dystansu społecznego wśród zwiedzających podczas przemieszczania się na terenie muzeum. W większości wypadków nowe zasady nie spotykały się ze sprzeciwem zwiedzających, jednak odnotowano sytuacje, w których muzealni goście nie chcieli dostosować się do obowiązujących przepisów. W takich sytuacjach byli oni proszeni o opuszczenie przestrzeni muzeum.

Na etapie ponownego otwarcia muzeum dla publiczności niezwykle istotna była bieżąca weryfikacja rozporządzeń MKDNiS (tzw. rozporządzeń covidowych), informacji zamieszczanych na stronach Ministerstwa oraz Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zabytków. Podejmowano również konsultacje z organizatorem instytucji (Wydziałem Kultury Urzędu Miasta Łodzi) oraz wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Łodzi. Niestety, w ostatnim przypadku muzeum napotykało problemy w kontakcie z podmiotem zewnętrznym, wynikające z długiego czasu oczekiwania na odpowiedź, bądź w ogóle jej brakiem. Inną trudnością w zakresie wdrażania nowych zasad i procedur był ogólny chaos informacyjny, a niekiedy również brak precyzyjnych wytycznych (głównie w momencie wprowadzenia w kraju różnych stref i związanych z nimi obostrzeń, a także na późniejszym etapie, kiedy dla różnych kategorii wydarzeń, które w praktyce muzealnej niekiedy łączyły się ze sobą, stosowano inne wytyczne sanitarne). Także specyfika budynku warunkowała pewne decyzje, związane z jego funkcjonowaniem, jak np. czasowe wyłączenie ze zwiedzania przestrzeni, w których trudno byłoby zapewnić płynny ruch zwiedzających przy jednoczesnym zachowaniu odpowiedniego dystansu społecznego (dotyczyło to np. części dawnego apartamentu mieszkalnego Pałacu I. Poznańskiego).

W tym kontekście należy również podkreślić, że muzeum podjęło dodatkowe kroki, które miały zwiększyć lub zachować komfort zwiedzania przy jednoczesnym przedsięwzięciu dodatkowych środków zapobiegających rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2. Między innymi, na niektórych wystawach zrezygnowano z wykorzystywania elementów interaktywnych (np. monitorów) na rzecz odtwarzanej w zapętleniu prezentacji materiałów wideo. Nie wycofano natomiast elementów dotykowych, takich jak: tyflografiki, makiety, repliki eksponatów, natomiast zadbano o dostępność jednorazowych rękawiczek przy każdym z tego rodzaju rozwiązań. Ponadto wdrożono możliwość zamawiania zwiedzania z przewodnikiem także dla gości indywidualnych (wcześniej było bowiem to możliwe jedynie dla grup zorganizowanych powyżej 10 osób), tak aby mogli oni w pełni skorzystać z oferty muzeum z jednoczesnym ograniczeniem kontaktów społecznych. Mając również na uwadze trudną sytuację finansową wielu osób zatrudnionych w branżach dotkniętych przez pandemię, została rozszerzona oferta biletów do MML. W efekcie goście mogli nabyć tańsze bilety rodzinne oraz bilety obejmujące węższy zakres wystaw (dzięki czemu, aby zobaczyć nowe ekspozycje stałe, zwiedzający nie musieli kupować najdroższego biletu wstępu do wszystkich przestrzeni Muzeum, a jedynie bilet uprawniający do zwiedzania konkretnych wystaw). Te rozwiązania spotkały się jednak z umiarkowanym zainteresowaniem wśród odbiorców. Większość z nich, przychodząc do muzeum i tak była zainteresowana zwiedzaniem całości i kupowała bilet uprawniający do wstępu do wszystkich przestrzeni ekspozycyjnych. Natomiast początkowo, duże zainteresowanie możliwością skorzystania z usług przewodnickich także przez niewielkie grupy bądź pojedyncze osoby, osłabło wraz z rozluźnianiem obowiązujących obostrzeń sanitarnych.

Podsumowanie

W obecnej chwili (koniec września 2021 r.) w wielu aspektach działalność muzeum nadal podporządkowana jest pandemii, wydaje się jednak, że w porównaniu z rokiem 2020 r. sytuacja jest bardziej ustabilizowana. Wynika to przede wszystkim z faktu, że wiele procedur oraz rozwiązań zostało utrwalonych w codziennej pracy. W tym miejscu można zatem zadać pytanie, co pozostanie na dłużej z covidowych rozwiązań i z jakimi zadaniami w przyszłości przyjdzie się zmierzyć pracownikom muzeum.

Niewątpliwie jeszcze przez wiele następnych tygodni, a nawet miesięcy aktualna będzie potrzeba zachowywania dystansu społecznego oraz pozostałych elementów reżimu sanitarnego. Zatem – podobnie, jak jest to realizowane od października 2020 r. – będzie należało ograniczać liczbę osób uczestniczących w wydarzeniach, a w przypadku większego zainteresowania, realizować je w różnych terminach lub z podziałem na tury. Istotne również będzie

przemysłenie formy propozycji kulturalnych. Nadal bowiem najbardziej ryzykowne będzie przygotowywanie dużych przedsięwzięć o charakterze festiwalowym, których formuła uniemożliwia zmiany organizacyjne w zakresie terminu, miejsca czy limitów osób, a także angażuje w realizację zadania dużo podmiotów zewnętrznych. Natomiast wskazane jest opracowanie cykli kameralnych spotkań, z których znaczną część można np. przeprowadzić w otwartej przestrzeni (m.in. spacery miejskie, spotkania w pałacowym ogrodzie itp.) lub z podziałem na kilka tur lub odsłon danego wydarzenia. Tego rodzaju rozwiązania wiązałyby się jednak z koniecznością poszerzenia zasobów kadrowych, bowiem efektem braków w tym zakresie w 2020 r. była np. zmniejszona ilość zrealizowanych wydarzeń oraz frekwencja na nich (np. w przypadku zachorowania pracownika pojawiały się trudności z jego zastępstwem lub brakowało osoby, która poprowadziłaby równoległą turę wydarzenia, co ograniczało liczbę osób mogących wziąć udział w danym przedsięwzięciu).

W najbliższym czasie niezbędne również będzie dokonanie analizy zmian dotyczących zarówno ogólnych preferencji odbiorców, jak i indywidualnych wyborów potencjalnych zwiedzających. Należy bowiem sprawdzić, czy zauważalne dotychczas tendencje, jak choćby zwiększenie liczby odwiedzających z regionu (w stosunku do gości z całego kraju oraz zagranicy) czy pogłębienie sezonowości ruchu turystycznego, pozostaną trwałym śladem po pandemii czy też zanikną wraz z jej zakończeniem. W tym kontekście kolejnym wyzwaniem jest przywrócenie i zacieśnienie relacji z instytucjami partnerskimi, z którymi muzeum zmniejszyło lub czasowo zawiesiło współpracę (m.in. niektóre muzea, placówki edukacyjne, stowarzyszenia i fundacje) od marca 2020 r. Równie ważna jest bowiem dbałość o zwiększenie ogólnej frekwencji odbiorców Muzeum, jak i troska o odbudowanie grona stałej, wiernej publiczności.

Czas pandemii wskazał również nowe drogi związane z rozwijaniem działalności muzeum w sieci, które należy poszerzać bez względu na długość trwania w przyszłości obostrzeń sanitarnych. Powinny obejmować one prace związane z unowocześnianiem i dostosowywaniem do wymogów WCAG 2.1. strony internetowej (Ustawa, 2019). Pracownicy dołożyli bowiem wszelkich starań, aby publikowane w sieci elementy składowe wspomnianych wcześniej dużych projektów edukacyjnych (filmy, gry, nagrania audio) były całkowicie dostępne dla osób o szczególnych potrzebach. W znacznie bardziej okrojonym zakresie podobne działania obejmowały podstawową aktywność na głównej stronie www MMŁ oraz użytkowanych przez niego platformach społecznościowych. Jest to zatem obszar wymagający w przyszłości większej aktywności. Podobnie wygląda kwestia konieczności pilnego wprowadzenia rozwiązań, które umożliwiłyby biletowaną realizację działań cyfrowych oraz wydarzeń łączących tradycyjną formę (wydarzenia stacjonarne) z równoległe prowadzoną

transmisją online i wirtualnym udziałem publiczności w spotkaniu. Należy jednak w tym miejscu zaznaczyć, że pomimo tego, iż potencjał działalności cyfrowej podczas pandemii nie został przez instytucję w pełni wykorzystany (przede wszystkim ze względu na wspomniane wcześniej ograniczenia finansowe oraz prawno-podatkowe), to jednocześnie stanowił on obszar, w którym muzeum w tym okresie dokonało największego rozwoju i intensyfikacji działań, które ponadto mają być kontynuowane także później.

Czasowe zamknięcie muzeów dla publiczności unaocznilo codzienne problemy osób, które mają utrudniony dostęp do oferty instytucji kultury nie tylko ze względu na pandemię, ale np. na niepełnosprawność czy odległe miejsce zamieszkania. Dla tego grona odbiorców cyfrowe propozycje często są jedyną szansą na wizytę w muzeum. Inną natomiast kwestią, która zapewne wymagałaby osobnego omówienia, jest pytanie, na ile wirtualny kontakt z sztuką i dziedzictwem kulturalnym jest w stanie zastąpić rzeczywiste, bezpośrednie spotkanie i obecność w przestrzeniach wystaw. Niektóre instytucje celowo rezygnowały z przygotowywania oferty online (zwłaszcza dla grup dziecięcych), aby jeszcze bardziej nie przykuwać do komputerów i smartfonów zanurzonych w cyfrowym świecie współczesnych odbiorców. To ważny społecznie gest, jednak dla Muzeum Miasta Łodzi nowoczesne technologie były kluczowym sposobem na to, aby podczas pandemii pozostać w kontakcie ze swoją stałą publicznością, nie pozwalając zapomnieć o miejscu, które jest symbolem historii przemysłowej Łodzi – Pałacu Izraela Poznańskiego.

Bibliografia

- Buchner, Anna, Janus, Aleksandra, Kawęcka Dorota & Zaniewska, Katarzyna (2015), *Otwartość w instytucjach kultury. Raport z badań*. Warszawa: Centrum Cyfrowe.
- Cofur-Machura, Ewa (2020), Wykorzystywanie mediów społecznościowych w komunikacji instytucji kultury w czasie pandemii. W: A. Konior, O. Kosińska & A. Pluszyńska (red.), *Badania w sektorze kultury. Przyszłość i zmiana* (s. 37–59). Kraków: Attyka
- Fabjaniak-Czeraniak, Katarzyna (2012), Internetowe media społecznościowe jako narzędzie public relations. W: K. Kubiak (red.), *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych niepewności* (s. 173–194). Warszawa: Wyższa Szkoła Promocji.
- Knaś, Piotr & Sanetra-Szeliga, Joanna (2020), Ekspertyzy 12. Adaptacja, hibernacja czy redefinicja. Polskie instytucje kultury w czasie pandemii [online]. Pobrane 30 września 2021 r., z: https://oees.pl/wp-content/uploads/2020/05/EKSPERTYZA-12_v2.pdf
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2020), #Fundusz Wsparcia Kultury [online]. Pobrane 30 września 2021 r., z: <https://www.gov.pl/web/kultura/transport/fundusz-wsparcia-kultury>
- NIMOZ (2020), Wytyczne dla muzeów, galerii sztuki oraz innych instytucji kultury działających w obszarze polityki pamięci i ochrony dziedzictwa, w związku z planowanym ponownym otwarciem w stanie epidemii COVID-19 [online]. Pobrane 30 września 2021 r., z:

[https://nimoz.pl/files//news/365/Komunikat - wytyczne dla muzeów \(odmrażanie %2C II etap\).pdf](https://nimoz.pl/files//news/365/Komunikat%20-%20wytyczne%20dla%20muzeow%20(odmrazanie%20II%20etap).pdf)

Sanetra-Szeliga, Joanna (2021), Sektor kultury w czasie zarazy. Działalność gospodarcza i finanse instytucji kultury w trakcie pandemii COVID-19, W: A. Konior, O. Kosińska & A. Pluszyńska (red.), *Badania w sektorze kultury. Przyszłość i zmiana* (s. 13–35). Kraków: Attyka.

Regulamin Organizacyjny Muzeum Miasta Łodzi z dn. 31.10.2018 r. Pobrane 30 września 2021 r., z: <https://bip.muzeum-lodz.pl/regulamin-organizacyjny/>

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania uczelni artystycznych w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. (Dz.U. z 2020 r., poz. 403).

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach. (Dz.U. z 2020 r., poz. 902).

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. (Dz.U. z 2019 r., poz. 848).

The Museum of the City of Łódź during a pandemic – new challenges for the dissemination of Łódź’s cultural heritage

ABSTRACT: The outbreak of the COVID-19 pandemic, in Poland in 2020 was an event that affected the functioning of the Museum of the City of Łódź on an unprecedented scale. It had to quickly adapt to work in a completely new, changed reality, for which it and many similar institutions were not prepared. More than a year after the put in force of the first sanitary restrictions and despite the continuous epidemic threat, an attempt can be made to characterize the activities undertaken by the museum, aimed at adapting the everyday life of the institution to the new conditions. In order to outline the challenges and problems faced by the Museum of the City of Łódź, the activities undertaken by the institution were described in three spheres: organization of internal work, maintaining and building an audience through digital activity, and making exhibitions and collections available in the sanitary regime. The intention of the analysis is to indicate the key remedial tasks undertaken by the museum.

KEYWORDS: COVID-19 pandemic, Museum of the City of Łódź, cultural heritage, online culture, availability

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

[Materiały

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

Justyna Grabowska

Dział Biblioteka i Archiwum
Centralne Muzeum Włókiennictwa
e-mail: j.grabowska@cmwl.pl

[Funkcjonowanie biblioteki Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi podczas pandemii: od marca 2020 do sierpnia 2021 r.

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.08>

Abstrakt: Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie działalności Działu Biblioteka i Archiwum Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi w okresie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2. Podjęto w nim próbę odpowiedzi na pytanie, jaki wpływ wywarła światowa epidemia na pracę w bibliotece. Opisano zmianę sposobu pracy instytucji po decyzji o jej zamknięciu, omówiono realizację zadań biblioteki i archiwum zakładowego. Przedstawiono zasady bezpieczeństwa podczas korzystania z biblioteki po ponownym jej otwarciu oraz plany placówki na przyszłość.

Słowa kluczowe: biblioteka muzealna, Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, koronawirus SARS-CoV-2

Poniższy tekst dotyczy prac bibliotecznych w czasie trwania pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 na przykładzie biblioteki muzealnej. W pracy zastosowano metodę analizy dokumentów, powstałych głównie w muzeum. Zasięg chronologiczny artykułu obejmuje okres od marca 2020 r. do końca sierpnia 2021 r. Podjęto w nim próbę odpowiedzi na pytanie, jaki wpływ wywarła pandemia na pracę w bibliotece.

Biblioteka Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi (dalej: CMWŁ) jest umiejscowiona w strukturze muzeum jako Dział Biblioteka i Archiwum (dalej: DBA). Jest to sekcja merytoryczna znajdująca się pod bezpośrednim nadzorem Głównego Kuratora. Łączą się tu zadania biblioteki i archiwum. DBA gromadzi, opracowuje i udostępnia zbiory oraz przechowuje dokumentację dotyczącą działalności muzeum. Realizuje zadania, które są charakterystyczne zarówno dla archiwum (przeprowadzanie brakowania dokumentacji niearchiwalnej, współpraca z Archiwum Państwowym w Łodzi, opracowywanie instrukcji kancelaryjnej i archiwalnej, dbałość o właściwe kategoryzowanie akt pod względem okresu przechowywania), jak i dla biblioteki (poszerzanie księgozbioru dzięki darom, wymianie wydawnictw oraz zakupom, udostępnianie zbiorów czytelnikom). Na przestrzeni lat kształtowano księgozbiór pod kątem określonych dziedzin z zakresu tkaniny historycznej i współczesnej, kostiumologii, historii, historii sztuki, kultury, etnografii, tkactwa ludowego, historii gospodarczej od XVI wieku do współczesności (zasięg terytorialny zbiorów to obszar całego świata, w szczególności Polska i region łódzki). Archiwizowano także akta rejestrujące wystawy muzealne i zakup eksponatów (Zarządzenie nr 3..., 2017).

Z powodu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 i działań mających na celu jej zatrzymanie, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) zdecydowało o tymczasowym zamknięciu instytucji kultury (Ustawa..., 2020). Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi zostało zamknięte 11 marca 2020 r. (Od 11 marca CMWŁ zamknięte. Nowe zasady obsługi interesantów). Muzeum szybko zareagowało na komunikat MKiDN i wydało serię zarządzeń związanych z pandemią koronawirusa, do których zastosował się Dział Biblioteka i Archiwum. Pierwszy z dokumentów wprowadził procedurę postępowania w przypadku wykrycia zagrożenia zakażeniem koronawirusem. Postępowanie to obejmuje pracowników i osoby (stale i okresowo) współpracujące z muzeum. Treść pisma przedstawia poszczególne kroki, które należy podjąć w przypadku wykrycia zagrożenia zakażeniem na terenie instytucji, przysługujące wyposażenie ochronne oraz możliwość pracy zdalnej lub stacjonarnej w postaci wymiennych dyżurów (Załącznik do zarządzenia nr 3..., 2020). Kolejne zarządzenie organizuje sposób funkcjonowania muzeum w formule zdalnej. Kierownicy działów w porozumieniu z dyrekcją zorganizowali pracę zdalną, co zapewniło ciągłość wykonywania obowiązków, ustalono zakres zadań oraz sposób ich rozliczania z pracownikami (Zarządzenie nr 4..., 2020). Dokument ten jasno określa nowe warunki pracy (połączenie zdalnego pulpitu komputera poza miejscem stałego wykonywania pracy z komputerem pracowniczym, zapewnienie służbowych komputerów przenośnych przez pracodawcę), przypomina zasady ochrony danych osobowych, wskazuje

dobrze praktyki bezpieczeństwa (bieżące aktualizowanie systemu operacyjnego i oprogramowania antywirusowego, zapisywanie plików na dyskach sieciowych, a nie lokalnych, gromadzenie wydruków i niszczenie ich podczas dyżurów w biurze, a nie wyrzucanie do przydomowych koszy na śmieci) (Zarządzenie nr 4..., 2020). Następne zarządzenie dotyczy ograniczonego wykonywania zadań przez muzeum w bezpośredniej obsłudze interesantów i zwiedzających. Obsługa została ograniczona do elektronicznego obiegu dokumentów za pomocą poczty e-mail lub tradycyjnej oraz kontaktu telefonicznego (Zarządzenie nr 5..., 2020). Zachęcono również pracowników do wykorzystania w tym czasie zaległego urlopu wypoczynkowego lub bieżącego, aby zminimalizować kontakt z innymi osobami i rozprzestrzenianie się koronawirusa (Pismo okólne..., 2020). Wyżej wymienione dokumenty pozwoliły na organizację pracy w nowych warunkach, były także pomocne w przejściu z trybu stacjonarnego na zdalny, przewidywały i zapobiegały wielu sytuacjom, które mogły się wydarzyć, gdy pracownik wykonywał obowiązki w domu. Przede wszystkim uwzględniały bezpieczeństwo kadry muzeum wobec zagrożenia epidemiologicznego.

Na przełomie marca i kwietnia 2020 r. kierownicy zostali zobowiązani do cotygodniowego planowania i podsumowywania pracy w działach. Ten obowiązek utrzymano do dzisiaj. Kierownicy planują pracę działu na kolejny tydzień w każdy czwartek, natomiast w każdy piątek przekazują informację z postępów pracy. Sekretariat przesyła zbiorczo plany i sprawozdania do dyrekcji drogą mailową.

Pomimo tego, że muzeum zostało zamknięte dla zwiedzających, pracownicy Działu Biblioteka i Archiwum na bieżąco wykonywali swoje zadania. Podażowane materiały biblioteczne zostały poddane wycenie podczas Komisji Wyceny Darów, w której skład wchodzi bibliotekarze. Po zatwierdzeniu wyceny przez głównego księgowego i dyrekcję przystąpiono do opracowania zbiorów w programie bibliotecznym Libra 2000. Tę czynność wykonywano częściowo stacjonarnie, a częściowo zdalnie. Opisy bibliograficzne były opracowywane w pliku programu MS Word w domu pracownika, następnie kopiowane do programu, po przyjsciu na dyżur. Po zakończeniu tej czynności przystępowano do opracowania fizycznego, które wykonywano tylko w bibliotece. Na miejscu udostępniano zbiory pracownikom CMWŁ, którzy stanowią główną grupę czytelników. W momencie zamknięcia muzeum nie ustaly prace nad uruchomieniem nowej wystawy, dlatego pracownicy merytoryczni wciąż poszukiwali różnorodnych informacji do planowanego wydarzenia, a opiekunowie ekspozycji uzupełniali wiedzę na temat trwających już wystaw. Publikacje dotyczące Centralnego Muzeum Włókiennictwa wypożyczano także nowo zatrudnionym osobom. Pracownicy mogli korzystać z księgozbioru w dniach, w których sami przebywali na terenie muzeum, a te terminy musiały się

pokrywać z harmonogramem czasu pracy biblioteki. Osobom z zewnątrz odebrano możliwość wizyty w czytelni, jednak potrzebne informacje były skanowane i wysyłane użytkownikom drogą mailową.

Dzięki wypracowanym przez lata dobrym relacjom z innymi instytucjami kultury, biblioteka CMWŁ prowadzi wymianę wydawnictw, która jest jednym ze sposobów na bezpłatne gromadzenie publikacji. W ramach tej współpracy biblioteka otrzymuje różnorodne tytuły, nie zawsze spójne ze swoim profilem. Jednakże na prośbę o przekazanie konkretnego tytułu wiele placówek reaguje pozytywnie i przesyła go. Dział Biblioteka i Archiwum kontynuuje dobre praktyki współpracy, czego efektem jest przygotowanie do wysłania dwóch katalogów: *Jerzy Antkowiak: Moda Polska, 06.10.2018–17.03.2019* oraz *Abakano-wicz: metamorfizm*. Wymienione tytuły wydano w 2018 r., ale wysłano dopiero w 2020 r. Można podejrzewać, że wcześniej nie znaleziono na to czasu, a zwolnione tempo pracy w okresie pandemii umożliwiło nadrobienie tej wysyłki. Publikacje te są przekazywane drogą pocztową wszystkim bibliotekom ujętym w ustawie o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych oraz bibliotekom zaprzyjaźnionym z CMWŁ.

W okresie zamknięcia instytucji rozpoczęto działania zmierzające do opracowania plakatów z lat 1950–2019, które powstały przy organizacji wszystkich wystaw w CMWŁ. Stworzono kartę dokumentacyjną każdego plakatu, mającą na celu ewidencję, dokumentację wystawienniczą Muzeum oraz identyfikację dzieła. Ta czynność pozwoliła na zorientowanie się w liczbie plakatów i ich uporządkowanie. Następnie opracowane postery zostały zarchiwizowane w zakładowym archiwum. Sporządzono spisy zdawczo-odbiorcze obejmujące łącznie 386 sztuk plakatów podlegających wieczystemu przechowywaniu. Były to jedyne jednostki archiwalne, które przyjęto do archiwum zakładowego CMWŁ podczas lockdownu.

Centralne Muzeum Włókiennictwa jest zobowiązane do przeprowadzania ewidencji zabytków oraz prowadzenia dokumentacji ewidencyjnej, która powinna być zgodna ze stanem faktycznym. Na niezbędną dokumentację składają się: karta ewidencyjna, księga inwentarzowa muzealiów, księga depozytów i dokumentacja badań archeologicznych. W wymienionych dokumentach powinny znaleźć się dane identyfikacyjne zabytków, wartość w dniu nabycia, czas i miejsce powstania, materiał i technika wykonania, wymiary (Rozporządzenie MKiS..., 2004). Na 2020 r. przypadła inwentaryzacja muzealiów i depozytów znajdujących się w ewidencji Działu Kontekstów Kulturowych Włókiennictwa – Skansenu Łódzkiej Architektury Drewnianej. Inwentaryzacja miała na celu:

- dokonanie spisu z natury dóbr kultury będących w ewidencji kolekcji, a znajdujących się w magazynie kolekcji i innych pomieszczeniach muzeum;
- porównanie spisu z natury z zapisami w działowej Księdze Wpływu Muzealiów i elektronicznej ewidencji muzealiów (program MUSNET);
- sprawdzenie prawidłowości ewidencji inwentaryzowanych muzealiów;
- ustalenie i wyjaśnienie ewentualnych różnic przedmiotowych i ilościowych między rzeczywistym stanem muzealiów i depozytów ustalonym w wyniku spisu z natury a zapisami w księgach ewidencji muzealiów i depozytów oraz w komputerowej bazie danych (Zarządzenie nr 10..., 2020).

Komisja Inwentaryzacyjna stwierdziła zgodność liczby muzealiów i depozytów znajdujących się w pomieszczeniach kolekcji z zapisami w Działowych Księgach Wpływu Muzealiów, Księdze Depozytów i działowej bazie danych programu MUSNET (*Protokół...*, 2020a). Na wniosek przewodniczącego tej komisji oddelegowano jednego z pracowników Działu Biblioteka i Archiwum oraz jedną z pracownic Działu Kontekstów Kulturowych Włókiennictwa do wyjaśnienia proveniencji obiektów, które nie znajdowały się w ewidencji CMWŁ. Praca tych osób polegała na zweryfikowaniu eksponatów i utworzeniu listy oferentów w celu podpisania przez nich protokołów przekazania, w których potwierdzają podarowanie obiektów muzeum. Po skompletowaniu protokołów przekazania odbyła się Komisja ds. Wyceny i Kwalifikacji, na której podjęto decyzję o przyjęciu obiektów. Ustalono, że część z nich zostanie włączona do kolekcji muzeum i wpisana do księgi inwentarzowej, a druga część trafi jako aranżacja do Łódzkiego Parku Kultury Miejskiej.

Okres pandemii stanowił dogodny czas do przeprowadzania inwentaryzacji w muzeum, gdyż nie trzeba było ograniczać się do godzin poza otwarciem dla zwiedzających. Przeprowadzono także inwentaryzację muzealiów w Dziale Biblioteka i Archiwum. Jak wspomniano wcześniej, tego typu zbiory są charakterystyczne dla omawianego rodzaju biblioteki. W DBA znajdują się m.in. medale i trofea Międzynarodowego Triennale Tkaniny, fotografie, wycinki prasowe, dyplomy, taśmy filmowe oraz nagrania rozmów z artystami, korespondencja służbowa i prywatna osób związanych z CMWŁ. Kolekcja muzealiów w Dziale Biblioteka i Archiwum powstała za sprawą pozyskania kolekcji filatelistycznej „Włókiennictwo na znaczkach pocztowych” oraz materiałów archiwalnych po artystach, będących członkami Spółdzielni Artystów „ŁAD”. Te dwa zespoły muzealiów stanowiły inspirację do stworzenia kolekcji muzealnej (Antoszczyk, 2011).

Inwentaryzacja, która odbyła się w bibliotece CMWŁ, polegała na:

- spisie z natury muzealiów własnych i obcych będących w ewidencji Działu Biblioteka i Archiwum, a znajdujących się w magazynach działu oraz innych pomieszczeniach muzeum;
- porównaniu spisu z natury z zapisami w działowej Księdze Wpływu Muzealiów i elektronicznej ewidencji muzealiów (program MUSNET);
- sprawdzeniu prawidłowości ewidencji inwentaryzowanych muzealiów;
- ustaleniu i wyjaśnieniu ewentualnych różnic przedmiotowych i ilościowych między rzeczywistym stanem muzealiów ustalonym w wyniku spisu z natury a zapisami w księgach ewidencji muzealiów.

Spis z natury został połączony z przeglądem stanu zachowania obiektów (Zarządzenie nr 17..., 2020). W protokole z inwentaryzacji stwierdzono zgodność liczby muzealiów spisanych na arkuszach spisowych z zapisami w Działowej Księdze Inwentarzowej, Działowej Księdze Wpływu Muzealiów i inwentarzu elektronicznym MUSNET, wskazano liczbę 186 pozycji inwentarzowych zbioru oraz opisano stan zachowania tych muzealiów (*Protokół...*, 2020b). Zgodnie z zarządzeniem zdecydowano o zamknięciu kolekcji i przeniesieniu jej do Działu Inwentaryzacji (Zarządzenie nr 17..., 2020).

Obecnie Dział Biblioteka i Archiwum realizuje zalecenia pokontrolne wynikające z audytu archiwum zakładowego Centralnego Muzeum Włókiennictwa przeprowadzonego 17 marca 2021 r. przez Archiwum Państwowe w Łodzi. Podstawę do przeprowadzenia kontroli stanowi ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Planowo kontrola miała się odbyć w 2020 r., jednak koronawirus ją uniemożliwił. Audyt miał zbadać obieg dokumentacji w instytucji, stan zachowania dokumentów, ich zabezpieczenia, uporządkowania i zewidencjonowania, a także prawidłowość funkcjonowania archiwum zakładowego. Kontrola wykazała m.in. następujące nieprawidłowości: niektóre materiały archiwalne posiadają metalowe części w postaci zszywek i spinaczy, część z nich jest przechowywana w uszkodzonych teczkach, nie wszystkie fotografie są opisane i ponumerowane, należy zaprowadzić jeden wykaz spisów zdawczo-odbiorczych, który będzie zawierał kompletne wpisy. W celu wywiązania się z części wskazanych zaleceń pokontrolnych wprowadzono jeden wykaz spisów zdawczo-odbiorczych, który zawiera wszystkie wpisy przyjętych akt do archiwum. Rozpoczęto wymianę części metalowych w dokumentach oraz uszkodzonych teczek. Po wykonaniu tych czynności nastąpi opisywanie i numerowanie zdjęć. Wymienione zadania są łatwe do zrealizowania, jednakże gdy weźmie się pod uwagę liczbę teczek wyrażoną w tysiącach, to zadanie przybiera bardzo czasochłonne wymiaru.

Zamknięcie Centralnego Muzeum Włókiennictwa z powodu pandemii miało wpływ na zmniejszenie liczby odwiedzin w bibliotece, ale przyczyniło się do zwiększenia liczby wypożyczeń materiałów bibliotecznych.

Tab. 1. Porównanie liczby odwiedzin, wypożyczeń, udostępnień i zwrotów w latach 2019–2021

Rok	Liczba odwiedzin	Liczba wypożyczeń	Liczba udostępnień	Liczba zwrotów
2021*	356	863	453	561
2020	620	5146	895	896
2019	888	3220	743	693

* Podano okres otwarcia od 1 stycznia do 31 sierpnia 2021 r. DBA otwarto dla osób z zewnątrz 11 czerwca.

Źródło: opracowanie własne

Analiza tabeli 1 pokazuje dużą zmianę w liczbie wypożyczeń w 2021 roku w porównaniu z wcześniejszym rokiem. Mogło to być spowodowane faktem, że pracownicy muzeum bywali rzadziej w miejscu pracy, zatem wypożyczali większą liczbę książek, aby nie zabrakło im pomocy naukowych, gdy pracują w domu. W 2020 r. dokonano 896 zwrotów materiałów bibliotecznych, a rok wcześniej 693, co potwierdza wspomniany trend. W 2020 r. bibliotekę CMWŁ odwiedziło 6 osób z zewnątrz w okresie od 1 stycznia do 11 marca, czyli dnia zamknięcia muzeum. Natomiast przez cały rok 2019 bibliotekę odwiedziło 16 osób z zewnątrz. W okresie od 1 stycznia do 31 sierpnia 2021 r. odbyło się 356 wizyt, co pokazuje, że czytelnicy oczekiwali ponownego otwarcia DBA. We wspomnianym czasie wypożyczono 863 materiały biblioteczne, a na miejscu udostępniono 453. Dokonano zwrotu 561. woluminów (odpowiednio dużo do liczby materiałów wypożyczonych w 2020 roku, kiedy pracownicy niezwykle chętnie korzystali z księgozbioru).

W bibliotece obowiązują zmienione zasady udostępniania. Aby skorzystać ze zbiorów, z uwagi na zachowanie bezpieczeństwa, należy umówić się na wizytę (telefonicznie lub mailowo) oraz odpowiednio wcześniej (co najmniej 1 dzień) określić tematykę kwerendy. Ważne jest bowiem, aby użytkownik nie musiał czekać na materiały, tylko mógł z nich od razu skorzystać. Czytelnik powinien mieć założoną maseczkę i zdezynfekować dłonie. Od momentu otwarcia czytelni pojawiło się w niej 9 osób nie będących pracownikami muzeum, które zgłosiły 9 kwerend: 6 z nich zostało zrealizowanych na miejscu, a 3 zdalnie dzięki zeskanowaniu potrzebnych materiałów i przesłaniu ich e-mailem. W czasie trwania lockdownu realizowano tylko kwerendy wysyłane przez pracowników muzeum.

W bieżącym roku skoncentrowano się na realizacji nowych celów oraz na planach promocyjnych biblioteki. Nowym zadaniem, które wcześniej nie było wykonywane przez Dział Biblioteka i Archiwum, jest dystrybucja katalogu *Abakanowicz: Metamorfozizm* pod redakcją głównej kuratorki Marty Kowalewskiej-Piwowarczyk. Ta publikacja jest jednocześnie katalogiem wystawy oraz analizą niezbadanego do tej pory okresu twórczości w medium tkaniny Magdaleny Abakanowicz. Promocję książki rozpoczęto od wstawienia posta na Facebooku w rocznicę śmierci artystki, który miał przypomnieć jej znaczące dokonania na polu tkaniny artystycznej. Był to moment uruchomienia sprzedaży, złożono kilka zamówień detalicznych na tę pozycję, co świadczy o sukcesie promocyjnym. Działania biblioteki polegały na zwiększeniu zasięgu sprzedaży poprzez nawiązanie współpracy z księgarniami, dostarczeniu katalogów zamawiającym oraz kontroli rozliczenia sprzedaży. Obecnie wspomniana pozycja znajduje się w sprzedaży w trzech księgarniach muzealnych, trzech kameralnych oraz w organizacji „Contemporary Lynx”, która prowadzi sprzedaż międzynarodową. Pod koniec 2021 roku planowana jest również współpraca z księgarnią Muzeum Narodowego w Warszawie.

Jeszcze w trakcie zamknięcia instytucji kultury biblioteka postanowiła przypomnieć swoim czytelnikom o posiadaniu interesujących zbiorów. Zrealizowano kampanię informacyjną w ramach obchodów Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich. Zaproszono pracowników muzeum do zaprezentowania książki, która wywarła na nich największe wrażenie (krótki opis na jej temat oraz sfotografowania się z nią). Cykl składał się z dziewięciu postów, w których przedstawiono jedenaście książek o różnej tematyce. Obecnie w trakcie realizacji znajduje się cykl postów przedstawiający działy specjalistycznego księgozbioru biblioteki. Teksty opisują publikacje zgromadzone w poszczególnych działach. Załączono również zdjęcia książek, które reprezentują dany dział. Zaplanowany jest także mailing do innych specjalistycznych bibliotek z całej Polski oraz bibliotek z województwa łódzkiego, który ma na celu zaprezentowanie biblioteki CMWŁ oraz jej zbiorów. W ostatnim czasie w bibliotece podjęto działania mające na celu organizację spotkań autorskich. Pierwsze z nich odbyło się we wrześniu 2021 r. Rozmowa z autorką, Aleksandrą Bystry, dotyczyła jej książki *Dziękuję Barwy: o naturalnym farbowaniu tkanin roślinami* (Łódź, 2020). Jest to popularny temat, a jednocześnie zbieżny z tematyką księgozbioru. Podczas wydarzenia uczestnicy mogli zapoznać się z techniką farbowania tkanin przy użyciu barwników pochodzenia roślinnego oraz dowiedzieć się, jakie kolory powstają dzięki poszczególnym gatunkom roślin i gdzie ich szukać. Nie zabrakło także praktycznych porad, na przykład, jak stworzyć bogatą paletę kolorystyczną z roślin w domowych warunkach. W planach biblioteki jest organizowanie większej liczby spotkań autorskich o tematyce spójnej zarówno

z profilem księgozbioru, jak z wystawami odbywającymi się w muzeum. W październiku zorganizowano wydarzenie promujące bibliotekę w środowisku branżowym. Podjęto współpracę ze Stowarzyszeniem Labib, które wspiera bibliotekarzy poprzez serię warsztatów i projektów motywujących do kreatywności w pracy i wyznaczających nowy kierunek działania (O nas, b.d.). Wspólnie zorganizowano pierwszy Bibliolab, zjazd szkoleniowy dla 20 bibliotekarzy z województwa łódzkiego. W pierwszym warsztacie uczestnicy poznali techniki relaksacyjne, w drugim rozbudzili swoją kreatywność dzięki 4 krokom do twórczego myślenia. W trakcie tego zjazdu zaprezentowano Dział Biblioteka i Archiwum podczas 20-minutowej prezentacji przybliżającej specyfikę biblioteki muzealnej. Spotkała się ona z pozytywnym odzewem oraz zaproszeniem do współpracy z innymi bibliotekami. Po zamknięciu zjazdu oprowadzono uczestników po wystawach Centralnego Muzeum Włókiennictwa oraz zaproszono ich do wzięcia udziału w wieczorku Biblio Porażek, który polegał na podzieleniu się z innymi uczestnikami spotkania przykładami niepowodzeń ze swojej kariery bibliotekarskiej i wyciągnięciu wspólnych wniosków.

Poza planami promocyjnymi, w harmonogramie znajdują się również inne zadania wynikające z charakteru pracy działu. Najbliższe cele archiwalne koncentrują się wokół przejmowania bieżącej dokumentacji z działów muzealnych, usuwaniu materiałów niearchiwalnych, których okres przechowywania minął oraz na przygotowywaniu akt znajdujących się w archiwum w ramach umowy użyczenia z Archiwum Państwowym w Łodzi. Na zadania biblioteczne w przypadku omawianej placówki składają się między innymi: rozpoczęcie spisu подарowanych czasopism, ujednoczenie opisów bibliograficznych w programie bibliotecznym, przekazanie materiałów uszkodzonych do konserwacji, przygotowanie wystawki z książek, które uzupełnią wiedzę z wystaw prezentowanych w Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

Pojawienie się pandemii miało duży wpływ na widoczność biblioteki przez użytkowników. W trakcie lockdownu nie pojawiło się żadne pytanie o możliwość zdalnego skorzystania z księgozbioru przez osoby z zewnątrz, co świadczy o tym, że czytelnicy zapomnieli o DBA. Położono duży nacisk na działania promocyjne, aby przypomnieć społeczności o istnieniu i funkcjonowaniu DBA. Pracownicy muzeum nadal mieli dostęp do materiałów bibliotecznych dlatego, że biblioteka znajduje się w ich zakładzie pracy. Niewielka liczba odwiedzających umożliwiła szybsze wykonanie zadań (np. inwentaryzacji). Nowością w pracy bibliotekarzy było wykonywanie zadań w formule zdalnej. Nigdy wcześniej nie opracowywano opisów bibliograficznych poza miejscem pracy. Dział Biblioteka i Archiwum podczas pandemii starał się równolegle prowadzić prace biblioteczne i archiwalne. Początek lockdownu skierował uwagę biblioteki CMWŁ na prace z zakresu działalności archiwalnej i muzealnej, by po kilku

miesiącach ponownie skupić się na zadaniach bibliotecznych. Obecnie pracownicy Działu Biblioteka i Archiwum starają się wszystkie trzy pola działalności traktować na równi i równolegle prowadzić wszystkie prace. Należy tu jednak podkreślić, że na pierwszym planie zawsze był, jest i będzie użytkownik.

Bibliografia

- Antoszczyk, Dominik (red.). (2011). *50 lat Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi: 1960–2010*. Łódź: Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.
- Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi (b.d.). Od 11 marca CMWŁ zamknięte. Nowe zasady obsługi interesantów [online]. Pobrane 14 września 2021, z: <https://cmwl.pl/public/aktualnosci/od-11-marca-cmwl-zamkniete-nowe-zasady-obslugi-interesantow,175>
- O nas (b.d.). Stowarzyszenie Labib [online]. Pobrane 19 września 2021, z: <https://labib.team/about/>
- Pismo okólne z dnia 12 marca 2020 r. (dokument do użytku wewnętrznego).
- Protokół z inwentaryzacji muzealiów i depozytów będących w ewidencji Działu Kontekstów Kulturowych Włókiennictwa – Skansen Łódzkiej Architektury Drewnianej Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, 07.09.2020 r.* (dokument do użytku wewnętrznego).
- Protokół z inwentaryzacji muzealiów w Dziale Biblioteka i Archiwum Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, 30.09.2020 r.* (dokument do użytku wewnętrznego).
- Schemat organizacyjny Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi (b.d.) [online]. Pobrane 7 lipca 2021, z: https://cmwl.pl/public/uploads/Schemat_organizacyjny.pdf
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu form i sposobu ewidencjonowania zabytków (Dz.U.202/2004, poz. 2073).
- Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. (Dz.U.2020.0.1842 t.j.).
- Załącznik nr 2 do Zarządzenia nr 4/2020 z dnia 13 marca 2020 r. Instrukcja w sprawie podstawowych zasad bezpieczeństwa danych osobowych, przetwarzanych w trybie pracy zdalnej, na podstawie art. 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych Łodzi (dokument do użytku wewnętrznego).
- Załącznik do Zarządzenia nr 3 z dnia 13 marca 2020 r. Procedura postępowania w przypadku wykrycia zagrożenia zakażeniem COVID-19 koronawirusem: dotyczy pracowników oraz osób – stale i okresowo współpracujących z muzeum Łodzi (dokument do użytku wewnętrznego).
- Zarządzenie nr 3/2017 Dyrektora Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi z dnia 20 stycznia 2017 r. ws. wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Centralnego Włókiennictwa w Łodzi (dokument do użytku wewnętrznego).
- Zarządzenie nr 4/2020 z dnia 13 marca 2020 roku Dyrektora Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi w sprawie funkcjonowania Muzeum w sytuacji zwiększonego zagrożenia epidemiologicznego Łodzi (dokument do użytku wewnętrznego).
- Zarządzenie nr 5/2020 Dyrektora Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi z dnia 16 marca 2020 roku w sprawie ograniczenia wykonywania zadań przez Muzeum (dokument do użytku wewnętrznego).

Zarządzenie nr 10/2020 Dyrektora Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi z dnia 24 czerwca 2020 roku w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji muzealiów i depozytów będących w ewidencji Działu Kontekstów Kulturowych Włókiennictwa – Skansen Łódzkiej Architektury Drewnianej (dokument do użytku wewnętrznego).

Zarządzenie nr 17/2020 Dyrektora Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi z dnia 3 września 2020 roku w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji muzealiów w Dziale Biblioteka i Archiwum (dokument do użytku wewnętrznego).

Activities of the library of the Central Museum of Textiles in Lodz during the pandemic

ABSTRACT: The aim of the article is to present the activities of the Library and Archives Department of the Central Museum of Textiles in Lodz during the SARS-CoV-2 coronavirus pandemic. It attempts to answer the question of what impact the pandemic had on the work in the library. The moment of closing and the change in the way the institution works, as well as the tasks of the library and the company archive were described. Safety rules for using the library after its reopening were presented, as well as the facility's plans for the future.

KEYWORDS: museum library, Central Museum of Textile in Lodz, coronavirus SARS-CoV-2

Barbara Czajka

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi
e-mail: czajka@wbp.lodz.pl

Potyczki z pandemią z punktu widzenia Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Łodzi

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.09>

Abstrakt: W obliczu nowego wyzwania jakim była pandemia COVID–19 konieczne stały się nowe formy pracy i zarządzania instytucją. Celem autorki artykułu jest przedstawienie problemów z tym związanych z punktu widzenia administrowania wojewódzką biblioteką publiczną, uwzględniających otoczenie prawne, bezpieczeństwo finansowe i społeczne pracowników oraz realizację zadań statutowych.

Należało znaleźć nowe formy pracy na rzecz użytkowników biblioteki, powodujące dylematy między pracą zdalną a fizyczną obecnością pracowników w miejscu pracy. W tych okolicznościach, nieoczekiwanie pojawiły się duże przedsięwzięcia jakimi były – wielka przeprowadzka magazynów bibliotecznych oraz przyjęcie księgozbioru profesora Włodzimierza Krysińskiego z Kanady. Jednocześnie pandemiczne uwarunkowania uwidoczniły, po raz kolejny, wszechstronność zawodu bibliotekarza – poza innymi pozytywnymi cechami – kreatywność z wykorzystaniem nowych technologii.

Słowa kluczowe: wojewódzka biblioteka publiczna, pandemia, zarządzanie biblioteką, praca zdalna a praca w miejscu pracy, zawód bibliotekarza, profesor Włodzimierz Krysiński

Już blisko dwuletni czas zmagania się z pandemią koronawirusa COVID-19 przyniósł nam wszystkim nowe niespotykane doświadczenie. Pozwala to na pewien dystans w ocenie przeszłej i wciąż obecnej rzeczywistości, która dotknęła każdej sfery życia.

Celem artykułu jest próba podsumowania tego okresu z punktu widzenia zarządzania dość złożoną instytucją, jaką jest biblioteka wojewódzka funkcjonująca w określonym otoczeniu i zespole pracowniczym. Zapewnienie bezpieczeństwa pracownikom i użytkownikom oraz utrzymanie płynności finansowej instytucji, a jednocześnie przyjęcie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych i merytorycznych z zachowaniem przepisów prawa stało się koniecznym warunkowaniem funkcjonowania w nowej rzeczywistości. Stąd siłą rzeczy, nieco suchy i zdystansowany ton poniższej wypowiedzi. W pracy towarzyszyło nam jednak wiele emocji i konieczności podejmowania nietypowych decyzji, tym bardziej, że większość urzędów przyjęła tryb pracy zdalnej, co utrudniało codzienną komunikację i przepływ informacji.

Od 11 marca 2020 r. decyzją Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego z udziałem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamknięto od 12 marca dla użytkowników instytucje kultury w tym m.in. biblioteki publiczne.

Zgodnie z tym Zarządzeniem Dyrektora, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi (dalej: WBP) została zamknięta dla czytelników, ograniczono czas pracy pracowników do pracy jednozmianowej lub do pracy w formie dyżurów (Zarządzenie nr 2..., 2020). Zalecono zminimalizowanie bezpośrednich kontaktów między pracownikami i komunikację za pośrednictwem telefonu lub poczty elektronicznej. Do niezbędnego minimum ograniczono kontakty z osobami z zewnątrz. Część pracowników skorzystała z zaległych urlopów, zwolnień lekarskich oraz zwolnień na opiekę nad dziećmi do lat ośmiu.

Zawieszono naliczanie kar za przetrzymanie książek, odwołano spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, wyjazdy i inne wydarzenia. W trybie pilnym zakupiono środki dezynfekcyjne, rękawiczki lateksowe i maseczki dla pracowników. Zalecono dezynfekcję blatów, klamek, poręczy, włączników światła etc. oraz wietrzenie pomieszczeń. Od 17 marca wprowadzono dla pracowników możliwość pracy zdalnej (Zarządzenie nr 5..., 2020).

Ta zaskakująca sytuacja spowodowała wiele konsternacji i pytań na temat definicji pracy zdalnej, przygotowania technicznego i organizacyjnego instytucji. Tylko niektóre prace mogły być wykonywane w domu na przenośnych komputerach służbowych bądź na sprzęcie domowym, czasem też obciążonym zdalnym nauczaniem dzieci.

Biblioteka Wojewódzka w Łodzi jest instytucją, która dysponuje specjalistycznym wyposażeniem i oprogramowaniem, ale we własnej osieciowanej, oprogramowanej oraz zabezpieczonej pod względem organizacyjnym i technicznym strefie, ze szczególnym zachowaniem bezpieczeństwa informacji

danych osobowych. Stąd, nawet w uwarunkowaniach pandemicznych, bez bezpośredniego kontaktu z czytelnikiem, najlepsze efekty przynosić może działalność w miejscu naszej pracy.

O ile informatycy oraz część pracowników merytorycznych mogło wykonywać pracę w domu, to dyrekcja, pracownicy administracji, sekretariat, pracownicy obsługi musieli przychodzić do Biblioteki. Wymagało tego ogólne zarządzanie instytucją, prowadzenie bieżącej obsługi spraw księgowych i kadrowych, przyjmowanie korespondencji, podpisywanie dokumentów i wysyłanie przelewów, utrzymanie czystości i ochrona obiektu. W efekcie doprecyzowano zasady pracy zdalnej dla pracowników WBP (Zarządzenie nr 15..., 2020). W kwietniu i maju w różnych odstępach czasowych w tym trybie pracowała około połowa pracowników merytorycznych, informatycy oraz jedna osoba z administracji. Duża przestrzeń Biblioteki pozwalała na przygotowanie stanowisk dla przychodzących pracowników w odpowiedniej odległości.

Był to trudny, stresujący wszystkich czas w związku z poczuciem zagrożenia i niepewności, a jednocześnie koniecznością wychodzenia z domu i poruszania się w przestrzeni publicznej. By uniknąć zaległości, opracowywane były na bieżąco zbiory biblioteczne, działała też introligatornia. Kontynuowano tworzenie cieszącej się uznaniem naszych użytkowników Biblioteki Cyfrowej Regionalia Ziemi Łódzkiej (Biblioteka Cyfrowa..., b.d.), uzupełniano opisy w Systemie Bibliografii Regionalnej (System Bibliografii..., b.d.), Literackiej Mapie Województwa Łódzkiego (Literacka Mapa..., b.d.) i innych bazach bibliograficznych, udzielano informacji bibliotecznych. Czytelnicy mieli też dostęp online do blisko 2 tysięcy publikacji platformy Ibuk Libra (cop. 2019). Wykorzystywano też czas na porządkowanie zbiorów poprzez skontra i selekcje.

W celu wniesienia powiewu optymizmu, pracownicy Biblioteki wpadli na pomysł nagrywania krótkich filmików, które zaczęto umieszczać na kanale YouTube i Facebooku Biblioteki. Jako pierwsze zaprezentowano wybrane fraszki Jana Izydora Sztaudyngera (Fraszki..., 2020), następnie bajki Ignacego Krasickiego (Bajki..., 2020). W rolę aktorów wcielili się sami pracownicy. Pierwsze filmiki kręcono z wykorzystaniem prywatnego iPada, przy naturalnym oświetleniu, a jako statyw służyły książki lub regały. Montaż odbywał się na komputerze bibliotecznym, na którym renderowanie, czyli wygenerowanie zmontowanego filmu, potrafiło zająć informatykowi nawet do pięciu godzin.

W dniu 7 maja 2020 roku, w związku z rekomendacją Biblioteki Narodowej, podjęto decyzję o częściowym otwarciu Biblioteki dla czytelników (Zarządzenie nr 20..., 2020). Z dniem 11 maja uruchomiono wypożyczanie książek i zbiorów audiowizualnych na zewnątrz. W miejscach wypożyczania zbiorów zamontowano ekrany z plexi i wprowadzono kolejne zasady sanitarne. Korzystanie z kilku czytelni w Bibliotece było możliwe w bardzo ograniczonym zakresie, po wcześniejszym telefonicznym umówieniu. Nie było możliwe korzystanie z prasy i czasopism bieżących. Zgodnie z zaleceniem Powiatowej

Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łodzi wprowadzono trzytygodniową kwarantannę na oddawane książki. W okresie późniejszym kwarantanna ta została ograniczona do trzech dni, a obecnie (grudzień 2021 r.) jest zniesiona.

W związku z tym do minimum ograniczono pracę zdalną dla pracowników, a jednocześnie przyjęto tryb tzw. pracy wakacyjnej – Biblioteka została otwarta dla czytelników w poniedziałki i wtorki w godzinach 8.00–15.00, od środy do piątku w godzinach 12.00–19.00. W soboty Biblioteka pozostawała nieczynna. Wynikało to nie tylko z konieczności mniejszego zagęszczenia pracowników na stanowiskach pracy, lecz także z powodu dużej ich absencji chorobowej i urlopów. Decyzja o otwarciu Biblioteki z zadowoleniem została przyjęta przez czytelników.

Nadal obowiązywał zakaz spotkań publicznych. Odwołano 28. edycję Nagrody Złoty Ekslibris i 11. edycję Nagrody Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi za 2019 rok. Odwołano także kolejną, 22. edycję konkursu twórczości plastycznej osób chorych, starszych i niepełnosprawnych „Sztuka jak balsam”, organizowanego przez Bibliotekę od ponad 20 lat. Zawieszono pozostawały wyjazdy do bibliotek i szkolenia stacjonarne dla ich pracowników, wyjazdy na spotkania autorskie w ramach koordynacji przez WBP na terenie województwa łódzkiego programu Dyskusyjne Kluby Książki.

Z kolei, dzięki pozytywnym decyzjom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, udało się uzyskać dofinansowanie do projektów WBP złożonych jeszcze w 2019 r.

Projekty „Biblioteka twórczych pomysłów” (szkolenia dla bibliotekarzy)¹, „Zagraj w literaturę”² oraz „Jaśnie Pan Kern”³ dzięki aneksowaniu umów były

¹ Umowa nr 06339/20/FPK/IK z dnia 18 czerwca 2020 r. dotycząca dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury na wykonanie zadania „Biblioteka twórczych pomysłów” (szkolenia dla bibliotekarzy). Aneks nr 1 z dnia 8 grudnia 2020 r. do Umowy nr 06339/20/FPK/IK z dnia 18.06.2020 r. dotyczącej dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

² Umowa nr 06334/20/FPK/IK z dnia 15 lipca 2020 r. dotycząca dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury na wykonanie zadania „Zagraj w literaturę”. Aneks nr 1 z dnia 15 października 2020 r. do Umowy nr 06334/20/FPK/IK z dnia 15 lipca 2020 r. dotyczącej dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

³ Umowa nr 06688/20/FPK/IK z dnia 26 czerwca 2020 r. w ramach programu „Promocja czytelnictwa” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. Aneks nr 1 z dnia 15 października 2020 r. do Umowy nr 06688/20/FPK/IK z dnia 26.06.2020 r. dotyczącej dofinansowania zadań w ramach

realizowane zdalnie. W podobnym trybie realizowany był program „Dyskusyjne Kluby Książki 2020”⁴.

Zarówno przy realizacji projektów, jak i w innych działaniach, pomimo ograniczeń nastąpiła wzmoczona kreatywność i aktywność pracowników w wirtualnych przedsięwzięciach. Udostępniono trzy gry na smartfony w wersji stacjonarnej, w które można grać bezpłatnie i bezpiecznie bez wychodzenia z domu. Gry mają charakter popularyzujący czytelnictwo i skierowany są głównie do młodych odbiorców. „Literacki surfing” to wirtualny spacer po literackiej Łodzi. „Z książką dookoła świata” zaprasza w podróż razem z Bibliofagiem, sympatycznym molem książkowym, który właśnie wygrał na loterii rejs dookoła świata i może zabrać graczy ze sobą. „Z książką dookoła świata 2 – Mól książkowy na kwarantannie” to tym razem przeżycia i przygody Bibliofaga odbywającego kwarantannę domową (Gra na smartfony..., b.d.). Zorganizowano akcję „Łodzianie o sobie i mieście – mieszkańcy regionu łódzkiego w czasie pandemii”. W efekcie na podstawie nadesłanych wspomnień i refleksji została przygotowana publikacja online (Mec, 2021).

Poprzez zakup dostępu do platformy Click Meeting stały się możliwe spotkania online z autorami oraz szkolenia. Dzięki dofinansowaniu z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego na Modernizację Infrastruktury Informatycznej w WBP im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi udało się zakupić sprzęt potrzebny do realizacji „bibliotecznych superprodukcji”. W jego skład wchodził: specjalistyczny aparat fotograficzny ze statywem potrafiący nagrywać filmy w rozdzielczości 4k wraz z dwoma obiektywami oraz mikrofon kierunkowy. Całość dopełniła możliwość doświetlenia kadru dzięki dwóm lampom softbox na statywach. Dodatkowo udało się zakupić komputer Macbook Pro 16 przeznaczony do obróbki materiału wraz z oprogramowaniem Final Cut PRO, dzięki czemu sam skład jak i montaż filmów uległy skróceniu (renderowanie trwa teraz do 20 minut). Realizację nagrań na żywo umożliwił rejestrator obrazu potrafiący przechwytywać obraz w rozdzielczości FullHD w 60 klatkach na sekundę.

Programu „Promocja czytelnictwa” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. Aneks nr 2 z dnia 11 grudnia 2020 r. do Umowy nr 06688/20/FPK/IK z dnia 26 czerwca 2020 r. dotyczącej dofinansowania zadań w ramach Programu „Promocja czytelnictwa” ze środków finansowych Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

⁴ Umowa nr 09/DKK/IK/2020 z dnia 12 maja 2020 roku dotycząca dofinansowania zadania w ramach programu „DYSKUSYJNE KLUBY KSIĄŻKI 2020” ze środków finansowych Instytutu Książki pochodzących z dotacji celowej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na wykonanie zadania „Dyskusyjne Kluby Książki w 2020 roku w Łodzi i województwie łódzkim”.

Kontynuowane przez pracowników jest nagrywanie filmików prezentujących ciekawe teksty także dla dzieci. Zarówno spotkania autorskie, jak i filmiki można oglądać zarchiwizowane na kanale YouTube Biblioteki. Znacznie zwiększona została liczba wystaw wirtualnych umieszczanych na stronie www Biblioteki oraz na Facebooku.

Po okresie wakacyjnym, od września 2020 roku, z większym oddechem zaczęto organizowanie imprez. Od początku projekt „Narodowe Czytanie” Biblioteka realizowała z dużym zaangażowaniem i w różnych przestrzeniach. Tym razem na prośbę Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi Biblioteka Wojewódzka została koordynatorem wydarzenia Narodowe Czytanie *Balladyny* we współpracy z innymi instytucjami kultury samorządu województwa łódzkiego. Współorganizatorami zostały instytucje artystyczne – Teatr Wielki w Łodzi i Teatr im. Stefana Jaracza w Łodzi oraz Muzeum Sztuki w Łodzi. Czytanie odbyło się w ogrodach Pałacu Herbsta w Łodzi. Czytanie tekstów i oprawę muzyczną zapewnili artyści wspomnianych instytucji. Udział w czytaniu wzięli także Wicewojewoda Łódzki, członkowie Zarządu Samorządu Województwa Łódzkiego oraz pracownicy Biblioteki. Wydarzenie było transmitowane na żywo online, jednak przy sprzyjającej pogodzie z licznym udziałem publiczności w pałacowych ogrodach (Narodowe czytanie..., 2020). Przedsięwzięcie wzbudziło duże zainteresowanie medialne i okazało się na tyle udane, że Narodowe Czytanie *Moralności Pani Dulskiej* w 2021 r. zorganizowano z podobnym rozmachem, a do współorganizatorów dołączyła Filharmonia Łódzka (Narodowe Czytanie..., 2021).

Pod koniec września 2020 roku Biblioteka, jak dotychczas, włączyła się w kolejną edycję w województwie łódzkim akcji „Z książką na walizkach”, którego głównym organizatorem jest Wydawnictwo „Literatura”.

Niestety, druga fala pandemii jesienią 2020 roku spowodowała ponowne ograniczenia. Od 9 listopada do 31 grudnia 2020 roku Biblioteka została znów zamknięta dla czytelników (Zarządzenie nr 33..., 2020). Kontynuowane już z większym doświadczeniem były wydarzenia online, niemniej zgody na pracę w trybie zdalnym ograniczono do minimum. Wymagało tego także wyjątkowo karkołomne zadanie, jakim była, w trybie pilnym, przeprowadzka wielkiej liczby zbiorów bibliotecznych.

Umowa najmu magazynów zajmowanych przez Bibliotekę przy ul. Więckowskiego nr 43/45 w Łodzi od ponad 30 lat, została wypowiedziana w trybie trzymiesięcznym, bez możliwości przedłużenia tego terminu. Ponad 100 tysięcy książek i czasopism musiało znaleźć nową lokalizację. Szczęśliwie udało się znaleźć nowe pomieszczenia przy ul. Fabrycznej nr 25 w Łodzi w dogodnej odległości i w znacznie lepszych warunkach lokalowych.

Do demontażu i montażu regałów oraz transportu zbiorów konieczne było wynajęcie firmy przewozowej, jednak pakowaniem i niezbędną szybką selekcją zbiorów musieli się zająć pracownicy Biblioteki. Praca przebiegała intensywnie i w trudnych warunkach, w pomieszczeniach już bez ogrzewania z psującą się windą. Dzięki wielkiej mobilizacji większości załogi, udało się w połowie stycznia 2021 r. przenieść wszystko do nowych pomieszczeń. Rozpakowywanie trwa do dziś, ale w miarę możliwości książki są już od dłuższego czasu wypożyczane czytelnikom.

Na przelomie 2020 i 2021 roku pojawiło się kolejne wyzwanie dla Biblioteki. Niestety 17 września 2020 roku zmarł w Ottawie profesor Włodzimierz Krysiński, profesor zwyczajny, wybitny znawca literatury porównawczej i teorii literatury, władający biegle kilkoma językami, tłumacz, poeta. Urodzony w 1935 roku w Warszawie okres powojenny spędził w Łodzi. Absolwent III Liceum Ogólnokształcącego i filologii polskiej na Uniwersytecie Łódzkim. W 1959 roku wyemigrował do Francji, a w 1966 roku przeniósł się do Kanady, gdzie pracował na Uniwersytetach w Ottawie i Montrealu. Tak się złożyło, że podczas pobytu profesora Krysińskiego w Łodzi w 2006 roku w naszej Bibliotece odbyło się z nim spotkanie. Z tej okazji ukazała się też publikacja – Włodzimierz Krysiński *Trzy moje tożsamości* (2006). W Bibliotece odbyły się jeszcze dwa spotkania z profesorem Krysińskim w 2009 i 2018 roku.

Wolą profesora oraz jego żony było, by jego specjalistyczny domowy księgozbiór znalazł się w Łodzi. W wyniku ustaleń, mimo braku miejsca WBP zdecydowała się przyjąć ten wyjątkowy dar. Zbiór liczy ok. 12 tysięcy książek, w dużej mierze z zakresu literatury pięknej, w językach angielskim, hiszpańskim, francuskim, polskim i innych. By przygotować miejsce na tomy konieczne były kolejne przeprowadzki magazynowe. Transport kontenera z książkami statkiem z Kanady do Gdyni, a następnie TIR-em do Łodzi, całkowicie sfinansowała żona profesora. Wcześniej musieliśmy uzyskać akt darowizny, zwolnienie z cła i przejść przez inne formalności. Z powodu pandemii sytuacja przedłużała się i komplikowała. W końcu szczęśliwie w połowie lutego 2021 r. księgozbiór dotarł do Biblioteki, został rozpakowany i czeka na opracowanie. Prochy profesora Włodzimierza Krysińskiego miały być sprowadzone do Łodzi pod koniec 2021 roku.

Od początku stycznia 2021 roku Bibliotekę, nadal w ograniczeniach pandemicznych, otwarto dla czytelników. Choć muzea i inne instytucje kultury zostały zamknięte jeszcze przez kilka miesięcy, to biblioteki publiczne w dużym stopniu zaczęły służyć swoim użytkownikom w sposób bezpośredni.

Uruchomienie szczepień przeciw wirusowi COVID-19 przyniosło nadzieję na poprawę sytuacji. Zaczęliśmy przyzwyczajając się do nowych form pracy. Wystawom stacjonarnym w holu Biblioteki towarzyszą wystawy wirtualne. Kontynuowane jest przez pracowników nagrywanie filmików prezentujących ciekawe

teksty. Dołączył aktywnie do tego zespół Działu Dziecięcego, który po wieloletnich staraniach, dzięki dużym nakładom inwestycyjnym, udało się w WBP utworzyć⁵.

W ramach programu „Dyskusyjne Kluby Książki 2021” odbywają się spotkania autorskie online⁶. Także zdalnie w marcu 2021 roku obchodziliśmy 4. edycję „Imienin Marszałka w Bibliotece im. Piłsudskiego”, zaś w kwietniu tego roku odbyła się przełożona z roku poprzedniego sesja popularnonaukowa poświęcona Janowi Sztudyngerowi. W maju 2021 roku, także transmitowana online, ale już z udziałem laureatów, odbyła się uroczystość wręczenia 28. i 29. edycji Nagrody Złoty Ekslibris oraz 11. i 12. Edycji Nagrody Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi za rok 2019 i 2020.

Realizowane są tegoroczne projekty dofinansowane ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu – „ZaPolska pod lupą”⁷ i „Zagraj w Lema”⁸. Zarówno ubiegłoroczne, jak i tegoroczne projekty wypełnione były szeregiem ciekawych wydarzeń takich jak konferencje, wykłady, konkursy, gry, wieczory filmowe i muzyczne. Forma transmisji online przyniosła nam nową większą publiczność, a dodatkową jakością stała się możliwość obejrzenia zarechwowanych wydarzeń na kanale YouTube Biblioteki.

Od 1 września 2021 roku Biblioteka rozszerzyła swoją działalność dla czytelników powracając do otwarcia od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00–19.45, w soboty w godzinach 8.00–15.00. Jesienią zaczęły wracać ze spotkaniami, już w naszej siedzibie, instytucje partnerskie – m.in. Uniwersytet Trzeciego Wieku, Łódzki Oddział Instytutu Pamięi Narodowej, Stowarzyszenie

⁵ Umowa nr 06178/19/FPK/DEK z dnia 21 sierpnia 2019 r. na realizację zadania: Utworzenie Działu Dziecięcego i modernizacja pomieszczeń w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Łodzi – kwota 165 000 zł. Umowa nr KEIII.22/2019 z dnia 1 lipca 2019 r. na realizację zadania inwestycyjnego pn.: Dotacja celowa dla Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi na pokrycie wkładu własnego na realizację zadania pn.: „Modernizacja pomieszczeń w budynkach A i C w celu utworzenia Działu Dziecięcego...” – kwota 550.000 zł.

⁶ Umowa nr 09/DKK/IK/2021 z dnia 17 lutego 2021 r. dotycząca dofinansowania zadania w ramach programu „DYSKUSYJNE KLUBY KSIĄŻKI 2021” ze środków finansowych Instytutu Książki pochodzących z dotacji celowej Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu na wykonanie zadania „Dyskusyjne Kluby Książki w 2021 roku w Łodzi i województwie łódzkim”.

⁷ Umowa nr 16312/21/FPK/IK z dnia 02 czerwca 2021 r. w ramach programu „Promocja czytelnictwa” ze środków finansowych Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

⁸ Umowa nr 11665/21/FPK/IK z dnia 23 czerwca 2021 r. dotycząca dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury na wykonanie zadania „Zagraj w Lema”.

Bibliotekarzy Polskich oraz Łódzkie Towarzystwo Przyjaciół Książki. Odbyła się kolejna edycja akcji „Z książką na walizkach”. Powróciły lekcje biblioteczne i warsztaty dla małych dzieci. Na przełożoną z 2020 roku uroczystość wręczenia nagród w 22. edycji „Sztuki jak balsam” zjechali niepełnosprawni laureaci wraz z opiekunami z całego województwa łódzkiego. Znowu zabrzmiała muzyka, uśmiech i nowa energia.

Na podkreślenie zasługuje, że przez cały 2020 i 2021 rok Biblioteka realizowała jedno ze swych podstawowych zadań statutowych, jakim jest gromadzenie i opracowanie zbiorów. Prenumerata czasopism i zakup nowości wydawniczych odbywały się nieprzerwanie przy codziennej obecności odpowiedzialnych za to pracowników. W ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa Biblioteka otrzymuje zwiększające się środki na zakup nowości⁹ dzięki czemu oferta wypożyczania książek i audiobooków systematycznie się rozrasta.

W związku z pandemią wielu zadań nie udało się nam zrealizować. Bogata, ciesząca się dużym zainteresowaniem oferta lekcji bibliotecznych dla różnych grup wiekowych, została zawieszona. Do minimum ograniczono korzystanie ze zbiorów na miejscu. Rezygnacja z wyjazdów do bibliotek w naszym województwie oraz brak comiesięcznych spotkań w kilkudziesięciu Dyskusyjnych Klubach Książki nie pozwoliły na bezpośrednie relacje i rozmowy. Wciąż czeka na promocję i rozszerzenie działalności Dział Dziecięcy i nowa oferta szkoleniowa Biblioteki.

Pogorszyła się nasza sytuacja kadrowa. Kilka osób przeszło na emeryturę, wiele przebywało na zwolnieniach lekarskich, kilka na kwarantannach. Dużym przeżyciem było pożegnanie się z trzema osobami zajmującymi niewralgiczne stanowiska w Bibliotece, a które odeszły od nas po długiej walce z chorobą. Szczęśliwie w omawianym okresie na COVID-19 zachorowały tylko dwie osoby, które po wyzdrowieniu wróciły do pracy.

⁹ Umowa nr KEIII.36/2020 z dnia 29 października 2020 r. na realizację zadania: Dotacja dla Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z przeznaczeniem na częściowe pokrycie kosztów zakupu nowości wydawniczych w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” – kwota 70 000 zł. Umowa nr BN/0645/2020 z dnia 22 lipca 2020 r. dotycząca dofinansowania zadania w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” Priorytet 1 – Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych – kwota 113 862 zł. Umowa nr KEIII/34/2021 z dnia 23 września 2021 r. na realizację zadania: Dotacja dla Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z przeznaczeniem na pokrycie wkładu własnego zakupu nowości wydawniczych w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” – kwota 210 000 zł. Umowa nr Z-I.07210.0671.2021 z dnia 14 października 2021 r. dotycząca dofinansowania zadania w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0” Priorytet 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych Kierunek Interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych ze środków finansowych Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z budżetu państwa – kwota 113 000 zł.

Nowe doświadczenia przyniosły też nowe rozwiązania poszerzające ofertę Biblioteki. Spotkania i konferencje oraz szkolenia online dotarły do zainteresowanych odbiorców mieszkających daleko od nas. Także udostępnienie nagrań na kanale YouTube Biblioteki pozwala na ich odtworzenie w dowolnym czasie. Zapewne pozostaniemy przy tych nowych formach kontaktu. Wzrosło zainteresowanie dostępem do książek elektronicznych. W związku z tym poza kontynuacją dostępu do platformy Ibuk Libra umożliwiamy dostęp do platformy Legimi i Helion. Wiele naszych działań przeniosło się do sieci, wzmacniając jednocześnie ich promocje.

Po raz kolejny, w mojej ocenie, praca bibliotekarzy uwidoczniła ich wszechstronność i kreatywność, chęć uczenia się także obsługi nowych technologii. Popularyzowanie czytelnictwa i korzystania z bibliotek w różnych formach pozostaje wciąż dla nas jednak sprawą nadrzędną.

Bibliografia

- „Bajki” Ignacego Krasickiego | Odcinek 1 (2020). „Bajki” Ignacego Krasickiego czytane przez pracowników Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi [plik wideo]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=vTZJfR9Xy-A&t=3s>
- Biblioteka Cyfrowa Regionalia Ziemi Łódzkiej (b.d.). Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Łodzi [online]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://bc.wbp.lodz.pl/dlibra>
- Fraszki | Odcinek 1 (2020). Fraszkki Jana Sztudyngera czytane przez pracowników Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi [plik wideo]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=ehX6gRzDiQI&t=5s>
- Gra na smartfony „Z książką dookoła świata 2 – Mól książkowy na kwarantannie” 2 (b.d.). W: Gry na smartfony [online]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://www.wbp.lodz.pl/aktualnoci/spotkania-sesje/2936-gry-stacjonarne-na-smartfony.html>
- IBUK Libra (cop. 2019). [online]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://libra.ibuk.pl/>
- Krysiński, Włodzimierz (2006). *Trzy moje tożsamości*. Łódź: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi
- Literacka Mapa Województwa Łódzkiego (b.d.). [Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Łodzi] [online]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://literacka.lodz.pl/>
- Mec, Ewa (oprac.) (2021). Łodzianie o sobie i mieście: mieszkańcy regionu łódzkiego w czasie pandemii 2020–2021 [online]. Łódź: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://www.wbp.lodz.pl/pliki/kronika-pandemii.pdf>
- Narodowe czytanie 2020 (2020). Województwo Łódzkie [plik wideo]. Pobrane 10 października 2021 r., z: https://www.youtube.com/watch?v=YvZ_rjyafU
- Narodowe czytanie 2021 (2021). Województwo Łódzkie [plik wideo]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZZGKtXbDQ0>
- System Bibliografii Regionalnej Województwa Łódzkiego (b.d.). [Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Łodzi] [online]. Pobrane 10 października 2021 r., z: <http://sowa.wimbp.lodz.pl/>

- Umowa nr 06178/19/FPK/DEK z dnia 21 sierpnia 2019 r. na realizację zadania: Utworzenie Działu Dziecięcego i modernizacja pomieszczeń w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Łodzi – 165 000 zł. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr 06334/20/FPK/IK z dnia 15 lipca 2020 r. dotycząca dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury na wykonanie zadania „Zagraj w literaturę”. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr 06339/20/FPK/IK z dnia 18 czerwca 2020 r. dotycząca dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury na wykonanie zadania „Biblioteka twórczych pomysłów” (szkolenia dla bibliotekarzy). W: Archiwum WBP.
- Umowa nr 06688/20/FPK/IK z dnia 26 czerwca 2020 r. w ramach programu „Promocja czytelnictwa” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr 09/DKK/IK/2020 z dnia 12 maja 2020 roku dotycząca dofinansowania zadania w ramach programu „DYSKUSYJNE KLUBY KSIĄŻKI 2020” ze środków finansowych Instytutu Książki pochodzących z dotacji celowej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na wykonanie zadania „Dyskusyjne Kluby Książki w 2020 roku w Łodzi i województwie łódzkim”. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr 11665/21/FPK/IK z dnia 23 czerwca 2021 dotycząca dofinansowania zadań w ramach programu „Partnerstwo dla książki” ze środków finansowych Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury na wykonanie zadania „Zagraj w Lema”. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr 16312/21/FPK/IK z dnia 2 czerwca 2021 r. w ramach programu „Promocja czytelnictwa” ze środków finansowych Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr KEIII.22/2019 z dnia 1 lipca 2019 r. na realizację zadania inwestycyjnego pn.: Dotacja celowa dla Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi na pokrycie wkładu własnego na realizację zadania pn.: „Modernizacja pomieszczeń w budynkach A i C w celu utworzenia Działu Dziecięcego”. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr KEIII.36/2020 z dnia 29 października 2020 r. na realizację zadania: Dotacja dla Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z przeznaczeniem na częściowe pokrycie kosztów zakupu nowości wydawniczych w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr KEIII/34/2021 z dnia 23 września 2021 r. na realizację zadania: Dotacja dla Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z przeznaczeniem na pokrycie wkładu własnego zakupu nowości wydawniczych w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”. W: Archiwum WBP.
- Umowa nr Z-I.07210.0671.2021 z dnia 14 października 2021 r. dotycząca dofinansowania zadania w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0” Priorytet 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych Kierunek Interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych ze środków finansowych Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z budżetu państwa. W: Archiwum WBP.
- Zarządzenie nr 2/2020 Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się wirusa COVID-19. W: Archiwum WBP.

Zarządzenie nr 5/2020 Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z dnia 17 marca 2020 r. w sprawie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się wirusa COVID-19. W: Archiwum WBP.

Zarządzenie nr 15/2020 Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z dnia 9 kwietnia 2020 r. w sprawie realizowania pracy zdalnej w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się wirusa COVID-19. W: Archiwum WBP.

Zarządzenie nr 20/2020 Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z dnia 7 maja 2020 r. w sprawie wznowienia działalności Biblioteki od dnia 11 maja 2020 r. W: Archiwum WBP.

Zarządzenie nr 33/2020 Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi z dnia 6 listopada 2020 r. w sprawie zamknięcia Biblioteki oraz wprowadzenia Regulaminu Pracy Zdalnej w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się wirusa COVID-19. W: Archiwum WBP.

Skirmishes with a pandemic from the point of view of the Director of the Voivodeship Public Library in Łódź

ABSTRACT: Facing the new challenge of the COVID-19 pandemic new forms of work and management of the institution became necessary. The aim of the author of the article is to present the related problems related to the administration of the voivodeship public library, considering the legal environment, financial and social security of employees and the implementation of statutory tasks. It was necessary to find new forms of work for the library users, causing dilemmas between remote work and the physical presence of employees at the workplace. In these circumstances, unexpectedly appeared large undertakings such as – the great relocation of library warehouses and the acceptance of the book collection of Professor Włodzimierz Krysiński from Canada. At the same time, the pandemic conditions revealed, once again, the versatility of the librarian profession - apart from other positive features - creativity with the use of new technologies.

KEYWORDS: voivodeship public library, pandemic, library management, remote work and workplace work, librarian profession, professor Włodzimierz Krysiński

Agnieszka Jaworska

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi
Filia w Pabianicach
e-mail: pabianice@pbw.lodz.pl

Działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi Filii w Pabianicach w roku szkolnym 2020/2021 w trakcie trwania pandemii COVID-19

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.10>

Abstrakt: W niniejszym tekście podjęto próbę przedstawienia wpływu pandemii, a ściślej, wprowadzanych wielokrotnie obostrzeń, na funkcjonowanie pabianickiej filii PBW w Łodzi w minionym roku szkolnym 2020/2021

Słowa kluczowe: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka Filia w Pabianicach, biblioteki pedagogiczne, pandemia COVID-19

Wstęp

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi Filia w Pabianicach funkcjonuje w ramach struktury PBW w Łodzi i jest jedną z czterech jej filii. Choć zdania bibliotek pedagogicznych jasno określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. (Rozporządzenie...), to jednak charakter tych działań i ich zakres jest bezpośrednio odpowiedzią na potrzeby szkół i placówek oświatowych danego powiatu, a w przypadku omawianej filii – powiatu pabianickiego. Biblioteka pedagogiczna jest „trzecim miejscem” dla edukacji, przestrzenią dla inspiracji, wymiany dobrych praktyk, a także

partnerem w edukacji czytelniczej, medialnej, zdrowotnej czy kulturalnej. Współtworzy lokalną edukacyjną rzeczywistość, a sukces tych działań wyrasta z bezpośredniego kontaktu z odbiorcami. Dlatego COVID-19 i kolejne ograniczenia¹ nie tylko zmieniły organizację pracy biblioteki, ale przede wszystkim odseparowały ją od lokalnej społeczności, w której funkcjonuje. Placówka straciła kontekst podejmowanych działań, a planowanie dalszej pracy, jej charakteru i przebiegu, a także bieżąca ewaluacja tychże działań, wymagały zmiany perspektywy i narzędzi. Należało wypracować nowe drogi dotarcia do odbiorców i zaktywizować społeczność w nowych, nieprzyjaznych dla działalności biblioteki, realiach.

Pierwsze kroki w nowej rzeczywistości

Po traumatycznych przeżyciach lockdownu wprowadzonego wiosną 2020 roku pracownicy biblioteki spodziewali się, że we wrześniu powrót do pracy w warunkach sprzed pandemii będzie niemożliwy, a ustalone odgórnie ograniczenia, utrudniające bezpośredni kontakt z odbiorcami ich działań, nie będą miały charakteru przejściowego. Pracownicy musieli znaleźć sposób na realizowanie zadań biblioteki pedagogicznej w nowych, trudnych warunkach. Dotyczyło to zarówno pracy z czytelnikiem, jak i działalności edukacyjnej. Kolejne pojawiające się obostrzenia (aż po ogłoszenie powiatu pabianickiego „czerwonym”) sprawiły, że bibliotekarze musieli spojrzeć na codzienną pracę z nowej perspektywy.

W tych trudnych warunkach zmieniła się forma komunikacji biblioteki z odbiorcą. Wszechobecny szum informacyjny, który nasilił się w pandemii, sprawił, że aby komunikat był skuteczny, musiał wpisywać się w rzeczywistość ludzi skupionych przede wszystkim na przekazie graficznym, a nie tekstowym. Dlatego bardzo szybko pracownicy opracowali i opublikowali w mediach społecznościowych graficzną instrukcję zachęcającą do wcześniejszego rezerwowania książek i pośredniego kontaktu z bibliotekarzem (Uruchamiamy nową usługę, 2020). Materiały dostępne tylko na miejscu skanowano na życzenie

¹ Ograniczono liczbę czytelników mogących przebywać w tym samym czasie w wypożyczalni do jednej osoby, skrócono czas dostępności biblioteki dla użytkowników, zamknięto czytelnię i ograniczono korzystanie ze zbiorów na miejscu do wykonywania ograniczonej liczby skanów książek czy czasopism. Skrócono również czas pobytu w wypożyczalni i ograniczono wizyty czytelników do odbioru materiałów zamówionych drogą online. Poza tym, oddawane zbiory musiały przejść kilkudniową kwarantannę, co przedłużało znacznie czas oczekiwania na książki. Uniemożliwiono prowadzenie zajęć i spotkań stacjonarnych – zamknięto czytelnię, zaś szkoły i przedszkola nie wpuszczały osób z zewnątrz i nie wychodziły na zajęcia do innych placówek (Biblioteki. Wytyczne..., 2020).

użytkownika i wysyłano drogą mailową. Taka forma pracy z czytelnikiem pokazała pracownikom pabianickiej filii PBW w Łodzi, jak ważną rolę odgrywa rozmowa „twarzą w twarz”. Inna niż dotąd droga komunikacyjna wymusiła zmiany w formułowaniu komunikatów, ponieważ zmienił się kontekst i pozawerbalne środki komunikacji nie mogły już precyzować intencji nadawcy. Dochodziło do nieporozumień, ponieważ czytelnicy drogą pośrednią nie zawsze potrafili sprecyzować, jakich informacji potrzebują, jak szeroki ma być zakres poszukiwań itp. Taka właśnie komunikacja za pośrednictwem e-maili czy rozmów telefonicznych wymagała wypracowania innych (niż dotąd stosowane) metod udzielania instruktażu, diagnozowania potrzeb czytelnika.

Natomiast wyzwaniem o wiele większym (niż praca z czytelnikiem) okazała się działalność edukacyjna. Rok szkolny rządzi się swoimi prawami, rytmem sprawdzianów i dni wolnych od zajęć dydaktycznych. Współpraca ze szkołami i przedszkolami wymaga dostosowania się do tego rytmu. Dlatego pracownicy biblioteki musieli w bardzo szybkim tempie opanować narzędzia wykorzystywane w edukacji zdalnej oraz przygotować sprzęt komputerowy, tak aby już na początku pierwszego semestru roku szkolnego 2020/2021 móc poszerzyć ofertę edukacyjną o zajęcia i spotkania online. Z uwagi na skromny budżet placówki (czyli de facto brak środków na ten cel) i brak samodzielnego stanowiska informatycznego w pabianickiej filii, wiele problemów technicznych pracownicy dydaktyczni musieli rozwiązywać samodzielnie. Kolejną trudnością w działalności edukacyjnej było znalezienie sposobu na zainteresowanie nauczycieli nową ofertą zajęć i szkoleń w trybie online. Szkoły na początku roku borykały się z kłopotami technicznymi i organizacyjnymi. Uczniowie często niechętnie uczestniczyli w tej formie zajęć. Opracowana oferta musiała zatem odpowiadać na potrzeby nauczycieli i jednocześnie być atrakcyjna dla uczniów. Ten kompromis był wyjątkowo trudny do osiągnięcia.

Nowe potrzeby, nowe rozwiązania

Przeniesienie nauczania do przestrzeni wirtualnej pokazało, jak ważna jest edukacja medialna. Internet stał się szkolną codziennością, podobnie jak zagrożenia, które niesie ze sobą cyfrowa rzeczywistość. Dlatego właśnie bezpieczeństwo w Internecie stało się przedmiotem najwyższej troski. Temat był bliski pracownikom pabianickiej filii PBW w Łodzi, ponieważ we wrześniu i październiku realizowano tu projekt Budżetu Obywatelskiego Łódzkie na Plus: *Nie taki Internet straszny...* (Lista zadań..., 2019) W ramach tego projektu nauczyciele-bibliotekarze prowadzili (jeszcze w trybie stacjonarnym) zajęcia związane m.in. z bezpiecznym korzystaniem z mediów cyfrowych. Cieszyły się one dużym zainteresowaniem zarówno ze strony uczniów, jak i nauczycieli.

Z projektu w ciągu niespełna 3 miesięcy skorzystało 540. odbiorców². Doświadczenia wyniesione z realizacji zadania budżetu obywatelskiego pozwoliły stworzyć w II semestrze roku szkolnego 2020/2021 cykl zajęć online, które dotyczyły zagadnień związanych z prawem autorskim, legalnymi źródłami kultury, cyfrowym śladem, który zostawiamy w Sieci oraz cyberzagrożeniami i niszczącym hejtem. Inaugurację tego cyklu rozpoczął Dzień Bezpiecznego Internetu (Bądź bezpieczny w sieci, b.d.). Była to również forma promocji tej nowości w ofercie edukacyjnej PBW w Łodzi Filii w Pabianicach. Poruszane tematy spotkały się z dużym zainteresowaniem, ponieważ były odpowiedzią na problemy nauczycieli i uczniów objętych zdalną edukacją. W drugim semestrze roku szkolnego 2020/2021 z zajęć o tej tematyce skorzystało 546³ nauczycieli i uczniów.

Na popularność wspomnianego wyżej cyklu zajęć, oprócz tematyki, z pewnością wpływ miała również forma. Dynamiczne tempo zajęć i różnorodność środków dydaktycznych udało się uzyskać poprzez odpowiednią organizację stanowiska pracy. I tu z pomocą pracownikom pabianickiej filii przyszyły skierowane do nauczycieli szkolenia Waldemara Grabowskiego na platformie YouTube (Grabowski, 2020). Dzięki zdobytej wiedzy udało się podłączyć drugi monitor do laptopa i stworzyć wirtualną dodatkową przestrzeń podczas zajęć online. Pozwoliło to w wygodny i szybki sposób przełączać się między oknami różnych programów, pokazywać kolejne zakładki przeglądarki, jednocześnie kontrolując aktywność uczestników spotkania. Wpłynęło to pozytywnie na tempo zajęć i skutecznie aktywizowało uczniów. Pracownicy samodzielnie rozwiązywali również problem zapraszania gości spoza organizacji na platformie MS Teams. Udało się to również dzięki instrukcjom zawartym w szkoleniach Waldemara Grabowskiego, nauczyciela informatyki, który wspiera bezpłatnie nauczycieli zmagających się z trudami edukacji zdalnej.

Popularność wspomnianego wyżej cyklu zajęć online pomogła bibliotekarzom promować inne podejmowane w tym samym czasie działania, pozwoliła też dotrzeć do szerszego grona odbiorców.

Wirtualne spotkania

Jednym z zadań bibliotek pedagogicznych, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych, jest: „organizowanie i prowadzenie wspomaganie szkół i placówek w realizacji zadań

² Dane na podstawie dziennika zajęć dokumentującego pracę dydaktyczną biblioteki.

³ Dane na podstawie dziennika zajęć dokumentującego pracę dydaktyczną biblioteki.

dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, w tym w wykorzystywaniu technologii informacyjno-komunikacyjnej” (Rozporządzenie...). Po wprowadzeniu edukacji zdalnej w Internecie lawinowo zaczęły pojawiać się propozycje szkoleń, w tym także wielu bezpłatnych.

Pracownicy pabianickiej filii obawiali się, czy zaproponowane przez nich szkolenia online spotkają się z zainteresowaniem na podobnym poziomie, co te prowadzone wcześniej w trybie stacjonarnym. Było to bardzo trudne zadanie. Tym trudniejsze, że na tego typu spotkania w budżecie biblioteki nie są przeznaczane żadne środki finansowe.

Optymizmem napawał fakt, że jeszcze w ramach realizacji Budżetu Obywatelskiego na początku grudnia 2020 r. w pabianickiej filii zorganizowano pierwsze szkolenie online dla wszystkich zainteresowanych nauczycieli (forma stacjonarna była niemożliwa). Na spotkanie *Gry edukacyjne w pracy nauczyciela* (Gry edukacyjne..., 2020) zalogowało się dziewiętnastu uczestników. Czas pokazał, że nauczyciele chętnie uczestniczyli w tej nowej (z punktu widzenia dotychczasowej oferty) formie doskonalenia. To zachęciło pracowników pabianickiej filii do kolejnych propozycji, które cieszyły się stale rosnącym zainteresowaniem. PBW w Łodzi Filia w Pabianicach zorganizowała jeszcze w omawianym roku szkolnym m.in. spotkania: *Jak nie zostać piratem... Legalne źródła w edukacji* (Jak nie zostać..., 2020) (16. uczestników); *Innowacyjne pomoce i narzędzia dydaktyczne dla nauczycieli. Podcast i inne narzędzia edukacji zdalnej* (Innowacyjne pomoce..., 2020) (20. uczestników); *Wpływ stresu na zdolności poznawcze uczniów* (Wpływ stresu..., 2021) (36. uczestników). Jednak liczba uczestników szkolenia zorganizowanego w ramach Ogólnopolskiego Dnia Walki z Depresją przerosła oczekiwania organizatorów. Na spotkanie z psycholog Anną Kawecką-Makowską (*Kiedy dziecko boli duszą... O depresji słów kilka*) (2021) zalogowało się 50. uczestników. Było to wydarzenie, które pabianicka filia PBW w Łodzi zorganizowała we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Pabianicach. Ten sukces z pewnością był efektem promocji w mediach społecznościowych, wykorzystania listy mailingowej oraz odpowiedniej oprawy graficznej wydarzenia. Właśnie takiej organizacji własnej działalności nauczył pabianickich bibliotekarzy trudny rok pracy w warunkach pandemii.

Biblioteka pedagogiczna w wirtualnej przestrzeni

Pandemia i związane z nią ograniczenia zwiększyły wagę i rozszerzyły zakres korzystania z potencjału mediów społecznościowych. Do tej pory bibliotekarze z reguły traktowali je jako jeden z wielu kanałów komunikacyjnych. Jednak brak możliwości organizowania stacjonarnych akcji promujących

czytelnictwo dla szerszego grona odbiorców zmienił to podejście. Bibliotekarze zaczęli pracować nad ciągłym poszerzaniem kręgu odbiorców bibliotecznych profili na portalach Facebook i Instagram. Starano się osiągnąć ten cel różnymi sposobami. Między innymi promowano zbiory przy okazji świąt mniej popularnych, takich jak: Dzień Nauki Polskiej, Europejski Dzień Logopedy, Europejski Dzień Mózgu, Światowy Dzień Wody, Międzynarodowy Dzień Kosmosu itp.⁴

Inną formą docierania do nowych odbiorców różnorodnych działań biblioteki były wydarzenia skupione pod wspólnym hasłem. W ten sposób zorganizowano na profilu Facebooka pabianickiej filii *Tydzień Kobiet w Literaturze*. Podczas trwania tego wydarzenia promowano biografie niezwykłych Polek, ciekawe książki historyczne opowiadające o wyjątkowych kobietach oraz inne pozycje o tej tematyce w zbiorach PBW w Łodzi Filii w Pabianicach. Do prezentacji wspomnianych książek wybrano formę grywalizacji i modne obecnie escape roomy. Nauczyciele-bibliotekarze zaproponowali również w ramach tej akcji wyzwanie angażujące społeczność: umieszczanie w komentarzach pod postami cytatów o kobietach. Podobny charakter miała późniejsza akcja online: *Miesiąc Zdrowych Nawyków*. Podczas tego wydarzenia promowano zdrowy styl życia (edukacja zdrowotna), zbiory o tej tematyce, zorganizowano dwa konkursy: poetycki i plastyczny dla uczniów wszystkich etapów edukacyjnych.

Choć media społecznościowe w ostatnim roku szkolnym odegrały w pracy pabianickiej filii biblioteki pedagogicznej wiodącą rolę, nie ograniczono działalności w sferze wirtualnej jedynie do Facebooka czy Instagrama. Starano się również w inny sposób aktywnie zaistnieć w Sieci. Wymagało to oczywiście nabycia nowych kompetencji i szukania twórczych form realizacji cyklicznych imprez czytelniczych, które do tej pory odbywały się stacjonarnie. I tak, w ramach obchodów Narodowego Czytania 2020, bibliotekarze nagrali własną interpretację głosową fragmentów *Balladyny* Juliusza Słowackiego, przygotowali animacje ilustrujące te wybrane sceny i opublikowali całość na bibliotecznym kanale YouTube (Narodowe Czytanie..., 2020a; 2020b; 2020c; 2020d). Natomiast z okazji obchodów Dnia Głośnego Czytania nagrano fragmenty *Pamiętników Adama i Ewy* Marka Twaina i także umieszczono na bibliotecznym kanale YT (Ogólnopolski dzień..., 2020a; 2020b). Zaś w ramach obchodzonej co roku *Jeźycjady* udostępniono poprzez wirtualny Dysk Google scenariusze lekcji, nagrania audio fragmentów powieści *Kwiat kalafiora* Małgorzaty Musierowicz i przygotowano gry online dla uczniów (Jeźycjada, 2021).

⁴ Wszystkie wspomniane wydarzenia dostępne są na profilu PBW w Łodzi Filii w Pabianicach (Pedagogiczna Biblioteka...)

Sytuacja epidemiczna nie pozwoliła także na realizację w trybie stacjonarnym innej cyklicznej imprezy – Europejskiego Tygodnia Kodowania: CodeWeek 2020. Dlatego przeprowadzono zdalną wersję tych zajęć. Nauczyciele-bibliotekarze wykorzystali możliwości serwisu Google Meet, dzięki któremu uczniowie Szkoły Podstawowej nr 46 w Łodzi mogli w czasie rzeczywistym, w swojej szkolnej świetlicy, programować robota znajdującego się w czytelni biblioteki w Pabianicach i obserwować na żywo efekty swojej pracy.

【 „Nieważne, co Ci się przytrafia, ważne, jak to wykorzystasz” – Regina Brutt (2012)

Pandemia wpłynęła na funkcjonowanie pabianickiej filii PBW w Łodzi na wielu płaszczyznach. Zmieniła się organizacja pracy, zmienił się też jej charakter. Bibliotekarze musieli wykazać się wyjątkową elastycznością działania, poszukiwać kreatywnych rozwiązań i bardzo szybko reagować na wciąż zmieniające się warunki pracy. Udało się zrealizować wszystkie zadania i zaplanowane akcje czytelnicze, które do tej pory odbywały się w formie stacjonarnej. Napotykanie co krok trudności bibliotekarze starali się traktować jak nowe wyzwania, możliwości. Przyniosło to pozytywny skutek. Dzięki zwiększonemu zaangażowaniu w prowadzenie profili bibliotecznych w mediach społecznościowych pracownicy pabianickiej filii PBW w Łodzi zainteresowali prowadzonymi działaniami szeroki krąg odbiorców nie tylko z powiatu pabianickiego. Nawiązali współpracę z nowymi placówkami oświatowymi, znaleźli nową przestrzeń do dzielenia się doświadczeniami z innymi bibliotekami z całej Polski.

Rok szkolny 2020/2021 był bardzo trudny, ale i owocny. Pozwolił spojrzeć na pracę biblioteki pedagogicznej z nowej perspektywy, odkrył przed bibliotekarzami nowe formy pracy, z których z pewnością będą korzystać w przyszłości, nawet wówczas, gdy ograniczenia związane z pandemią zostaną całkowicie zniesione.

Bibliografia

- Biblioteki. Wytyczne dla funkcjonowania bibliotek w trakcie epidemii COVID-19 w Polsce (2020). W: Ministerstwo Rozwoju i Technologii [online]. 28.04.2020. Pobrane 6 sierpnia 2020 r., z: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/biblioteki>
- Brutt, Regina (2012). *Bóg nigdy nie mruga. 50 lekcji na trudniejsze chwile w życiu*. Kraków: Insignis Media.
- Grabowski, Waldemar (2020). Nowoczesna Edukacja [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://zdalna-lekcja.pl/>

- Gry edukacyjne w pracy nauczyciela. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi – Filia w Pabianicach [profil Facebook]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/525068524251613/photos/a.530257387066060/3363301233761647/>
- Innowacyjne pomoce i narzędzia dydaktyczne dla nauczycieli. Podcast i inne narzędzia edukacji zdalnej (2020). Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi – Filia w Pabianicach [profil Facebook]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/525068524251613/photos/a.530257387066060/3441013402657096/>
- Jak nie zostać piratem... Legalne źródła w edukacji (2020). Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi – Filia w Pabianicach [profil Facebook]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/525068524251613/photos/a.530257387066060/3402917283133375/>
- Jeździada (2021). W: Facebook [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/525068524251613/photos/a.530257387066060/3737609729664127/>
- Kiedy dziecko boli dusza... O depresji słów kilka (2021). Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi – Filia w Pabianicach [profil Facebook]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/525068524251613/photos/a.530257387066060/3600007330091035/>
- Narodowe Czytanie 2020: odsłona pierwsza (2020a). W: YouTube [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=T8NEHMBJ-xY>
- Narodowe Czytanie 2020: odsłona druga (2020b). W: YouTube [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=fW0G3kPI8Kc>
- Narodowe Czytanie 2020: odsłona trzecia (2020c). W: YouTube [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=J-akBgllkxs>
- Narodowe Czytanie 2020: odsłona czwarta (2020d). W: YouTube [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=d3gGYFmKAcw>
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania. Pamiętniki Adama i Ewy (część 1), (2020a). W: YouTube [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=ThLZmIx6WuA>
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania. Pamiętniki Adama i Ewy (część 2), (2020b). W: YouTube [online]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.youtube.com/watch?v=n1QoMln7Ess>
- Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi. Filia w Pabianicach [profil Facebook]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/Pedagogiczna-Biblioteka-Wojew%C3%B3dka-w-%C5%81odzi-Filia-w-Pabianicach-525068524251613>
- Uruchamiamy nową usługę (2020). Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi – Filia w Pabianicach [profil Facebook]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/525068524251613/photos/a.530257387066060/3386321618126275/>
- Wpływ stresu na zdolności poznawcze uczniów (2021). Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi – Filia w Pabianicach [profil Facebook]. Pobrane 15 października 2021 r., z: <https://www.facebook.com/525068524251613/photos/a.530257387066060/3600007330091035/>

The activities of the Pedagogical Provincial Library in Łódź, Branch in Pabianice in the school year 2020/2021 during the COVID-19 pandemic

ABSTRACT: This text attempts to present the impact of the pandemic, or more precisely, the repeatedly introduced restrictions against the COVID-19 pandemic, on the functioning of the Pedagogical Provincial Library in Łódź, Branch in Pabianice in the past school year 2020/2021

KEYWORDS: Provincial Pedagogical Library, Branch in Pabianice, pedagogical libraries, COVID-19 pandemic

Sylwia Krieger

Szkoła Podstawowa im. Igora Sikiryckiego
w Woli Zaradzyńskiej
e-mail: jakubsylwia@wp.pl

Praca bibliotekarza szkolnego w okresie nauki zdalnej

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.11>

Abstrakt: W artykule opisano doświadczenia zdobyte w pracy bibliotekarza w okresie nauki zdalnej i hybrydowej w czasie pandemii COVID-19. Celem niniejszego tekstu jest wskazanie nowych metod i narzędzi wykorzystywanych podczas pracy w tym okresie (Teams, Forms, Live Worksheet, Vocaroo), a także podzielenie się dobrymi praktykami, które najlepiej sprawdziły się w działalności biblioteki szkolnej. Artykuł powstał na podstawie własnych doświadczeń, działań zrealizowanych w bibliotece oraz materiałów wykorzystanych przez Autorkę w pracy z czytelnikiem, dostępnych w czasopiśmie „Biblioteka w szkole”.

Słowa kluczowe: biblioteka szkolna, COVID-19, nauka zdalna, narzędzia TIK w pracy bibliotekarza

Wstęp

Od 12 marca 2020 roku (Premier: podjęliśmy decyzję..., 2020) decyzją rządu zostały zamknięte placówki oświatowe. Początkowo na krótko, jednak w związku z narastającym zagrożeniem pandemią stan ten przedłużył się i od 25 marca tego roku nauka zdalna stała się obowiązkowa. W szkołach i działających w nich bibliotekach należało zmienić sposób pracy z uczniem i czytelnikiem, dostosowując go do nowych warunków i zmieniających się okoliczności.

Zadania pracy biblioteki w tym okresie nie zmieniły się, na plan pierwszy (obok „realizacji potrzeb i zainteresowań uczniów, zadań dydaktycznych i wychowawczych szkoły”) (Statut Szkoły Podstawowej...) wysuwa się dostarczenie informacji i pomysłów do wykorzystania w czasie wolnym oraz przygotowanie do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym (Walczevska-Klimczak, 2015). Realizację większości z nich przeniesiono do sieci. W pracy wykorzystywano przede wszystkim metody praktyczne i projektu (których efektem jest zrealizowanie konkretnego praktycznego zadania), eksponujących (przede wszystkim spotkanie w czasie rzeczywistym lub przekazanie przygotowanych materiałów do samodzielnej pracy) i podawcze (np. przysyłanie linków). W artykule tym opisano doświadczenia pracy bibliotekarza szkolnego w okresie pandemii. Zawiera przykłady działań podejmowanych podczas pracy z uczniami objętymi edukacją zdalną oraz wykorzystywane w pracy narzędzia.

Usługi informacyjno-biblioteczne dla czytelników

W pierwszym okresie po zamknięciu placówek, w Szkole Podstawowej w Woli Zaradzińskiej (powiat pabianicki, województwo łódzkie) zdecydowano o umożliwieniu bibliotekarzowi pracy zdalnej z domu. Nie realizowano bezpośredniej obsługi czytelnika (z wyjątkiem jednego dyżuru w szkole), jednak realizację części zadań umożliwiał program biblioteczny MOL Net+. W tym okresie uaktualniano katalog elektroniczny dodając m.in. hasła przedmiotowe i sygnatury. Przygotowano także listy zakupów nowości książkowych. W dzienniku elektronicznym szkoły regularnie informowano o podejmowanych działaniach i inicjatywach, możliwych do realizacji z wykorzystaniem Internetu i zachęcano do czynnego w nich udziału.

W roku szkolnym 2020/2021 zdecydowano o codziennej pracy biblioteki z zachowaniem zasad bezpieczeństwa. Aby utrzymać stały kontakt z czytelnikami (pozostającymi w domach) założono w aplikacji Teams¹ dwa zespoły („Biblioteka – klasy I–III” i „Biblioteka – klasy IV–VIII”). Publikowano w nich wszelkie informacje dotyczące pracy biblioteki, podejmowane działania, przekazywano uczniom linki do różnorodnych materiałów: audiobooków i książek dostępnych on-line (np. serwis Wolne lektury), filmów i spektakli teatralnych dla uczniów młodszych (zasoby wizualne np. Ninateki). Z pomocą aplikacji na bieżąco informowano także o wynikach i sukcesach uczniów, zarówno bezpośrednio, jak i na forum poszczególnych grup. Był to dobry ruch, ponieważ ucząc się zdalnie, uczniowie regularnie logowali się w Teams i mogli zapoznać się z nowymi informacjami, łatwiej dostępnymi niż w dzienniku elektronicznym (gdzie również zamieszczana była oferta).

¹ Aplikacja dostępna pod adresem: <https://www.microsoft.com/pl-pl/microsoft-teams/download-app>.

Formularze konkursowe Forms

W okresie nauki zdalnej do sieci przeniesiono wszystkie konkursy. Do ich realizacji wykorzystano formularze Microsoft Forms². We wcześniej wskazanym terminie w aplikacji Teams udostępniano link do zadania realizowanego samodzielnie lub w zespole. W ten sposób zrealizowano:

- Caloroczny Internetowy Quiz Czytelniczy³, trwający od października do maja,
- konkurs wiedzy o życiu i twórczości patrona szkoły Igora Sikiryckiego⁴ (zadanie zespołowe),
- konkurs znajomości legend polskich⁵,
- konkurs „Z czego ten cytat?” na Dzień Pisarzy,
- konkurs czytelniczy służący powtórzeniu wiadomości o lekturach przed egzaminem klas ósmych.

Formularze LiveWorksheet

Narzędzie LiveWorksheet⁶ wykorzystano podczas realizacji konkursu w związku z Dniem Kota oraz konkursu związanego z obchodami Roku Stanisława Lema⁷. Uczniom przesyłano przez aplikację Teams link do przygotowanej edytowalnej karty pracy (krzyżówka, tabela, tekst z lukami) wraz z terminem odesłania. Kartę należało uzupełnić w komputerze i odesłać bez logowania.

Informacja zwrotna

Jesienią i wiosną przygotowano głosowania na najciekawszą książkę. Do zbierania opinii i realizacji zdalnego głosowania wykorzystano narzędzia Mentimeter⁸ oraz Survio⁹. Dzięki nim uczniowie wypowiadali się anonimowo na różne tematy, także dotyczące ich samopoczucia w okresie nauki zdalnej (na zajęciach z wychowawcą), potrzeb czytelniczych czy własnych zainteresowań.

² Aplikacja dostępna pod adresem: <https://education.microsoft.com/pl-pl/resource/38821d13>

³ Link do jednego z zadań autorskich na temat powieści „Hobbit”: <https://forms.office.com/r/AxefQZG9x4>

⁴ Link do zadania własnego dotyczącego patrona szkoły: <https://forms.office.com/r/pwPy84TfvG>

⁵ Link do konkursu: https://forms.office.com/Pages/ShareFormPage.aspx?id=SbjMk7km3kyuZW1cdLV_Bh9kWG27PgFGn2fld9v6DY9UQjhCV0lzMjRNN09WMkIXS01ENk1YWIBLVC4u&sharetoken=17QCeuaptBdnjGldHL1R

⁶ Narzędzie dostępne pod adresem: <https://www.liveworksheets.com/>

⁷ Konkurs „Początki i końce”. Pobrane 2 listopada 2021, z: <https://www.liveworksheets.com/2-dm869394vx/>

⁸ Narzędzie dostępne pod adresem: <https://www.mentimeter.com/>; ankieta dotycząca książki jesieni. Pobrane 2 listopada 2021, z: <https://www.menti.com/m82ygrm4k9/>

⁹ Narzędzie dostępne pod adresem: <https://www.survio.com/pl/>; link do głosowania: <https://www.survio.com/survey/d/A2K2U8Q1J9E8Y7L4J>

Aplikacja Vocaroo – wspólne czytanie

Na bieżąco realizowano współpracę z najmłodszymi czytelnikami, kontynuując realizację projektu czytelniczego „PoczytajMy”, którego organizatorem jest Centrum Edukacji Obywatelskiej. Wraz z uczniami klas IV i VII ustalono zasady pracy w okresie nauki zdalnej. Czytanie na żywo dla grup przedszkolnych zamieniono na nagrania. Od października do lutego nagrywano fragmenty bajek za pomocą Vocaroo¹⁰ – aplikacji do zapisu głosu on-line. Po wspólnym wybraniu książki poszczególne fragmenty uczniowie nagrywali (a nawet montowali) samodzielnie w domu, następnie przekazywali wychowawcom przedszkola przez Teams. Trzy spotkania czytelnicze przygotowano wyłącznie za pomocą tego narzędzia. Podczas zaplanowanych i zamieszczonych w Teams zajęć z biblioteką łączyli się z domów (w przerwach pomiędzy lekcjami) uczniowie oraz ze szkoły nauczycielka przedszkola wraz ze swoją grupą. Czytanie odbywało się „na żywo”, było także okazją do wirtualnej rozmowy i interakcji z przedszkolakami, co bardzo im się podobało.

Vocaroo wykorzystano także do udziału w Ogólnopolskim Czytaniu „Jeźdźcy” Małgorzaty Musierowicz oraz Dniu Czytania Tolkiena – nagrania przygotowane przez uczennicę klasy VIII udostępniono klasom w Teams.

eTwinning w bibliotece

Okres nauki zdalnej stał się okazją do poszerzenia form działalności biblioteki o projekty eTwinning „Na półce z książkami”¹¹, „Bookmarking Europe” oraz „Dzień Języka Ojczystego” promujących czytanie wśród uczniów klas młodszych oraz znajomość języków wśród starszych. Podczas ich realizacji wykorzystano wiedzę i narzędzia zdobyte na szkoleniach z zakresu wykorzystywania narzędzi TIK w pracy bibliotekarza (np. Wakelet¹² – aplikacja służąca do tworzenia kolekcji zasobów internetowych, Jigsaw Planet¹³ – aplikacja do tworzenia i układania puzzli, Story Jumper¹⁴ – aplikacja do tworzenia książeczek elektronicznych, Nearpod¹⁵ – aplikacja do tworzenia zajęć zdalnych z wykorzystaniem interaktywnej prezentacji oraz zadań dla uczniów).

¹⁰ Aplikacja dostępna pod adresem: <https://vocaroo.com/>

¹¹ Wakelet zrealizowany w projekcie. Pobrane 2 listopada 2021, z: <https://wakelet.com/wake/Ba1-uDjIbiZXi6BQhrlZB/>

¹² Aplikacja dostępna pod adresem: <https://wakelet.com/>

¹³ Aplikacja dostępna pod adresem: <https://www.jigsawplanet.com/?lang=pl/>

¹⁴ Aplikacja dostępna pod adresem: <https://www.storyjumper.com/>

¹⁵ Aplikacja dostępna pod adresem: <https://nearpod.com/>

Aplikacja Teams – spotkania na żywo

Narzędzie służące do przeprowadzania zajęć lekcyjnych wykorzystano do promocji czytelnictwa i zainteresowania książką. Z okazji Światowego Dnia Książki odbyło się poprzez Teams czytanie fragmentów powieści Rafała Kosika *Amelia i Kuba. Tajemnica dębowej korony*. Dla całej społeczności szkolnej utworzono spotkanie, podczas którego zainteresowani słuchacze przyłączali się w dowolnej chwili podczas przerw, aby posłuchać czytanej książki. W spotkaniu uczestniczyło wielu uczniów, w tym grupa kilkunastu obecnych na wszystkich przerwach z książką.

Konkursy z wykorzystaniem zdjęć i nagrań

Jak co roku w kwietniu odbył się w szkole Konkurs Pięknego Czytania w oparciu o książki *Kolorowy szalik* Barbary Kosmowskiej i *Detektyw Pozytywka* Grzegorza Kasdepke. Aby do niego przystąpić, uczniowie wraz z rodzicami nagrywali filmiki, na których czytali wskazane, przesłane wcześniej w dzienniku elektronicznym, fragmenty powieści. Nagrania odsyłało poprzez Teams, również jury konkursu oglądało i oceniało je zdalnie. W ten sam sposób przebiegał konkurs „Żywa okładka książki” – uczniowie wykonywali własne wersje okładek, wykonane z użyciem programów do edycji zdjęć (np. Canva). Zadania te w szczególny sposób angażowały także rodziców, pomagających w tworzeniu okładki i nagrania, a uczniowie nabywali często nowe umiejętności TI.

Inne zadania

Dodatkowo bibliotekarzowi przydzielono zadania opiekuńcze nad uczniami w świetlicy i bibliotece podczas zajęć on-line w szkole. Czas pracy zdalnej był okazją do przeprowadzenia prac technicznych i porządkowych księgozbioru i zasobów elektronicznych. Realizowano także szkolenia i kursy on-line dotyczące obsługi narzędzi TIK w pracy bibliotekarza.

Podczas pracy hybrydowej z biblioteki korzystali uczniowie klas I–III (zgodnie z zasadami pracy w pandemii), regularnie tworzone były wystawy ciekawych książek, związane tematycznie z kalendarzem roku szkolnego. Dzieci przyłączyły się także do akcji promującej czytelnictwo „Bilet powrotny do biblioteki” realizowanej przez miesięcznik „Biblioteka w szkole”¹⁶.

¹⁶ Bilet powrotny do biblioteki. Proponujemy akcję czytelnictwa dla klas I–III. Informacje o realizacji projektu dla organizatora dostępne na stronie: <https://biblioteka.pl/artukul/Bilet-powrotny-do-biblioteki/10266>, oraz w wersji dla uczestników (uczniów i ich rodziców): <https://biblioteka.pl/artukul/Bilet-powrotny-do-biblioteki/10292/>.

Zakończenie

W związku z zakazem samodzielnego poruszania się uczniów, liczba odwiedzin w bibliotece spadła, zmniejszyła się także liczba wypożyczeń. Częściej bibliotekę odwiedzali rodzice, aby wypożyczyć książki dla swoich dzieci. Uczniowie przede wszystkim zaangażowani w naukę zdalną, do biblioteki pracującej zdalnie zaglądali rzadziej. Należy jednak zauważyć, że utworzyła się grupa uczniów chętnie angażujących się także w działalność zdalną biblioteki szkolnej.

Bibliografia

- Bilet powrotny do biblioteki. Proponujemy akcję czytelniczą dla klas I–III (2021). *Biblioteka w szkole*, **1**, 26–28.
- Majkusiak, Danuta (2021). Sprawozdanie z pracy bibliotekarza. *Biblioteka w szkole*, **1**, 8–11.
- Milanowska, Bożena (2021). Klub książki Narnia w aplikacji Teams. *Biblioteka – centrum informacji*, **2**, 20–24.
- Pietrzak-Plachta, Iwona (2021). Konkurs on-line krok po kroku – okiem praktyka. *Biblioteka – centrum informacji*, **2**, 18–19.
- Premier: Podjęliśmy decyzję o zamknięciu wszystkich placówek oświatowych i szkół wyższych (2020). W: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów [online]. Pobrane 2 listopada 2021, z: <https://www.gov.pl/web/premier/premier-podjelismy-decyzje-o-zamknieciu-wszystkich-placowek-oswiatowych-i-szkol-wyzszych/>
- Sochacka, Monika (2021). Jak pracować z uczniami kl. IV–VIII w czasie pandemii? *Biblioteka w szkole*, **3**, 20–22.
- Statut Szkoły Podstawowej im. I. Sikiryckiego w Woli Zaradzyńskiej z oddziałami przedszkolnymi. (b.d.). Pobrane 2 listopada 2021, z: https://www.spwzaradzynska.pl/fileadmin/user_upload/statut-30-08-2021.pdf/
- Walczewska-Klimczak, Grażyna (2015). Bibliotek portret własny [online]. Pobrane 2 listopada 2021, z: <https://www.ore.edu.pl/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=3512/>
- Wasilewski, Janusz (2021). Rok w pandemii. *Biblioteka w szkole*, **2**, 4–8.

Work of a school librarian in the period of distance learning

ABSTRACT: The article describes the experience gained in the work of a librarian during the distance and hybrid learning period during the COVID-19 pandemic. The purpose of this text is to indicate new methods and tools used during work in this period (Teams, Forms, Live Worksheet, Vocaroo), as well as to share good practices that have worked best in the activities of the school library. The article was created on the basis of her own experiences, activities carried out in the library and materials used by the author in working with the reader, available in the magazine "Library at school".

KEYWORDS: school library, COVID-19, distance learning, ICT tools in the librarian's work

Aleksandra Zbieranowska

Biblioteka Miejska w Łodzi

e-mail: aleksandra.zbieranowska@biblioteka.lodz.pl

Z Pawłem Braunem, dyrektorem Biblioteki Miejskiej w Łodzi rozmawia Aleksandra Zbieranowska¹

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.12>

Biblioteka Miejska w Łodzi jako sieć niemal 70 bibliotek, ze scentralizowaną administracją, funkcjonuje od 2018 roku. Nowa instytucja powstała w wyniku połączenia pięciu dzielnicowych bibliotek wraz ze wszystkimi 79 filiami. Nadzrędnym celem powołania tej instytucji w nowoczesnej strukturze struktury jest nowe spojrzenie na filie biblioteczne poprzez pryzmat tworzenia „trzeciego miejsca” dla członków lokalnej społeczności. Termin ten służy definiowaniu biblioteki jako przyjaznego miejsca kojarzonego z czasem wolnym od pracy i obowiązków. Ma ona stanowić miejsce, w którym tętni życie lokalnej społeczności, rodzą się nowe pomysły, utrwalają się lub ewoluują ważne w danym środowisku wartości. W myśl koncepcji autorstwa Ray’a Oldenburga biblioteka ma być miejscem otwartym na różnorodne potrzeby i zainteresowania czytelników, zaś jej wnętrza tak zaaranżowane, aby zachęcały do odwiedzin. Zgodnie z definicją przestrzenie mają mieć charakter neutralny, zachęcający nas do spotkań z przyjaciółmi, odpoczynku po pracy zawodowej czy obowiązków domowych, oddechu przy filiżance kawy lub herbaty, obserwacji i pokazywania się innym.

Wzięcie pod uwagę koncepcji „trzeciego miejsca” wymagało zmiany sposobu patrzenia na filie BMwŁ – już nie tylko jako miejsc, które oferują dostęp do szerokiego księgozbioru. Konieczne było uwzględnienie w planowaniu każdej z bibliotek dobrej infrastruktury i przyjaznego wnętrza, które sprzyjać będzie nowo postawionemu zadaniu – realizacji szerokiej oferty kulturalnej.

¹ Wywiad przeprowadzono 25 października 2021 roku.

Aleksandra Zbieranowska: Panie Dyrektorze, po co nam w ogóle biblioteki?

Paweł Braun: To zależy od tego, jak rozumiemy biblioteki. Jeżeli postrzegamy je jako instytucje, które gromadzą w swoich zasobach dziedzictwo słowa pisanego, czy są to instytucje publiczne, które mają inne cele niż te określone w ustawie o bibliotekach. Jeżeli będziemy traktowali biblioteki tylko jako magazyny książek, to oczywiście ich przydatność społeczna z czasem będzie maleć, natomiast jeżeli nadamy im również inne role dla życia społecznego, może się okazać, że ich rola z każdym rokiem będzie rosła. My staramy się podążać tą drugą drogą.

AZ: Czy w filiach Biblioteki Miejskiej w Łodzi bibliotece trzeba być cicho?

PB: To zależy. Oczywiście niektóre formy pracy z książką wymagają dużego skupienia i staramy się, aby w naszych filiach bibliotecznych były takie miejsca, które pozwalałyby na pracę cichą i twórczą, jak i takie, które będą wiecznie żywe i będą skłaniały do tego, aby spędzać w nich czas zarówno z dziećmi, jak i z innymi ludźmi.

AZ: Czy praca bibliotekarza jest nudna? I czy bibliotekarze czytają książki w pracy?

PB: Praca bibliotekarza potrafi być nudna, jeżeli będziemy ją rozumieli wyłącznie jako tradycyjne udostępnianie książek, czyli taka trochę rola magazyniera wydającego i przyjmującego zwroty książek. Wtedy może być to praca, w której bez wątpienia może się wielu nudzić. Natomiast jeżeli nadamy jej nową rolę i znaczenie, stanie się jedną z najciekawszych funkcji życia społecznego i jedną z najfajniejszych rozrywek, która pozwala nam realizować mnóstwo pomysłów i naszych pasji.

AZ: Czy bibliotekarz powinien lubić ludzi?

PB: Bibliotekarz musi lubić ludzi, gdyż ze względu na swój powszechny i egalitarny charakter, biblioteki przyjmują osoby o bardzo różnych statusach społecznych, majątkowych, również mniejszości narodowe, etniczne, seksualne. Więc jeżeli z jakąkolwiek formą wykluczenia mamy problem, to z pewnością nie możemy być bibliotekarzami.

AZ: Czy obcokrajowcy mają czego szukać w naszych bibliotekach?

PB: Obcokrajowcy powinni mieć czego szukać w naszych bibliotekach i rok rocznie staramy się zwiększać pulę zasobów i rozrywek dla ludzi nieposługujących się językiem polskim i szukających w bibliotekach pierwszego kontaktu z kulturą nowego dla nich kraju. Realizujemy projekt przyjazny obcokrajowcom „Biblioteka dla każdego” wspólnie z Miejską Biblioteką Publiczną w Gdyni, Wojewódzka Biblioteką Publiczną w Krakowie oraz Bergen Offentlige

Bibliotek, którego celem jest tworzenie bibliotek otwartych dla każdego, wolnych od uprzedzeń, stereotypów i dyskryminacji. Chcemy, żeby każdy mógł się u nas czuć wyśmienicie i bezpiecznie.

AZ: Czy zasoby w bibliotekach są nadal mocno analogowe?

PB: Głównym rdzeniem naszych usług stanowią zbiory czarno drukowe, ale staramy się odpowiadać na oczekiwania naszych młodszych odbiorców, którzy często poszukują u nas zbiorów cyfrowych i nowoczesnych form dotarcia do wiedzy i kultury słowa. Czytelnik znajdzie u nas duży wybór audiobooków oraz bezpłatny dostęp do Legimi dzięki środkom z budżetu obywatelskiego.

AZ: Czy biblioteki mają swój wkład w rozwój czytelnictwa?

PB: Tutaj statystki mówią dość wyraźnie, że niestety – wbrew obiegowej opinii – biblioteki nie mają wpływu na rozwój czytelnictwa. Rozwój czytelnictwa w dużej mierze realizowany jest poprzez zwyczaje domowe, przyzwyczajenia naszych rodziców oraz to, co wyciągniemy z naszego środowiska, w tym również środowiska szkolnego.

AZ: Czy uważa Pan, że zawód bibliotekarza słusznie został uwolniony?

PB: Warto byłoby, żeby bibliotekarze cały czas podnosili swoje umiejętności i poszerzali swoje kwalifikacje. Niekoniecznie są do tego potrzebne formalne ograniczenia w dostępie do zawodu, ale na pewno powinniśmy mieć coraz łatwiejszą możliwość zdobywania wiedzy wtedy, szczególnie dla bibliotekarzy na wysokich stanowiskach.

AZ: Czy mamy czego zazdrościć światowym bibliotekom?

PB: Z pewnością możemy im zazdrościć wysokiego statusu społecznego, ważnej roli społecznej i szacunku, którym cieszą się wśród mieszkańców.

AZ: Jest Pan Gdańszczaninem. Otrzymał Pan propozycję stworzenia sieci Miejskiej Biblioteki w Łodzi, w mieście, którego Pan nie znał. Czy przyjechał Pan do Łodzi z gotowym planem?

PB: I tak i nie. Wiedziałem, jak powinna być prawidłowo zorganizowana biblioteka publiczna, natomiast bardzo wiele pomysłów i realizacji powstało w wyniku badania lokalnego rynku i rozmów z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi i bibliotekarzami z terenu miasta.

AZ: Jakie są zalety centralizacji bibliotek?

PB: Przede wszystkim centralizacja pozwala na efektywniejsze wykorzystanie zasobów osobowych, sprzętowych i finansowych biblioteki. To jest ta korzyść, która jest bardzo korzystna z punktu widzenia zarządczego. Z punktu widzenia

mieszkańców możemy w jednym miejscu dowiedzieć się dokładnie, jaki zasób oferuje dana instytucja. Może być on zorganizowany w sposób najbardziej efektywny i najtańszy dla mieszkańców.

AZ: Czy proces centralizacji sieci bibliotecznej w Łodzi przebiegał inaczej niż w Gdańsku?

PB: Biblioteki w Gdańsku były scentralizowane od bardzo dawna, więc nie musiał być on dokonywany w tak szerokim stopniu jak w przypadku bibliotek łódzkich, natomiast nasze działania służyły temu, żeby wizerunek naszej instytucji był jak najbardziej jednorodny i by zasoby były jak najłatwiej dostępne dla wszystkich mieszkańców bez względu na to, z której części miasta pochodzą.

AZ: Co było największym wyzwaniem?

PB: Największym wyzwaniem była zmiana wizerunku biblioteki jako miejsca dostępnego dla wszystkich i miejsca, które będzie stanowiło bardzo ważną instytucję na mapie działań społecznych miasta.

AZ: Czy w trakcie musiał Pan zmieniać koncepcję?

PB: Koncepcja ulegała permanentnemu przeglądowi i zmianie w zależności od efektywności podejmowanych działań. Ta zmiana jest procesem ciągłym i cały czas na bieżąco działania i plany trzeba weryfikować.

AZ: Panie Dyrektorze, czy pandemia miała znaczący wpływ na plan rozwojowy bibliotek?

PB: Uważam, że mimo zupełnie nowych okoliczności, w których Biblioteka Miejska w Łodzi się znalazła, udało nam się zrobić naprawdę dużo. Czas pokazał, że nie straciliśmy zaufania naszych czytelników i utrzymaliśmy ważną pozycję wśród rodzimych instytucji kultury.

Przyświecała nam myśl, iż dla wielu osób zamkniętych w domach w czasie pandemii kultura przestała być jedynie uzupełniającą ofertą spędzania wolnego czasu – niejednokrotnie stała się jedyną. Okazało się, że społeczeństwo nie tylko poszukuje kultury i rozrywki na popularnych platformach streamingowych, ale zwraca się także z potrzebą edukacyjno-rozrywkową do znanych sobie instytucji kultury.

AZ: Jakie działania Państwo podjęli w tym trudnym czasie dla instytucji kultury?

PB: Od momentu zwieszenia pracy bibliotek zaczęliśmy proces przeformułowania naszej oferty i dostosowania jej do nowych warunków. Uruchomiliśmy usługę Legimi z kodami na telefon, aby umożliwić czytelnikom swobodne korzystanie z ebooków. Ponadto czytelnicy dzwoniący do wybranej filii mogli

zarezerwować książkę i indywidualnie umówić się na jej odbiór. Zdarzało się, że czytelnicy wypożyczali możliwie maksymalną ilość książek na kartę biblioteczną (czyli 15 pozycji), wykorzystując wszystkie karty dostępne na członków rodziny. Utwierdziło nas to w przekonaniu, iż przynajmniej pewna część społeczeństwa nie może się obyć bez książek. Dla osób starszych z grupy ryzyka, nie mogących wyjść z domu, zaoferowaliśmy usługę „książki na dowóz”. Ponadto, zachowując zasady bezpieczeństwa, „wysłaliśmy” z naszymi zbiorami bezpośrednio do ludzi, przemieszczających się po głównej ulicy Łodzi. W ramach programu „Książki w drodze” nasi pracownicy jeździli rowerami cargo, wypełnionymi beletrystyką po ulicy Piotrkowskiej, ułatwiając zainteresowanym ich bezpośrednie wypożyczenie (Ryc. 1.).

Ryc. 1. Program „Książki w drodze”.

Źródło: materiały własne

Już w pierwszych dniach pandemii podjęliśmy decyzję o przyspieszeniu prac nad Szuflandią i już w lipcu 2020 r. książkomat, o nazwie zaczerpniętej z filmu „Kingsajz”, stanął w sercu Łodzi, na rynku łódzkiej Manufaktury (ryc. 2). Biblioteka pozostała obecna w mediach społecznościowych, transmitując różnego rodzaju rozmowy z pisarzami i ludźmi kultury (m.in. Jakubem Małeckim, Jolantą Warakomską) na swoim profilu facebookowym. Nasze biblioteki pozostały także w kontakcie ze swoimi młodszymi odbiorcami proponując popołudniowe zajęcia z nauki języka angielskiego, włoskiego oraz francuskiego, prowadzone przez native speakerów za pomocą platformy Teams. Z kolei dla naszej najmłodszej grupy czytelniczej w wieku od 0 do 4 lat przemieśliśmy do sieci zajęcia „Pelzaki w bibliotece”, łączące zabawę z aktywnościami stymulującymi rozwój naszych odbiorców w tej grupie wiekowej, do internetu na specjalną grupę facebookową.

Ryc. 2. Książkomat „Szuflandia” na Rynku Manufaktury.

Źródło: materiały własne

AZ: Czy w trakcie pandemii udało się otworzyć jakieś nowe filie?

PB: Mimo, iż pandemia pokrzyżowała nasze plany i wiedzieliśmy, że nie utrzymamy tempa restrukturyzacji sieci bibliotecznej, przeprowadziliśmy kilka udanych remontów i rewitalizacji obiektów na potrzeby kolejnych filii. Mimo opóźnień w pracach budowlanych, zakupie materiałów i mebli oraz nadwątłego przez wydatki bhp budżetu otworzyliśmy trzy nowe profilowane filie: Bibliotekę Tuvim z tematem przewodnim ekologii i ochrony środowiska (ryc. 3.), Bibliotekę Gdańską o profilu socjologiczno-ekonomicznym (ryc. 4.) oraz Bibliotekę Odyseję, skupioną wokół tematyki podróży i poznawania innych kultur (ryc. 5.).

AZ: Czego Pan nie zdążył zrobić, a co zrobiłby Pan inaczej?

PB: Nie zdążyłem otworzyć dwóch bibliotek, które mają kluczowe znaczenie dla wizerunku Biblioteki Miejskiej w Łodzi – Biblioteki Wolność, które miała mieć charakter miejsca debaty publicznej i dyskusji na trudne tematy oraz Mediateki MeMo, która pokazywałaby nowy wymiar bibliotekarstwa, nowocześniejszą formę dotarcia do wszystkich mieszkańców i stanowiła pewnego rodzaju wyznacznik tego, co będzie w przyszłości realizowane w BMWŁ.

Ryc. 3. Biblioteka Tuvim

Źródło: materiały własne

Ryc. 4. Biblioteka Gdańska

Źródło: materiały własne

AZ: Czy w Łodzi potrzebujemy mega biblioteki czy małe osiedlowe filie?

PB: Wymagaliśmy od siebie takiego zaplanowania sieci bibliotecznej, by spełniała oczekiwania wszystkich mieszkańców. Staramy się zadowolić potrzeby osób, które lubią duże madiateki, w których oferta działań, jak i oferta książkowa będzie szeroka, jak i małych bibliotek osiedlowych, które są fantastycznym, przytulnym miejscem do spędzenia wolnego czasu po pracy.

Ryc. 5. Biblioteka Odyseja

Źródło: materiały własne

AZ: Z czego jest Pan najbardziej dumny z pracy wykonanej w Łodzi?

PB: Najbardziej dumny jestem z pracowników promocji i marketingu, którzy wspierają mnie w codziennych działaniach na rzecz mieszkańców.

AZ: Ile bibliotek zostało gruntownie odnowionych?

PB: Gruntownie odnowionych zostało 15 bibliotek w ciągu ostatnich trzech lat, oraz jeszcze kilka bibliotek, które w najbliższym czasie będą otwarte. Myślę, że możemy mówić o znaczącej poprawie infrastruktury w przypadku 20 bibliotek.

AZ: W jakiej formie wybiera Pan książki jako czytelnik?

PB: Najczęściej słucham audiobooków ze względu na charakter mojej pracy i życia osobistego.

AZ: Czy biblioteki zawsze zajmowały ważne miejsce w Pana życiu? Pamiętaj Pan swoje pierwsze wizyty w bibliotece?

PB: Pamiętam, że to nie były tak dobre doświadczenia w porównaniu do tego, jak to wygląda teraz. Na szczęście mogłem korzystać z bardzo szerokiego księgozbioru moich rodziców i tam znajdowałem większość książek, którymi byłem zainteresowany.

AZ: Dziękuję serdecznie za rozmowę.

PB: Dziękuję.

Rozmawiała: **Aleksandra Zbieranowska**

Biblioteka Miejska w Łodzi

Folia Librorum

Folia Librorum

[

Zestawienia bibliograficzne

Folia Librorum

Folia Librorum

Folia Librorum

Folia Librorum

Marzena Kowalska

Oddział Informacji Naukowej i Analiz Bibliometrycznych
Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
e-mail: marzena.kowalska@lib.uni.lodz.pl

Biblioteki i media w czasie pandemii COVID-19

Bibliografia selektywna

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.13>

Zestawienie bibliograficzne pt. „Biblioteki i media w czasie pandemii COVID-19” uwzględnia publikacje zwarte i artykuły z reprezentatywnych czasopism z zakresu informatologii i bibliologii oraz komunikacji społecznej i mediów, które ukazały się w Polsce w 2020 i 2021 roku (do sierpnia 2021 r.). Uwzględniono dokumenty drukowane i elektroniczne. Zestawienie ma charakter selektywny. Opisy bibliograficzne przygotowano w oparciu o styl APA (*American Psychological Association*). Większość z nich sporządzono z autopsji. Wykaz literatury obrazuje aktywność badaczy z wymienionych dyscyplin w czasie pandemii.

Bibliografia

1. BAŁDYS, P. (2020). Wstęp. *Media i Społeczeństwo*, **12**, 11–20.
2. BLICHARSKI, M. (2020). Biblioteki wobec pandemii – na warszawskim Mokotowie. *Poradnik Bibliotekarza*, **7–8**, 29–31.
3. BURDZY, B. (2020). Książką w koronawirusa. *Poradnik Bibliotekarza*, **2**, 28–29.
4. CELEJ, A. (2020). Felieton ANTYpandemiczny. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–3. Pobrano 19.08.2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/692/727>
5. CETERA, W. (2021). Poligrafia w czasie pandemii. *Zarządzanie Mediami*, **9**(1), 173–189.
6. CHAMERA-NOWAK, A. (2020). Skutki pandemii dla społecznej funkcji książki w Europie. Wstęp do badań. *Przegląd Biblioteczny*, **2**, 209–223.
7. CHMIELEWSKA, B. (2020). Wróżenie z wirusów, czyli co w myśleniu o bibliotece zmieni się na zawsze albo i nie zmieni, ale mogłoby. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–7. Pobrano 17 sierpnia 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/680/719>
8. CHODNICKA-JAWORSKA, P. (2020). Wpływ COVID-19 na nastawienie i credit ratingi krajów. *Zarządzanie Mediami*, **8**(4), 535–564.
9. CIESIELSKA-KRUCZEK, R. (2020). Biblioteka 2020. Zderzenie wizji z rzeczywistością. *Biblioteka i Edukacja*, **18**, 15–22. Pobrano 27 sierpnia 2021 r., z: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/2299565X.18.1>
10. CZUB-KIEŁCZEWSKA, S. (2020). Wyzwania długofalowej pracy zdalnej. *Bibliotekarz*, **6**, 34–36.
11. ĆWIKŁA, M. (2021). Budowanie relacji z publicznością w internecie. Netnografia działalności polskich teatrów w czasie pandemii. *Zarządzanie Mediami*, **9**(2), 339–353.
12. DERFERT-WOLF, L. (2020). Archiwizacja internetu i innych materiałów dotyczących pandemii COVID-19 – rola bibliotek. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–12. Pobrano 12 sierpnia 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/690/726>
13. DEITLAFF-LUBIEJEWSKA, K. (2020). Biblioteczny telefon pogadania. *Bibliotekarz*, **6**, 23.
14. DOBROŁĘCKI, P. (2021). Nic nie będzie już tak samo na rynku książki. Wejście smoka otwiera nową epokę. *Bibliotekarz*, **4**, 4–19.

15. DOŁOT, A. (2020). Wpływ pandemii COVID-19 na pracę zdalną – perspektywa pracownika. *e-mentor*, **83**(1), 35–43. Pobrano 9 września 2021 r., z: http://www.e-mentor.edu.pl/_pdf/83/art_35-43_Dolot_Ementor_1_83_2020.pdf
16. DOMASZK, A. (2021). Wychowanie katolickie w sytuacji pandemii koronawirusa (2020 r.) na przykładzie szkół i uczelni wyższych w Polsce. *Seminare. Poszukiwania naukowe*, **1**(42), 21–35. Pobrano 10 września 2021 r., z: <http://seminare.pl/pdf/tom-42-1-02-domasz.pdf>
17. ERNST-MILERSKA, R. (2020). Nauczanie na odległość w czasie pandemii jako wyzwanie wobec egalitarnego statusu szkoły publicznej. *Studia z Teorii Wychowania*, **XI**, **4**(33), 193–210. Pobrano 9 września 2021 r., z: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ceon.element-d93211ce-02ab-351b-941b-716ac62b4d4e?q=bwmeta1.element.ceon.volume-d3dcf99c-bd76-3c04-867c-e9cfcc310f43;19&qt=CHILDREN-STATELESS>
18. FIGURSKA, K. (2020). COVID-19 nam niestraszny – działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi z koronawirusem w tle. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–6. Pobrano 25 sierpnia 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/686/722>
19. FIT, A. (2020). Biblioteka na Woli: książką w koronawirusa. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–5. Pobrano 25 sierpnia 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/689/725>
20. GAJDA, I. (2020). Biblioteka Politechniki Łódzkiej nie zostawia czytelnika w czasie pandemii wirusa COVID-19. *Bibliotekarz*, **6**, 29–30.
21. GAŁECKA-GOLEC, A. (2020). Biblioteka w czasie pandemii – doświadczenia Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–8. Pobrano 9 września 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/687/723>
22. GAWEŁ, Ł. (2020). Muzeum i nowe media. Rozwój oferty cyfrowej w czasie pandemii. *Zarządzanie Mediami*, **8**(4), 525–534.
23. GĘBOŁYŚ, Z. (2020). Koronawirus przed bramami polskich bibliotek – w polskich bibliotekach. *Bibliotekarz*, **6**, 9–11.
24. GMITEREK, G. (2021). Wykorzystanie serwisu Facebook przez polskie biblioteki uniwersyteckie w czasie ich zamknięcia spowodowanego pandemią COVID-19. Analiza porównawcza udostępnianych postów. *Przegląd Biblioteczny*, **1**, 41–61.
25. GOBAN-KLAS, T. (2020). Media w płynnej pandemii 2020. Komunikacja w czasie lockdownu: oddzielnie, ale razem. *Studia Medioznawcze*, **21**, **4**(83), 718–733. Pobrano 9 września 2021 r., z: <https://studiamedioznawcze.eu/index.php/studiamedioznawcze/article/view/288/493>

26. GOŁUBIEW, K. (2020). Moc pracy zdalnej, czyli pomysły pracowników Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie na pracę w domu. *Poradnik Bibliotekarza*, **10**, 17–20.
27. GÓRSKI, M.M. (2021). Biblioteki akademickie po wdrożeniu reformy szkolnictwa wyższego i w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, **3**, 4–7.
28. GRZECZNOWSKA, A. (2020). Initiatives of the Polish Librarians' Association for Libraries and Readers in the First Phase of the Pandemic. *Przegląd Biblioteczny*, **1**, 122.
29. HODALSKA, M. (2020). Internetowe żarty z pandemii koronawirusa w „zbiorowej pamięci zarazy”. *Kultura–Media–Teologia*, **41**, 7–37.
30. HOROSZ, P. (2021). Ochrona wizerunku w mediach w dobie pandemii. *Zarządzanie Mediami*, **9**(2), 355–368.
31. JASKOWSKA, B. (2020). Organizational Flexibility of Academic Libraries in a Vuca Reality: The Example of the Functioning of Libraries During the COVID-19 Epidemic. *Przegląd Biblioteczny*, **1**, 70.
32. JAWORSKI, P. (2021). Wpływ pandemii COVID-19 na główne indeksy giełdowe na świecie. *Zarządzanie Mediami*, **9**(1), 157–172.
33. JĘDRYCH, J. (2020). Biblioteki pedagogiczne w czasie pandemii. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–8. Pobrano 9 września 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/688/724>
34. [KASPERKIEWICZ, P.]. (2020). Biblioteki uczelniane i bibliotekarze w czasach pandemii. Sprawozdanie z sesji webinarowych. *Bibliotekarz*, **10**, 28–31.
35. KISIŁOWSKA, M. (2021). *Biblioteki publiczne w kryzysie: doświadczenie pierwszego etapu pandemii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. ISBN: 978-83-65741-69-1.
36. KLICH, A. (2021). Biblioteka uczelniana w dobie pandemii. System naczyń połączonych. *Bibliotekarz*, **5**, 4–8.
37. KLICH, A. (2021). Jak przygotować bibliotekę do zdalnej pracy w okresie epidemii koronawirusa? *Poradnik Bibliotekarza*, **4**, 20–23.
38. KLUZA, Ł. (2020). Promyk w smutnych czasach, czyli o Bibliotece w pandemii. *Bibliotekarz Opolski*, **4**, 6–7.
39. KLUZA, Ł. (2020). Razem, choć na odległość. *Bibliotekarz Opolski*, **2**, 10–12.
40. KŁOS, M. (2021). Kreatywnie mimo ograniczeń. Działalność bibliotek pedagogicznych w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, **1**, 4–8.
41. KOCUREK, B. (2020). Biblioteka w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, **11**, 23–25.

42. KRAWCZYK-WASILEWSKA, V. (2020). COVID-19 jako paradygmat choroby globalnej. *Lud*, **104**, 155–184. Pobrano 7 września 2021 r., z: <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/LUD/article/view/lud104.2020.07/27935>
43. KRUPA, E. (2020). Liczy się więź, nie budynek. *Bibliotekarz*, **6**, 18–22.
44. LECH-JABŁOŃSKA, B. (2020). Koronawirus – Czytelnicy – Bibliotekarze. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, **11**, 18–22.
45. LEPKOWSKA, E. (2021). Kilka refleksji na temat bibliotek naukowych i ich działań online dla użytkowników w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, **2**, 4–7.
46. LISKOWACKI, K. (2020). Gryf w koronie. *Bibliotekarz*, **6**, 12–17.
47. MACHOWICZ, M. (2020). Biblioteka online... czyli Krośnieńska Biblioteka Publiczna w czasie pandemii. *Poradnik Bibliotekarza*, **1**, 22–24.
48. MAKOWSKI, T. (2020). The National Library of Poland During the Coronavirus Pandemic: a Brief History of The First Nine Months of the State of Emergency. *Przegląd Biblioteczny*, **1**, 38.
49. MARCINKIEWICZ, K., NOWAK, P., POPIELEC, D. (red.) (2020). *Koronawirus wyzwaniem współczesnego społeczeństwa*. Kraków: Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej. Pobrano 25 sierpnia 2021 r., z: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/246735/marcinkiewicz_nowak_popielec_wilk_koronawirus_wyzwaniem_wspolczesnego_spoleczenstwa-2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
50. MATUSZEK, A. (2020). O wartości czytania i bajce w czasach pandemii. *Media i Społeczeństwo*, **13**, 108–119.
51. NIERENBERG, B. (2021). Recenzja monografii „Zarządzanie kulturą i mediami w niepewnych czasach: studia przypadku” pod redakcją dr Anny Modzelewskiej. *Zarządzanie Mediami*, **9**(2), 387–394. Pobrano 12 września 2021 r., z: <https://www.ejournals.eu/ZM/2021/2-2021/art/19098/>
52. NOWICKA, O. (2020). W czasach zarazy #niezostawiamczytelnika. *Poradnik Bibliotekarza*, **6**, 34–36.
53. OLSZANECKA-MARMOLA, A. (2021). Techniki perswazyjne w telewizyjnych reklamach sieci sklepów spożywczych, firm telekomunikacyjnych oraz banków w początkowej fazie pandemii COVID-19. *Zarządzanie Mediami*, **9**(2), 369–385.
54. PASTWA, R.J. (2020). Komunikowanie religijne na przykładzie Kościoła katolickiego w Polsce z uwzględnieniem kontekstu pandemii koronawirusa. *Kultura–Media–Teologia*, **41**, 38–60.
55. PERZYŃSKI, A.P. (2021). Miłość mimo dystansu. Wiara w czasach pandemii. *Kultura–Media–Teologia*, **44**, 8–23.

56. PIKUŁA, N.G., GREWIŃSKI, M., ZDEBSKA, E. (red.) (2020). *Wybrane krajowe i międzynarodowe aspekty polityki społecznej w czasie pandemii koronawirusa*. Kraków: Wydawnictwo „Scriptum” Tomasz Sekunda. Pobrane 10 września 2021 r., z: https://iss.up.krakow.pl/wp-content/uploads/sites/13/2021/02/biss_12_e-book.pdf. e-ISBN: 978-83-66812-04-8
57. POLUS, P. (2020). Koronawirus a biblioteki. *Bibliotekarz Opolski*, **2**, 5–9.
58. POPIEL, M. (2020). Cóż po doświadczeniu wojny w czasie zarazy? Kilka uwag o definiowaniu kultury. *Przestrzenie Teorii*, **34**, 117–145. Pobrano 10 września 2021 r., z: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/pt/article/view/28076/25425>
59. POPLAWSKA, K., FURGAŁ, M. (2020). Biblioteka Politechniki Poznańskiej w czasie pandemii. *Biblioteka i Edukacja*, **18**, 23–27. Pobrano 27 września 2021 r., z: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/2299565X.18.2/287>. Dostępne także z: <https://www.doaj.org/article/eb5524fad9454215b81037505a9fefdf>
60. PRADZYŃSKI, J. (2020). COVID-19 a wykluczenie cyfrowe seniorów. *Poradnik Bibliotekarza*, **1**, 5–6.
61. PRYMAK-SAWIC, A. (wybór) (2020). Biblioteki w czasie pandemii – wyzwania i pomysły. *Bibliotekarz*, **2**, 32–33.
62. RAU, A. (2020). #odwołanie, czyli dokumenty życia społecznego w czasach COVID-19. *Bibliotekarz*, **2**, 21–25.
63. ROKICKA-SZYMAŃSKA, M. (2020). W zaciszu zawodowych działań – biblioteczne blaski i cienie. *Bibliotekarz*, **1**, 13–19.
64. ROWIŃSKA, M. (2020). Praca zdalna bibliotek szkolnych w czasie pandemii. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–5. Pobrano 10 września 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/683/718>
65. SKUBAŁA, E. (2021). V Seminarium z cyklu „Otwieranie nauki – praktyka i perspektywy”. Naukowcy, bibliotekarze i wydawcy w poszukiwaniu wspólnej drogi do otwartej nauki. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **1**(196), 1–8. Pobrano 17 sierpnia 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/720/756>
66. SÓJKOWSKA, I. (2020). Biblioteki podczas i po pandemii koronawirusa – wstępny raport EBLIDY. *EBIB – Electronic Bulletin for Librarians*, **4**(193), 1–10. Pobrano 17 sierpnia 2021 r., z: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/691/720>
67. Stacjonarne wydarzenia biblioteczne w dobie obostrzeń COVID-19. (2020). *Bibliotekarz*, **7–8**, 44–46.
68. STĘPNIAK, K. (2021). Kampanie społeczne w dobie pandemii COVID-19 jako uniwersalne komunikaty perswazyjne w globalnym świecie. *Studia Medioznawcze*, **22**, 1(84), 852–870.

69. STRZELCZYK, E. (2020). Otwarta nauka jeszcze nigdy nie była tak ważna... w starciu z COVID-19. *Bibliotekarz*, **9**, 8–13.
70. SZAFRANIAK, G. (2020). #ZostańWDomuZbiblioteką – barcińska biblioteka w czasach epidemii. *Bibliotekarz*, **5**, 29–30.
71. SZARA, K. (2021). Wpływ ograniczeń epidemiologicznych COVID-19 na działalność instytucji kultury w Polsce. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, **1**(65), 212–223. Pobrano 10 sierpnia 2021 r., z: <https://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/6286>
72. Szkolenia dla studentów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w czasie trwania pandemii w roku akademickim 2020/2021. Oddział Informacji Naukowej. (2020). *Biblioteka i Edukacja*, **18**, 29–37. Pobrano 27 sierpnia 2021 r., z: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/2299565X.18.3> Dostępne również z: <https://www.doaj.org/aticle/2d28cf27efed42a3a434d44235e24c63>
73. SZYMCZAK-RYCZEL, J. (2020). #NieZostawiamCzytelnika. *Bibliotekarz*, **6**, 26–27.
74. TOPOL, P. (2020). Metody i narzędzia kształcenia zdalnego w polskich uczelniach w czasie pandemii COVID-19 – część 2, rekomendacje 2020. *Studia Edukacyjne*, **59**, 103–117. Pobrano 14 września 2021 r., z: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/se/article/view/26795/24547>
75. TWORZYDŁO, D. (2020). Analiza zmian w zawodzie dziennikarza wywołanych pandemią COVID-19 z uwzględnieniem komunikacji z grupami docelowymi oraz wykorzystania nowych technologii. *Studia Medioznawcze*, **4**(83), 734–747. Pobrano 27 sierpnia 2021 r., z: <https://studiamedioznawcze.eu/index.php/studiamedioznawcze/article/view/320/503>
76. WACHULAK, D. (2021). Biblioteki w czasie pandemii w województwie łódzkim. *Bibliotekarz*, **1**, 9–12.
77. WALENDZIAK, A. (2020). Biblioteka publiczna w czasach zarazy. *Bibliotekarz*, **12**, 4–6.
78. WAŁEK, A. (2020). Polish Academic Libraries in the Face of the COVID-19 Pandemic: Crisis Management and Communication within the Organisation. *Przegląd Biblioteczny*, **1**, 94.
79. WINIARSKA, B. (2021). Zostań w domu. Kilka refleksji z czasu pandemii. *Bibliotekarz*, **6**, 10–14.
80. WOJCIECHOWSKI, J. (2020). Postaktualia. *Bibliotekarz*, **6**, 43.
81. WOJCIECHOWSKI, R. (2020). Biblioteka czy może pudelko mediów? Pandemiczne przemyślenia. *Bibliotekarz*, **7–8**, 20–23.
82. WOŁODKO, A. (2020). Academic Libraries in Unusual Situations. *Przegląd Biblioteczny*, **1**, 57.

83. ZAJĄC, M. (2020). W cieniu pandemii, czyli świat polskiej książki dla dzieci i młodzieży od czerwca 2019 r. do maja 2020 r. Część pierwsza. *Poradnik Bibliotekarza*, **9**, 5–10.
84. ZAJĄC, M. (2020). W cieniu pandemii, czyli świat polskiej książki dla dzieci i młodzieży od czerwca 2019 r. do maja 2020 r. Część druga – co slychać u (niektórych) wydawców? *Poradnik Bibliotekarza*, **10**, 5–10.
85. ZASACKA, Z. (2021). Książki i czytelnicy w czasie pandemii. *Bibliotekarz*, **7–8**, 4–10.
86. ZIEMBOWICZ, E. (2020). Tu nasza Wirtualna Biblioteka Szkolna. *Bibliotekarz*, **6**, 24–25.
87. ZWIERZYŃSKA, J. (2020). W sieci... literatury. *Bibliotekarz*, **6**, 27–29.
88. ŻÓLTOWSKA, J. (2020). #Nie Zostawiam Czytelnika – Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu vs. Koronawirus. *Bibliotekarz*, **5**, 28–29.
89. ŻYTOMIRSKI, M. (2020). Narodowe Czytanie w czasie pandemii. *Poradnik Bibliotekarza*, **12**, 21.

Oprac. *Marzena Kowalska*

Libraries and media during the COVID-19 pandemic. Selective bibliography

ABSTRACT: Selective bibliography of monographies and articles from representative scientific and professional journals in the field of information science and book science as well as social communication and media, which were published in Poland in 2020 and 2021 (until August 2021).

Edited by *Marzena Kowalska*

Marzena Kowalska

Oddział Informacji Naukowej i Analiz Bibliometrycznych
Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
e-mail: marzena.kowalska@lib.uni.lodz.pl

Konferencje i szkolenia online zorganizowane w Polsce w latach 2020–2021 (wybór)

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.14>

Zestawienie zawiera wybrane konferencje i szkolenia z zakresu informatologii i bibliologii oraz komunikacji społecznej i mediów, które odbyły się w Polsce online w czasie pandemii w latach 2020–2021. Zarejestrowane zostały wydarzenia mające charakter krajowy i międzynarodowy.

Wykaz sporządzony został na podstawie serwisów bibliotekarskich: Elektronicznej Biblioteki: http://www.ebib.pl/?page_id=724 i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich: <http://www.sbp.pl/konferencje> oraz stron Uniwersytetów – Katedr i Instytutów Naukowych, a także innych instytucji naukowych związanych z wyżej wymienionymi dziedzinami wiedzy.

Opisy zawierają takie informacje, jak: temat konferencji lub szkolenia, datę, nazwę organizatora, rodzaj konferencji lub szkolenia oraz link do wersji internetowej wydarzenia. W kilku opisach zawarte zostały dodatkowe informacje dotyczące spotkania. Uwzględnione zostały konferencje, które odbyły się w Polsce od marca 2020 roku do końca października 2021 roku. Ułożone one zostały chronologicznie. W zestawieniu nie wzięto pod uwagę konferencji i szkoleń planowanych, które ze względu na czas pandemii zostały odwołane. Nie uwzględniono również szkoleń komercyjnych, organizowanych przez firmy związane z bazami danych, serwisami e-książek i e-czasopism, takich jak EBSCO czy Elsevier.

Konferencje w Polsce w 2020 r.

- Tytuł:** Burza mózgów przy kawie – jak sobie radzić w nowej rzeczywistości.
W ramach akcji #NieZostawiamCzytelnika

Termin: 19 i 23 marca 2020 r.

Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online

Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.youtube.com/watch?v=XswtyZBI778>
<http://www.sbp.pl/artukul/?cid=22201&prev=1>
<https://www.youtube.com/watch?v=bULndafMgto&t=13s>
- Tytuł:** Biblioteka przyjazna dla osób w spektrum autyzmu. Kilka wskazówek na start

Termin: 2 kwietnia 2020 r.

Organizator: Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online

Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/bezplatne-webinarium-biblioteka-przyjazna-dla-osob-w-spektrum-autyzmu-kilka-wskazowek-na-start/>
- Tytuł:** Biblioteka w internecie – jak zorganizować pracę zdalną bibliotekarzy i czytelników

Termin: 2 kwietnia 2020 r.

Organizator: EBSCO

Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online

Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ebsco.com/e/pl-pl/blog/biblioteka-w-internecie-jak-zorganizowa-prac-zdaln-bibliotekarzy-i-czytelni>
- Tytuł:** Platforma Polskich Publikacji Naukowych, Prawo autorskie i licencje Creative Commons

Termin: 21 i 28 kwietnia, 2 czerwca 2020 r.

Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego

Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online

Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/webinarium-podsumowanie/>
<https://pppn.icm.edu.pl/webinarium-28-04-2020-r-podsumowanie/>
<https://pppn.icm.edu.pl/webinarium-02-06-2020-r-podsumowanie/>

Informacje dodatkowe: Liczba uczestników kolejnych edycji: 55, 65 i 44 osoby

5. **Tytuł:** Biblioteka w internecie – zdalna praca bibliotekarzy wsparciem dla studentów i wykładowców
Termin: 23 kwietnia 2020 r.
Organizator: EBSCO
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ebsco.com/e/pl-pl/blog/biblioteka-w-internecie-zdalna-praca-bibliotekarzy-wsparciem-studentow-i-wy>
6. **Tytuł:** Kiedy nic nie przychodzi do głowy – skuteczne sposoby na zdobycie twórczego natchnienia
Termin: 28 kwietnia 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/sposoby-na-zdobycie-natchnienia/>
7. **Tytuł:** Koronawirus wyzwaniem współczesnego społeczeństwa
Termin: 15 maja 2020 r.
Organizator: Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Forum Młodych Medioznawców i Komunikologów – Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej, czasopismo naukowe „Com.press”
Rodzaj wydarzenia: Konferencja Młodych Medioznawców i Komunikologów / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ptks.pl/konferencje/szczegolywydarzenia/109/-/konferencja-mloдых-medioznawcow-i-komunikologow>
https://www.uj.edu.pl/kalendarz/-/journal_content/56_INSTANCE_5De61CKaqzOl/10172/145121362
Informacje dodatkowe: I edycja konferencji „Media i komunikacja społeczna”
8. **Tytuł:** Otwarty dostęp, prawo autorskie i licencje creative commons
Termin: 19 maja 2020 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/wydarzenia/otwarty-dostep-prawo-autorskie-i-licencje-creative-commons-szkolenie-2/>

9. **Tytuł:** Kontrola zarządcza od podstaw i zarządzanie ryzykiem w bibliotece
Termin: 7 lipca 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/kontrola-zarzadcza-od-podstaw-i-zarządzanie-ryzykiem-w-bibliotece/>
10. **Tytuł:** Sposób na wirtualne spotkanie z czytelnikami
Termin: 8 lipca 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/event/sposob-na-wirtualne-spotkanie-z-czytelnikami/>
11. **Tytuł:** Strony i blogi czytelnicze – bezpłatny kurs e-learningowy w ramach projektu „Pasja czytania”
Termin: 6–26 lipca 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://szkolenia.sbp.pl/pasja-czytania/>
12. **Tytuł:** Wywiad – to proste
Termin: 10–30 sierpnia 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://szkolenia.sbp.pl/pasja-czytania/>
Informacje dodatkowe: w ramach projektu edukacyjnego „Pasja czytania – cykl szkoleń e-learningowych”
13. **Tytuł:** Realizacja ochrony danych osobowych w bibliotece zgodnie z przepisami RODO z uwzględnieniem najnowszych zmian legislacyjnych, wytycznych i dobrych praktyk
Termin: 24 września 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/realizacja-ochrony-danych-osobowych-w-bibliotece-zgodnie-z-przepisami-rod-z-uwzględnieniem-najnowszych-zmian-legislacyjnych-wytycznych-i-dobrych-praktyk/>

14. **Tytuł:** Czytniki i e-booki w bibliotece – jak zacząć wprowadzać je do oferty?
Sposoby wykorzystania czytnika
Termin: 7 i 8 października 2020 r.
Organizator: Oddział Warszawski Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.facebook.com/events/3426691840731400/>
<http://www.sbp.pl/artukul/?cid=22796&prev=536>
15. **Tytuł:** Jak ciekawie pisać o książkach w internecie? Pomysły i sposoby na udane teksty o książkach
Termin: 13 października 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/jak-ciekawie-pisac-o-ksiazkach-w-internecie-pomysly-i-sposoby-na-udane-teksty-o-ksiazkach/>
16. **Tytuł:** Udane spotkanie literackie. Jak je zorganizować w internecie i w realu? Jak je skutecznie promować? Jak ciekawie rozmawiać?
Termin: 15 października 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/3-udane-spotkanie-literackie-jak-je-zorganizowac-w-internecie-i-w-real-u-jak-je-skutecznie-promowac-jak-ciekawie-rozmawiac/>
17. **Tytuł:** Wiedza – Komunikacja – Działanie. W procesie zmian.
Termin: 15–16 października 2020 r.
Organizator: Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ptks.pl/konferencje-krajowe/sprawozdania-z-konferencji/298-konferencja-naukowa-wiedza-komunikacja-dzialanie-w-procesie-zmian-krakow-15-16-10-2020-r>
Informacje dodatkowe: 80 uczestników z 19 ośrodków naukowych
18. **Tytuł:** Bibliotekarz animatorem kultury i czytelnictwa w XXI wieku w odniesieniu do osób dorosłych i seniorów. Cz. 1, Cz. 2.
Termin: 24 września i 1 października 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; Oddział SBP w Ostrołęce; MBP w Ostrołęce.
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.sbp.pl/artukul/?cid=22796&prev=536>

19. **Tytuł:** Metody i formy pracy z czytelnikiem trudnym (jak postępować z trudnym czytelnikiem). Cz. 1, Cz. 2.
Termin: 15 i 22 października 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; Oddział SBP w Ostrołęce; MBP w Ostrołęce.
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=22796&prev=536>
20. **Tytuł:** Biblioteka partnerem użytkownika
Termin: 20 października 2020 r.
Organizator: Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej, Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Częstochowie, Oddział Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Częstochowie, Oddział Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Częstochowie.
Rodzaj wydarzenia: XVI Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://vforumbibliotekarzy.blogspot.com/>
21. **Tytuł:** Otwarty dostęp i prawo autorskie
Termin: 20 października i 17 listopada 2020 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego.
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/szkolenie-otwarty-dostep-i-prawo-autorskie/>
<https://pppn.icm.edu.pl/webinarium-dla-pracownikow-instytutow-badawczych/>
22. **Tytuł:** Media & Life After/During COVID-19 Pandemic
Termin: 26 października 2020 r.
Organizator: Centrum Wiedzy Akademia Europaea we Wrocławiu, Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytut Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego.
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.umcs.pl/pl/media-life-after-during-covid-19-pandemic,19942.htm>

23. **Tytuł:** Biblioteka miejscem spotkań na przelomie tradycji i nowoczesności – od chińczyka do ActionTracka, czyli gry w bibliotece
Termin: 27–28 października 2020 r.
Organizator: Miejska Biblioteka Publiczna w Kędzierzynie-Koźlu.
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.mbpkk.pl/news/3-konferencja-dla-bibliotekarzy-i-nauczycieli-biblioteka-miejscem-spotkan-na-przelomie-tradycji-i-nowoczesnosci-od-chinczyka-do-actiontracka-czyli-gry-w-bibliotece/>
Informacje dodatkowe: III Konferencja dla bibliotekarzy i nauczycieli
24. **Tytuł:** zOrientowani: Literatura, kultura i społeczeństwo państw Orientu
Termin: 3 listopada 2020 r.
Organizator: Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki.
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.facebook.com/events/739322423669843/>
25. **Tytuł:** TIK-owe inspiracje w promowaniu działań bibliotek
Termin: 6 listopada 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/event/tik-owe-inspiracje-w-promowaniu-dzialan-biblioteki/>
26. **Tytuł:** Mniej znaczy więcej, czyli jak zainteresować odbiorcę w social media
Termin: 9 listopada 2020 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/event/mniej-znaczy-wiecej-czyli-jak-zainteresowac-odbiorce-w-social-media/>
27. **Tytuł:** Mediatization of everyday life: Media and love – transformation of emotions and relationships
Termin: 16 listopada 2020 r.
Organizator: Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Polska Akademia Nauk we Wrocławiu.
Rodzaj wydarzenia: szkolenia / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.umcs.pl/pl/towards-development-of-mediatization-research-iv,19941.htm>

28. **Tytuł:** Littera scripta manet. Zbiory rękopiśmienne w zasobach bibliotek, archiwów i muzeów
Termin: 19–20 listopada 2020 r.
Organizator: Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie.
Rodzaj wydarzenia: Międzynarodowa konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://biblioteka.pau.krakow.pl/littera-scripta-manet>
29. **Tytuł:** Wirtualne: światy, społeczeństwa, tożsamości
Termin: 19–20 listopada 2020 r.
Organizator: Laboratorium Badań Medioznawczych; Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego.
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://sites.google.com/uw.edu.pl/xiokmm/>
Informacje dodatkowe: XI Ogólnopolska Konferencja Metodologiczna Medioznawców
30. **Tytuł:** Dyskursy polityczne w Polsce i Czechach po roku 1989: gatunki, strategie komunikacyjne, wizerunki medialne
Termin: 23–24 listopada 2020 r.
Organizator: Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej.
Rodzaj wydarzenia: Międzynarodowa konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://unikonferencje.pl/miniona/11817-dyskursy-polityczne-w-polsce-i-czechach-po-roku-1989-gatunki-strategie-komunikacyjne-wizerunki-medialne>
31. **Tytuł:** Naukowcy, bibliotekarze i wydawcy w poszukiwaniu wspólnej drogi do otwartej nauki
Termin: 24 listopada 2020 r.
Organizator: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, Interdyscyplinarna Szkoła Doktorska Politechniki Łódzkiej, Elsevier.
Rodzaj wydarzenia: seminarium / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://bg.p.lodz.pl/onpp2020>
Informacje dodatkowe: V Seminarium z cyklu „Otwieranie nauki – praktyka i perspektywy”
32. **Tytuł:** Liderzy Zarządzania Uczelnią LUMEN 2020
Termin: 24–25 listopada 2020 r.
Organizator: PCG Academia.
Rodzaj wydarzenia: konferencja międzynarodowa / hybrydowa
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://lumen.edu.pl/konferencja-lumen-2020/>
Informacje dodatkowe: VI Konferencja Międzynarodowa. 1000 uczestników

33. **Tytuł:** Polski system medialny w procesie zmian
Termin: 1 grudnia 2020 r.
Organizator: Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Katedra Nauk Ekonomicznych i Społecznych Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej.
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ptks.pl/images/2020/12/konferencja2020ver2.pdf>
Informacje dodatkowe: VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa.
34. **Tytuł:** VII Ogólnopolskie Seminarium użytkowników Uczelnianych Baz Wiedzy
Termin: 7–10 grudnia 2020 r.
Organizator: Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej, Instytut Informatyki Wydziału Elektroniki i Technik Informacyjnych PW, Sages.
Rodzaj wydarzenia: konferencja ogólnopolska / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://conference.omegapsir.io/>
35. **Tytuł:** Bezpieczeństwo zdrowotne: polityka, media, komunikacja
Termin: 10 grudnia 2020 r.
Organizator: Katedra Bezpieczeństwa Międzynarodowego Instytutu Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Katedra Systemów Politycznych i Praw Człowieka Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS, Katedra Komunikacji Wizualnej i Nowych Mediów Instytutu Dziennikarstwa i Zarządzania Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, XVI Komisja Politologii i Stosunków Międzynarodowych Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Lublinie, Fundacja Badań Międzynarodowych.
Rodzaj wydarzenia: Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa / on-line
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.kul.pl/katedra-komunikacji-wizualnej-i-nowych-mediow,14754.html>
36. **Tytuł:** Świat danych: słowo – obraz – dostęp
Termin: 16 grudnia 2020 r.
Organizator: Koło Naukowe Infologów Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
Rodzaj wydarzenia: konferencja ogólnopolska / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.facebook.com/events/1678628035676968/>
Informacje dodatkowe: XIV Ogólnopolska Studencko-Doktorancka Konferencja Kół Naukowych

37. **Tytuł:** Ludzie mediów – media to ludzie
Termin: 18 grudnia 2020 r.
Organizator: Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
http://www.etykamiow.pl/images/2020/Program_KEM_2020.pdf
Informacje dodatkowe: XIV Konferencja Naukowa Etyki Mediów

Konferencje w Polsce w 2021 r.

1. **Tytuł:** Otwarta medycyna w praktyce polskich instytucji naukowych
Termin: 21–22 stycznia 2021 r.
Organizator: Biblioteka Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://openmedicine2021.wordpress.com/>
2. **Tytuł:** Spotkanie antystresowe – „Powal stres na łopatkę”
Termin: 16 lutego 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
http://bibliotekarzlubuski.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2461:spotkania-antystresowe-powal-stres-na-lopatek&catid=50&Itemid=71
3. **Tytuł:** III Międzynarodowa Konferencja Naukowa WIAD21
Termin: 27–28 lutego 2021 r.
Organizator: Instytut Badań Informacji i Komunikacji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
Rodzaj wydarzenia: międzynarodowa konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://wiad.edu.pl/2021/pl/>
<https://www.facebook.com/events/2668346280083862>
Informacje dodatkowe: Międzynarodowa konferencja naukowa z okazji Światowego Dnia Architektury Informacji

4. **Tytuł:** Opracowanie formalne zbiorów bibliotecznych według aktualnych wskazań Biblioteki Narodowej
Termin: 10 lutego – 31 marca 2021
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/opracowanie-formalne-zbiorow-bibliotecznych-wedlug-aktualnych-wskazan-biblioteki-narodowej-kurs-online/>
5. **Tytuł:** Communication and Politics in Pandemic
Termin: 3 marca 2021 r.
Organizator: Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ptks.pl/konferencje/szczegolywydarzenia/122/-/communication-and-politics-in-pandemic>
6. **Tytuł:** Biblioteki i pandemia: szansa czy katastrofa – o sposobach działania w czasach niezwykłych
Termin: 4 marca 2021 r.
Organizator: Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Zarząd Okręgu w Lublinie, Akademickie Koło Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Lublinie, Sekcja Bibliotek Naukowych SBP. Oddział Lublin, Katedra Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej, Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.facebook.com/events/525539268419386/>
7. **Tytuł:** (R)ewolucja języka i komunikacji we współczesnych mediach w dobie pandemii
Termin: 18–19 marca 2021 r.
Organizator: Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ptks.pl/konferencje/szczegolywydarzenia/121/-/r-ewolucja-jezyka-i-komunikacji-we-wspolczesnych-mediach-w-dobie-pandemii-patronat-ptks>
Informacje dodatkowe: IV Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa

8. **Tytuł:** Zmory spod szkolnej lawy. Zdrowie psychiczne i emocjonalne uczniów
Termin: 24 marca 2021 r.
Organizator: Samorząd Województwa Pomorskiego, Politechnika Gdańska, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku
Rodzaj wydarzenia: sesja metodyczna / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pbw523.clickmeeting.com/894636316/ended>
Informacje dodatkowe: XVII sesja metodyczna SBP
9. **Tytuł:** Media in America, America in Media
Termin: 25–26 marca 2021 r.
Organizator: Katedra Anglistyki i Amerykanistyki (WH) oraz Katedra Komunikacji Medialnej (WP) Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Rodzaj wydarzenia: Międzynarodowa Konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.umcs.pl/pl/aktualnosc,17599,konferencja-media-in-america-america-in-media,96794.htm>
https://www.ptks.pl/images/konferencje/MIA_2021.pdf
10. **Tytuł:** Profesjonalista public relations w obliczu kryzysu globalnego
Termin: 26 marca 2021 r.
Organizator: Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
https://www.ptks.pl/images/konferencje/zaproszenie_Konferencja_Etyka_PR_UW.pdf
<http://www.portalmedialny.pl/art/77216/ii-konferencja-etyka-public-relations-edycja-2021-profesjonalista-public-relations-w-obliczu-kryzysu-globalnego-za-nami.html>
Informacje dodatkowe: II Konferencja Etyka public relations
11. **Tytuł:** Otwarty dostęp i prawo autorskie
Termin: 30 marca 2021 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-otwarty-dostep-i-prawo-autorskie-30-03-2021-r/>

12. **Tytuł:** IV Pomorska Konferencja Open Science – udostępnianie danych badawczych
Termin: 14–16 kwietnia 2021 r.
Organizator: Biblioteka Politechniki Gdańskiej, Centrum Usług Informatycznych Politechniki Gdańskiej
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pg.edu.pl/pkos/strona-glowna>
<https://pt-br.facebook.com/events/832501287300118/>
13. **Tytuł:** Od książki do czytelnika
Termin: 19–20 kwietnia 2021 r.
Organizator: Uniwersytet Wrocławski. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Rodzaj wydarzenia: Międzynarodowa Konferencja Naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://phc.uni.wroc.pl/konferencja/>
Informacje dodatkowe: Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji jubileuszu 65. lecia Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego
14. **Tytuł:** Współczesne media 12. Współczesne dyskursy medialne
Termin: 22–23 kwietnia 2021 r.
Organizator: Katedra Dziennikarstwa Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Rodzaj wydarzenia: Ogólnopolska konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ptks.pl/konferencje/szczegolywydarzenia/117/-/wspolczesne-media-12-wspolczesne-dyskursy-medialne-patronat-ptks>
<https://www.umcs.pl/pl/wm-zaproszenie.htm>
Informacje dodatkowe: XII Ogólnopolska konferencja naukowa z cyklu „Współczesne Media”
15. **Tytuł:** Wieczory medioznawcze
Termin: 26 kwietnia 2021 r.
Organizator: Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach
Rodzaj wydarzenia: spotkanie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ptks.pl/konferencje/szczegolywydarzenia/130/-/wieczory-medioznawcze>

16. **Tytuł:** Kamishibai – teatr ilustracji
Termin: 10 maja 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadiabibliotekarzy.sbp.pl/kamishibai-teatr-ilustracji-bezplatne-webinarium-dla-czlonkow-sbp-i-osob-chcaczych-zapisac-sie-do-stowarzyszenia/>
17. **Tytuł:** Problem wypalenia zawodowego pracowników bibliotek w dobie pandemii
Termin: 12 maja 2021 r.
Organizator: Państwowa Uczelnia Zawodowa we Włocławku – Biblioteka Uczelniana wraz z Zakładem Zarządzania, Zakładem Pedagogiki oraz Instytutem Nauk o Zdrowiu
Rodzaj wydarzenia: ogólnopolska konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.sbp.pl/artypul/?cid=23219>
https://puz.wloclawek.pl/wp-content/uploads/2021/04/Program-Konferencji-_1.pdf
18. **Tytuł:** Otwarta nauka – standardy i dobre praktyki
Termin: 12 maja 2021 r.
Organizator: Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP)
Rodzaj wydarzenia: seminarium / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.uni.lodz.pl/aktualnosc/szczegoly/otwarta-nauka-standardy-i-dobre-praktyki>
19. **Tytuł:** Biblioteka Nauki – funkcjonalność platformy, otwarty dostęp i prawo autorskie
Termin: 13 maja i 27 września 2021 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-otwarty-dostep-i-prawo-autorskie-13-05-2021/>
<https://pppn.icm.edu.pl/wydarzenia/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-otwarty-dostep-i-prawo-autorskie-27-09-2021/>

20. **Tytuł:** Akademia e-learningu. Przyszłość kształcenia zdalnego!
Termin: 18 maja 2021 r.
Organizator: Politechnika Krakowska
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.akademia-elearningu.pl/>
21. **Tytuł:** Biblioteka Nauki – funkcjonalność platformy
Termin: 19 maja, 10 i 29 czerwca 2021 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-19-05-2021/>
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-10-06-2021/>
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-29-06-2021/>
22. **Tytuł:** Zarządzanie zasobami nauki i dydaktyki w otwartym dostępie – standardy, narzędzia, dobre praktyki
Termin: 20–21 maja 2021 r.
Organizator: Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
Rodzaj wydarzenia: ogólnopolska konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://otwartanauka.eu/>
Informacje dodatkowe: Ogólnopolska konferencja w ramach projektu „Repozytorium otwartego dostępu do dorobku naukowego i dydaktycznego UJ”
23. **Tytuł:** Biblioteki pedagogiczne lokalnie – małe ojczyzny, duże perspektywy
Termin: 7–8 czerwca 2021 r.
Organizator: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kollątaja w Krakowie
Rodzaj wydarzenia: ogólnopolska konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.pbw.edu.pl/5-nofbp-zaproszenie>
Informacje dodatkowe: V Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych

24. **Tytuł:** Biblioteka Nauki. Rozwój infrastruktury i zasobów Otwartej Nauki
Termin: 15 czerwca 2021 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,konferencja-inauguracyjna-nowej-biblioteki-nauki,6453.html>
Informacje dodatkowe: Konferencja z okazji premiery nowej odsłony serwisu Biblioteka Nauki
25. **Tytuł:** Moja praca kocha mnie bez wzajemności
Termin: 17 czerwca 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadbibliotekarzy.sbp.pl/moja-praca-kocha-mnie-bez-wzajemnosci-bezplatne-webinarium-dla-czlonkow-sbp/>
26. **Tytuł:** Mediatyzacja sfery publicznej i prywatnej. Międzynarodowe podejście porównawcze
Termin: 17–18 czerwca 2021 r.
Organizator: Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytut Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego, Sekcja Badawcza: Mediatyzacja – Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej
Rodzaj wydarzenia: międzynarodowa konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.umcs.pl/pl/o-konferencji,16017.htm>
27. **Tytuł:** Biblioteka Nauki – funkcjonalność platformy, prawo autorskie
Termin: 21 czerwca, 19 lipca i 14 września 2021 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-otwarty-dostep-i-prawo-autorskie-21-06-2021/>
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-otwarty-dostep-i-prawo-autorskie-19-07-2021/>
<https://pppn.icm.edu.pl/webinar-biblioteka-nauki-funkcjonalnosc-platformy-prawo-autorskie-14-09-2021/>

28. **Tytuł:** Format MARC21 – kurs online – nowa edycja!
Termin: 8 września – 27 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/format-marc21-kurs-online/>
29. **Tytuł:** Biblioteka i nauka – partner czy infrastruktura?
Termin: 13–14 września 2021 r.
Organizator: Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://bu.uwm.edu.pl/38kpbm/>
Informacje dodatkowe: XXXVIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych
30. **Tytuł:** XII Forum Młodych Bibliotekarzy – „Chodźże do nas!”
Termin: 15–17 września 2021 r.
Organizator: Bibliotekarze z bibliotek publicznych i uniwersyteckich w Małopolsce, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich – Okręg Małopolska, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie, Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Biblioteka Politechniki Krakowskiej, Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie, Biblioteka Kraków, Gminna Biblioteka Publiczna w Oleśnie, Sądecka Biblioteka Publiczna, Biblioteka Miejskiego Zespołu Szkół nr 6 im. Bohaterów Ziemi Gorlickiej w Gorlicach, Stowarzyszenie LABiB.
Rodzaj wydarzenia: spotkanie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://13fmb.rajska.info/>
31. **Tytuł:** Pismo – Kultura – Technologie
Termin: 15–17 września 2021 r.
Organizator: Katedra Książki i Historii Mediów Uniwersytetu Warszawskiego, Polskie Towarzystwo Bibliologiczne Oddział Warszawski
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
http://www.konferencje24h.pl/konferencja-naukowa-pismo-kultura-technologie_6074.php

32. **Tytuł:** Biblioteki osobliwości / Libraries of Curiosities
Termin: 24-25 września 2021 r.
Organizator: Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska
Rodzaj wydarzenia: konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://evenea.pl/pl/wydarzenie/LibrariesofCuriosities>
Informacje dodatkowe: Konferencja z okazji 425. rocznicy powstania PAN Biblioteki Gdańskiej
33. **Tytuł:** Jak skutecznie ubierać w słowa – copywriting i promocja biblioteki w social media
Termin: 4 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/jak-skutecznie-ubierac-w-slowa-copywriting-i-promocja-biblioteki-w-social-media/>
34. **Tytuł:** Biblioterapia w pracy z seniorami (Seniorzy pełni zdrowia, mądrości i wigoru)
Termin: 5 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/biblioterapia-w-pracy-z-seniorami-seniorzy-pelni-zdrowia-madros-ci-i-wigoru/>
35. **Tytuł:** Udana spotkanie literackie. Jak je zorganizować w internecie i w realu? Jak skutecznie promować? Jak ciekawie rozmawiać?
Termin: 7 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/3-udane-spotkanie-literackie-jak-je-zorganizowac-w-internecie-i-w-real-u-jak-je-skutecznie-promowac-jak-ciekawie-rozmawiac/>
36. **Tytuł:** Jak ciekawie pisać o książkach w internecie? Pomysły i sposoby na udane teksty o książkach
Termin: 7 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/jak-ciekawie-pisac-o-ksiazkach-w-internecie-pomysly-i-sposoby-na-udane-teksty-o-ksiazkach/>

37. **Tytuł:** Zbiory specjalne w bibliotekach polskich – między ochroną a popularyzacją
Termin: 7–8 października 2021 r.
Organizator: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie
Rodzaj wydarzenia: ogólnopolska konferencja naukowa / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://www.ksiaznica.szczecin.pl/wydarzenia/single/id/1985>
Informacje dodatkowe: V Ogólnopolska Konferencja Naukowa
38. **Tytuł:** Biblioteka Nauki – podsumowanie projektu Platforma Polskich Publikacji Naukowych
Termin: 12 października 2021 r.
Organizator: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<https://pppn.icm.edu.pl/szkolenie-biblioteka-nauki-podsumowanie-projektu-platforma-polskich-publicacji-naukowych-warszawa-12-10-2021-r/>
39. **Tytuł:** Booktalking – magia i moc słów
Termin: 18 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/gaweda-o-ksiazkach-magia-i-moc-slow/>
40. **Tytuł:** Przygotowanie biblioteki na kontrolę i audyt zewnętrzny w zakresie kontroli zarządczej, ochrony danych osobowych i innych obszarów działalności
Termin: 21 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/przygotowanie-biblioteki-na-kontrolę-i-audyt-zewnętrzny-w-zakresie-kontroli-zarządczej-ochrony-danych-osobowych-i-innych-obszarow-dzialalnosci/>
41. **Tytuł:** Działania niesztampowe – online, offline i hybrydowe
Termin: 21 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/dzialania-niesztampowe-online-offline-i-hybrydowe/>

42. **Tytuł:** Biblioteka miejscem spotkań na przelomie tradycji i nowoczesności – o historii w bibliotece inaczej: budowanie oferty, aktualne trendy i nowe technologie
Termin: 21–22 października 2021 r.
Organizator: Miejska Biblioteka Publiczna w Kędzierzynie-Koźlu
Rodzaj wydarzenia: konferencja / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.sbp.pl/artukul/?cid=23747&prev=383>
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSe9CUzhQkGJmP_gRsdvjLo7DPMjWHHy_ajlv32MV2gPhjGWkww/viewform
Informacje dodatkowe: IV konferencja dla bibliotekarzy i nauczycieli
43. **Tytuł:** Potencjał edukacyjny i terapeutyczny bajek filozoficznych
Termin: 22 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/potencjal-edukacyjny-i-terapeutyczny-bajek-filozoficznych/>
44. **Tytuł:** Książka w rozwijaniu kreatywności i przedsiębiorczości dzieci i młodzieży
Termin: 25 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/ksiazka-w-rozwijaniu_kreatywnosci/
45. **Tytuł:** XII Seminarium Open Access
Termin: 25–31 października 2021 r.
Organizator: Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.lib.uni.lodz.pl/openaccess/>
Informacje dodatkowe: 12 Seminarium Open Access pod hasłem „It Matters How We Open Knowledge: Building Structural Equity”
46. **Tytuł:** Zdalna promocja książek – narzędzia i pomysły
Termin: 26 października 2021 r.
Organizator: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Rodzaj wydarzenia: szkolenie / online
Link do wersji internetowej wydarzenia / informacji o wydarzeniu:
<http://www.szkoleniadlabibliotekarzy.sbp.pl/zdalna-promocja-ksiazek-narzedzia-i-pomysly/>

Online conferences and trainings in the field of LIS organized in Poland in 2020–2021

ABSTRACT: Selective list of conferences and trainings in the field of information and book science, as well as social communication and media, which were held online in Poland during the pandemic in 2020–2021. National and international events have been registered.

Edited by *Marżena Kowalska*

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

[

Sprawozdania

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

FoliaLibrorum

Henryka Karolewska

PBP Książnica Pedagogiczna

im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu

e-mail: h.karolewska@kp.kalisz.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-9949-114X>

I Wielkopolskie Forum Bibliotekarzy „Historia mądrością, przyszłość wyzwaniem” (Kalisz, 27 października 2021 r.)

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.15>

W środę, 27 października 2021 roku, w Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego odbyło się I Wielkopolskie Forum Bibliotekarzy pod hasłem „Historia mądrością, przyszłość wyzwaniem”. Honorowy patronat nad Forum objął Marek Woźniak, Marszałek Województwa Wielkopolskiego. Patronat medialny zapewniły redakcje portali: wkaliszu.pl., Lustró Biblioteki, Good Books, naszemiasto.pl, „Latarnik Kaliski”, Kalisz24info.pl, Radia Poznań, TVP 3 Poznań oraz tygodników „Życie Kalisza” i „Ziemia Kaliska”.

Uczestników konferencji powitała Jolanta Nowosielska, dyrektor Książnicy Pedagogicznej. Następnie koordynatorka Forum, dr Bogumiła Celer, nawiązując do przypadającego w 2021 roku 115-lecia bibliotekarstwa powszechnego w Kaliszu przybliżyła zamysł organizatorów, aby zintegrować środowisko bibliotekarskie Wielkopolski. Celem Forum jest zainspirowanie bibliotekarzy reprezentujących różne typy bibliotek (publiczne, pedagogiczne, szkolne, naukowe) do refleksji nad rozwojem bibliotek w regionie. Spontaniczna inicjatywa i czas pandemii sprawiły, że organizatorzy nie ogłaszali otwartego naboru referatów. Zaproszenie do ich wygłoszenia przyjęli między innymi: bibliolodzy z Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Akademii Kaliskiej oraz bibliotekarze praktycy z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum

Animacji Kultury w Poznaniu, czy też Oddziału Muzeum Zamku w Gołuchowie. Wśród ponad 60. uczestników byli również goście z województwa lubelskiego i mazowieckiego.

Ryc. 1. Program konferencji

Źródło: Skan ze zbiorów Książnicy

Program Forum obejmował dwie sesje. Moderatorką pierwszej z nich była prof. nadzw. dr hab. Ewa Andrysiak – bibliolog i bibliograf, znawczyni życia i działalności Alfonsa Parczewskiego, patrona Książnicy.

Do pierwszego wystąpienia zaprosiła prof. Akademii Kaliskiej, dr. hab. Krzysztofa Walczaka, wieloletniego dyrektora Książnicy Pedagogicznej, który wygłosił wykład „115 lecie bibliotekarstwa powszechnego w Kaliszu”. Nawiązał w nim do zakładanych na początku XIX w. czytelni przysięgarnianych i próby założenia biblioteki publicznej już w 1830 r. Początek XIX w. to powstała w 1905 r., prywatna Biblioteka Publiczna im. A. Mickiewicza, przejęta przez Polską Macierz Szkolną, a później działająca przy Towarzystwie Biblioteki Publicznej i Czytelni im. A. Mickiewicza w Kaliszu do 1939 r. Trwale podwaliny pod przyszłe bibliotekarstwo powszechne w Kaliszu dała założona w roku 1906 biblioteka przy Towarzystwie Kursów Popularnych im. Adama Asnyka, dziś Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka w Kaliszu. Profesor zaakcentował przy tym, że biblioteki nie powinny być „instytucjami przeciętnymi”.

Kolejną prelegentką była prof. Uniwersytetu Gdańskiego, dr hab. Maja Wojciechowska, która przedstawiła najnowsze wyniki kilkuletnich badań dotyczących kapitału społecznego w środowisku różnego typu bibliotek w wielu

regionach. W centrum jej rozważań znalazła się biblioteka jako miejsce spotkań publicznych, wsparcia, dialogu, współpracy i aktywizacji lokalnej społeczności. Referentka podkreślała, że biblioteki cieszą się największym zaufaniem spośród instytucji publicznych, mają więc szansę stworzenia atrakcyjnej oferty dla wielu grup użytkowników.

Sesję zakończył Marcin Skrabka reprezentujący inicjatywę Good Books, przedstawiając „Funkcjonowanie bibliotek a współczesny rynek odbiorców”. Jego zdaniem, rola bibliotek zmieni się w ciągu najbliższych lat. Prelegent proponował słuchaczom nowe metody pozyskiwania użytkowników, którzy dotychczas unikali bibliotek i opracowanie dla nich specjalnej oferty, pokazującej bibliotekę jako „trzecie miejsce”, czyli miejsce relaksu poza domem i pracą.

W przerwie obrad odbyła się sesja posterowa, podczas której uczestnicy Forum mogli zapoznać się z posterami: Marcina Mikołajczyka (Pośmiertne spisy mienia w badaniach bibliologicznych na przykładzie akt kaliskich notariuszy 1808–1866); Róży Pomiecińskiej (Edukacyjny projekt czytelniczy „Z czytaniem i programowaniem za pan brat”); Ewy Szczurek (Bazy w zasobach Biblioteki Akademii Kaliskiej); Anny Wojtyńki („Aktywna Biblioteka” – projekt skierowany do bibliotekarzy szkolnych) oraz Aldony Zimnej (Edukacyjny projekt czytelniczy „Krag Zaczytanych Przedszkoli”).

Ryc. 2. Sesja posterowa z udziałem Anny Wojtyńki, Aldony Zimnej i Róży Pomiecińskiej

Fot. Andrzej Kurzyński

Druga sesja Forum, moderowana przez Małgorzatę Kołodziej, wicedyrektorkę Książnicy Pedagogicznej, poświęcona była przede wszystkim problematyce, związanej z regionalizmem. Jego definicjom i celom badawczym z perspektywy historycznej, socjologicznej, literaturoznawczej oraz prasowej swoje wystąpienie poświęcił dr Zbigniew Gruszka (Uniwersytet Łódzki, Katedra Informatologii i Bibliologii). Wśród zadań regionalnych bibliotek wymienił m.in. opracowanie, wydawanie i promowanie różnorodnych publikacji na temat „małych ojczyzn”, inspirowanie projektów edukacyjnych czy konstruowanie gier miejskich.

Ryc. 3. Prelekcja dra Zbigniewa Gruszki z UŁ

Fot. Andrzej Kurzyński

Z kolei dr Makary Górzyński zaprezentował misję Ośrodka Badań Regionalnych Akademii Kaliskiej oraz możliwości jej realizacji we współpracy z bibliotekarzami. Podawał przykłady regionalistów z małych i większych wielkopolskich bibliotek, którzy z racji swych zainteresowań inicjowali wiele prac badawczych lub sami podejmowali się opracowania naukowego wybranych zagadnień. Zapowiadał też uruchomienie w Akademii Kaliskiej sprofilowanych studiów historycznych zespolonych z nowoczesnie rozumianą tematyką regionalną, opartą na źródłach pisanych i mówionych, często gromadzonych w bibliotekach.

Forum było też okazją do zaprezentowania „Wielkopolskich questów”, jako ciekawej formy poznawania nieznanych zakątków regionu. Doświadczeniami w tym zakresie podzieliła się Aleksandra Warczyńska (Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu), proponując trasy questowe m.in. w Miłosławiu, Jaszkanie, Gołęczewie czy Owińskach.

Następnie Marta Gołembiewska (Muzeum Zamek w Gołuchowie – filia Muzeum Narodowego w Poznaniu) omawiała cymelia z gołuchowskiej biblioteki hrabiny Izabeli z książąt Czartoryskich Działyńskiej. Scharakteryzowała m.in. gromadzony przez nią wielojęzyczny księgozbiór, bogate kolekcje dzieł sztuki oraz pomieszczenia biblioteczne w których przechowywano zbiory.

Na zakończenie konferencji Żaneta Marszałek-Trzebińska ze Szkoły Podstawowej w Koźminku przedstawiła przykłady realizacji zadań projektowych w ramach edukacji regionalnej w bibliotece szkolnej. Jako przykład dobrych praktyk omówiła m.in. realizowany w Koźminku projekt „Miejsca pamięci – upowszechnianie wiedzy na temat symbolicznej mogiły powstańczej z 1863 r. w Murowańcu koło Koźminka w powiecie kaliskim” oraz drugi o charakterze środowiskowym „Miejsca młodych – jakiej przestrzeni publicznej potrzebuje młodzież”?

Podsumowując obrady dyrektor Książnicy, J. Nowosielska podziękowała prelegentom za tak różnorodne i interesujące wystąpienia, zapraszając jednocześnie do udziału w przyszłorocznym II Wielkopolskim Forum Bibliotekarzy.

Agnieszka Fluda-Krokos

Polska Akademia Umiejętności

Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie

e-mail: agnieszka.fluda-krokos@biblioteka.pau.krakow.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-0934-8965>

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Artificem commendat opus. Zbiory graficzne w zasobach bibliotek, archiwów, muzeów i kolekcji prywatnych” (Kraków, 18–19 listopada 2021 r.)

DOI: <http://doi.org/10.18778/0860-7435.33.16>

Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk (dalej: Biblioteka Naukowa PAU i PAN) od początku istnienia (a wywodzi swoją historię od Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, założonego w roku 1856) gromadzi w swoich zasobach liczne wydawnictwa zwarte i ciągle oraz zbiory specjalne, otoczone szczególną estymą i troską. Dzięki licznym kontaktom z instytucjami nauki i kultury, zarówno krajowymi, jak i zagranicznymi posiada w swych zasobach liczne przykłady prac naukowych i dzieł sztuki. Jedną ze szczególnych kolekcji jest bezcenny zasób grafiki światowej i polskiej, liczący ponad 100 000 jednostek inwentarzowych. Wśród najcenniejszych wymienić należy dzieła Jacquesa Callota, Lucasa Cranacha, Albrechta Dürera, Rembrandta van Rijn, Petera Paula Rubensa czy Martina Schongauera. Niezwykłość kolekcji, jej historia oraz unikatowość na skalę światową, stały się impulsem do poświęcenia drugiej międzynarodowej konferencji organizowanej przez Bibliotekę¹ właśnie zagadnieniom związanym z grafiką.

¹ Pierwsza konferencja zatytułowana „Littera scripta manet. Zbiory rękopiśmienne w zasobach bibliotek, archiwów i muzeów” odbyła się w formie online w dniach 19–20 listopada 2020 r.

Pomimo wstępnych założeń, by spotkanie odbyło się w formie stacjonarnej, zdecydowano kolejno o jego hybrydowym, a w końcu – w związku z pogarszającą się sytuacją epidemiczną – zupełnie wirtualnym, odbywającym się tylko w formie online, charakterze. Zatytułowane *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Artificem commendat opus. Zbiory graficzne w zasobach bibliotek, archiwów, muzeów i kolekcji prywatnych”* odbyło się zatem za pośrednictwem platformy Zoom w dniach 18–19 listopada 2021 r. Użyta w tytule łacińska sentencja tłumaczona jest jako „Dzieło sławi/chwali mistrza” wskazuje na wieloaspektywność i interdyscyplinarność, jakie związane są ze zbiorami graficznymi – od ich typów, poprzez problematykę dotyczącą kolekcjonerstwa, opracowania, przechowywania, ochrony i udostępniania.

Głównym organizatorem konferencji była Biblioteka Naukowa PAU i PAN, partnerem wydarzenia było Międzynarodowe Centrum Kultury (dalej: MCK). Patronatem honorowym objął wydarzenie Prezydent Miasta Krakowa prof. dr hab. Jacek Majchrowski, patronatem medialnym – portal Krakow.pl. Wydarzenie uzyskało też wsparcie w ramach programu Krakowskie Konferencje Naukowe, finansowanego przez Gminę Miejską Kraków. Ponadto patronatu udzielił: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Stowarzyszenie Muzealników Polskich. Od strony naukowej opiekę nad konferencją sprawował Komitet naukowy w składzie: dr hab. Andrzej Betlej, prof. UJ (Zamek Królewski na Wawelu, Uniwersytet Jagielloński), prof. dr hab. Waldemar Deluga (University of Ostrava), prof. dr hab. Grażyna Jurkowlaniec (Uniwersytet Warszawski), dr hab. Katarzyna Kulpińska, prof. UMK (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), prof. dr hab. Ryszard Otręba (Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie), dr hab. Piotr Oszczanowski, prof. UW (Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Uniwersytet Wrocławski), prof. Dr hab. Krzysztof Skórczewski (Polska Akademia Umiejętności), dr hab. Jolanta Talbierska (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie), dr hab. Arkadiusz Wagner, prof. UMK (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), a o całokształt zagadnień organizacyjnych troszczyli się pracownicy Biblioteki: dr Agnieszka Fluda-Krokos (przewodnicząca), Magdalena Adamska, Anna Gąsior, Bartłomiej Stempin i Magdalena Walinowska. Stronę internetową wydarzenia przygotował Witold Brzoskowski, a za tłumaczenia na język angielski odpowiedzialna była Magdalena Stempin.

Z racji niestacjonarnej formuły spotkania i braku możliwości obrad i dyskusji w siedzibie Polskiej Akademii Umiejętności i Biblioteki Naukowej PAU i PAN, na ul. Sławkowskiej 17 w Krakowie, uczestnikom przesłano pakiety upominków (album wystawy „Rośliny i zwierzęta. Atlasy historii naturalnej w epoce Linneusza” zorganizowanej wspólnie z Międzynarodowym Centrum Kultury, na której prezentowane były m.in. grafiki ze zbiorów Gabinetu Rycin Biblioteki, i *Dziennik środkowoeuropejski na trzydziesty rok działalności Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie* – obydwie wydawnictwa przekazane

przez MCK, oraz katalogi rycin opracowywane przez pracowników Gabinetu Rycin i wydawane przez Bibliotekę Naukową PAU i PAN, a także gadzety konferencyjne i biblioteczne).

Po rozpoczęciu i powitaniu uczestników czynnych oraz gości przez dyrektora Biblioteki dr A. Fludę-Krokos, słowo wstępne wygłosił do zgromadzonych prof. dr hab. Jan Ostrowski, prezes Polskiej Akademii Umiejętności. Następnie rozpoczęły się obrady podzielone na sześć sesji (trzy dni pierwszego i trzy drugiego).

Pierwszemu blokowi, zatytułowanemu „Kolekcje” i podzielonemu na dwie części, przewodniczyła prof. dr hab. G. Jurkowlaniec. W części pierwszej wygłoszono pięć referatów. Dr hab. J. Talbierska podczas wystąpienia zatytułowanego *Między tradycją a współczesnością. Historyczne kolekcje grafiki i rysunku (na przykładzie Gabinetu Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie)* omówiła zagadnienia dotyczące funkcjonowania konkretnej kolekcji, ukazując je w interdyscyplinarnym kontekście. Z kolei Ilona Mażeikienė z Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie oraz Narodowego Muzeum Sztuki w Wilnie przedstawiła temat *Kolekcja grafiki wileńskiej okresu międzywojennego w zbiorach Narodowego Muzeum Sztuki w Wilnie*. Druga z zagranicznych uczestniczek, dr Valentyna Bochkovska z Museum of Book and Printing of Ukraine w wystąpieniu *Graphics collection XVII–XX c. in Museum of Book and Printing of Ukraine* zaprezentowała bogatą kolekcję grafik – jej historię, udostępnianie oraz digitalizację. O losach jednej z polskich kolekcji opowiedział Robert Bartkowski (Muzeum w Gliwicach), przedstawiając referat pt. *Dawne Oberschlesische Museum in Głewitz a dzisiejsze Muzeum w Gliwicach*. Refleksja nad zachowanym dziedzictwem kolekcji grafiki nowożytnej i współczesnej, a zagadnienie tworzenia kolekcji poprzez dary zaprezentowała Kinga Migalska (Muzeum Narodowe w Krakowie) w wystąpieniu pt. *Dar Wacława Lasockiego w Zbiorze rycin Gabinetu Rycin i Rysunków Muzeum Narodowego w Krakowie – przyczynek do badań*.

Po przerwie, dzięki referatowi Agnieszki Szybalskiej (Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Szkoła Doktorska Anthropos IPAN), zatytułowanemu *Rosyjskie ikony drukowane z 2. poł. XIX i pocz. XX w. ze zdigitalizowanych zbiorów Państwowej Biblioteki Rosyjskiej w Moskwie. Perspektywy badawcze* przenieśliśmy się w krąg rosyjskiej sztuki sakralnej, oraz, za sprawą wystąpienia Magdaleny Herman (Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego) poznaliśmy przykład XVI-wiecznej kolekcji graficznej Jana Ponętowskiego (*Organizing print collections in the 16th-century – the case of Jan Ponętowski*). Dwa ostatnie referaty dotyczące kolekcji to opowieści Agnieszki Janczyk z Zamku Królewskiego na Wawelu – Państwowych Zbiorów Sztuki o wawelskich zbiorach graficznych (*Zbiory graficzne Zamku Królewskiego na Wawelu – historia, charakterystyka i perspektywy badawcze*) oraz Katarzyny Podnieśnińskiej z Muzeum Narodowego w Krakowie, która przedstawiła zagadnienia związane z opracowaniem i charakterystyką interesującego zbioru z kolekcji Adolfa Sternschussa

(*Etykiety i opakowania na alkohole, słodycze, wyroby toaletowe i inne druki drobne z kolekcji Adolfa Sternschussa – opracowanie i charakterystyka zbioru*).

Po dyskusji i przerwie obiadowej odbyła się sesja II, również poświęcona kolekcjom, jednak referaty skupione zostały wobec motywów, a przewodniczyła jej dr hab. J. Talbierska. Rozpoczął kolejny przedstawiciel Muzeum Narodowego w Krakowie – Bogusław Ruśnica, prezentując temat *Kolekcja „Święci” w Gabinetcie Grafiki i Rysunku Muzeum Narodowego w Krakowie. Zagadnienia proveniencyjne*. Idąc tropem motywów religijnych, dr Izabela Przepalkowska (Uniwersytet Warszawski, Biblioteka Uniwersytecka, Gabinet Rycin) przedstawiła zagadnienia związane z *Rozwojem i kasatą Towarzystwa Jezusowego w świetle zespołu materiałów z biblioteki króla Stanisława Augusta*. Z kolei dr Ligia Henczel (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny) omówiła jeden z motywów obecny w kolekcji graficznej rzymskiej biblioteki Casanatense (*Wizerunki kobiet w zbiorach graficznych Biblioteki Casanatense w Rzymie*), a wraz z Iwoną Kalużą (BWA Wrocław Galerie Sztuki Współczesnej) mogliśmy przenieść się do Wrocławia w czasów mniej odległych i wysłuchać referatu *Archiva społeczne z zakresu powojennej grafiki przemysłowej. Zarys problemów badawczych historyczki/ka sztuki na przykładzie Państwowej Fabryki Wagonów „Pafawag” we Wrocławiu oraz Wrocławskich Zakładów Elektronicznych „Elwro”*.

W trakcie sesji trzeciej, nad którą czuwała dr Izabela Przepalkowska, referujący skupili się wokół autora i jego dzieła. I tak przedstawicielka Biblioteki Naukowej PAU i PAN Magdalena Adamska swoje wystąpienie poświęciła problemom badawczym nad rycinami Johanna Lutmy II, a Teresa Bobek, reprezentująca tę samą instytucję, opowiedziała o tematach i motywach obecnych w twórczości Bernarda Picarta w oparciu o grafiki z Gabinetu Rycin Biblioteki. Dwa kolejne referaty ukazały grafików także w innych rolach – Małgorzata Łazicka z Uniwersytetu Warszawskiego opowiedziała o drzeworytniku i drukarzu Crispinie Scharffenbergu, a dr hab. P. Oszczanowski, prof. UW (Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Uniwersytet Wrocławski) o George’u Heyerze z Wrocławia. Z kolei dr Julia Czapła z Instytut Historii Sztuki i Kultury Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie skupiła się w rozważaniach na dziele Adriaena Collaerta *Avium vivae icones*, zastanawiając się, czy można go traktować jako atlas zoologiczny. Tę część obrad zakończyło wystąpienie dr Doroły Kamisińskiej, badaczki niezależnej, która w referacie *Kobieta z „drzewkiem”*. *Polskie drzeworytniczki – ilustratorki „Tygodnika Ilustrowanego” w latach 1859–1899* przedstawiła nieznanne dotąd ustalenia dotyczące obecności kobiet w tworzeniu grafiki prasowej drugiej połowy wieku XIX.

Obrady drugiego dnia (piątek) rozpoczęła sesja pod przewodnictwem dr. hab. A. Wagnera (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) poświęcona ekslibrisom i projektom międzynarodowym. Rozpoczął ją referat przygotowany

przez prof. Martina Baeyensa z Belgii (School of Arts Gent Belgium)², zatytułowany *International projects in a digital age*, w którym autor podzielił się swoimi doświadczeniami związanymi z międzynarodową współpracą w dziedzinie sztuki cyfrowej, m.in. z artystami z Polski, także dotyczącą ekslibrisów cyfrowych. Po tym wystąpieniu pojawiły się te związane tylko z ekslibrisem. I tak dr A. Fluda-Krokos (Polska Akademia Umiejętności, Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie) przybliżyła zagadnienia związane z międzynarodowymi konkursami ekslibrisowymi w Polsce w ocenie uczestników, a Nelly Valcheva z bułgarskiej galerii Largo Art Ltd. opowiedziała o międzynarodowym konkursie na ekslibris organizowanym w Varnie (*International Exlibris Competition Varna – history and perspectives*). Z uczestnikami i obserwującymi obrady połączył się także dr Mark Ferson – przewodniczący New Australian Bookplate Society, opowiadając o kolekcjonerstwie ekslibrisów w Australii. Z kolei Olli Ylönen (Tampere University) opowiedział o kolekcjonerstwie i współpracy międzynarodowej dotyczącej ekslibrisów w Finlandii. Dwa ostatnie wystąpienia dotyczyły polskich kolekcji ekslibrisów: Aleksandra Krupa (Muzeum Zamkowe w Malborku) opowiedziała o kolekcji ekslibrisu współczesnego na zamku malborskim, a dr Bogumiła Celer (PBP Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu) o kolekcji prof. Krzysztofa Walczaka ofiarowanej i przechowywanej w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu.

W przedostatniej sesji, której przewodniczyła dr hab. K. Kulpińska, prof. UMK, powrócono do zagadnień związanych z kolekcjonerstwem, tym razem skupiając się na problematyce techniki. O interdyscyplinarności ekspertyzy grafiki artystycznej opowiedziała dr Olivia Rybak-Karkosz z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Po kolekcję Stanisława Kostki Potockiego sięgnęła dr Małgorzata Bilozór-Salwa (Uniwersytet Warszawski, Gabinet Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie), prezentując „*En manière de dessin*”. *Ryciny imitujące rysunki*. Z kolei Agnieszka Zagrajek (Muzeum Narodowe w Krakowie) przedstawiła *Ikonoграфię drzeworytów ze zbiorów Muzeum Dom Jana Matejki, oddziału Muzeum Narodowego w Krakowie*, a mgr Maciej Wiczorek (Instytut Sztuki PAN, Szkoła doktorska Anthropos IPAN) zagadnienie perspektyw badawczych nad zdobnictwem graficznym pergaminowych dyplomów (*Odbitki graficzne na dokumentach pergaminowych*). Sesję zakończyła dr Zofia Maniakowska-Jazownik (Muzeum Narodowe w Krakowie), opowiadając i prezentując w referacie *Sztuka wynalazku. Physionotrace w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie* liczne przykłady tych niezwykłych portretów.

Dzięki ostatniej sesji, pod przewodnictwem dr A. Fludy-Krokos, zapoznano się z trzema przykładami sztuki graficznej z odległej Japonii i Chin. Jako pierwsza wygłosiła referat mgr Anna Walska-Golowska z Pedagogicznej

² Referat odczytała Pani Magdalena Stempin.

Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kollątaja w Krakowie, prezentując japoński teatr ilustracji – *kamishibai* – oraz możliwości jego wykorzystania w promocji czytelnictwa. Po sztukę japońską sięgnęły też pracownice Muzeum Narodowego w Krakowie – Ewa Sobiczewska i Marta Winiarczyk, przedstawiając *Kolekcję drzeworytów japońskich ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie z perspektywy konserwatora*. Ostatnim, zamykającym dwudniowe obrady referatem, było wystąpienie Marka Piszczka (Wydział Orientalistyczny Uniwersytetu Warszawskiego), który opowiedział o *Dzwonach, kottlach i inskrypcjach. Estampażowych wizerunkach rytualnych chińskich brązów w Muzeum Narodowym w Warszawie na tle chińskich zainteresowań epigrafia*.

Każdą z sesji kończyła ożywiona dyskusja, a dodatkowe podsumowanie spotkania przedstawiono na jego zamknięcie. Pomimo niestacjonarnej formuły pojawiły się liczne pytania do prelegentów, jak również ciekawe wymiany spostrzeżeń dotyczących wygłoszonych referatów.

Dwudniowe spotkanie online zgromadziło 34 badaczy z siedmiu krajów (poza Polską także z Australii, Belgii, Bułgarii, Finlandii, Litwy i Ukrainy), zaprezentowano 33 wystąpienia. Konferencja była transmitowana online na kanale YouTube Biblioteki Naukowej PAU i PAN (<https://www.youtube.com/channel/UCmMIBweZolGLvE3OfT5svVw>), gdzie można zapoznać się z przebiegiem obrad – kilka dni po zakończeniu wydarzenia odnotowano ok. 1500 wejść na nagrania. Bardzo bogaty program i wieloaspektowość zaprezentowanych tematów dowiodły, jak potrzebne było tego typu spotkanie – interdyscyplinarne, międzynarodowe, traktujące o zagadnieniach dotyczących grafiki ogólnie, jak i bardziej szczegółowo.